

Nationaal Hervormings- programma 2016

April 2016

Inhoud

1. Inleiding	1
2. Macroeconomisch scenario	2
3. Landenspecifieke aanbevelingen	4
3.1. Pensioen (Aanbeveling 1)	4
3.2. Tax shift (Aanbeveling 2)	5
3.2.1. De verlichting van de belastingdruk op arbeid	6
3.2.2. De financiering van de taxshift	7
3.2.3. De regionale maatregelen	7
3.3. Arbeidsmarkt (Aanbeveling 3)	8
3.3.1. Werken wordt sterker lonend gemaakt	9
3.3.2. Een vereenvoudigd en aangepast doelgroepenbeleid	9
3.3.3. Opleiding en arbeidsmarkt beter laten aansluiten	9
3.3.4. Wendbaar werkbaar werk en de modernisering van het arbeidsrecht	10
3.4. Competitiviteit (Aanbeveling 4)	12
4. Europa 2020-doelstellingen	14
4.1. Werk	14
4.1.1. De Jongerengarantie verder versterken	14
4.1.2. Langdurige werkloosheid bestrijden	15
4.1.3. Nieuwkomers en mensen van vreemde origine beter integreren	15
4.1.4. Betaalbare en toegankelijke kinderopvang	16
4.2. O&O en innovatie	17
4.3. Onderwijs en vorming	21
4.3.1. Hoger onderwijs	21
4.3.2. Vroegtijdig schoolverlaten	22
4.4. Energie en klimaat	24
4.5. Sociale inclusie	27
4.5.1. De sociale bescherming van de bevolking verzekeren	27
4.5.2. De kinderarmoede terugdringen	28
4.5.3. De actieve insluiting van mensen ver van de arbeidsmarkt	28
4.5.4. Inadequate huisvesting en dakloosheid bestrijden	29
4.5.5. Opvang en integratie van mensen met een migratieachtergrond	29
5. Scheppen van een gunstig klimaat en investeringssteunmaatregelen	31
5.1. Industriebeleid	31
5.2. KMO's en ondernemingsklimaat	32
5.3. Regelgevings- en investeringskader	34
5.4. Structuurfondsen en investeringsfondsen	35
6. Bijdrage en betrokkenheid van de Gewesten en de Gemeenschappen en van de andere stakeholders	37
7. Bijlagen	38
Bijlage 1: Hervormingsprogramma van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest	38
1. Inleiding	38
2. Macro-economische en demografische context in Brussel	39
3. Antwoorden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op de specifieke aanbevelingen voor België	41
4. Maatregelen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ten gunste van de EU2020-doelstellingen	50
Bijlage 2: Hervormingsprogramma van het Waalse Gewest (in het Engels)	78
1. Introduction	78
2. Response to the specific recommendations by country	79
3. Thematic objectives of the Europe 2020 Strategy	85
4. Complementary reform measures	91
Bijlage 3: Hervormingsprogramma van de Franse Gemeenschap (in het Engels)	97

Introduction	97
1. Response to the specific recommendations per country	98
2. Thematic objectives of the Europe 2020 Strategy	101
Bijlage 4: Hervormingsprogramma van het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap	107
Voorwoord	107
Managementsamenvatting	108
Deel 1. Macro-economische ontwikkelingen in het Vlaams Gewest	110
Deel 2. Maatregelen in het kader van de grote economische uitdagingen	113
Deel 3. Vooruitgang inzake de verwezenlijking van de Vlaamse Europa 2020-doelstellingen	135
Deel 4. Gebruik van de structuurfondsen	146
Deel 5. Institutionele vraagstukken en participatie van belanghebbenden	147
Bijlage 5: Hervormingsprogramma van de Duitstalige Gemeenschap	151
Mesures de la Communauté germanophone en faveur des objectifs UE2020 qui font partie intégrale de ses compétences.	151
Bijlage 6: Rapporteringstabel over de evaluatie van de beleidsmaatregelen genomen in reactie op de Landenspecifieke Aanbevelingen: kwalitatieve beoordeling (in het Engels)	157
Bijlage 7: Rapporteringstabel over de evaluatie van de beleidsmaatregelen genomen in reactie op de Landenspecifieke Aanbevelingen: kwantitatieve beoordeling (in het Engels)	168
Bijlage 8: Rapporteringstabel over de nationale Europa 2020-doelstellingen en andere prioriteiten (in het Engels) 170	
Bijlage 9: Advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en van de Nationale Arbeidsraad	178
Bijlage 10: Advies van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (in het Engels)	188
Bijlage 11: Advies van de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap	193

1. Inleiding

Het is de overtuiging van de regeringen dat ze met de genomen en de geplande maatregelen uit dit NHP een antwoord bieden op de landenspecifieke aanbevelingen die België ontving van de Raad van juli 2015. Zoals blijkt uit dit programma, verloopt de concretisering van de Europese verbintenissen van België ook via een sterke betrokkenheid van de verschillende entiteiten in de Europese processen en projecten die ontwikkeld werden in het kader van de initiatieven van de Europa 2020-Strategie. Deze komt nog meer tot uiting in hoofdstuk 6 van dit programma.

In het landenrapport¹ nodigt de Europese Commissie België uit om een ambitieus beleid te voeren. De regeringen zijn van mening dat dit programma hieraan tegemoetkomt. Tegelijk oordeelt de Europese Commissie² dat, in tegenstelling tot de voorbije 3 jaar, België niet langer macro-economische onevenwichten kent, in het kader van de procedure van macro-economische onevenwichten. Dit wordt door de regeringen gezien als een aanmoediging om op de ingeslagen weg voort te gaan.

De structurele maatregelen opgenomen in dit NHP zijn gericht op de houdbaarheid van ons samenlevingsmodel op middellange en lange termijn. De maatregelen zijn complementair aan de begrotingsmaatregelen die in het stabiliteitsprogramma worden gedetailleerd. Voor de regeringen maken de structurele en begrotingsmaatregelen uiteraard deel uit van een geheel. Uit het geheel van maatregelen komen volgende prioriteiten naar voren.

De tax shift is een eerste prioriteit. Het is de overtuiging dat een lagere belasting op arbeid een noodzaak vormt voor een verhoging van onze werkzaamheidsgraad. Zowel uit de macro-economische vooruitzichten uit dit programma (zie hoofdstuk 2), als uit de onafhankelijke analyses van het Federaal Planbureau als de Nationale Bank van België blijkt dat het beleid vruchten afwerpt op het gebied van de werkgelegenheid.

Een toename van de werkzaamheidsgraad zal ook bevorderd worden door een modernisering van het arbeidsrecht en door bijzondere aandacht te besteden aan doelgroepen.

In de voorbije jaren werd de loonkostentoeename beperkt door een tijdelijke schorsing van het indexeringsmechanisme en door een beperking van de toename van de brutolonen buiten indexering. Hierdoor verbetert de loonkostenconcurrentie aanzienlijk. Een discussie over de hervorming van de wet van 1996 met betrekking tot de loonvorming zal plaatsvinden voor de zomer.

In het programma is gepoogd om de maatregelen van de voorbije 12 maanden in deze, maar ook in andere domeinen, te hernemen, alsook de prioriteiten voor de komende maanden voor te stellen.

De hervormingsprogramma's van de gewesten en gemeenschappen (bijlagen 1 tot en met 5) maken een integraal deel uit van het NHP. Zij geven een uitvoerige toelichting bij de maatregelen van de gewesten en gemeenschappen ter uitvoering van de landenspecifieke maatregelen. In deze programma's worden ook de voortgang inzake de regionale Europa 2020-doelstellingen in beeld gebracht en de maatregelen die deze ondersteunen.

¹ European Commission, Country Report 2016 Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances, February 2016.

² European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank and the Eurogroup, 2016 European Semester : Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011, March 2016.

2. Macroeconomisch scenario

Het macro-economisch scenario wordt beschreven in het Stabiliteitsprogramma³. Het integreert de informatie – in termen van becijferde gegevens en besliste maatregelen – die midden maart 2016 beschikbaar was⁴ en houdt dus geen rekening met maatregelen die genomen werden bij de begrotingscontrole. De pensioenhervorming en de tax-shift, daarentegen, zijn wel opgenomen. In vergelijking met het NHP van vorig jaar zijn de vooruitzichten voor 2016 iets minder gunstig, maar wel vergelijkbaar op middellange termijn. De jobcreatie zou nog steeds aanzienlijk zijn.

Tabel 1: Kerncijfers van het macro-economisch scenario 2016-2020
Groei in %, behalve wanneer anders vermeld

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bbp	1,4	1,2	1,5	1,6	1,5	1,5
Index der consumptieprijzen	0,6	1,3	1,5	1,6	1,6	1,6
Gezondheidsindex	1	1,5	1,3	1,4	1,5	1,6
Binnenlandse werkgelegenheid (groei in duizendtallen)	37	31,5	35,5	30,9	29,3	41,1
Binnenlandse werkgelegenheid (groei in %)	0,8	0,7	0,8	0,7	0,6	0,9
Werkgelegenheidsgraad (20-64 jaar)	67,7	67,9	68,1	68,4	68,9	69,5
Werkloosheidsgraad (Eurostat-definitie)	8,3	7,9	7,9	7,9	7,8	7,5
Uurproductiviteit	1	0,2	0,5	0,8	0,9	0,7
Output gap (niveau)	-1,1	-1,2	-1,1	-0,8	-0,4	-0,1
Lopende rekening (Nationale Rekeningen) (in % van het bbp)	0,7	2	2,7	2,9	3,1	3,3

Bron: Federaal Planbureau, Instituut voor de Nationale Rekeningen, maart 2016.

De vooruitzichten voor 2016 stemmen in grote mate overeen met die van de door het INR gepubliceerde Economische begroting 2016. Ze werden evenwel aangepast om rekening te houden met recentere ontwikkelingen (inzake financiële variabelen) en bijkomende informatie over de overheidsfinanciën. Door de tragere groei van de particuliere consumptie en van de overheidsconsumptie zou de bbp-groei dit jaar beperkt blijven tot 1,2 %. De groei van de buitenlandse afzetmarkten van België zou nauwelijks hoger liggen dan vorig jaar. Niettemin ondersteunt de gunstige ontwikkeling van de binnenlandse kosten, die een rechtstreeks gevolg is van de maatregelen gericht op het beperken van de arbeidskosten, de uitvoergroei. De groei van de Belgische economie zou 1,5 % bedragen in 2017 en 1,6 % in 2018 alvorens zich te stabiliseren op gemiddeld 1,5 % per jaar tussen 2019 en 2021.

Gezien de relatieve stabiliteit van de economische groei, wordt de werkgelegenheids- en productiviteitsdynamiek tijdens de projectieperiode voornamelijk bepaald door de evolutie van de arbeidskosten. De maatregelen gericht op het beperken van de arbeidskosten ondersteunen de werkgelegenheidsgroei tijdens de periodes 2016-2017 en 2020-2021. De werkgelegenheidsgraad (20-64 jaar) stijgt gestaag tijdens de projectieperiode, maar zou onder de doelstelling van de Europa 2020-strategie blijven. Ondanks een stijging van de werkgelegenheid met meer dan 30 000 personen per jaar, zou de werkloosheidsgraad nagenoeg stabiel blijven tot 2019 en slechts daarna gevoelig dalen.

In de loop van de voorbije jaren werd de inflatie sterk neerwaarts beïnvloed door de daling van de energieprijzen. In 2015 en 2016 werd die invloed gedeeltelijk geneutraliseerd door onder meer de stijging van de btw op elektriciteit en bepaalde accijnzen. Vanaf 2017 zou de olieprijs opnieuw geleidelijk

³ Stabiliteitsprogramma van België 2016.

⁴ Economische vooruitzichten 2016-2021, maart 2016.

stijgen op jaarbasis. De onderliggende inflatie zou evenwel beperkt blijven onder invloed van de maatregelen gericht op het beperken van de groei van de arbeidskosten. Bijgevolg zou de inflatie gemiddeld 1,6 % bedragen tijdens de periode 2017-2021.

3. Landenspecifieke aanbevelingen

3.1. Pensioen (Aanbeveling 1)⁵

DE RAAD BEVELT België aan om in de loop van 2015-2016 de pensioenhervorming af te ronden door de wettelijke pensioenleeftijd af te stemmen op de evolutie van de levensverwachting.

Zoals de Raad onderstreept in zijn aanbevelingen over het nationaal hervormingsprogramma 2015 van België en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma van België voor 2015, heeft de federale regering een grondige hervorming van het pensioensysteem doorgevoerd, die ertoe strekt de kloof tussen de effectieve en de wettelijke pensioenleeftijd te verminderen en de wettelijke pensioenleeftijd op te trekken.

De wet van 10 augustus 2015 verhoogt de wettelijke pensioenleeftijd tot 66 jaar in 2025 en tot 67 jaar in 2030. De vorige regering had de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor het opnemen van het vervroegd pensioen al aanzienlijk verstrengd. De wet van 10 augustus 2015 rondt deze hervorming af en bepaalt dat de leeftijd waarop men op vervroegd pensioen kan gaan, in 2017 wordt verhoogd tot 62,5 jaar en in 2018 tot 63 jaar. De loopbaanvoorwaarde wordt in 2017 verhoogd tot 41 jaar en in 2019 tot 42 jaar. Bovendien zet de wet van 10 augustus 2015 de hervorming van het overlevingspensioen verder die door de vorige regering werd doorgevoerd door de minimumleeftijd om er recht op te hebben geleidelijk op te trekken van 50 jaar in 2025 tot 55 jaar in 2030. Het doel is om mensen aan te zetten een beroepsactiviteit uit te oefenen, ook al genieten ze een uitkering als langstlevende echtgenoot.

Uit het verslag van de "Ageing Working Group 2015" blijkt dat enkel en alleen de pensioenhervormingen voor een verlaging van de vergrijzingskost met 1,6 % van het bbp zullen zorgen in 2060.

Om bovendien het belang van een tweede pensioenpijler bovenop een eerste pijler te bevestigen, heeft de federale regering maatregelen getroffen om alle actoren op het vlak van de aanvullende pensioenen, zijnde de werkgevers, de sectoren, de pensioeninstellingen en ook de werknemers, gerust te stellen wat betreft het niveau van het gewaarborgd rendement dat door de wet ten laste valt van de werkgevers en de activiteitensectoren die een aanvullend pensioen toekennen aan hun werknemers. Het niveau van dat door de wet bepaald gewaarborgd rendement is een uitdaging voor de pensioeninstellingen indien ze het gewaarborgd rendement ten laste van de werkgevers en de verschillende bedrijfstakken willen dekken, gezien het lage niveau van de rentevoet op obligaties. In overleg met de sociale partners heeft de federale regering het niveau van het door de wet bepaald gewaarborgd rendement herzien, met inwerkingtreding op 1 januari 2016.

De federale regering heeft bovendien maatregelen genomen die ervoor moeten zorgen dat de uitbetaling van aanvullende pensioenprestaties enkel mogelijk is wanneer aan de voorwaarden om met pensioen te gaan, voldaan is. Op die manier wordt vermeden dat sommigen geneigd zijn om de arbeidsmarkt te verlaten en de uitbetaling van hun aanvullend pensioen aan te vragen om, dankzij deze inkomsten, het moment van de aanvang van hun pensioen af te wachten. Bovendien werden de bepalingen van de aanvullende pensioenplannen die een vervroegd pensioen aanmoedigen, verboden.

De federale regering heeft beslist om, conform het regeerakkoord, bijkomende structurele hervormingen door te voeren vanaf 2016.

⁵ De andere aspecten van de eerste aanbeveling worden weergegeven in het Stabiliteitsprogramma van België 2016.

In de overheidssector had de regering al bij de wet van 28 april 2015 het in aanmerking nemen van de studiejaren voor de berekening van de minimumloopbaan om op vervroegd pensioen te gaan progressief afgeschaft.

In aansluiting op deze hervorming zal de regering de regelingen voor het in aanmerking nemen van de studiejaren voor de pensioenberekening harmoniseren. Op die manier zal, met inachtneming van de verworven rechten, aan de ambtenaren die willen dat hun studiejaren in aanmerking worden genomen voor de pensioenberekening zoals dat het geval is in het pensioenstelsel van werknemers en zelfstandigen een regularisatiebijdrage worden gevraagd. Het in aanmerking nemen van de studiejaren zal dus niet meer kosteloos zijn.

De preferentiële tantièmes (loopbaanbreuk die meer gewicht geeft aan de gepresteerde jaren, zowel voor de loopbaanvoorwaarden om met vervroegd pensioen te kunnen gaan als voor de pensioenberekening) die bepaalde categorieën ambtenaren genieten, zullen worden herzien wanneer gunstigere voorwaarden inzake pensioen voor de functies die een erkenning voor zware beroepen genieten, worden goedgekeurd na het debat over deze problematiek binnen het Nationaal Pensioencomité.

Een contractueel personeelslid van de overheid, tot ambtenaar benoemd tijdens zijn loopbaan, zal het in aanmerking nemen van de gepresteerde jaren als contractueel in de berekening van het overheidspensioen niet meer kunnen genieten. Hij zal voortaan een werknemerspensioen genieten voor de gepresteerde jaren als contractueel en een overheidspensioen voor de gepresteerde jaren als ambtenaar na zijn benoeming. Naast deze hervorming heeft de federale regering beslist om het juridisch kader van de aanvullende pensioenen aan te passen om de ontwikkeling ervan voor de contractuele personeelsleden van de overheid te bevorderen. De federale regering zal het goede voorbeeld geven door aan de contractuele personeelsleden van de verschillende federale overheidsdiensten een aanvullend pensioen met een toereikend bijdrageniveau toe te kennen.

Het stelsel van het ambtshalve pensioen wegens lichamelijke ongeschiktheid in de overheidssector, dat een belemmering vormt voor de professionele herinschakeling van de ambtenaren die het stelsel genieten, zal worden vervangen door een stelsel van arbeidsongeschiktheidsuitkeringen zoals dat al bestaat voor de werknemers.

Met inachtneming van de gesloten sociale akkoorden zal de minimumleeftijd om in de overheidssector een verlof voorafgaand aan het pensioen te kunnen genieten, worden opgetrokken.

De voorwaarde die bepaalt dat een ambtenaar minstens vijf effectieve dienstjaren moet hebben om aanspraak te kunnen maken op een overheidspensioen zal worden afgeschaft zodat deze voorwaarde geen belemmering meer zal vormen voor de mobiliteit van de ambtenaar.

Ten slotte, in antwoord op de eerste aanbeveling van de Raad, wordt, vóór het einde van de legislatuur, voorzien in de invoering van een pensioenstelsel op basis van punten, met aanpassingsmechanismen die overeenstemmen met de demografische of economische evolutie, zoals een verhoging van de levensverwachting of de wijziging van de economische afhankelijkheidsratio.

3.2. Tax shift (Aanbeveling 2)

DE RAAD BEVEELT AAN dat België in 2015 en 2016 de volgende actie onderneemt: een grootschalige belastinghervorming aannemen en doorvoeren om de belastinggrondslag te verbreden, de belastingdruk op arbeid te verlichten en inefficiënte aftrekregelingen af te schaffen.

Overeenkomstig haar aangegane verbintenissen heeft de Belgische overheid een verschuiving bewerkstelligd van de fiscaliteit op arbeid naar andere inkomensbronnen om een minder verstarend effect op

de groei te creëren, in het bijzonder op het verbruik, het milieu en het kapitaal. Deze verschuiving maakt een versterking van de competitiviteit van de Belgische bedrijven en de koopkracht van de werknemers mogelijk. De potentiële groei van de Belgische economie wordt aldus verstevigd. Er zouden nog meer jobs moeten worden gecreëerd (zie 4.1).

De Gewesten hebben eveneens initiatieven genomen om de belastingdruk te verschuiven naar andere belastinggrondslagen. Door de uitvoering van de zesde Staatshervorming nemen de bevoegdheden van de Gewesten inzake fiscaliteit toe.

3.2.1. De verlichting van de belastingdruk op arbeid

De impact van de verlichting van de belastingdruk op arbeid op de *federale* begroting wordt geschat op 8,2 miljard euro tot 2020⁶, voor de helft via de vermindering van de loonkost en voor de andere helft via de verhoging van het nettoloon van de werknemers.

Eenzijds is de vermindering van de loonkosten een sleutelement om de concurrentiekracht van de Belgische bedrijven en de werkgelegenheid te versterken. Overeenkomstig de aangegane verbintenissen van het regeringsakkoord zal het faciaal tarief van de werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid tegen 2018 geleidelijk worden teruggebracht van 32,4% naar 25%. De bestaande verlaagde tarieven voor de lage lonen worden behouden en zelfs uitgebreid. Het huidige systeem van verlagingen zal substantieel vereenvoudigd worden en de bijdragepercentages zullen onmiddellijk zichtbaar zijn voor de werkgevers. De bijdrageverminderingen zijn vanaf 2016 van toepassing voor alle inkomenscategorieën, met nadruk op de lage en middelhoge lonen. Er zal ook bijzondere aandacht worden besteed aan de bouwsector.

Bovendien is het percentage van de vrijstelling van storting van bedrijfsvoorheffing voor ploegen- en nachtarbeid in 2016 verhoogd van 15,6% naar 22,8%. Het gaat om een vervroeging van de verhoging die voorzien werd voor 2017 en 2019 in het Competitiviteitspact. Bovendien zal er een vermeerdering van 2,2% toegekend worden voor de gelijkmaking van ploegenarbeid met continuarbeid, voor bedrijven die hoogtechnologische producten fabriceren, om innovatie aan te moedigen. Dit wordt onder meer gestimuleerd door de invoering van een verhoogde gespreide investeringsaftrek voor de vaste activa voor investeringen in productiemiddelen van hoogtechnologische producten.

De KMO's en zelfstandigen worden eveneens aangemoedigd om werknemers aan te werven dankzij een permanente vrijstelling van werkgeversbijdragen voor de eerste aanwerving uitgevoerd tussen 2016 en 2020. De in 2015 gerealiseerde aanwervingen genieten eveneens van een bijkomende lastenverlaging. De reeds toegekende bijdrageverminderingen voor de aanwerving van de eerste tot de vijfde werknemer worden verruimd en uitgebreid tot de tweede tot de zesde werknemer. Bovendien zullen de bedragen van de bijdrageverminderingen voor de derde tot de zesde werknemer in 2017 verhoogd en geharmoniseerd worden. De sociale bijdragen van de zelfstandigen zullen geleidelijk verlaagd worden. Na een vermindering van 22% naar 21,5% in 2016 zullen zij teruggebracht worden tot 21% in 2017 en tot 20,5% in 2018.

Anderzijds is de verhoging van het nettoloon van de werknemers, in het bijzonder van diegenen met lage en middelhoge inkomens, prioritair. Arbeid wordt aldus financieel aantrekkelijker ten opzichte van inactiviteit. De sociale en fiscale werkbonus werd reeds versterkt in augustus 2015 en zal nog verhoogd worden in 2016 en 2019. De belastingdruk op arbeid zal opnieuw verlicht worden door de combinatie van een reeks maatregelen bij de personenbelasting. Deze maatregelen betreffen een nieuwe

⁶ De welvaartsenveloppe niet inbegrepen.

verhoging van de aftrekbare beroepskosten⁷, de verhoging van de belastingvrije som en de wijziging van de tarieven en schijven van het belastingbarema. Het belastingtarief van 30% zal afgeschaft worden door de integratie van de belastingschijf van 30% in die van 25% in twee stappen (2016 en 2018). De ondergrens van de belastingschijf van 45% wordt eveneens in twee stappen (2018 en 2019) verhoogd, zodat deze belastingschijf minder snel bereikt zal worden door de belastingplichtigen. In tegenstelling tot de eerste twee maatregelen die gericht zijn op de werkenden, zullen alle belastingplichtigen deze baremawijzigingen genieten.

3.2.2. De financiering van de taxshift

De lastenverlagingen worden tot in 2018 gecompenseerd door nieuwe heffingen inzake accijnzen, BTW, niet-arbeidsgebonden ontvangsten en door een efficiëntere werking van de overheid ('redesign'). Een permanente monitoring zorgt ervoor dat het begrotingstraject met zekerheid gerespecteerd wordt. De voornaamste maatregelen worden hieronder toegelicht.

Gedragingen die schadelijk zijn voor het milieu en de gezondheid worden ontmoedigd. De accijnzen op diesel en alcohol zijn verhoogd sinds november 2015, de accijnzen op tabak worden opgetrokken in de periode 2016-2020 en de accijnzen op de meeste energieproducten en elektriciteit worden geïndexeerd vanaf 2016. Een 'gezondheidsbelasting' op frisdrank in de vorm van accijnzen wordt eveneens ingevoerd vanaf 2016. Het btw-tarief op de levering van elektriciteit werd in september 2015 teruggebracht tot het normale tarief. Bovendien werd de btw-grondslag uitgebreid: het verminderde tarief van 6% voor de renovatie van woningen is sinds 2016 beperkt tot eigendommen van meer dan 10 jaar, tegenover 5 jaar voordien. Esthetische chirurgische ingrepen en esthetische behandelingen zijn sinds 2016 aan btw onderworpen.

De vermogensinkomens worden meer belast. De roerende voorheffing wordt geharmoniseerd en verhoogd van 25% tot 27% in 2016⁸. Een speculatiebelasting van 33% is ingevoerd vanaf 2016. Deze belasting beoogt de beursmeerwaarden op beursgenoteerde aandelen, opties en warrants die men sinds minder dan zes maand bezit. Minwaarden zijn in principe niet aftrekbaar. Het fiscaal systeem wordt aldus billijker gemaakt. De ontvangsten van de doorkijkbelasting worden verhoogd, in het bijzonder dankzij de invoering van een antimisbruikclausule. Een permanent sociaal en fiscaal regularisatiesysteem zal in 2016 opgezet worden. Een anti-fraudeplan moet nog goedgekeurd worden, zodat de strijd tegen fraude versterkt wordt. De fiscale uitgaven (op het federale niveau) blijven daarentegen beperkt door de voortzetting van de niet-indexering van niet-arbeidsgebonden belastingverminderingen.

De uitvoering van de tax shift heeft een impact op de fiscale ontvangsten van de regionale en lokale entiteiten. De regionale hervormingsprogramma's gaan nader in op de beslissingen die in dit verband genomen werden.

3.2.3. De regionale maatregelen

De milieu-ontvangsten laten een verhoging optekenen door het invoeren, in onderlinge samenwerking tussen de drie Gewesten, van de kilometerheffing voor zware vrachtwagens (voertuigen van meer dan 3,5 ton) in april 2016. De heffing hangt af van het aantal afgelegde kilometers en het tarief hangt af van het gewicht en de emissieklasse van het voertuig. Het tarief stijgt naarmate het voertuig meer vervuילend is.

⁷ Verhoging van de percentages en verbreding van de schijven waarop de tarieven toegepast worden.

⁸ Met uitzondering van de intresten van spaarrekeningen, 'Leterme'-staatsbons en dividenden van bepaalde nieuwe aandelen van kleine vennootschappen (VVPR-KMO).

De verkeersfiscaliteit werd eveneens hervormd om deze ecologischer te maken. Het *Vlaamse Gewest* heeft nieuwe maatregelen genomen voor de inschrijvingen vanaf 2016. De belasting op de inverterstelling werd aangepast aan de laatste technische evoluties en de verkeersbelasting houdt rekening met de milieuprestaties van het voertuig, met ecoboni en -mali. Dieselveertuigen worden zwaarder belast. De meest 'groene' voertuigen worden vrijgesteld van belastingen (hybriden en voertuigen op aardgas tot 2021, elektrische voertuigen en die op waterstof voor onbepaalde tijd). Het *Waalse Gewest* heeft de toegelaten ouderdom voor de toekenning van fiscaal voordelige tarieven opgetrokken van 25 tot 30 jaar ('oldtimers').

In 2016 werden er belangrijke hervormingen van de vastgoedfiscaliteit doorgevoerd. Na een grondige hervorming heeft het *Vlaamse Gewest* de woonbonus aangepast. In de praktijk verandert hoofdzakelijk de belastingvermindering voor de eigen, maar niet enige woning (wat betekent dat de belastingbetaler minimaal één andere woning bezit dan deze die hij betreft). De belastingvermindering werd gereduceerd in die zin dat de eigen niet-enige woning niet voordeliger behandeld wordt dan de eigen en enige woning.

Het *Waalse Gewest* heeft de woonbonus vervangen door de 'woningcheque' voor nieuwe contracten. Deze bestaat uit een belastingvermindering die omgezet kan worden in een belastingkrediet, waarvan het bedrag varieert naargelang de hoogte van het inkomen (met een plafond van €81.000)⁹ en van het aantal kinderen ten laste. De doelstelling is om gezinnen met lage en middelhoge inkomens ertoe aan te zetten een eigen woning te verwerven en om een einde te stellen aan het buitenkansseffect. Bovendien worden de registratierechten voor de aankoop van een derde woongebouw opgetrokken van 12,5% naar 15%.

De fiscaliteit van het *Brussels Hoofdstedelijk Gewest* werd herbekeken met het oog op het aanmoedigen van nieuwe belastingbetalers om zich te vestigen in het Brusselse Gewest en ze werd hervormd om een verschuiving door te voeren van heffingen op arbeid naar de grondbelasting, wat de belastinggrondslag aanzienlijk zal verbreden. De personenbelasting (PB) wordt in 2016 verlaagd door de afschaffing van de agglomeratiebelasting van 1% voor de inkomsten van 2016 en een aanvullende verlaging van de PB met 0,5% zal uitgevoerd worden in 2017. De forfaitaire belasting ten laste van de gezinnen van het *Brussels Hoofdstedelijk Gewest* wordt eveneens afgeschaft in 2016. De onroerende voorheffing wordt verhoogd, maar deze verhoging wordt gecompenseerd voor eigenaars die hun goed zelf bewonen. De woonbonus zal worden afgeschaft in 2017. Deze afschaffing zal gecompenseerd worden door een verhoging van de aftrek van registratierechten van €175.000 voor de verwerving van een eerste woning waarvan de waarde minder is dan €500.000. De fiscale uitgaven zullen eveneens verlaagd worden in 2016: de fiscale aftrekbaarheid van het stelsel van cheques voor de organisatie en de regularisatie van de lokale dienstverleningen tussen leveranciers en gebruikers (dienstencheques, cheques van plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen) zal dalen van 30% naar 15%. Een reeks van belastingverminderingen (zoals de uitgaven voor beveiliging tegen diefstal en brand) worden bovendien afgeschaft.

3.3. Arbeidsmarkt (Aanbeveling 3)

DE RAAD BEVEELT AAN dat België in 2015 en 2016 de volgende actie onderneemt: een betere werking van de arbeidsmarkt te bewerkstelligen door de negatieve financiële prikkels om te werken te reduceren, door de arbeidsmarkt toegankelijker te maken voor specifieke doelgroepen, alsook door tekorten aan vaardigheden en discrepanties tussen aangeboden en gevraagde vaardigheden aan te pakken.

⁹ Daarbij wordt het netto belastbaar inkomen in aanmerking genomen; het voordeel is individueel.

3.3.1. Werken wordt sterker lonend gemaakt

In het kader van de belastinghervorming ("tax shift") werden de lasten op arbeid vanaf 1 januari 2016 verlaagd, met een verhoging van het nettoloon tot gevolg. Voor lage loontrekkers (minder dan 1.500 € bruto per maand) zal deze vermindering verder oplopen, om in 2019 uit te komen op meer dan 140 € per maand. Daarnaast werd de synergie tussen de begeleiding van werklozen en de controle op hun zoekinspanningen verhoogd, door beide functies bij de werkgelegenheidsdiensten van de Gewesten onder te brengen.

3.3.2. Een vereenvoudigd en aangepast doelgroepenbeleid

De zwakke positie van verschillende groepen op de Belgische arbeidsmarkt houdt in de eerste plaats verband met de algemene werking ervan. Die zorgde de voorbije jaren voor een sterke segmentatie: de "insiders" kunnen rekenen op aantrekkelijke, goed betaalde en goed beschermde banen. De "outsiders" worden geconfronteerd met hoge drempels om de arbeidsmarkt toe te treden, en wanneer dat wel lukt, vinden we ze vaak terug in banen met minder zekerheid of een hoge flexibiliteit, waarbij ze ook op een minder gunstig sociaal zekerheidsstatuut terugvallen bij baanverlies.

Om daaraan te verhelpen moet in de eerste plaats de algemene werking van de arbeidsmarkt verbeterd worden. De groepen die nu het minst aan bod komen, in de eerste plaats de laaggeschoolden, zullen daarbij immers het meeste baat hebben. De jobcreatie die het gevolg zal zijn van de belastinghervorming (zie onder 3.1) en de volgehouden loonmatiging (zie onder 3.4), alsook de maatregelen in het kader van de "wendbaar werkbaar werk"-agenda (zie 3.2.4) zijn daarbij cruciaal.

Daarnaast hebben specifieke groepen een extra zetje nodig. Dat geldt voor nieuwkomers en personen van vreemde origine (zie 4.1.3). In het kader van de Zesde Staatshervorming heeft elk Gewest daarnaast een beperkt aantal doelgroepen uitgekozen waarvoor het kortingen op de sociale zekerheidsbijdragen toekent. Op die manier sluit het beleid het best bij de realiteit van de verschillende arbeidsmarkten aan en wordt het te complex geworden systeem vereenvoudigd. Om de coherentie in het beleid te verzekeren, zal nog dit jaar een samenwerkingsakkoord tussen de Gewesten worden afgesloten.

Het Waalse Gewest concentreert de maatregelen op de laaggeschoolde jongeren en de middengeschoolde jongeren die langer dan zes maanden werkloos blijven, op de langdurig werklozen en op werknemers ouder dan 55 jaar. Ook de Vlaamse Gemeenschap kiest voor de laag- en middengeschoolde jongeren en de 55-plussers, en daarnaast voor de personen met een arbeidshandicap. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wenst eerst een gedetailleerde analyse van de voormalige federale maatregelen door te voeren alvorens ze te hervormen, al werden de modaliteiten voor de korting voor 55-plussers alvast aangepast. De Duitstalige Gemeenschap concentreert de maatregelen op laag- en middengeschoolde jongeren en de 55-plussers, en daarnaast op de personen met een arbeidshandicap. De nieuwe maatregelen gaan nog dit jaar of begin volgend jaar in.

3.3.3. Opleiding en arbeidsmarkt beter laten aansluiten

Via sectorale cao's is een stelsel van ingroeibanen ingevoerd. De helft van de bijdrage voor risicogroepen moet voortaan besteed worden aan initiatieven om jonge werknemers via opleiding op de werkvloer, aanwervingspremies of andere maatregelen een eerste job te bezorgen. 40 sectoren sloten reeds een cao daarover. Bovendien laat een intersectoraal budget van 12 miljoen euro dat gefinancierd wordt door sectoren die geen initiatieven nemen toe om over de periode 2015-2016 13 bijkomende sectorale projecten te bekostigen. Deze initiatieven helpen samen ruim 8.000 jongeren aan een eerste job.

Onderwijs en levenslang leren enerzijds, en de arbeidsmarkt anderzijds, zijn al te vaak twee sterk van elkaar gescheiden werelden. De Gewesten en Gemeenschappen zijn er zich van bewust dat veel meer

dan vandaag het geval is bruggen moeten worden geslagen. In de voorbije jaren werden daarvoor de nodige overlegstructuren opgezet en akkoorden afgesloten, en werden de bestaande netwerken van gezamenlijke opleidingscentra versterkt. Bovendien werd gewerkt aan het in kaart brengen van de opleidingsnaden om de knelpuntvacatures van vandaag en morgen in te vullen en werden afspraken rond een betere samenwerking gemaakt, bijvoorbeeld in het kader van de definitie van de leerdoelstellingen in het onderwijs (de «eindtermen» in de Vlaamse Gemeenschap) of bij het vastleggen van de prioritaire domeinen voor het industrieel beleid (de “clustering” in het Waalse Gewest). Die werkzaamheden moeten zich nu in een betere samenwerking op het terrein vertalen.

Daarvoor is in de eerste plaats een gemeenschappelijk kader van belang. Daarom wordt door de Gemeenschappen en Gewesten een kwalificatiestructuur uitgewerkt, om zo systematisch voor elk beroep de nodige kwalificaties vast te leggen, zodat deze vervolgens doorheen alle onderwijs- en opleidingsniveaus en bij het erkennen van op de werkvloer of elders verworven competenties kunnen worden gebruikt. Op die manier wordt ook de Europese aanbeveling inzake de validering van niet-formeel en informeel leren in de praktijk omgezet.

Concreet worden in de eerste plaats alle combinaties van werk en opleiding versterkt. Dat begint bij het duaal leren in het secundair onderwijs, dat een sterke en positieve leerweg moet worden. Voor de Franse Gemeenschap, het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschapscommissie werd één uniforme arbeidsovereenkomst voor de betrokken jongeren uitgewerkt, terwijl ook de Vlaamse Gemeenschap naar een eenvormig statuut toewerkt. Daarnaast werden de nodige kwaliteitsgaranties uitgewerkt, waarbij een goede voorbereiding op de arbeidsmarkt essentieel is. De Duitstalige Gemeenschap bouwt verder op de sterke traditie op dit vlak en breidt het aantal beroepen die via duaal leren kunnen worden aangeleerd verder uit.

In het opleidingsbeleid wordt bijzondere aandacht besteed aan ondernemerschap en aan de zogenaamde «STEM» (Science, Technology, Engineering, Mathematics) kwalificaties. Daarbij wordt in het bijzonder gemikt op meisjes en jongeren met een minder bevooroordeelde sociaaleconomische achtergrond, en wordt onder meer ingezet op het bijscholen van leerkrachten en op het updaten van de uitrusting van technisch georiënteerde scholen.

Net zoals de doelgroepmaatregelen werden ook de overblijvende vormen van opleidingssteun naar de Gewesten en Gemeenschappen overgeheveld. Dat maakt het mogelijk om tot een grotere synergie en meer afstemming van de verschillende steunvormen te komen. Zo plant de Vlaamse Gemeenschap om de bestaande instrumenten in één kader onder te brengen, en werkt het Waalse Gewest samen met de sociale partners aan geïntegreerd systeem. De federale overheid blijft wel verantwoordelijk voor de opleiding waartoe de sociale partners zich onderling verbonden hebben. Om daarvoor tot een nieuwe doelstelling te komen, zal de regering op basis van het recente rapport van de Expertengroep Competitiviteit en Werk een bespreking opstarten met de sociale partners.

3.3.4. Wendbaar werkbaar werk en de modernisering van het arbeidsrecht

De regering keurde in april 2016 een plan ter modernisering van het arbeidsrecht goed en dit in het kader van het project Werkbaar, Wendbaar Werk. Deze zullen, na overleg met de sociale partners, vóór het zomerreces (dus vóór juli 2016) in een wetsontwerp aan de ministerraad voorgelegd worden. De doelstelling van het wetsontwerp is de modernisering van het arbeidsrecht, bijkomende flexibiliteitsmogelijkheden voor de ondernemingen en het stimuleren van werkbaar werk voor de werknemers.

Dit wetsontwerp zal ter goedkeuring aan het parlement worden voorgelegd in het najaar 2016 zodat dit wettelijk kader van kracht is voor de interprofessionele en sectorale onderhandelingen voor de periode 2017-2018 van start gaan.

1. De algemene maatregelen, rechtstreeks door de ondernemingen toe te passen, betreffen de aanpassing van de referentieperiode voor de berekening van de gemiddelde wekelijkse arbeidsduur (1). Deze wordt wettelijk vastgelegd op 1 jaar, waarbij de dagelijkse arbeidsduur 9 uur en de wekelijkse arbeidsduur 45 uur niet kan overschrijden. De minimale interne grens wordt bepaald op 143 uur, tenzij anders overeengekomen in de sector. Daarnaast krijgen alle werknemers een krediet van 100 overuren (2) per jaar die zij niet moeten inhalen, maar kunnen laten uitbetalen of op hun loopbaanspaarrekening laten zetten. Daar bovenop is en blijft de investeren in vorming (3) belangrijk voor elke onderneming. De huidige interprofessionele doelstelling van 1,9% van de loonmassa omgezet in een interprofessionele doelstelling van gemiddeld 5 dagen vorming per voltijds equivalent per jaar. Dit stelsel vervangt de huidige regeling inzake de vormingsplicht van 1,9% van de loonmassa. Bij ontstentenis van een sectorale cao of een individuele vormingsrekening heeft elke werknemer jaarlijks een individueel vormingsrecht. Dit individueel vormingsrecht bedraagt voor alle sectoren effectief 2 dagen per voltijds equivalent berekend binnen het bedrijf.

Tenslotte wordt een wettelijk kader uitgewerkt voor het toelaten en het bepalen van de rechten van de werknemer op het vlak van onder meer het terugbetalen van kosten en de arbeidsongevallenregeling, alsook een administratief eenvoudige regeling voor telewerk (4) op occasionele basis voor één of meerdere arbeidsdagen of voor een deel van een arbeidsdag.

2. Het wetsontwerp zal voorts een geheel aan maatregelen bevatten waaruit de sectoren er één of meerdere kunnen kiezen om in hun sector te activeren. Zo kunnen de sectoren gebruik maken van de uitzonderingsmogelijkheden op wettelijke basisregelingen, die algemeen geldend zijn. Dit betreft een globale hervorming van de arbeidsduur (1), met een rol voor de sectoren en in subsidiaire orde de ondernemingen. Er zijn afwijkingsmogelijkheden om de dagelijkse en wekelijkse arbeidsgrenzen tot 11 en 50u en om het begin van de nachtarbeid te verschuiven naar ten laatste 22u. De arbeidsduurregels die wettelijk, sectoraal en door de onderneming worden vastgelegd (in toepassing van de voorzien afwijkingsmogelijkheden), worden geconcretiseerd in uurroosters die in het arbeidsreglement worden vastgelegd. De referentieperiode van 1 jaar kan voor een aantal wettelijk te voorziene activiteiten sectoraal worden verlengd tot een maximum van 6 jaar, om de arbeidsduur aan te passen aan de productiecycclus (veralgemening plus minus conto).

De mogelijkheid zal ook bestaan om uitzendovereenkomsten voor onbepaalde duur (2) te sluiten. Dit biedt werk- en inkomenszekerheid aan de uitzendwerknemers en het laat de uitzendkantoren toe om te werken met een gedeeltelijk vast personeelsbestand waarvan zij de expertise en ervaring kennen.

De hervorming van het stelsel van de werkgeversgroepering (3) is de derde maatregel. Dit laat de ondernemingen toe om werknemers gezamenlijk aan te werven. Momenteel werken de sociale partners hieraan.

De reglementering van deeltijdse arbeid wordt vereenvoudigd (4). Naast een reeks administratieve vereenvoudigingen houdt dit in dat wijzigingen aan het uurrooster op vraag van de werknemer niet langer worden beschouwd als meeruren die aanleiding kunnen geven tot het betalen van overloon. De bestaande verwittigingstermijnen die hoger liggen dan het minimum van 1 dag met betrekking tot het uurrooster vastgelegd in sectorale cao 's, blijven behouden. Er wordt ook een vereenvoudiging voorzien met het oog op het meer soepel gebruik van het krediet bijkomende uren.

Wat loopbaansparen (5) betreft wordt in een eerste fase voorzien in de mogelijkheid om op sectoraal niveau een kader af te spreken over het opsparen van vakantie of overuren op bedrijfsvlak, waarbij de sector vastlegt: welke tijdsperiodes opgespaard kunnen worden, de periode waarbinnen deze opgespaard kunnen worden en de wijze van opname van deze dagen door de werknemer. Bij ontstentenis van sectoraal akkoord en voor zover een representatieve organisatie de vraag heeft gesteld op het niveau van de sector of een individuele onderneming aan de voorzitter van het paritair comité waartoe de onderneming behoort, kan op ondernemingsvlak een cao hieromtrent gesloten worden.

De wetsvoorstellen, betreffende het aanpassen van verlofstelsels (6), die momenteel in het parlement worden besproken, zullen worden gesteund door de regering, mits dit gebeurt in een budgettaire neutraal kader. Bijkomend wordt eveneens in een budgettair neutraal kader, het recht op (een uitkering voor) tijdskrediet met motief zorg met 3 maanden uitgebreid en het recht op (een uitkering voor) palliatief verlof met 1 maand uitgebreid.

Het wetsontwerp betreffende glijdende werktijden (7) zal aangepast worden aan het advies van de sociale partners. Hierdoor zullen werknemers meer vrijheid hebben om het start- en einduur van hun werkdag te kiezen.

Om af te sluiten wordt de mogelijkheid gecreëerd dat werknemers verlofdagen kunnen schenken (8) aan collega's die zwaar zieke kinderen hebben.

In de horecasector is het vanaf 1 december 2015 mogelijk om een werknemer die elders al een baan heeft (voor ten minste 4/5 van de voltijdse arbeidsduur) aan een goedkoop tarief tewerk te stellen. Ondertussen is er voor meer dan 10.000 werknemers een aangifte van één of meerdere dagen gebeurd. Bovendien werd ook het aantal overuren dat in deze sector gepresteerd mag worden uitgebreid. Om de e-commerce activiteiten te stimuleren zijn bovendien bijkomende mogelijkheden voor nachtarbeid gecreëerd. In de handel-, voedings-, distributie- en logistieke sectoren werden sectorale cao's gesloten die toelaten om op ondernemingsvlak nachtarbeid voor dergelijke activiteiten toe te laten.

3.4. Competitiviteit (Aanbeveling 4)

DE RAAD BEVEELT AAN dat België in 2015 en 2016 de volgende actie onderneemt: in overleg met de sociale partners en conform de nationale praktijken het concurrentievermogen herstellen door ervoor te zorgen dat de lonen gelijke tred houden met de productiviteit.

De maatregelen die de voorbije jaren werden genomen (de tijdelijke schorsing van het indexeringsmechanisme ten belope van 2% en de beperking van de loonstijging tot 0,5% van de brutoloonmassa voor 2015-2016¹⁰) hebben ertoe geleid dat de sinds 1996 geaccumuleerde loonkosthandicap voor een belangrijk deel werd weggewerkt. De belastinghervorming heeft bovendien de arbeidskost sterk verlaagd (zie 3.1), zodat op korte tot middellange termijn het concurrentievermogen van de Belgische economie in belangrijke mate werd verbeterd.

Dat neemt niet weg dat de loonvorming structureel moet worden gemoderniseerd. De wet die de loonvorming regelt (de "wet van 1996") en die een bovengrens voor de loonstijging vastlegt zal worden vereenvoudigd. Daartoe zal de federale regering nog voor de zomer een wetsontwerp aan het Parlement voorleggen. Via de nieuwe wet zal een automatisch correctiemechanisme worden ingevoerd,

¹⁰ Maximaal 0,5% van de brutoloonmassa, totale kost voor de werkgever, alle lasten inbegrepen. Daarboven mag in het jaar 2016 de maximale marge voor de loonkostenontwikkeling worden verhoogd met 0,3% van de loonmassa in netto zonder bijkomende kosten voor de werkgever.

waarbij de maximaal toegelaten loonstijging voor de volgende twee jaar zal worden gecorrigeerd voor het verschil tussen de effectieve loonkostenstijging in ons land en de referentielanden (Duitsland, Frankrijk, Nederland) in de twee voorgaande jaren. Ook de controle op de naleving van de loonnorm zal verstrengd worden. Er wordt op toegezien dat de door de overheid gefinancierde loonlastenverlagingen effectief leiden tot een overeenkomstige daling van de totale loonkost.

De sterk verkokerde sectorale overlegstructuur (de “paritaire comités”) moet vereenvoudigd worden. Daartoe zal in 2016 met de sociale partners een werkmethode worden afgesproken.

Werknemers zullen een loon ontvangen dat meer overeenstemt met hun competenties en productiviteit, in plaats van een louter lineaire toename in functie van leeftijd en anciënniteit. De regering creëert een wettelijk kader voor het mobiliteitsbudget zodat het ook vlot en eenvoudig kan toegepast worden.

Via de maatregelen op het domein van onderwijs en vorming, economische ontwikkeling en onderzoek en innovatie zal bovendien de productiviteitsgroei verder bevorderd worden (zie 4.2 en 4.3). Bovendien zal naast aan de arbeidskost ook bijzondere aandacht worden besteed aan het beheersen van de energiekosten.

4. Europa 2020-doelstellingen

4.1. Werk

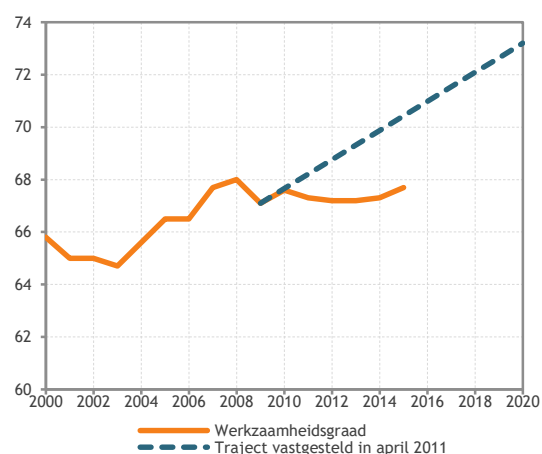
Tabel 2: De doelstellingen voor werk

	BE2010	BE2013	BE2014	BE2020	Vereiste jobcreatie 2013-2020
Werkzaamheidsgraad 20-64	67,6%	67,2%	67,3%	73,2%	431.407
Werkzaamheidsgraad vrouwen	61,6%	62,1%	62,9%	69,1%	251.930
NEET (percentage jongeren dat niet werkt, noch onderwijs of opleiding volgt)	10,9%	12,7%	12,0%	8,2%	
Werkzaamheidsgraad 55-64	37,3%	41,7%	42,7%	50%	182.283
Verskil in werkzaamheidsgraad tussen niet-EU-burgers en Belgen	28,4%	28,8%	28,1%	< 16,5%	

Source: Eurostat.

Uit de tabel blijkt dat ons land vooralsnog relatief ver verwijderd blijft van de gestelde doelstellingen. Toch ziet het perspectief er iets beter uit. De middellange termijnvooruitzichten van het Federaal Planbureau en het Instituut voor de Nationale Rekeningen van maart 2016 (cf. hoofdstuk 2) voorzagen een stijging van de werkgelegenheidsgraad (20-64) tot 69,5% in 2020. Dezelfde instelling schat de impact van de "tax shift"-maatregelen op de werkgelegenheid (15-64) in 2020 op 0,8 procentpunten in (de Nationale Bank van België komt op basis van andere hypothesen nog iets hoger uit). De daling van de werkloosheid in 2015, met 0,2 procentpunt ten opzicht van 2014 tot 8,3%, zou volgens diezelfde vooruitzichten verder aantrekken, zodat de werkloosheid nog 7,9% in 2016 en 7,5% in 2020 zou bedragen.

Figuur 1 Werkzaamheidsgraad 20-64-jarigen en traject tot de 2020-doelstelling

Bron: Eurostat; het cijfer voor 2015 betreft een vooruitzicht van het FPB (zie hoofdstuk 2).

4.1.1. De Jongerengarantie verder versterken

De Jongerengarantie blijft centraal staan in het beleid van de Gewesten om de jongerenwerkloosheid te bestrijden.

Daarbij is de eerste prioriteit om vroegtijdig schoolverlaten te vermijden. Zo wordt getracht om spijbelgedrag vroegtijdig op te sporen om zo snel te kunnen ingrijpen.

Voor wie toch zonder diploma de school verlaat wordt via verschillende vormen van werkplekieren getracht toch de nodige competenties aan te brengen.

Na de opstart in 2014 en de verdere ontplooiing in 2015 is het in 2016 de bedoeling dat de Jongerengarantie de volledige doelgroep zal bereiken. Bovendien namen het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest het initiatief om alle jongeren

die na 18 maanden nog steeds werkzoekend zijn een integratiecontract aan te bieden, een arbeidscontract voor één jaar. In beide Gewesten wordt de Jongerengarantie ondersteund via het ESF en in het bijzonder het Youth Employment Initiative.

Tenslotte wordt de coördinatie tussen de Gewesten onderling verder versterkt. Zo zal in 2016 een uniforme datarapportering aan het Comité van de Werkgelegenheid (EMCO) en de Europese Commissie plaatsvinden, en zal de onderlinge uitwisseling van “best practices” verder worden uitgebouwd. Maar de samenwerking verloopt ook concreet, bijvoorbeeld via het “Find/Mind/Bind”-initiatief in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest waarvoor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en de beide Gemeenschapscommissies, de Vlaamse Gemeenschap en het Waalse Gewest de krachten bundelden, en waarbij het opsporen van de niet als werkzoekende geregistreerde schoolverlaters wordt gevolgd door oriëntatie en begeleiding naar werk, en vervolgens eventueel een stage of een opleiding.

4.1.2. Langdurige werkloosheid bestrijden

In het kader van de recente Aanbeveling van de Europese Raad over de langdurige werkloosheid worden verschillende nieuwe initiatieven genomen, naast de reeds aangehaalde doelgroepmaatregelen (zie 3.2.2). De Vlaamse Gemeenschap hervormt een aantal bestaande maatregelen van gesubsidieerde tewerkstelling om tot werkervaringstrajecten die werkzoekenden met een grote afstand van de arbeidsmarkt moeten toelaten om werkervaring op te doen en zo de weg te vinden naar het normale economische circuit, waarbij de werkzoekende gedurende het hele traject wordt begeleid. In dat kader past de nieuwe Wijk-werk maatregel: dit is een laagdrempelig instrument om ondermeer langdurig werkzoekenden stapsgewijs in een professionele omgeving competenties bij te brengen. Het Waalse Gewest mikt op de aanwerving van werkzoekenden in KMO's, in de niet-marktdiensten en de sociale economie.

Om tot één aanspreekpunt voor de langdurig werklozen te komen, waar ze niet alleen terecht kunnen voor een begeleiding rond tewerkstelling maar ook rond gezondheidsproblemen, huisvesting, ... zal de samenwerking tussen de werkgelegenheidsdiensten (FOREM, Actiris, VDAB, ADG) en de lokale welzijnsdiensten (OCMW's) structureel worden versterkt.

Preventie van langdurige werkloosheid is uiteindelijk de beste manier om het fenomeen te bestrijden. De preventieve maatregelen, met name deze ten aanzien van jongeren (zie 4.1.1) moeten dus ook in dit kader worden gezien.

4.1.3. Nieuwkomers en mensen van vreemde origine beter integreren

België heeft zijn verantwoordelijkheid voor het opvangen van vluchtelingen nooit ontlopen, en dat is in de huidige crisis niet anders. Om hun arbeidsmarktintegratie te bevorderen werd de periode dat asielzoekers moeten wachten om een baan te mogen zoeken verkort tot vier maanden. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest creëert bovendien extra onthaalbureaus voor nieuwkomers. De Vlaamse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de Duitstalige en Franse Gemeenschap investeren extra middelen in bijkomende taalopleidingen. In het Waalse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap kadert dit bovendien in een verplicht integratietraject, waarbij taalkennis, burgerschap en arbeidsmarktintegratie samengaan.

Ook wie al langer in ons land verblijft, en mensen van vreemde origine van de “tweede” of “derde generatie” ondervinden vaak moeilijkheden om onze arbeidsmarkt binnen te raken. Zoals reeds aangehaald zal een algemene verbetering van de arbeidsmarktwerking hen sterk ten goede komen, en bovendien zijn ze oververtegenwoordigd binnen de doelgroepen waarop de Gewesten hun inspanningen concentreren (laaggeschoolde jongeren, langdurig werklozen...). Bovendien worden de ondernemin-

gen op verschillende manieren aangemoedigd om een diversiteitsbeleid te voeren, en blijft de bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt een prioriteit voor alle overheden. Zo werkt de Vlaamse Gemeenschap aan een mobiliserende strategie met focus op competenties en talenten met het oog op het bestrijden van vooroordelen.

Omwille van de omvang van het probleem is echter ook een meer structurele aanpak nodig, en de federale minister van werk zal daarom een overleg (interministeriële conferentie) organiseren met de verschillende bevoegde autoriteiten inzake werk, migratie, anti-discriminatie en onderwijs.

4.1.4. Betaalbare en toegankelijke kinderopvang

Het beleid van uitbreiding van het aantal beschikbare plaatsen in de kinderopvang wordt door de Gemeenschappen en Gewesten verdergezet (voor wat het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreft met name voor de werkzoekenden). Op die manier wordt verder ingezet op de combinatie van arbeid en gezin. Zo zullen in de Franse Gemeenschap tussen 2014 en 2022 meer dan 10.000 extra opvangplaatsen worden gecreëerd. Ook de Vlaamse Gemeenschap werkt aan een verdere uitbreiding van het aantal beschikbare plaatsen en zet ook in op de verbetering van de toegankelijkheid en de kwaliteit, onder meer via de ontwikkeling van meer flexibele opvangvormen en een verbetering van het statuut van de onthaalouders.

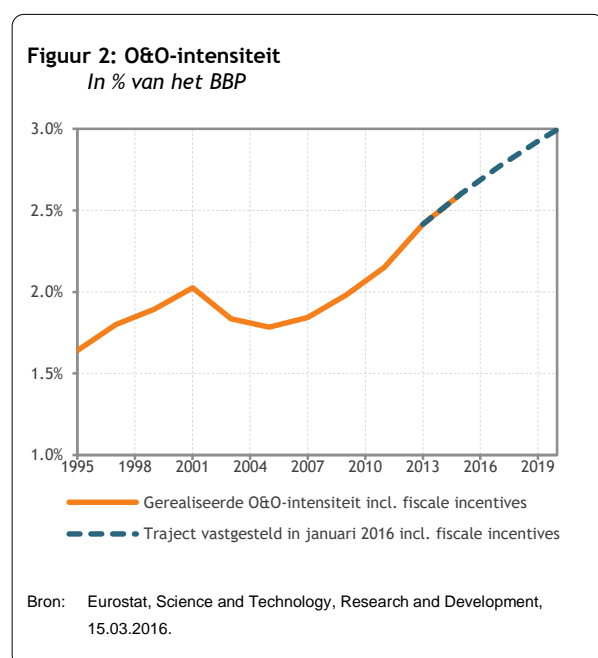
4.2. O&O en innovatie

Tabel 3: O&O-doelstelling¹¹
in % van het BBP

	BE2012	BE2013	BE2014	BE2020	Vereiste wijziging 2013-2020
O&O-intensiteit	2,36	2,42	2,46 (p)	3,00	0,58

Bron: Eurostat, Science and Technology, Research and Development, 15.03.2016. (p) projectie.

Volgens de laatste cijfers besteedde België in 2013 2,42% van het bbp aan O&O, de vooruitzichten voor 2014 voorspellen nog een lichte stijging tot 2,46%. Volgens onze projecties en rekening houdend met de evolutie van de afgelopen jaren (een gemiddelde groei van 5,69% per jaar gedurende de laatste 20 jaren) en bij gelijkblijvende omstandigheden, zou het mogelijk zijn om de 3%-norm in 2020 te bereiken.

In tweede instantie dient gewezen te worden op de verdere stijging van de ondersteuning van het wetenschapsbeleid in België door de verschillende overheden. De totale begrotingskredieten (GBARD) stegen tussen 2013 en 2014 van 2,52 naar 2,62 miljard euro (in lopende prijzen). Alle aftrekken die door het departement Financiën gelabeld worden als onderzoeks- of innovatie gerelateerd, lopen op tot 1,25 miljard euro (voor 2013). Tussen 2013 en 2014 was er een stijging van 36 miljoen euro van de fiscale aftrekken m.b.t. de vrijstelling van de bedrijfsvoorheffing voor onderzoekers (ondermeer omwille van de stijging van het percentage van 75 % naar 80 % dat voor vrijstelling in aanmerking komt).

Om de EU2020-doelstellingen te realiseren heeft de federale overheid een reeks van maatregelen genomen om via de fiscaliteit de verschillende be-

trokken actoren (ondernemingssector, de overheid, hoger onderwijs en de private non-profitsector) meer ruimte te geven om bijkomende investeringen in O&O te kunnen doen. Deze werden reeds vermeld onder paragraaf 3.1.1.

Het totale initiële budget voor wetenschap en innovatie van het *Vlaamse Gewest* bedroeg in 2015 bijna 2,2 miljard euro. Meer vraaggedrevenheid, resultaatgerichtheid, efficiënte dienstverlening (o.a. door meer transparantie en betere afstemming van steuninstrumenten) en een hoger hefboomeffect van de publieke inspanningen behoren tot de doelstellingen van het beleid. Binnen het EWI-domein (Economie, Wetenschap en Innovatie) zijn daartoe enkele substantiële organisatorische aanpassingen doorgevoerd per 1 januari 2016. De Herculesstichting voor onderzoekinfrastructuur wordt vereffend en haar programma's werden ondergebracht bij het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) dat ook

¹¹ In het verleden werd ervoor gekozen de O&O-uitgaven en de fiscale steun in het kader van de gedeeltelijke vrijstelling van doorstorting van de bedrijfsvoorheffing apart te rapporteren omdat de bestaande methodologie niet toeliet om beide elementen op een eenduidige wijze te integreren. Sinds 2012 werd deze tekortkoming weggewerkt en maakt het fiscaal voordeel integraal deel uit van de gepubliceerde R&D-uitgaven.

3 steunprogramma's van het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) overnam: TBM (toegepast biomedisch onderzoek), SBO (strategisch basisonderzoek), en de strategisch-onderzoekmandaten. Deze instelling is voortaan het aanspreekpunt voor onderzoekers bij de Vlaamse Gemeenschap. Hierdoor kan het vernieuwde FWO in 2016 voor 320,8 miljoen euro aan machtigingen aangaan, waarbij het budget met 10,9 miljoen euro stijgt. Daarnaast is ook het nieuwe Agentschap Innoveren en Ondernemen (AIO) opgericht, op basis van het Agentschap Ondernemen (AO) en de bedrijfsgerichte programma's van het IWT (dat wordt opgeheven). Het AIO is vanaf 2016 voortaan het aanspreekpunt voor ondernemers in het Vlaamse Gewest. T.o.v. het vergelijkbare budget van het vroegere AO en het voormalige IWT is in 2016 het totale budget gestegen met een provisie van 80 miljoen euro (bestemd voor steun aan innovatie bij bedrijven). Hierdoor stijgt het totale Vlaamse budget voor de steun aan bedrijven uit boven het half miljard euro. De extra middelen voor de EWI-begroting bedroegen in 2015 t.o.v. 2014 20 miljoen euro (waarvan voor O&O&I: 5 miljoen euro voor Flanders' Make) en in 2016 t.o.v. 2014 25 miljoen euro (waarvan voor O&O&I: 8 miljoen euro naar FWO voor klinisch onderzoek).

De Vlaamse Regering keurde tijdens de zomer van 2015 een conceptnota over een (ondernemings-gedreven) clusterbeleid goed dat de strategische samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en ondernemingen verder hervormt. In dit kader deed het toenmalige IWT in het najaar van 2015 een oproep voor het indienen van innovatieve bedrijfsnetwerken (IBN). De IBN worden bottom-up netwerken op kleine schaal, met toekomstpotentieel, die actief zijn in opkomende markten of bestaan uit bv. een aantal kleinere initiatieven (die zich dan hergroeperen). Voor een periode van 3 jaar kunnen ze maximaal 50% financiering vanwege de Vlaamse overheid krijgen. Daarnaast keurde de Vlaamse Regering begin 2016 een besluit goed waardoor AIO voorstellen kan inwachten voor speerpuntclusters. Deze omvatten grote innovatieve domeinen, die in de toekomst economisch het verschil kunnen maken, werken volgens het triple helix model, beperkt in aantal zijn, een grote schaal hebben, en zullen ondersteund worden voor een periode van 10 jaar aan maximum 0,5 miljoen euro per jaar. Aan de domeinen duurzame chemie, logistiek, materialen, en agro-voeding is inmiddels gevraagd om een voorstel in te dienen.

De Vlaamse Regering verlengde in 2015 voor 5 jaar de convenanten met de (sub-regionale) Vlaamse Innovatiecentra (1 per Vlaamse provincie). Het zijn laagdrempelige dienstverleners voor in het bijzonder de kmo's. Hun rol bestaat voornamelijk uit het aanbieden van advies bij de financiering van innovatieprojecten en het vinden van de juiste partners (waaronder universiteiten en hogescholen). Tussen 2011 en 2015 werden zo ongeveer 3.000 partnerschappen gerealiseerd.

De Strategie 2025 van *het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest* heeft onder andere als doel de economie van het Gewest aan te zwengelen in een prospectieve tienjarenvisie en via meer investeringen in O&O&I. De kredieten daarvoor zijn in 2016 met 25% verhoogd, terwijl ook de begeleidingskredieten voor bedrijven met 15% gestegen zijn. Om die ondersteuning af te bakenen en ze te flankeren met een strategische visie die op de Brusselse context is afgestemd, werd er een participatieve denkoefening opgezet die zal uitmonden in een nieuw Gewestelijk Innovatieplan in de loop van 2016. Bij dat plan hoort ook een nieuw wetgevend kader voor de steun aan O&O&I, waarmee Innoviris op alle nieuwe innovatievormen kan inspelen.

De actoren worden gereorganiseerd rond drie polen, te weten 1) advisering en begeleiding (fusie van Impulse, het Brusselse agentschap voor ondernemingen, Brussels Invest and Export en Atrium, het regionaal agentschap voor de handel), 2) ontwikkeling, in het bijzonder vastgoedontwikkeling en 3) financiering (versterkte samenwerking tussen Innoviris en finance.brussels).

Voor 'Open Innovation' en de invoering van de Slimme Specialisatiestrategie werden in 2015 al verscheidene acties opgezet of verlengd:

- het lanceren of het versterken van verscheidene incubatoren, ondernemingscentra of begeleidingsprogramma's voor start-ups in prioritaire domeinen (waaronder gezondheid, ecobouw, hernieuwbare energiebronnen, ecoproducten of sociale innovatie);
- de oproep 2016 (voor living labs op het gebied van sociale innovatie en stedelijke veerkracht) in het kader van het programma Co-Create is bevestigd;
- in 2016 wordt een nieuw strategisch platform opgezet in het kader van het thema energieautonomie (Energy harvesting, storage and management);
- twee netwerkinsinitiatieven, te weten het Brussels Health Network (beveiligd digitaal platform voor het delen van gezondheidsgegevens) en de gemeenschap BE.VR (virtuele realiteit);
- 20% van de structurele fondsen wordt toegewezen aan innovatie- of ondernemersprojecten.

In *het Waalse Gewest* is de vernieuwing van de gewestelijke innovatiestrategie een sleutelement van het Marschallplan 4.0. De regering heeft in september 2015 de Slimme Specialisatiestrategie van het Gewest goedgekeurd. Hiermee kunnen de gewestelijke inspanningen worden gericht op de speerpunten van zijn ontwikkeling, in samenhang met het clusterbeleid. Die strategie koppelt innovatiebeleid en industrieel beleid, en vormt zo het unieke model voor de ontwikkeling van het gewestelijke innovatiebeleid.

De hervorming van het decreet over de steun aan O&O&I werd ook afgerond en heeft als doel de excellentie te versterken en de toegekende steun te vereenvoudigen en efficiënter te maken. Dankzij het herziene decreet kunnen onderzoeksinfrastructuren, prototypes en proeflijnen worden gefinancierd in het kader van het industrieel onderzoek. Ook de erkenningsvoorwaarden van de onderzoekscentra werden herzien. Het aantal oproepen voor projecten is fors gedaald en enkel de oproepen in het kader van Cwality (collaboratief onderzoek), WALInnov (universitair onderzoek) en FIRST (wetenschappelijk personeel) worden in 2016 gelanceerd, met een sterkere focus op slimme specialisatie-sectoren, partnerprojecten en interdisciplinaire projecten. Een externe jury gaat mee bepalen wie O&O-steun kan krijgen.

De overheidskredieten voor O&O van het Waals Gewest bedroegen 380 miljoen euro in 2014 en volgen een stijgende trend (in 2004 bedroegen ze 140 miljoen euro). Uit de voorlopige gegevens voor 2015 blijkt het bedrag van die kredieten stabiel te zijn gebleven. Over de periode 2014-2020 wordt een bedrag van 440 miljoen besteed aan innovatie in het kader van het door het EFRO gefinancierde programma, terwijl in het Marshallplan 642 miljoen euro wordt uitgetrokken voor innovatie (2015-2019), in hoofdzaak voor het beleid van de concurrentiepolen. Het strategische kader van het Beleid van de Concurrentiepolen werd in aansluiting op de nieuwe strategie vernieuwd. Voor de opwaardering van O&I-projecten worden nieuwe impulsen gegeven. Sinds eind 2014 werden 35 nieuwe projecten gefinancierd (budget: 67 miljoen euro).

De regering heeft haar Digitaal Plan in december 2015 goedgekeurd. Dat plan bestrijkt de verschillende relevante gebieden, te weten connectiviteit van het grondgebied, digitale economie en industrie 4.0, administratie 4.0 en digitale competenties, waarvoor een totaalbudget van 503 miljoen euro is uitgetrokken. Dat plan geniet de steun van het EFRO. Het platform Big Data, een privaat-publiek initiatief dat in februari 2016 is opgezet, is terzelfder tijd een "partnerschap voor technologische innovatie", met als doel innovaties en doorbraken tot stand te brengen voor big data-projecten en een commerciële structuur waaraan het beheer en de commercialisering van de onderzoeksresultaten worden toevertrouwd. In de concurrentiepolen werden de eerste vier onderzoeksprojecten geïdentificeerd op het gebied van gezondheid, lucht- en ruimtevaart en ICT's.

De Waalse regering heeft bovendien op grond van de evaluatie beslist het plan Creative Wallonia te handhaven, waarin voorrang wordt gegeven aan de ontwikkeling van een creatieve economie in kmo's, aan creatieve bedrijven of aan de creativiteit als pedagogisch thema. In dat kader werden verscheidene projecten voortgezet, zoals boost-up/Crossmedia, creatieve hubs en living labs.

Op *interregionaal vlak* wordt in 2016 de oproep BEL-SME voor de gezamenlijke ontwikkeling van O&O-projecten tussen kmo's uit verschillende gewesten vernieuwd.

4.3. Onderwijs en vorming

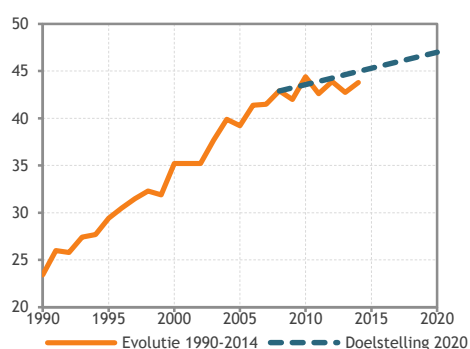
Tabel 4: De doelstellingen voor onderwijs

	BE2013	BE2014	EU2014	BE2020	Vereiste wijziging 2014-2020
30-34 jarigen met diploma hoger onderwijs	42,7	43,8	37,9	47,0	+3,2
Percentage vroege schoolverlaters	11,0	9,8	11,2	9,5	-0,3

Bron: Eurostat

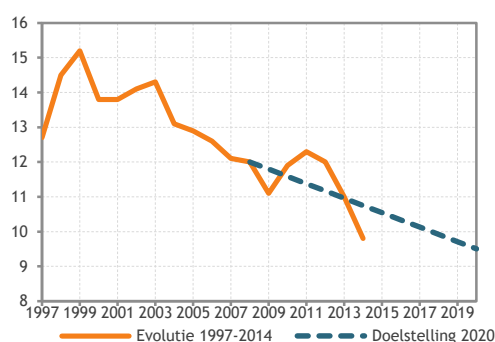
Figuur 3: Indicatoren Onderwijs en vorming
Percentage

30-34-jarigen met diploma hoger onderwijs

Bron: Eurostat.

Vroege schoolverlaters

4.3.1. Hoger onderwijs

België heeft zich geëngageerd om, tegen 2020, het percentage van 30-34-jarigen met een diploma hoger onderwijs op te trekken tot 47 %. Deze doelstelling is ambitieuzer dan voor de EU als geheel (40 %). In 2014 stond België met 43,8 % op een 10e plaats binnen de EU.

De Vlaamse Gemeenschap wil studenten maximale kansen op slagen geven. Om de tendens van studieuverlenging een halt te kunnen toeroepen, is de regelgeving m.b.t. studievoortgangsmaatregelen herwerkt. De instellingen van het hoger onderwijs kunnen daardoor vanaf het academiejaar 2015-2016 over de instellingen en opleidingen heen de studieresultaten van studenten opvolgen via de Databank Hoger Onderwijs en zo op een adequatere en ook snellere manier de nodige begeleidings- en heroriënteringsmaatregelen nemen en eventuele maatregelen van studievoortgangsbewaking opleggen. Momenteel wordt ook het systeem van leerkrediet, dat ook de studievoortgang bewaakt, onder de loep genomen. Een generiek en instellingsneutraal oriënteringsinstrument dat verplicht wordt afgenomen op het einde van het secundair onderwijs (testversie rond Pasen 2016), moet het keuzeprocess van jongeren ondersteunen en ervoor zorgen dat men een zicht krijgt op de opleidingen in het hoger onderwijs die het best aansluiten bij de eigen talenten en interesses. Naast oriëntering op het einde van het secundair onderwijs wordt ook ingezet op een goede aanvangsdiagnostiek bij het begin van het hoger onderwijs via niet-bindende toelatingsproeven. In 2016 wordt verder gewerkt aan de uitbouw van het hoger beroepsonderwijs als volwaardig onderdeel van het hoger onderwijs.

Om het hoofd te bieden aan de toename van het aantal studenten, heeft de Franstalige Gemeenschap op 1 februari 2016 een voorontwerpdecreet goedgekeurd dat voorziet in een herfinanciering van het

hoger onderwijs tussen 2016 en 2019 voor een totaal bedrag van ongeveer 107,5 miljoen euro, dat als volgt tussen de instellingen wordt verdeeld: 10 miljoen euro in 2016, 17,5 miljoen euro in 2017, 39 miljoen euro in 2018 en 41 miljoen euro vanaf 2019. Naast de reeds bestaande alternerende masteropleidingen, heeft de Franstalige Gemeenschap op 24 februari 2016 een voorontwerpdecreet goedgekeurd dat het alternerend onderwijs algemeen verbreidt op het niveau van de hogescholen en universiteiten. Het gaat voornamelijk om wetenschappelijke, technische en economische studierichtingen die gericht zijn op studenten of volwassenen die hun studies hervatten. Het voorontwerp heeft ook betrekking op het tweedekansonderwijs, in domeinen zoals economie, bouwkunst of biomedische wetenschappen. Volwassenen zullen een opleiding kunnen voltooien of zich professioneel heroriënteren door korte opleidingen te volgen die lessen met aangepaste uurroosters en op de beroepspraktijk gericht onderwijs combineren.

In mei 2015 hebben de ministers van Onderwijs van de Benelux een besluit aangenomen waardoor de diploma's hoger onderwijs in de drie landen automatisch erkend worden.

4.3.2. Vroegtijdig schoolverlaten

Tegen 2020 moet het percentage vroegtijdige schoolverlaters in België teruggebracht zijn tot 9,5 %. Ook deze doelstelling is ambitieuzer dan de algemene EU-doelstelling (10 %). In 2014 bedroeg het percentage voor België 9,8 %, tegenover 11,0 % in 2013 en 12,0 % in 2012.

In het kader van het decreet dat op 14 juli 2015 werd goedgekeurd door het parlement van de Franse Gemeenschap wordt het aantal halve dagen ongewettigde afwezigheid, vanaf wanneer de directies van het secundair onderwijs de leerlingen moeten aangeven bij de administratie, teruggebracht van 20 naar 9 halve dagen. Die maatregel gaat gepaard met een mobilisering van de bestaande diensten voor vroegtijdig schoolverlaten die nog versterkt kunnen worden. In het kader van het Youth Employment Initiative (ESF) werd er 80 miljoen euro toegewezen aan NEET's via acties die onderwijsinstellingen en instellingen van de jeugdhulpverlening hebben gevoerd om vroegtijdig schoolverlaten tegen te gaan en acties rond beroepsopleidingen, de validatie van de verworven ervaring, de overgang naar de arbeidsmarkt of de bewustmaking van technische beroepen. Er zullen ook bijkomende middelen worden toegewezen aan aanvullende maatregelen. Er worden nieuwe regels voorzien voor de beslissingen betreffende het oriënteren van een student naar het gespecialiseerd onderwijs. Het decreet voorziet er op die manier expliciet in dat een gebrekkige beheersing van de onderwijstaal of het behoren tot een benadeeld sociaal milieu op zich geen voldoende reden meer vormt om te oriënteren naar het gespecialiseerd onderwijs.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voorziet de Jongeregarantierегeling in middelen die specifiek gebruikt worden voor acties om vroegtijdig schoolverlaten te helpen voorkomen en te bestrijden, in synergie met de regionale maatregel die al sinds 2000 bestaat. De strijd tegen het vroegtijdige schoolverlaten is een bevoegdheid van de Franse en de Vlaamse Gemeenschap. In het kader van de Strategie 2025 echter, hebben het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, de Franse Gemeenschap en de gemeenschapscommissies beslist om een gecoördineerd plan tegen het vroegtijdige schoolverlaten te lanceren om zo het geheel van naast elkaar bestaande instrumenten binnen het grondgebied van het Gewest ten volle te kunnen benutten. De belangrijkste Brusselse instrumenten zijn de jaarlijkse projectoproep van het Programma Preventie Schoolverzuim en de preventieprogramma's (16,5 miljoen euro).

Om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan, heeft de Vlaamse Gemeenschap een nieuw actieplan 'samen tegen schooluitval' ontwikkeld. Dat omvat zowel acties met betrekking tot leerrecht (het recht van elke leerling op kwaliteitsvol onderwijs en leerlingenbegeleiding), spijbelen als voortijdig schoolverlaten en wil zoveel mogelijk jongeren met een onderwijskwalificatie de secundaire school laten verlaten. De conceptnota van het actieplan zal begin 2016 in overleg met het werkveld verder vorm krijgen. Het plan heeft – in lijn met de Europese aanbeveling inzake voortijdig schoolverlaten - zowel een preventief

als remediërend karakter. De uitrol van het plan zal voornamelijk worden opgenomen door de lokale onderwijsactoren en besturen. Tot slot voorziet het plan in acties waarmee 'informatierijke omgevingen' gestimuleerd worden, zodat alle betrokken actoren beschikken over de nodige informatie om een beleid uit te voeren en op te volgen (voorbeelden zijn de ontwikkeling van de Vlaamse indicator voortijdig schoolverlaten en de website 'mijn onderwijs' waar scholen informatie over zichzelf kunnen terugvinden).

Alle scholen van de Duitstalige Gemeenschap hebben momenteel als hun dagdagelijkse missie om leerlingen met een migratie-achtergrond (inclusief de tweede en derde generaties) of pas geïmmigreerde leerlingen te integreren. Het is onontbeerlijk om deze leerlingen en hun ouders te betrekken in het proces van educatieve ontwikkeling.

4.4. Energie en klimaat

Tabel 5: Klimaat-energie doelstellingen

	BE2013	BE2014	BE2020	Vereiste wijziging 2014-2020
Niet-ETS broeikasgassen, scope 13-20 (Mt CO ₂ -eq) ⁽¹⁾	74,1	69,9	67,7	-2,2 ⁽³⁾
Aandeel hernieuwbare energie (%) ⁽²⁾	7,5	8,0	13,0	5,0 pp
Primair energieverbruik (Mtoe) ⁽²⁾	48,6	45,0	43,7	-1,3

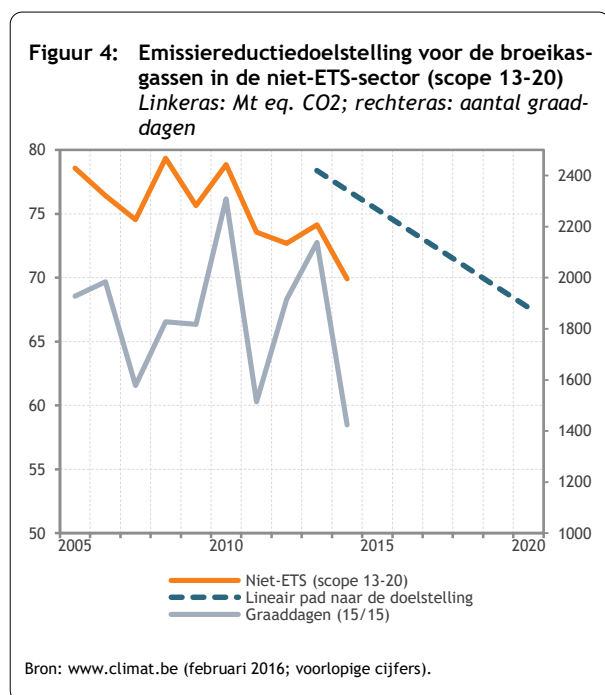
pp: procentpunt.

⁽¹⁾ De cijfers zijn afkomstig van www.climat.be (februari 2016; voorlopige cijfers).

⁽²⁾ De cijfers zijn afkomstig van Eurostat (energiebalansen en SHARE2014, februari 2016).

Het thema klimaat en energie van de Europa 2020-strategie omvat de volgende 3 doelstellingen voor België tegen 2020: (1) een reductie van de broeikasgasemissies met 15% t.o.v. het niveau van 2005 in de sectoren die niet vallen onder het Europese emissiehandelssysteem (niet-ETS-sectoren), inclusief hogere emissieplafonds voor de periode 2013-2020 (lineair pad naar de doelstelling), (2) een aandeel van 13% hernieuwbare energie in het bruto finaal energieverbruik en (3) een indicatieve doelstelling om het primair energieverbruik met 18% te verminderen t.o.v. de projecties tegen 2020. De onderstaande tabel en figuren illustreren elke doelstelling en tonen de huidige situatie van België t.o.v. de drie doelstellingen.

De bevoegdheden inzake energie en klimaat zijn verdeeld over het federale niveau en de drie gewesten. Wat betreft de verdeling over de gewesten en het federaal niveau van de klimaat- en energiedoelstellingen en de daarmee verbonden opportuniteiten, werd een politiek akkoord gesloten op 4 december 2015 en wordt een samenwerkingsakkoord uitgewerkt. De belangrijkste beleidsmaatregelen die door de verschillende entiteiten gedefinieerd en beslist zijn, worden hieronder bondig beschreven.

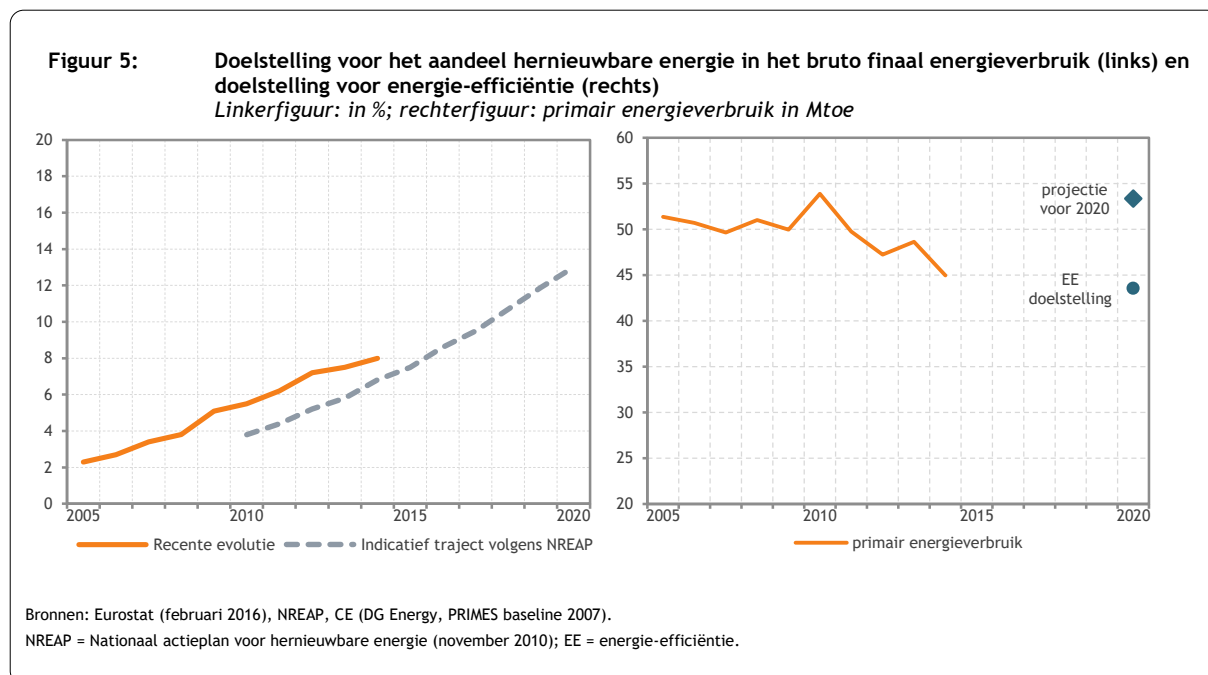
In 2014 zijn de broeikasgasemissies in de niet-ETS-sectoren gedaald. Ze blijven onder het niveau van 2005 (-11%, of op 4 procentpunt van de doelstelling voor 2020), maar ook onder het reductietraject voor de periode 2013-2020. Die emissies hangen voor een aanzienlijk deel af van de verwarmingsbehoeften¹². Het jaar 2014 is bijzonder warm geweest, het is zelfs het warmste jaar sinds 2005.

Na een uitgesproken stijging tussen 2008 en 2012 (zie figuur 5: doelstelling voor het aandeel hernieuwbare energie in het bruto finaal energieverbruik (links) en doelstelling voor energie-efficiëntie (rechts) kende het aandeel hernieuwbare energie in het bruto finaal energieverbruik over de periode 2012-2014 een meer gematigde groei. Dat aandeel overstijgt het indicatieve traject dat

¹² Op Belgisch niveau is ongeveer een derde van de broeikasgasemissies in de niet-ETS-sectoren afkomstig van de residentiële en tertiaire sectoren, waarin de emissies vooral resulteren uit de verwarming van gebouwen (de overige emissiebronnen zijn

werd voorgesteld in het Belgisch Actieplan voor hernieuwbare energie dat in november 2010 aan de Europese Commissie werd overhandigd: 8,0% vs. 6,8% in 2014. In 2014 bedraagt het verschil t.o.v. de 13%-doelstelling voor 2020 5 procentpunt.

Het primair energieverbruik, ten slotte, een van de twee indicatoren om de indicatieve 'energie-efficiëntie'-doelstelling te definiëren, is gedaald in 2014 en bevindt zich op het laagste niveau sinds 2005. In 2014 lag het primair energieverbruik (45,0 Mtoe) ongeveer 1,3 Mtoe boven de Belgische doelstelling van 43,7 Mtoe in 2020.

Het *Brusselse Hoofdstedelijke Gewest* (BHG) werkt een ambitieus Lucht-, Klimaat- en Energieplan uit dat in tweede lezing werd aangenomen op 2 april 2015. Het werd in juni en juli 2015 onderworpen aan een openbaar onderzoek en zal binnenkort definitief goedgekeurd worden door de Brusselse regering. In zijn huidige versie omvat het ontwerpplan ongeveer 60 maatregelen en 130 acties. Dat plan vindt zijn wettelijke grondslag in het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energie (BWLKE). Deze twee instrumenten beogen bij te dragen aan de BKG-reductiedoelstelling van 30% in 2025 (ten opzichte van 1990) die het BHG heeft vastgelegd via talrijke maatregelen, vooral in de bouwsector en de transportsector, de grootste energieverbruikers in het BHG. Op 17 december 2015 heeft de regering van het BHG een nieuw besluit betreffende de promotie van groene elektriciteit en van kwaliteitswarmtekrachtkoppeling goedgekeurd. Ten opzichte van het vorige besluit van 6 mei 2004 zijn er verschillende wijzigingen, waaronder de aanpassing van de wetgeving aan het Europees kader, de vereenvoudiging van het beheer van de groenestroomcertificaten en van de certificatieprocedures en de afgifte van groenestroomcertificaten voor elektriciteit producerende installaties met een totaal vermogen hoger dan 40MWatt die de warmte vrijgeven bij de verbranding van biochemisch afbreekbaar industrieel en huishoudelijk afval terugwinnen. Op 18 december 2015, tot slot, heeft de regering van het BHG een nieuw besluit goedgekeurd tot vastlegging van de quota van groenestroomcertificaten voor het jaar 2013 en de daaropvolgende jaren. Er worden ook verschillende strategieën uitgestippeld: een renovatiestrategie voor de gebouwen, een strategie voor koolstofarme ontwikkeling tegen 2050 en een strategie die specifiek bestemd is voor hernieuwbare energie.

koken en de productie van warm water voor sanitair gebruik). Die verdeling verschilt echter sterk naargelang het gewest.

In het *Waalse Gewest* levert het Marshallplan 4.0 het algemeen beleidskader. Pijler 4 van het Plan is gewijd aan de energie-efficiëntie en de energietransitie alsook aan de kringlooeconomie, terwijl de emissiereducties voor transport nagestreefd worden via de acties van pijler 3. Op het gebied van huisvesting is een nieuw systeem voor huishoudelijke energieprijzen van toepassing sinds 1 april 2015, zijn nieuwe categorieën van leningen aan 0% of tegen verlaagde rentevoet van kracht sinds 1 januari 2016 en heeft de Waalse regering op 28 januari 2016 een besluit inzake de energieprestatie van gebouwen goedgekeurd. Dat besluit voorziet in de verfijning van de berekeningsmethode van de energieprestatie van niet-residentiële gebouwen (EPG) en de inwerkingtreding van nieuwe EPG-vereisten voor nieuwbouw en systeemvereisten voor renovatie. Wat transport betreft, werden verschillende infrastructuurwerken voortgezet: de Trilogiport werd ingehuldigd en een moderniseringswerk van de Haven van het Centrum en het Westen werd afgewerkt. Er werd ook besloten een Task Force op te richten om alle betrokken actoren samen te brengen van het Seine-Scheldeproject van een wijdvertakt netwerk van waterwegen. Tot slot heeft de Waalse regering het Infrastructuurplan 2016-2019 goedgekeurd in januari 2016 (budget van 640 miljoen euro) dat de autosnelwegen, gewestwegen en waterwegen dekt. Wat de hernieuwbare energiebronnen betreft, heeft de Waalse regering in november 2015 geactualiseerde doelstellingen goedgekeurd (respectievelijk 13 % en 20 % voor 2020 en 2030). De inspanning werd verdeeld volgens sector en keten, waardoor groenestroomenvolpactes en groenestroomquota's bepaald kunnen worden die de elektriciteitsleveranciers zullen overmaken aan de CWaPE voor de periode 2017-2024.

In het *Vlaamse Gewest* werden het traject en de maatregelen om de broeikasgasemissies in de niet-ETS-sectoren te verminderen in het Vlaams Mitigatieplan 2013-2020 beschreven. Wat de transportsector betreft, kan worden gewezen op de hervorming van de Vlaamse voertuigfiscaliteit en de goedkeuring van het Vlaams actieplan ter aanmoediging van schone voertuigtechnologieën ('Actieplan Clean Power for Transport'). De belangrijkste maatregelen uit dit actieplan beogen een stimulering van elektriciteit-, CNG-, LNG- en waterstofvoertuigen, de snelle uitbouw van de benodigde infrastructuur en een gemoduleerde premie voor zero-emissievoertuigen. Met betrekking tot de gebouwensector wordt verwezen naar de maatregelen die genomen zijn ter verbetering van de energie-efficiëntie en de energieprestatie van alle types van gebouwen (18 december 2015). Voor de niet-ETS-industrie, omvat het beleid de nieuwe generatie van energiebeleidsovereenkomsten (1 januari 2015) en de verplichte energieaudit voor grote bedrijven (1 december 2015), alsook maatregelen voor de reductie van N₂O-emissies van de caprolactamproductie en de vermindering van F-gas-emissies. Om de uitvoering van energiebesparende investeringen, in het bijzonder bij kmo's, te faciliteren, heeft de regering van het Vlaamse Gewest beslist om de haalbaarheid van de oprichting van een ESCO-fonds te laten onderzoeken. De regering van het Vlaamse Gewest heeft in 2015 verder stappen gezet om het investeringsklimaat voor hernieuwbare energie te versterken. Zo werden, via een wijziging aan het Energiedecreet op 17 juli 2015, een aantal maatregelen goedgekeurd met het oog op de optimalisatie en vereenvoudiging van het steunmechanisme voor groene stroom en WKK. Een traject werd opgezet om de inplanting van windturbines te versnellen en het technisch en maatschappelijk aanvaardbaar potentieel in kaart te brengen. Er wordt een charter voor groepsaankopen van zonnepanelen uitgewerkt en er werd steun voorzien voor de winning van groene warmte uit diepe geothermie.

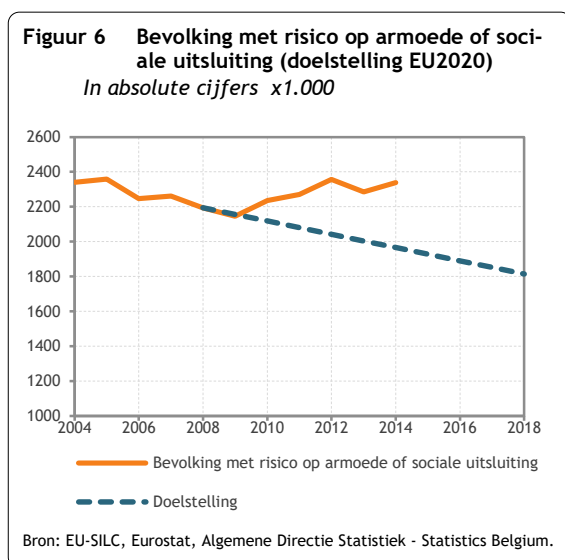
Tot slot wordt er een kilometerheffing voor vrachtwagens van meer dan 3,5 ton ingevoerd in de drie gewesten vanaf 1 april 2016.

4.5. Sociale inclusie

Tabel 6: Doelstelling sociale inclusie (absolute cijfers x1.000)

	BE2008	BE2014	BE2018	Vereiste daling 2014-2018
Bevolking met risico op armoede of sociale uitsluiting	2.194	2.339	1.814	525

Bron: EU-SILC, Eurostat, Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium.

De indicator 'risico op armoede of sociale uitsluiting' vertoonde een lichte toename tussen 2013 en 2014, maar zowel deze recente evolutie als de evolutie sinds 2008 blijven binnen de marges van de statistische significantie. De stabiliteit in het globale aantal personen in armoede of sociale uitsluiting sinds 2008 is het resultaat van enerzijds een daling bij de ouderen (van 22,9% naar 17,3%) en anderzijds een stijging bij de laaggeschoolde bevolking op actieve leeftijd (van 32,1% naar 35,0%).

4.5.1. De sociale bescherming van de bevolking verzekeren

Met de tax shift wil de *federale regering* de duurzaamheid van het sociaal systeem verzekeren door een versterking van de economische onderbouw en jobcreatie. De loonkosten voor de werkgevers gaan omlaag, ook voor de lage lonen, zodat werkgevers aangespoord worden om laaggeschoolden in dienst te nemen. Het nettoloon van werknemers met een laag loon wordt opgetrokken. De regering heeft in het kader van de sociale correctie van de tax shift 50 miljoen euro (op jaarbasis) vrijgemaakt voor een verhoging van de sociale bijstand en van de minimumpensioenen voor mensen met een volledige loopbaan, bovenop de verhogingen in het kader van de welvaartsenveloppe 2015-2016. Het blijft de bedoeling de minima (in sociale zekerheid en bijstand) te verhogen tot het niveau van de Europese armoeddrempel. De minimumpensioenen voor zelfstandigen zullen tegen augustus 2016 het niveau bereiken van de loontrekkenden.

In het *Waals Gewest* zal de invoering van een verplichte zelfredzaamheidsverzekering op 1 januari 2017 een belangrijke ontwikkeling van het aanbod van diensten en de harmonisatie van het beleid mogelijk maken. In de *Vlaamse sociale bescherming* worden bestaande tegemoetkomingen, zoals de zorgverzekering, geïntegreerd met recent van de federale staat overgehevelde financiering van ouderenzorg en thuiszorg met het oog op maximale participatie in de samenleving van zorgbehoevenden door betaalbare, kwalitatieve en toegankelijke zorg en ondersteuning. Een nieuwe tegemoetkoming, het basisondersteuningsbudget, maakt het mogelijk dat een persoon met een handicap thuis zorg kan organiseren met de hulp van reguliere diensten, vrijwilligers en mantelzorg. Vanaf september 2016 zal dit maandelijks budget toegekend worden. In het *Brusselse Hoofdstedelijke Gewest*, realiseert de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) een studie, gericht op de invoering van een zelfredzaamheidsverzekering met het oog op de ondersteuning van de keuze om thuis te blijven.

In juli 2015 heeft de *Vlaamse regering* het actieplan armoedebestrijding goedgekeurd met doelstellingen op het domein van alle sociale grondrechten. Een toegankelijke en kwaliteitsvolle dienstverlening wordt geïmplementeerd met maximale automatische toekenning van rechten, administratieve vereenvoudiging en proactieve informatie. De armoedetoets wordt uitgerold. Begin 2017 zal een voortgangsrapport gepubliceerd worden. De regering van het *Waals Gewest* heeft in september 2015 het eerste Waals plan voor armoedebestrijding goedgekeurd met maatregelen inzake huisvesting, voeding, energie, water, gezondheid, gezinsbeleid, mobiliteit, vrije tijd, ICT en toegang tot rechten. Het plan zal vertaald worden in actieprogramma's in overleg met de actoren werkzaam op het terrein. Een onafhankelijke evaluatie is voorzien. In het *Brusselse-Hoofdstedelijke Gewest* is de GGC een algemene beleidsnota inzake de strijd tegen de armoede 2014-2019 aan het afwerken die de doelstellingen van de Brusselse regeringen beschrijft. Hij zal uitgewerkt worden in operationele plannen. De *Franse Gemeenschap* bereidt een plan met specifieke acties voor om van de armoedeproblematiek een transversale prioriteit te maken. Het plan zal ook betrekking hebben op de vermindering van de ongelijkheden. Het zou klaar moeten zijn in juni 2016. Het derde *federaal plan voor armoedebestrijding* wordt voorbereid.

4.5.2. De kinderarmoede terugdringen

In overleg met de deelstaten zal de *federale overheid* in 2016 een nationaal actieplan tegen kinderarmoede opstellen. In het *Brusselse Hoofdstedelijke Gewest* heeft de Vlaamse Gemeenschapscommissie in 2015 een plan tegen kinderarmoede 2016-2020 goedgekeurd en de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF) heeft een ontwerpdecreet gestemd gericht op nieuwe kinderopvangplaatsen en op de toegankelijkheid van de opvangstructuren voor kinderen uit kwetsbare gezinnen. In het armoedebestrijdingsplan van het *Waals Gewest* ligt er een klemtoon op de éénoudergezinnen. Ze zullen in aanmerking genomen worden in het Waals regime voor kinderbijslag. De regering heeft beslist vanaf vandaag al de inkomensplafonds voor de toekenning van sociale supplementen aan die gezinnen te herzien. In het nieuw *Vlaams armoedeplan* is er een focus op preventie en bestrijding van kinderarmoede. 72 gemeentebesturen worden gesubsidieerd voor het uitwerken van een lokaal actieplan, ondersteund door een lerend netwerk. Tegen het eind van de legislatuur moeten in alle gemeenten partners worden samengebracht rond Huizen van het Kind met volwaardige basisvoorzieningen. De aanpassing van de kinderbijslag in het Vlaams Gewest zal ondersteund worden door een armoedetoets.

4.5.3. De actieve insluiting van mensen ver van de arbeidsmarkt

Zoals voorzien in het *federaal regeerakkoord* werd het GPMI (Geïndividualiseerd Project voor Maatschappelijke Integratie) hervormd. Het verplichte GPMI werd uitgebreid naar alle nieuwe leefloonbegunstigden en er werd een gemeenschapsdienst voorzien binnen het GPMI. Bovendien werd het instrument ook vereenvoudigd om ervoor te zorgen dat maatschappelijke werkers van het GPMI een echt begeleidingsinstrument kunnen maken, waarbij het doel van de begeleiding erin bestaat om via in onderling overleg bepaalde doelen en welbepaalde acties stappen te zetten zodat de OCMW-gerechtigde geresponsabiliseerd wordt, geleidelijk aan zelfstandiger wordt, volwaardig kan deelnemen aan de samenleving en op de arbeidsmarkt geïntegreerd kan worden. Verder werd een proefproject opgestart om leefloongerechtigde alleenstaande moeders intensief te begeleiden naar sociale en socio-professionele integratie. Voor langdurig werkzoekenden zal een kader ontwikkeld worden voor de invoering van een gemeenschapsdienst en voor arbeidsongeschikten zal een herintegratieprogramma opgezet worden voor de terugkeer naar werk met versterkte opleiding.

In het *Vlaams Gewest* staat de uitvoering van het maatwerkdecreet in de wacht. Het doel blijft echter om opnieuw naar maatwerk over te schakelen, waarbij de individuele werknemers een 'rugzakje' krijgen, in functie van hun afstand tot de arbeidsmarkt. Alle doelgroepwerknemers in de sociale economie krijgen ondersteuning voor hun persoonlijke ontwikkeling. In 2015, heeft de *Waalse regering* een ontwerpdecreet goedgekeurd over de inschakelingsbedrijven, met als doelstelling vereenvoudiging en versterking van de middelen van de sector. Het decreet zou begin 2016 van kracht moeten zijn.

4.5.4. Inadequate huisvesting en dakloosheid bestrijden

De resultaten van het experiment *op federaal niveau* 'Housing First Belgium' waarbij in 8 steden proefprojecten werden uitgevoerd zullen voorgelegd worden aan de deelstaten voor verdere structurele uitbouw. In het *Waalse Gewest* zijn de principes van de hervorming van de private huisvesting goedgekeurd met als doelstelling de strijd tegen leegstand en discriminaties en het vergemakkelijken van het leven in een woning en het verlaten van een woning via een hervorming van het huurcontract. De oprichting van een regionaal fonds voor huurwaarborgen (in 2017) dat een spreiding in de tijd van de storting van de waarborg zal mogelijk maken, en de uitwerking van een indicatief rooster van referentiehuren zijn voorzien. De regering heeft een decreet goedgekeurd in verband met de indexsprong voor huur dat toelaat de automatische verhoging van de huur gedurende één jaar te neutraliseren. Ze heeft in juli 2015 de hervorming van de sector van de publieke huisvesting goedgekeurd. Die hervorming is onder andere gericht op de optimalisering van de financiering van de sector via de oprichting van een investeringsfonds voor de publieke huisvesting in 2017. Het is de bedoeling 6.000 woningen te creëren. De Waalse regering heeft beslist de politiek van leningen voor de aankoop, renovatie en energie-efficiëntie van woningen te versterken vanaf januari 2016: renteloze leningen voor de financiering van werken die in aanmerking komen voor de energie- en renovatiepremie en leningen met verlaagde rentevoet voor het verwerven van een eigendom en voor het behoud van een eerste woning in het kader van de sociale hypothecaire lening. De regering heeft beslist de financiering van de nachtopvang te bestendigen en 5 bijkomende centra te creëren (tenminste + 60 plaatsen tegen ten laatste 2018). Als tegenprestatie verbinden de actoren van het terrein zich ertoe de nachtopvang centra tenminste 8 maanden per jaar open te houden (nu 5 maanden). In het *Brusselse Hoofdstedelijke Gewest* neemt een algemeen actieplan tegen dakloosheid de vorm aan van een algemene beleidsnota die zal leiden tot een juridische tekst die moet toelaten om de bijstand aan dakloze mensen op een geïntegreerde manier vorm te geven met integratie van de transversaliteit van de sociale acties. De GGC heeft concreet beslist de sociale noodhulp en de opvang van daklozen al financieel te versterken, evenals de begeleide huisvesting via Housing First. In het *Vlaamse Gewest* is een actieplan energiearmoede opgesteld, gericht op een betere bescherming tegen afsluiting van de energielevering en op structurele verlaging van energieverbruik in woningen van kwetsbare gezinnen. Verbeterde energieleningen en -premies moeten kwetsbare groepen beter bereiken. In samenwerking tussen Wonen en Welzijn wordt een globale aanpak ontwikkeld voor het voorkomen en bestrijden van dak- en thuisloosheid.

4.5.5. Opvang en integratie van mensen met een migratieachtergrond

In het *Brussels Hoofdstedelijk Gewest* zijn er in 2016 door de COCOF middelen voorzien voor de opening van twee ontvangstbureaus voor nieuwkomers met een totale capaciteit van 4.000 mensen per jaar. Dat moet toelaten alle buitenlandse meerderjarige personen te ontvangen, ingeschreven in het vreemdelingenregister van een gemeente van het Gewest sinds minder dan drie jaar en met een verblijfsvergunning van meer dan 3 maand. Die personen zullen een sociale en taalkundige evaluatie krijgen (talenkennis, sociale situatie, professionele situatie, vorming...). Het eerste bureau, met een opvangcapaciteit van 2.000 mensen is geopend op 23 maart 2016. Het zal modules aanbieden in verband met rechten en plichten (10 u), burgerschap (50 u) en cursussen Frans (250 u). De GGC bereidt een ordonnantie voor die de verplichting zal invoeren om een ontvangstparcours te volgen. Het *Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid* richt zich naar alle mensen die armoede en sociale uitsluiting ervaren. Daarbij wordt vertrokken vanuit een inclusieve aanpak, geïntegreerd binnen de reguliere beleidsdomeinen waar mogelijk, maatgericht waar nodig. Vermits het Vlaamse integratiebeleid streeft naar een volwaardige socio-culturele en socio-economische participatie van personen van buitenlandse herkomst, draagt dit integraal bij tot het armoedebestrijdingsbeleid. Het inburgeringstraject, dat wordt aangeboden door de Agentschappen Integratie en Inburgering, begeleidt nieuwkomers bij hun eerste stappen in hun integratieproces en draagt bij tot zelfstandige en evenredige participatie. In het Vlaams actieplan armoedebestrijding 2015-2019 zijn een aantal specifieke maatregelen opgenomen ten behoeve van personen van buitenlandse

herkomst (bv. inzetten op kennisdeling van expertise en ontwikkeling van methodieken zodat professionals in eerstelijnswerkingen beter ondersteund zijn bij het dagelijks omgaan met armoede bij personen van buitenlandse herkomst). De *Waalse regering* heeft een ontwerpdecreet goedgekeurd, gericht op het invoeren van een verplicht integratieparcours voor alle buitenlanders of mensen van buitenlandse afkomst die zich vestigen in het Waals Gewest. Concreet, na de initiële evaluatie zullen drie bijkomende assen verplicht gemaakt worden: het aanleren van het Frans, de vorming in burgerschap en een oriëntatie naar de aangepaste socio-professionele inschakelingsdiensten voor zij die er behoefte aan hebben. De *regering van de Franse Gemeenschap* heeft beslist vanaf september 2015 nieuwe voorzieningen voor ontvangst en opleiding van nieuwkomer-leerlingen te creëren om de aankomst van nieuwe migranten te kunnen opvangen. De *regering van de Duitstalige Gemeenschap* voorziet de uitwerking van een integratieparcours en de goedkeuring van een decreet gericht op de integratie van nieuwkomers tegen het eind van de legislatuur. Een ontwerp van integratieparcours wordt verwacht tegen 1 juli 2016.

5. Scheppen van een gunstig klimaat en investeringssteunmaatregelen

De economische fundamenten versterken door in te zetten op slimme groei en door investeringsbelemmeringen uit te schakelen, maakt deel uit van de inspanningen van de gewesten en de federale regering en sluit volledig aan bij de Europa 2020-strategie, en de prioriteiten die bij de jaarlijkse analyse van de groei worden belicht.

5.1. Industriebeleid

De gewesten hebben het industriebeleid als een belangrijke pijler in hun economisch beleid opgenomen, waarbij de klemtoon wordt gelegd op competitiviteitspolen en de clusters. De drie gewesten zijn de weg ingeslagen van een slimme specialisatie ten behoeve van de economie en de werkgelegenheid. Hierin is een steeds belangrijker rol weggelegd voor de circulaire economie, die helemaal in het teken staat van een toenemende energie-efficiëntie.

In *het Waalse Gewest* werd het beleid aangaande de Competitiviteitspolen, dat een positieve balans vertoont, verlengd in het kader van het Marshallplan en de Strategie voor slimme specialisatie. Er zullen nieuwe impulsen aan gegeven worden, met name op het vlak van innovatie in ruime zin (koppeling aan diensten, creativiteit, etc.), ICT, circulaire economie, internationalisering, betrokkenheid van kmo's en industriële valorisatie. Bovendien zet de Société régionale d'Investissement de Wallonie (SRIW) haar beleid voort inzake participatie in gespecialiseerde sectorfondsen, die gekoppeld zijn aan de prioritair actiedomeinen van de Polen. Daarnaast heeft de Waalse regering een beleid ontwikkeld om de herstructureringsstrategieën voor de door industriële herstructurering getroffen gebieden te ondersteunen. In *het Vlaamse Gewest* kregen 7 bedrijven in het kader van Industrie 4.0 in februari 2016 het logo "Fabriek van de Toekomst" toegekend. Deze bedrijven investeerden de voorbije jaren zodanig in de modernisering van hun machines, in digitalisering en in hun medewerkers dat ze nu op productievlak internationaal tot de wereldtop behoren. Het nieuwe strategisch onderzoekscentrum Flanders Make vzw zet in op de langetermijnversterking van de internationale competitiviteitspositie van de Vlaamse maakindustrie en de Vlaamse regering besliste eind 2015 om € 5 miljoen aan hun toelage toe te voegen waardoor het totale budget voor 2015 op 13,2 miljoen euro kwam. Om de transitie van de industrie door innovatie te versterken, lanceerde de Vlaamse regering in 2011 het TINA-fonds (Transformatie, Innovatie en Acceleratie). TINA kwam in 2015 op kruissnelheid, waardoor het eind 2015 al 15 investeringen voor een totaal (effectief uitgegeven) bedrag van € 80,2 miljoen deed. Inclusief de engagementen (het nog niet opgenomen bedrag van de investeringsverplichting) bedragen deze 15 investeringen € 128,4 miljoen, waartegenover een private investering van € 313,1 miljoen staat. In het *Brusselse Hoofdstedelijke Gewest* verenigt de in juni 2015 aangenomen 2025-strategie alle bevoegdheden en de sociale partners rond 18 doelstellingen om de Brusselse economie nieuw leven in te blazen over een periode van 10 jaar. Deze strategie houdt rekening met de bijzondere structuur van de Brusselse economie, zoals het belang van de micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, enz. Een nieuw Gewestelijk Plan voor Innovatie moet in de loop van 2016 worden aangenomen. Daarnaast werd medio 2015 een nieuw strategisch platform (Bridge-programma) voor computerbeveiliging opgestart, dat de academische en industriële samenwerking bevordert. Het thema in 2016 is energieonafhankelijkheid. Het beleid inzake ruimtelijke ordening moet de economische ontwikkeling eveneens versterken, met name via de ontwikkelingspolen en de toekomstige competitiviteitspolen die gewijd zijn aan de voedingsberoepen, aan communicatie en beeld, aan logistiek en groothandel, aan kenniseconomie en aan digitale technologie.

Op het gebied van circulaire economie wordt in *het Waalse Gewest* het NEXT-instrument geoperationaaliseerd met de steun van het EFRO. Dit fonds zal met name een transversale actie voor de competitiviteitspolen, en meer bepaald voor kmo's, uitrollen. Een nieuw financieel product (budget van € 46 miljoen) moet kmo's ondersteunen in hun projecten voor een koolstofarme economie (energieprestatie van het productieproces, zelfverbruikte hernieuwbare energie, smart grids en innovatieve projecten). Bovendien zal het Waalse Gewest in 2016 en 2017 Europese ondersteuning krijgen om een coherente strategie en een concreet investeringsplan op het gebied van duurzame chemie en bio-economie te ontwikkelen. Er werd ook een platform voor overleg over chemie en biofarma opgericht. Tot slot zal de Waalse regering in 2016 haar tweede strategie voor duurzame ontwikkeling goedkeuren, die momenteel onderworpen wordt aan een openbare raadpleging. Deze strategie legt een actieplan vast rond 3 thema's: het versterken van de voedsel-, de energie- en de hulpmiddelenonafhankelijkheid. De *Vlaamse regering* gaf op 25 maart 2016 haar definitieve goedkeuring aan de conceptnota 'Visie 2050'¹³ met 'circulaire economie' als een van de zeven transitie waaraan ze de komende jaren wil werken over de grenzen van de beleidsdomeinen en samen met alle betrokken actoren uit de samenleving. In *het Brussels Hoofdstedelijke Gewest* werd in het eerste halfjaar van 2016 een Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie (GPCE) aangenomen. Dit programma beoogt meer bepaald een versterking van cyclusgerichte milieubeleidslijnen. Als aanvulling op de gewestelijke beleidslijnen zullen de federale ministers van Economie en Leefmilieu in 2016 een gezamenlijke routekaart over circulaire economie uittekenen. Hierin zullen het productbeleid en de consumentenbescherming worden belicht.

5.2. KMO's en ondernemingsklimaat

De Ministerraad heeft een transversaal *federaal* plan voor kmo's en zelfstandigen goedgekeurd. Dit plan heeft tot doel het ondernemerschap aan te moedigen en de KMO's een optimaal regelgevend kader te bieden. Veertig concrete maatregelen werden uitgewerkt rondom de volgende speerpunten: concurrentievermogen, fiscaliteit en de strijd tegen de sociale dumping, verbetering van het sociale statuut en het aanprijzen van het ondernemerschap, toegang tot financiering, het voorkomen van faillissementen, het ondersteunen van de "tweede kans"-maatregelen, het stimuleren van initiatieven voor administratieve vereenvoudiging, de internationalisering van KMO's faciliteren en de ondersteuning van sectoren met een hoge arbeidsintensiteit (o.a. bouw, horeca, transport). Wat betreft het sociale statuut van de zelfstandigen, voorziet het plan voornamelijk in de evaluatie van de hervorming van de sociale bijdragen voor zelfstandigen (deze hervorming laat de zelfstandigen toe de hoogte van de bijdragen aan de inkomsten aan te passen), de toegestane activiteit voor arbeidsongeschikte en invalide personen, de progressieve gelijkschakeling van het minimumpensioen voor zelfstandigen, enz. Momenteel is er een reflectie aan de gang over de invoering van een student-ondernemersstatuut. In het kader van "Think Small First" zijn een nieuwe categorie van micro-ondernemingen en een optrekking van de drempels voor kleine bedrijven ingevoerd vanaf 1 januari 2016. Parallel hiermee werden de kosten voor bekendmaking in het Staatsblad afgeschaft en de kosten voor de indiening van de jaarrekeningen van micro-ondernemingen verlaagd. De *Brusselse regering* zet haar initiatieven voor de integratie van vrouwen in de ondernemingswereld (Women in Business) en voor het stimuleren van ondernemerschap bij werkzoekenden voort. De *Waalse regering* heeft de leidende beginselen voor het nieuwe KMO-plan voor de periode 2015-2019 goedgekeurd, een plan dat gefinancierd zal worden op basis van een participatieve aanpak. Zo werden er 4 prioritaire krachtlijnen gedefinieerd: ondernemerschap, internationalisering, financiering en innovatie, aangevuld met een transversale krachtlijn gewijd aan administratieve vereenvoudiging. Er werden verschillende maatregelen gelanceerd met betrekking tot vrouwelijk ondernemerschap, steun aan ondernemingen in moeilijkheden, steun aan studenten-ondernemers en reorganisatie van kmo-ondersteunende diensten. Ook werd er een programma voor de bevordering van ondernemerschap (2015-2020) in het onderwijs aangenomen. De *Vlaamse regering* keurde een conceptnota

¹³ Deze nota is online beschikbaar op: <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/visie-2050-een-langetermijnstrategie-voor-vlaanderen>.

rond ondernemerschap goed met als leidend principe het stimuleren van ambitieus ondernemerschap en er wordt actief gewerkt aan een inspirerend beleid inzake ondernemend onderwijs via een nieuw actieplan 2015-2019.

Een vlotte toegang tot financiering voor ondernemingen blijft zowel voor de federale overheid als voor de drie gewesten een kernprioriteit. In 2015-2016 deelde de Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) haar instrumenten voor bedrijfsfinanciering in bij een van de 4 hoofdthema's van haar activiteiten: kapitaal, leningen, waarborgen, investeringen in fondsen. De PMV vereenvoudigt zo de toegang voor ondernemers en wordt ook klantvriendelijker. De PMV verving de Starteo-, Optimeo- en BA+-leningen door één nieuwe, vereenvoudigde leningsformule voor ondernemingen die willen samenwerken met een business angel of een andere medefinancier: de nieuwe kmo-cofinanciering, beheerd samen met het BAN (Business Angels Network) Vlaanderen. De *Vlaamse regering* besliste tot een verhoging van het kapitaal met € 100 miljoen bij het ARKImedes-Fonds II en de PMV past de werking van het fonds ook aan. Het maximale investeringsbedrag per investeringsronde is in het ARK-besluit verhoogd tot € 20 miljoen. In *het Waalse Gewest* werden in 2015 verschillende maatregelen genomen, zoals de goedkeuring van een ontwerp van decreet met het oog op het mobiliseren van spaargeld van de burgers ten behoeve van jonge kmo's en een nieuwe steunregeling voor de beursnotering van kmo's. De regering heeft ook besloten middelen uit te trekken voor de verschillende mechanismen die door de openbare financiële instellingen in het kader van de structuurfondsen en van het Marshallplan worden beheerd, zijnde een totaal budget van € 750 miljoen.

Zoals in het NHP 2015 aangekondigd werd, heeft *de federale regering* een plan aangenomen om jonge innoverende start-ups een duw in de rug te geven. Het plan omvat een reeks maatregelen voor de stimulering van risico-investeringen, zoals de "tax-shelter" ten voordele van alternatieve financiering (crowdfunding, business angels, ...), de vrijstelling van bedrijfsvoorheffing, van roerende voorheffing en van inkomstenbelasting voor de rente op leningen. In het Brussels Hoofdstedelijke Gewest kunnen bedrijven via het systeem van incubatoren profiteren van een ondersteunende structuur met alle tools die nodig zijn voor de opstart en de ontwikkeling van hun innovatiepotentieel. In 2015 werden tal van projecten op touw gezet, zoals de bouw van een centrum voor ondernemingen en innovatie (EEBIC). In 2016 is de invoering gepland van een "seed funding"-lening voor de financiering van de overgang van onderzoeksprojectfase naar commercialiseringsfase.

Op internationaal vlak duidde *de Vlaamse regering* de PMV aan als het centrale aanspreekpunt voor de aanvragen voor projecten binnen het Vlaamse Gewest in het kader van het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSD) bij de Europese Investeringsbank (EIB). Voor het Waalse Gewest sloot SOWALFIN twee overeenkomsten met de EIB en het EIF in het kader van het EFSD (InnovFin, COSME).

Als prioriteit van de 2025-strategie wordt de laatste hand gelegd aan de *Brusselse Small Business Act* alsook aan een rationalisering van bedrijfssteun rond drie polen (advies en begeleiding, ontwikkeling en financiering). De werkzaamheden betreffende vereenvoudiging van steun worden in het Waalse Gewest eveneens op verschillende niveaus voortgezet: hervorming van de investeringssteun voor kmo's, hervorming van de steun aan de internationalisering van kmo's en herstructurering van de steunregeling voor kmo's, door het creëren van een geïntegreerde portefeuille en de oprichting van een virtueel en geïntegreerd één-loket voor bedrijven, dat tegen 2019 operationeel zal zijn. In juli 2015 lanceerde *de Vlaamse regering* in het kader van innovatief ondernemerschap een nieuw clusterbeleid (zie verder bij O&O en Innovatie in deel 4.2.). Er werd ook beslist om de kmo-portefeuille tot een eenvoudig en laagdrempelig instrument om te vormen (een generiek instrument voor alle kmo's om opleiding en advies in te winnen) en anderzijds om een nieuw instrument op te starten: de kmo-groeiensubsidie, die is gericht op bedrijven met groeiplannen.

Op het vlak van steun aan internationalisering werden de gewestelijke consortia EEN geselecteerd.

België is een van de landen waar e-commerce het snelst groeit op dit moment. In 2015 deed 25 % van de Belgische bedrijven aan online-verkoop, tegenover 23 % in 2014. In dit domein startte de *Vlaamse overheid* in 2015 een campagne ("Het internet. Ook uw zaak") om handelaars te overtuigen van het belang en de mogelijkheden van online-aankopen. In het kader van het *Plan numérique wallon* (zie punt 4.2) werd een Fonds numérique opgericht. Dit fonds beschikt over een overheidskapitaal van € 50 miljoen, dat kan worden aangevuld met privé kapitaal. Om de digitale overgang van *het Brussels Hoofdstedelijke Gewest* naar een smart city te waarborgen, heeft de regering zich ertoe verbonden het beleid inzake pooling van informaticatools verder uit te bouwen. Via de ontwikkeling van de generieke platforms van het Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG) wordt de toegankelijkheid van diensten voor burgers en bedrijven versterkt. Om kmo's aan te zetten tot elektronische transacties, werd *op federaal niveau* voorzien in een nieuwe aftrek voor digitale investeringen. Daarenboven lanceerde de federale regering op 5 mei 2015 een "e-commerce"-platform voor de ontwikkeling van e-commerce-activiteiten die in een actieplan zullen worden opgenomen.

5.3. Regelgevings- en investeringskader

Energiekosten vormen voor ondernemingen een steeds belangrijker element van kostencompetitiviteit. De Vlaamse energieregulator VREG koos bij het ingaan (begin 2015) van de nieuwe distributietarieven voor elektriciteit en aardgas voor inkomstenregulering als methodologie. *De Vlaamse regering* keurde ook op 17 juli 2015 een aantal maatregelen goed om het opgebouwde certificatenoverschot weg te werken en het toekomstige groenestroombeleid te financieren. De historische schuldenberg zal worden doorgerekend via een aanpassing van de energieheffing (vanaf 1 maart 2016), die zal worden aangerekend per afnamepunt van elektriciteit en afhankelijk is van het elektriciteitsverbruik. De financiële ondersteuning van nieuwe kleinschalige PV-installaties (onder 10 kW) werd geschrapt, waardoor nieuwe PV-installaties die gekeurd worden vanaf 14 juni 2015 niet meer in aanmerking kunnen komen voor ondersteuning via groenestroomcertificaten. In *het Waalse Gewest* moet een in september 2015 goedgekeurd ontwerp van decreet betreffende de tariefmethodologie voor distributienetbeheerders voor gas en elektriciteit een stabiel en voorspelbaar regelgevend kader bieden. De nieuwe methodologie zal vanaf 1 januari 2018 van kracht zijn.

Wat de modernisering van weg- en spoorinfrastructuur betreft, worden de ontbrekende verbindingen tussen de belangrijkste economische centra onder de loep genomen. Het Antwerps mobiliteitsprobleem zal krachtadig worden aangepakt. Verder maakt *de Vlaamse regering* werk van andere belangrijke wegenprojecten zoals het A11-project en de herinrichting van de Brusselse Ring (R0). Dankzij de kilometerheffing voor vrachtwagens wordt verwacht dat de Vlaamse regering het budget voor wegenbouw (€ 350 miljoen in 2015) met minstens € 100 miljoen zal kunnen verhogen in 2017. Daarnaast wordt € 36 miljoen extra uitgetrokken voor voorbereidende werken van het Oosterweelproject in Antwerpen, die in 2016 van start gaan. In *het Waalse Gewest* werd in januari 2016 een Plan Infrastructures 2016-2019, met een budget van € 640 miljoen, goedgekeurd. Het is gericht op vier krachtlijnen: de verdere vernieuwing van autosnelwegen, de renovatie en het veiliger maken van gewestwegen van het secundaire wegennet, de ontwikkeling van Routes de l'Emploi (wegen naar het werk) en investeringen in waterwegen. In *het Brussels Hoofdstedelijke Gewest* moet een meerjareninvesteringsplan 2016-2025, van de regionale maatschappij voor intercommunaal vervoer (MIVB), het de maatschappij mogelijk maken haar verbintenis na te komen om haar transportcapaciteit tegen 2017 met 22,4 % te verhogen, het metroaanbod tegen 2024 naar het noordoosten van het Gewest uit te breiden, en een rechtstreekse noord-zuidverbinding tot stand te brengen. Tegelijk zal de MIVB de nodige middelen krijgen om de veiligheid van de signalisatie van haar metrolijnen te verbeteren.

Administratieve vereenvoudiging is een belangrijk element in het investeringskader. Naast de bovengenoemde specifieke kmo-maatregelen kunnen nog andere maatregelen worden aangehaald. In *het*

Waalse Gewest staat in 2016 de implementatie van een databank van authentieke bronnen "ondernemingen" en de ontwikkeling van Open Data op het programma. Het Plan Ensemble Simplifications 2010-2014 werd verlengd tot eind 2015 en geëvalueerd. Uit die evaluatie zijn aanzienlijke voordelen gebleken. In *het Vlaamse Gewest* werden in de nieuwe omgevingsvergunning de voormalige stedenbouwkundige, inclusief verkavelingsvergunning, en de milieuvergunning geïntegreerd. Het decreet Integraal Handelsvestigingsbeleid (voorzien voor 2016) zal ook de huidige socio-economische vergunning voor grotere detailhandelsprojecten in de omgevingsvergunning integreren. Voor projecten met een grote maatschappelijke en ruimtelijke impact kwam er het decreet Complexe projecten (in werking sinds 1 maart 2015). In *het Waalse Gewest* is een herziening van het Code wallon du développement territorial aan de gang. Bedoeling is om de uitvoering van stedenbouwkundige projecten van burgers, overheden en Waalse bedrijven te bevorderen (flexibeler instrumenten, betere besluitvormingsprocessen en minder administratieve lasten).

België telt 134 gereguleerde beroepen, waarvan de meeste geconcentreerd zijn in drie sectoren: gezondheidszorg, onderwijs en veiligheid. Meer in het algemeen wat de intellectuele beroepen betreft, rechtvaardigt de bestaande kloof tussen het kennisniveau van de professional en dat van de klant de noodzaak van een specifieke kwalificatie. Er werd opdracht gegeven om een studie uit te voeren betreffende de handhaving van eisen op het vlak van aandeelhouderschap en rechtsvorm voor bepaalde beroepen. Naar aanleiding van de 6e Staatshervorming werd de bevoegdheid inzake toegang tot het beroep van *de federale overheid* overgedragen aan de gewesten. Om de continuïteit voor de ondernemers en de stakeholders te waarborgen alsook de gewesten de mogelijkheid te bieden zich in deze materie in te werken, werd de federale regelgeving ongewijzigd overgenomen en toegepast. De evaluatie van gereguleerde beroepen in 2015 werd gevoerd o.b.v. de federale wetgeving en in het kader van een gemeenschappelijke verderzetting van dat beleid. De verantwoording voor het behoud van de gereguleerde beroepen is gebaseerd op consumentenbescherming en op redenen van openbare veiligheid en gezondheid. Op basis van de verworven ervaring in 2015 zullen de gewesten de overgedragen federale wetgeving grondig analyseren. Deze grondige analyse zal starten in het eerste kwartaal van 2016¹⁴

5.4. Structuurfondsen en investeringsfondsen

Wat de planning aangaande de structuurfondsen betreft, zitten *de gewesten en gemeenschappen* nu in de uitvoeringsfase, met de goedkeuring en de start van gefinancierde projecten. Zoals uiteengezet in de verschillende delen van het NHP, liggen die in de lijn van de concretisering van de doelstellingen van de Europa 2020-strategie en van het antwoord op de aanbevelingen van de Raad. Wat het EFRO betreft, moeten het concurrentievermogen van de economie en meer bepaald van kmo's, het ondernemerschap, R&D en innovatie worden ondersteund in samenhang met de regionale strategieën voor slimme specialisatie, de ontwikkeling van hernieuwbare energie, de efficiënte aanwending van hulpbronnen en de ontwikkeling van sociale en opleidingsinfrastructuur. Bijzondere nadruk wordt gelegd op investeringen, op de verspreiding van technologieën en op de commercialisering van innovatie. De in het kader van het ESF vastgelegde prioriteiten hebben betrekking op levenslang leren (met name door de ontwikkeling van alternatieve opleidingen, van onderwijs voor sociale promotie, van de lerarenopleiding, van de validering van competenties en ervaring, ...) en op de integratie van vooral jongeren en kansgroepen in de arbeidsmarkt, op ondernemerschap, op sociale inclusie en de bestrijding van discriminatie en op de strijd tegen het vroegtijdig schoolverlaten. Het Jeugdwerkgelegenheidsinitiatief en de

¹⁴ De Vlaamse overheid zal in haar analyse nagaan hoe de toegang tot het beroep moderner en kwaliteitsvoller georganiseerd kan worden. Het doel van de modernisering is in eerste instantie het wegnemen van drempels tot ondernemerschap en administratieve vereenvoudiging om te komen tot een versterkt ondernemerschap in het Vlaamse Gewest. In het Waalse Gewest schakelde de bevoegde minister eind 2015 een consultant in om een grondige analyse van de recent overgedragen beroepen uit te voeren. Bedoeling van deze studie is de relevantie van de toegangscriteria en van de beroepsvoorwaarden na te gaan, alsook de doeltreffendheid van de procedures te onderzoeken en eventuele vereenvoudigingspistes te overwegen.

Jongerengarantie worden momenteel geëvalueerd. Tot slot leggen de drie gewesten de klemtoon op stadsontwikkeling en op de heropleving van prioritair zones. In dat verband hebben het Vlaamse en het Waalse Gewest bepaalde projecten aan lokale besturen (steden) overgedragen.

6. Bijdrage en betrokkenheid van de Gewesten en de Gemeenschappen en van de andere stakeholders

Het programma is tot stand gekomen dankzij een intensieve samenwerking tussen de Federale Regering en de regeringen van de gewesten en gemeenschappen. Ook de sociale partners en het middenveld werden verscheidene malen betrokken bij de opmaak en de voortgang van het programma. België staat bekend om zijn sociale dialoog, die zorgt voor een constructieve relatie tussen de werkgevers- en de werknemersorganisaties. Die constante dialoog en wederzijdse samenwerking met de verschillende sectoren van onze economie vormen een prioriteit voor de verschillende regeringen.

De bijdragen van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, de Nationale Arbeidsraad, de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap en de Federale Raad voor de Duurzame Ontwikkeling¹⁵ (bijlagen 9, 10 en 11) worden in bijlage bij dit NHP toegevoegd.

De regeringen van de deelstaten betrekken ook de verschillende stakeholders in de opmaak van hun eigen programma's (bijlagen 1 tot en met 5).

De samenwerking tussen de federale regering en de regeringen van de gemeenschappen en gewesten komt ook tot uiting in het kader van de bilaterale ontmoetingen tussen de Europese Commissie en België doorheen het Europees Semester.

¹⁵ Het advies in bijlage dateert van 2014 maar blijft actueel.

7. Bijlagen

Bijlage 1: Hervormingsprogramma van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest

1. Inleiding

2015 werd afgesloten met een positieve noot door een daling van de algemene werkloosheid (-6,7%) en in het bijzonder de jeugdwerkloosheid (-9,7%). Bovendien daalt de jeugdwerkloosheid in maart 2016 voor de 33e maand op rij, waardoor die zich op het laagste peil sinds 1992 bevindt. Het is echter belangrijk dat men in de toekomst massaal blijft investeren in dit werkgelegenheidsbeleid, en ondanks het succes van de snelle invoering van de Jongerengarantie, blijft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering er evenwel van overtuigd dat de situatie van de jongeren en de meest kwetsbare bevolkingsgroepen nog steeds verontrustend is en een sterke mobilisering vereist.

Ondanks de budgettaire beperkingen en een onzekere context beschikt de Brusselse Hoofdstedelijke Regering in 2016 over een begroting in evenwicht, overeenkomstig haar engagement, en is erin geslaagd om aanzienlijke middelen vrij te maken om een slimme, duurzame en inclusieve groei te ondersteunen, die past in het kader van de verwezenlijking van de doelstellingen van de Europa 2020-strategie. Zowel de geplande investeringen op het vlak van mobiliteit, de financieringsgarantie voor nieuwe woningen, de fiscale hervorming op bedrijfsniveau als de grote infrastructuurprojecten en alle ondernomen initiatieven ten gunste van werkgelegenheid, economie, leefmilieu en innovatie zullen de Brusselse actie versterken in een toekomstgerichte visie als antwoord op de zeven uitdagingen die richting geven aan het meerderheidsakkoord:

De bevolkingsgroei, die dynamischer is als in de andere gewesten van het land en nog wordt versterkt door de migratiestromen die zorgen voor een verjonging van de bevolking, is zowel een uitdaging als een kans. Om aan die demografische uitdaging te beantwoorden, wil de regering tien nieuwe wijken creëren. Het doel is om betaalbare en aangepaste woningen te bouwen die beantwoorden aan de doelstelling van sociale mix, nieuwe openbare ruimten en gemeenschapsvoorzieningen te creëren, en tegelijk de vestiging van nieuwe ondernemingen in Brussel te bevorderen en een goede bereikbaarheid met het openbaar vervoer te waarborgen.

De ontwikkeling van de economie, de werkgelegenheid, de beroepsopleiding en het onderwijs: de regering lanceert de Strategie 2025. De Strategie 2025 is bedoeld om de Brusselse economie een nieuwe dynamiek te geven, met een toekomstgerichte visie voor de eerstkomende 10 jaar. Hiertoe moeten de beleidsdomeinen werkgelegenheid, economie, onderzoek, opleiding en onderwijs worden gekruist. Daarom bevat de Strategie 18 verbintenissen die al deze domeinen bestrijken. De belangrijkste doelstellingen van deze verbintenissen zijn om van Brussel de Belgische en Europese hoofdstad van ondernemingsgeest en innovatie te maken en om de paradox van de Brusselse economie om te keren, die van Brussel het eerste arbeidsmarktgebied van het land maakt, maar met de hoogste werkloosheidsgraad onder zijn inwoners. De Strategie 2025 zal worden uitgevoerd volgens drie tijdschema's: tegen 2025, voor een ambitieuze toekomstvisie die de duur van de legislatuur overschrijdt; op schaal van de legislatuur, om de uitvoering van de verbintenissen te plannen voor het einde van de legislatuur en een balans op te maken na 5 jaar; op jaarbasis, om de prioriteiten te bepalen en ervoor te zorgen dat de uitvoering van de Strategie regelmatig wordt opgevolgd. Tot slot zal de Strategie worden uitgevoerd in nauwe overleg met de sociale partners van de Economische en Sociale Raad.

De *mobilititeit* die wordt gereorganiseerd door het Iris 2-plan dat het autoverkeer tegen 2018 met 20% wil verminderen ten opzichte van 2001. Dit plan werd ontwikkeld in synergie met het "Lucht-Klimaat-Energieplan" en wordt ook weerspiegeld in de nieuwe beheersovereenkomst van de MIVB (Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer in Brussel), die tegen 2017 haar vervoerscapaciteit met 22,4% wil uitbreiden, onder meer door een uitbreiding van het net, de aankoop van nieuw rollend materieel, de aanleg van nieuwe tramlijnen en de verlenging van de metro tot Schaarbeek en Evere.

De *strijd tegen de dualisering van de stad en de armoede*, die wordt gevoerd rond 34 strategische doelstellingen die gericht zijn op de bevordering en versterking van het sociaal beleid. Op die manier voert de regering een beleid dat zowel preventief is, om armoedesituaties te vermijden, gediversifieerd, om te strijden tegen ongelijke behandeling en discriminatie, en participatief, om alle actoren te betrekken.

De *levenskwaliteit*, die nauw samenhangt met het beleid rond mobiliteit, openbare netheid, stedenbouw, milieu en energie, is een thema dat als een rode draad door de regeringsacties loopt. En het gaat hier niet alleen om socio-economische elementen, want het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft zichzelf ook het ambitieuze doel gesteld om de emissie van broeikasgassen tegen 2025 te verminderen met 30% ten opzichte van 1990.

Het *huisvestingsbeleid* heeft ambitieuze doelstellingen door met name 6.720 nieuwe sociale en middenklassewoningen te plannen via de Alliantie Wonen, evenals de renovatie van bestaande woningen. Dit beleid zal een luik "energie" omvatten dat op één lijn zit met de EU2020-doelstellingen, want de nieuwe woningen zullen moeten beantwoorden aan de nieuwe EPB-regeling (EPB 2015) die dicht in de buurt komt van de Europese richtlijn 2010/31/EU, die oplegt dat het energieverbruik vrijwel nihil moet zijn voor elk nieuw gebouw vanaf 2020. De internationalisering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest via de ontwikkeling van een vestigingsbeleid dat eigen is aan het Gewest, maar ook door de versterking van de toeristische sector, een economische Brusselse long, en door de verhoging van de aantrekkelijkheid van Brussel voor internationale bedrijven.

In het licht van deze specifieke uitdagingen wil dit document een voorstelling geven van de bijdrage die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal leveren aan de doelstellingen van de Europa 2020-strategie, evenals van de maatregelen die er werden genomen als antwoord op de specifieke aanbevelingen die aan België werden gedaan, in het kader van zijn bevoegdheden.

Dit document werd voor advies aan de sociale partners voorgelegd en werd op 24 maart 2016 door de Regering goedgekeurd.

2. Macro-economische en demografische context in Brussel

Economische activiteit

Globaal genomen kent de economische activiteit over de volledige eerste jaarthelft van 2015 een gelijkwaardige evolutie als het jaar voordien. Deze evolutie lijkt er op te wijzen dat we eerder afstevenden op een stagnatie van de groei van de economische activiteit dan op een sterke versnelling van de heropleving die in 2014 werd opgetekend. Dit resultaat stemt overeen met de nationale prognoses. De gunstige factoren (daling van de olieprijs, soepel monetair beleid, wereldgroei die standhoudt...) zouden moeten worden gecompenseerd door elementen die een negatieve rol spelen. Dit is onder meer te wijten aan een activiteitenstructuur die wordt gekenmerkt door een relatief hoog gewicht van bedrijfstakken die minder conjunctuurgevoelig zijn. De omzetgegevens wijzen op een verbetering van de situatie voor bepaalde bedrijfstakken ("kleinhandel" of de "andere niet-financiële diensten aan ondernemingen"), terwijl andere bedrijfstakken ("informatie en communicatie", "vervoer en opslag") hun situatie dan weer

zien stagneren of zelfs verslechteren ("groothandel", "industrie"), waardoor de gemengde evolutie in de eerste helft van 2015 trouwens wordt bevestigd.

Vanwege het hoofdzakelijk stedelijk karakter van de economie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, domineren de tertiaire activiteiten er in sterke mate het productieproces. Volgens de economische vooruitzichten 2015-2020 zou het aandeel van de marktdiensten in nominale termen 72,1% bereiken in 2020, tegenover 70,9% in 2013, terwijl het aandeel van de niet-verhandelbare diensten 19,1% zou bedragen. Binnen de marktbedrijfstakingen zou de Brusselse economie, naast de "overige marktdiensten" (29,0 %), die in navolging van de twee andere gewesten de basis blijven voor de creatie van de totale toegevoegde waarde, sterk gespecialiseerd blijven in de bedrijfstak "krediet en verzekeringen", waarvan het economisch gewicht in 2020 bijna 17% zou uitmaken.

De werkgelegenheid in het Brussels Gewest

De versteviging van de economische groei van het Gewest ging gepaard met een gematigde toename van de aanwervingen, waardoor voor het tweede jaar op rij een relatieve stabilisatie van het aantal arbeidsplaatsen (+0,1%) mogelijk was.

Volgens de vooruitzichten zou de jobcreatie nog verder aantrekken tot eind 2016. Op middellange termijn (2017-2020) en in lijn met het geleidelijk aantrekken van de economische groei zou het gemiddelde tempo van de nettojobcreatie aanleiding geven tot een stijging van de binnenlandse werkgelegenheid met 0,8% op jaarbasis.

Tijdens de periode 2015-2020 zou de nettojobcreatie gemiddeld bijna 4.300 personen per jaar bedragen (of bijna 26.000 gecumuleerde jobs).

Zoals ook in het recente verleden werd waargenomen, zouden de bedrijfstakken "gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening" en "overige marktdiensten" (met inbegrip van de dienstencheque-werkgelegenheid) op middellange termijn de drijvende kracht blijven achter de werkgelegenheidsgroei. Op het vlak van de bijdrage tot de groei werden de grootste stijgingen van de werkgelegenheid waargenomen in de bedrijfstak "gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten en administratieve en ondersteunende diensten", evenals in die van de "gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening".

In de projectieperiode 2014-2020 zou het aantal zelfstandigen toenemen in Brussel (1,3%).

Arbeidsmarkt

Dankzij de verbetering van de economische conjunctuur en een betere begeleiding van de werkzoekenden kende het Brussels Gewest in 2015 een aanzienlijke daling van zijn werkloosheidsgraad. In 2015 waren er (gemiddeld per jaar) 103.212 niet-werkende werkzoekenden (NWWZ), wat neerkomt op een gemiddelde daling van 7.124 personen ten opzichte van het jaar voordien (-6,5%). De administratieve werkloosheidsgraad bedraagt in 2015 zodoende 18,8% (19,1% voor de vrouwen en 18,5% voor de mannen), tegenover 20,1% in 2014. Op basis van de jaarlijkse gemiddelden stellen wij ook een daling van de jeugdwerkloosheid vast (-1.721 NWWZ, of -12,8%) ten opzichte van het gemiddelde van 2014. De administratieve werkloosheidsgraad bij jongeren onder de 25 jaar is van 31,0% in 2014 gedaald tot 27,1% in 2015, wat een daling van 3,9 procentpunten vertegenwoordigt.

In de periode 2013-2019 zou het beschikbaar inkomen van de gezinnen iets sneller toenemen in Brussel (gemiddeld 2,8% per jaar, in nominale termen) dan in Vlaanderen en Wallonië (respectievelijk 2,7% en 2,5%).

Sinds het begin van de jaren 2000 kent Brussel een demografische evolutie die heel wat dynamischer is dan in Vlaanderen en Wallonië, in hoofdzaak omwille van het hoge aandeel van de internationale immigratie. Die internationale migratiestromen hebben de leeftijdsstructuur van de Brusselse bevolking sterk gewijzigd, door een opvallende verjonging van de bevolking, in tegenstelling tot wat zich heeft voorgedaan in de twee andere gewesten. De combinatie van die evoluties heeft zich vertaald in een aanzienlijk snellere groei van de Brusselse beroepsgeschikte bevolking (alle personen tussen 15 en 64 jaar). Sinds 2012 lijkt de bevolkingsaanwas in Brussel echter af te zwakken, voornamelijk door een minder hoog extern migratiesaldo, waardoor de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd die aan het werk is van 2,50% daalt tot 0,64%. Op middellange termijn blijft de groei van de actieve bevolking op arbeidsleeftijd bijna aan hetzelfde tempo dalen tot 0,43% in 2020. Het interne migratiesaldo van Brussel ten opzichte van de twee andere gewesten is traditioneel negatief en zou volgens de demografische vooruitzichten stabiel blijven op middellange termijn. De algemene bijdrage van alle migratiebewegingen (zowel intern als extern) tot de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd was in 2014 reeds gedaald tot net boven het niveau van de twee andere gewesten, maar komt vanaf 2017 iets lager te liggen. Deze evolutie doet zich voor het eerst voor sinds het begin van de jaren negentig en staat in schril contrast met de evolutie die in de loop van het afgelopen decennium werd opgetekend. Volgens de vooruitzichten zou de Brusselse bevolking op arbeidsleeftijd tijdens de periode 2015-2020 sneller moeten groeien (0,48% per jaar) dan de Vlaamse (-0,09% per jaar) en de Waalse (0,05% per jaar). Dit groeitempo is echter louter toe te schrijven aan het dynamischere natuurlijke verloop van de Brusselse bevolking en niet langer aan de migratiestromen. Het groeiverschil ten opzichte van de twee andere gewesten neemt dan ook drastisch af in vergelijking met het jongste decennium.

Intergewestelijke mobiliteit

Net als in de twee andere gewesten hangt de evolutie van de actieve bevolking in Brussel af van de groei van de arbeidsvraag (anders gezegd, de werkgelegenheid in het gewest). Ze wordt echter meer dan in Vlaanderen en Wallonië beïnvloed door de pendelstromen tussen de gewesten.

In projectie nemen de inkomende pendelstromen uit de twee andere gewesten in nominale termen toe, maar hun aandeel in de - eveneens groeiende - Brusselse werkgelegenheid blijft verder zakken (relatief sterker voor de inkomende pendelaars uit Vlaanderen), tot respectievelijk 30,7% en 17,1% in 2020. Een steeds groter deel van de Brusselse arbeidsplaatsen wordt dus ingevuld door Brusselaars (52,1% in 2020). De Brusselaars vullen steeds meer arbeidsplaatsen in op de Waalse en - vooral - Vlaamse arbeidsmarkt. In 2013 pendelde 8,8% van de Brusselse werkzame bevolking naar Vlaanderen en 4,0% naar Wallonië. In projectie lopen die aandelen op tot respectievelijk 10,3% en 4,5%, zodat tegen 2020 20,8% van de Brusselse werkzame bevolking zal tewerkgesteld zijn buiten Brussel.

3. Antwoorden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op de specifieke aanbevelingen voor België

3.1. Begrotingsdoelstelling

LSA 1: in 2015 en in 2016 een budgettaire aanpassing van ten minste 0,6% van het bbp realiseren in de richting van de begrotingsdoelstelling op middellange termijn; meevallers aanwenden teneinde de schuldquote van de overheid op een passend neerwaarts pad te brengen; de pensioenhervorming aanvullen met het koppelen van de wettelijke pensioenleeftijd aan de levensverwachting; overeenstemming bereiken over een afdwingbare verdeling van begrotingsdoelstellingen over alle overheidsniveaus

Deze aanbeveling van de Raad van de Europese Unie is gegeven op het stabiliteitsprogramma van België dat de krachtlijnen en de doelstellingen voor het begrotingsbeleid in de periode 2015-2018 vastlegt.

Dit stabiliteitsprogramma werd op 24 april 2015 goedgekeurd door de federale ministerraad na overleg met de Gemeenschappen en Gewesten tijdens het overlegcomité van 29 april 2015. Tijdens deze vergadering heeft het Overlegcomité akte genomen van het stabiliteitsprogramma 2015-2018 dat zowel een structureel begrotingsevenwicht voorziet voor de gezamenlijke overheid in 2018 alsook een structureel begrotingsevenwicht voorziet in de begrotingstrajecten van elk van de entiteiten tegen ten laatste 2018.

In het kader van het regeerakkoord 2014-2019 heeft de Brusselse Regering zich er al toe verbonden om elk jaar een begroting in evenwicht voor te leggen, zoals vastgelegd in de Europese context. In uitvoering daarvan werd voor deze legislatuur in ESR-termen voor een tweede jaar op rij een budget in evenwicht opgesteld. Hiermee voldoet het Brussels Hoofdstedelijk Gewest al in 2015 en 2016 aan de in dat stabiliteitsprogramma opgenomen middellange termijn doelstelling van een begroting in evenwicht.

De begroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt sinds het begrotingsjaar 2015 gekenmerkt door twee grote veranderingen. Ten eerste is de reikwijdte van de Brusselse begroting in volle evolutie. Door de wijziging van de Europese regels, is het aantal instellingen waarmee rekening moet worden gehouden, sterk gestegen. Daarnaast komt voor het eerst ook de impact van de zesde staatshervorming volledig tot uiting. De overheveling van tal van bevoegdheden heeft een grote impact zowel op de middelen- als op de uitgavenbegroting. In 2015 heeft de Brusselse Regering beslist om over te gaan tot een permanente monitoring en evaluatie van de uitgaven die gekoppeld zijn aan de overgedragen bevoegdheden, om in de toekomst een eigen correcte inschatting te kunnen maken van hun evolutie op gewestelijk niveau. In 2016 zal een gewestelijk monitoringcomité worden opgericht, dat op permanente basis een grondige opvolging van de globale begrotingsuitvoering zal verzekeren en het mogelijk moet maken om met behulp van de ontwikkelde meerjarensimulator een correcte inschatting te maken van de meerjarige evoluties van ontvangsten en uitgaven.

Wat de schuldsituatie betreft, beschouwt Standard & Poor's "het financiële beheer van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als zeer goed/sterk. Het is gebaseerd op een sterk management en politiek beheer van het Gewest, een betrouwbare begroting, een voorzichtig en gesofisticeerd schuldbeheer, een zeer efficiënt en geoptimaliseerd liquiditeitsbeheer, een efficiënte opvolging van de met het Gewest verbonden entiteiten en van andere eventuele risico's, met inbegrip van een goed gestructureerd systeem voor het beheren van de gewaarborgde schuld", waardoor het op 22 januari 2016 zijn AA-rating op lange termijn voor het Gewest bevestigde. Het vooruitzicht blijft stabiel. Gelet op de sterke budgettaire situatie is de schuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest sinds 2014 in een dalende lijn.

Tot de prioriteiten die de regering heeft vastgelegd voor de legislatuur 2014-2019 behoren de invoering en de consolidatie van het nieuwe systeem voor dynamisch waarborgbeheer, alsook een versterking van de monitoring door het Gewest. Het Agentschap van de Schuld (Brussel Financiën en Begroting) dat verantwoordelijk is voor de optimalisering van het beheer van de rechtstreekse gewestenschuld, werd belast met de uitvoering van deze doelstelling.

3.2 Fiscale hervorming

LSA 2: een grootschalige belastinghervorming aannemen en doorvoeren om de belastinggrondslag te verbreden, de belastingdruk op arbeid te verlichten en inefficiënte aftrekregelingen af te schaffen

De zesde staatshervorming heeft de financieringsmechanismen van de gewesten en gemeenschappen gewijzigd. In het kader van de responsabiliseringslogica kunnen de gefedereerde entiteiten voortaan een echt fiscaal beleid voeren.

Het is in die zin dat het regeerakkoord van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering voorziet in een ingrijpende fiscale hervorming, wat bovendien een van de strategische doelstellingen van de Strategie

2025 is. Het gaat onder meer om het doorvoeren van een verschuiving van de belasting op arbeid (aanvullende agglomeratiebelasting opcentiem van 1% op de personenbelasting vastgelegd door de Agglomeratie van Brussel) en van de belasting ten laste van de bezetters van bebouwde eigendommen gelegen op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (forfaitaire gewestbelasting van 89 €) naar de belasting op vastgoed (onroerende voorheffing), wat de belastbare grondslag aanzienlijk zou moeten uitbreiden.

De fiscaliteit zal worden herbekeken, om middeninkomens aan te moedigen zich duurzaam te vestigen in het Brusselse Gewest en hier belastingen te betalen. De hervorming zal bijgevolg streven naar:

- een begunstiging van de toegang tot eigendom, onder meer via een vermindering van de registratierechten bij de verwerving van een woning;
- het aantrekken van natuurlijke personen uit de middenklasse (het behoud van bedrijven (via de versoepeling van het bestaande voordelig statuut voor de overdracht van familiale bedrijven door schenking of successie).

Om de minderinkomsten voor de begroting te compenseren, werd de onroerende voorheffing vanaf 2016 verhoogd. De onroerende voorheffing zal in meer algemene zin worden hervormd.

Concreet heeft de fiscale hervorming betrekking op de volgende elementen:

- 1) De forfaitaire belasting van 89 € wordt vanaf 2016 afgeschaft;
- 2) De verhoging van de onroerende voorheffing wordt voor de Brusselse eigenaars gecompenseerd via een premie van 120 € voor de woning die ze betrekken als hoofdverblijfplaats;
- 3) De korting op de registratierechten wordt in 2017 verhoogd naar 175.000 € voor woningen van minder dan 500.000 €;
- 4) De woonbonus wordt opgeheven voor contracten afgesloten na 31 december 2016; deze maatregel gaat in vanaf het aanslagjaar 2018 (inkomsten 2017);
- 5) De belasting op inkomsten uit arbeid zal geleidelijk worden verlaagd met -1% in het aanslagjaar 2017 (inkomsten 2016) en met een aanvullende -0,5% in 2018 (inkomsten 2017);
- 6) De regering bewandelt ook het pad van de milieufiscaliteit en verlaagt tevens de prijs van het eerste schoolabonnement van 120 euro naar 50 euro;
- 7) Een versoepeling van de successierechten voor nieuw samengestelde gezinnen.

Het doel van de regering is om de hervorming tegen de zomer van 2016 goed te keuren en ze vanaf 2017 volledig door te voeren.

De regering heeft ook belangrijke beslissingen genomen op het vlak van de milieufiscaliteit, aangezien die vanaf 1 januari 2017 ook zal worden geïmplementeerd. De operationele impactanalyse werd uitgevoerd van een overname tegen het einde van de legislatuur van alle bestaande fiscale instrumenten, waaronder de verkeersbelasting en de belasting op de inverkeerstelling. Daarnaast zal de regering snel een oriëntatienota over de milieufiscaliteit goedkeuren die berust op de volgende doelstellingen: een optimale luchtkwaliteit in Brussel garanderen en ervoor zorgen dat de ecologische omschakeling op een rechtvaardige manier gebeurt zonder dat dit ten koste gaat van de zwaksten in de samenleving.

Naast de bovengenoemde maatregelen, moeten we ook vermelden dat het Brussels Parlement de ordonnantie van 17 juli 2015 heeft gestemd tot invoering van een kilometerheffing voor vrachtwagens bedoeld of gebruikt voor het vervoer over de weg van goederen, ter vervanging van het eurovignet. De tekst werd op 12 augustus 2015 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Deze kilometerheffing zal op 1 april 2016 in werking treden.

3.3 Arbeidsmarkt

LSA 3: een betere werking van de arbeidsmarkt bewerkstelligen door de negatieve financiële prikkels om te werken te reduceren, door de arbeidsmarkt toegankelijker te maken voor specifieke doelgroepen, alsook door tekorten aan vaardigheden en discrepanties tussen aangeboden en gevraagde vaardigheden aan te pakken

Zoals vermeld in het opvolgingsverslag 2014, heeft de Brusselse Regering in nauw overleg met de leden van de Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ESRBHG) en in samenwerking met de bevoegde ministers van de Franse Gemeenschap en de gemeenschapscommissies, de doelstellingen, de beleidswerpen en de werkmethode van de Strategie 2025 voor Brussel vastgelegd (zie deel 4). Die Strategie werd op 16 juni 2015 ondertekend door alle partners, naar aanleiding van een buitengewone vergadering van het met de gemeenschapsoverheden uitgebreide Brussels Economisch en Sociaal Overlegcomité. Een deel van de verbintenissen strekt ertoe om te zorgen voor een wisselwerking van de bevoegdheden ten gunste van de Brusselaars, meer bepaald op het vlak van de werking van de arbeidsmarkt door de versterking van de gekruiste beleidslijnen werkgelegenheid-opleiding-onderwijs.

Tijdens de Sociale Top die op 28 oktober 2015 plaatsvond in aanwezigheid van alle leden van de Gewestregering en de Brusselse Economische en Sociale Raad, werden bovendien de prioritaire beleidswerpen bepaald die in 2016 in Brussel moeten worden uitgevoerd. Er werden 93 prioriteiten vastgelegd. Het gaat om een aanzienlijke inspanning, want het budget dat nodig is voor de uitvoering van deze 93 prioriteiten wordt geraamd op 87 miljoen euro. De regering had dat bedrag al vastgesteld na de doorlichting van de begroting. Wat de organisatie van de arbeidsmarkt betreft, leggen wij in het bijzonder de nadruk op de volgende prioriteiten:

- de evaluatie van de stelsels tot activering en vermindering van de sociale bijdragen ten gunste van doelgroepen met het oog op de herdefiniëring ervan;
- de goedkeuring van een gemeenschappelijke taxonomie van betrekkingen en competenties (ROME v3);
- de ontwikkeling van competentiepolen opleiding-werk, in de eerste plaats in de meest veelbelovende sectoren voor het Gewest (8 vastgelegde sectoren);
- de versterking van het taalonderwijs in de beroepsgerichte studierichtingen;
- de invoering van een gezamenlijk actieplan in de strijd tegen het schoolverzuim voor de 15-jarigen en ouder;
- de invoering van een inschakelingscontract (jonge werkzoekenden onder de 25 jaar, die na hun studies en na 18 maanden nog steeds geen job hebben gevonden).

Zoals hiervoor reeds werd vermeld, is de administratieve werkloosheidsgraad in het algemeen en die van jongeren in het bijzonder in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tussen 2014 en 2015 respectievelijk gedaald met 6,5% en 12,8%. Er kunnen verschillende verklaringen worden gegeven voor deze gunstige

evoluties, waaronder de invoering sinds januari 2014 van de Jongerengarantieregeling, een betere begeleiding van de werkzoekenden (waaronder de werklozen) door Actiris, de herschikking van de diensten die door Actiris worden aangeboden aan de Brusselse werknemers, maar helaas ook, de opeenvolgende wijzigingen sinds 2012 van de werkloosheidswetgeving. De situatie van een deel van de Brusselse jongeren, zowel op het vlak van de toegang tot werk, het kwalificatieniveau als wat betreft het vroegtijdig schoolverlaten en de armoede, blijft zorgwekkend. Naast andere groepen, zoals de laaggeschoolde werkzoekenden en de langdurig werklozen, blijft de toegang van jongeren tot de arbeidsmarkt uiteraard een prioriteit. De gezamenlijke inspanningen die werden geleverd door alle partners en betrekking hebben op zowel jeugdhulp, onderwijs, opleiding als hulp bij het zoeken naar een job in het kader van de invoering van de Jongerengarantie, beginnen stilaan hun vruchten af te werpen. Daarnaast zijn er talrijke acties aan de gang of zullen heel binnenkort worden opgestart, om het verrichte werk te versterken en te bestendigen.

3.3.1 Beleid en maatregelen voor jongeren

De Brusselse Jongerengarantieregeling

De Brusselse Jongerengarantie die is gebaseerd op een hecht partnerschap, wordt gecoördineerd door de Minister-Voorzitter van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, die wordt bijgestaan door de minister van Werkgelegenheid. Een stuurcomité verenigt de verschillende ministers bevoegd voor Opleiding, Onderwijs en Jongerenwerking, de functionele besturen, evenals de sociale partners (via de ESRBHG) en de plaatselijke besturen (via een vertegenwoordiging van de gemeenten en de OCMW's). De regeling past onvermijdelijk binnen een aantal beleidsdomeinen van verschillende sectoren (onderwijs, werk, jongereninformatie, schoolverzuim, middenstand enz.) en op verschillende niveaus (Europees, federaal, regionaal, communautair, lokaal), en wil bijdragen tot de strijd tegen de werkloosheid en ondertewerkstelling van jongeren vanaf 15 jaar tot jonger dan 25 jaar en tot de verbetering van hun vaardigheden (in ruime zin). Ze wil de beleidsmaatregelen die bedoeld zijn voor jonge Brusselaars herpositioneren, met het oog op hun duurzame integratie op de arbeidsmarkt.

De regeling is niet alleen verwant met de doelstellingen van de Europese Strategie 2020, maar sluit ook aan bij de doelstellingen die worden nagestreefd door de programmatische instrumenten van het Gewest alsook bij de samenwerkingsakkoorden die werden gesloten tussen het Gewest en de Franstalige en Vlaamse gemeenschapsinstellingen betreffende het gekruist beleid tewerkstelling-opleiding. Gezien de context van de Brusselse tussenkomst, wordt remediëring (met name van het type tweedekansonderwijs/beroepsopleiding) gestimuleerd, net als preventie.

6 thematische pijlers zetten de doelstellingen van de regeling om in de praktijk via een geheel van concrete acties rond: (1) informatie en oriëntering, (2) onderwijs en jongerenactiviteiten, (3) opvoeding en informele opleiding, (4) opleiding, (5) bedrijfsstages en (6) tewerkstelling.

Van deze acties werden de volgende prioritaire maatregelen in 2015 tot stand gebracht, die in 2016 zullen worden voortgezet:

- de voortzetting van de oprichting van lokale platformen voor informatie en eerstelijnsopvang voor Brusselse jongeren (Sint-Gillis, Vorst in 2015). In 2016 zullen 2 nieuwe gemeenten zich aansluiten als partner (Molenbeek en Anderlecht);
- de oprichting van een werkgroep rond stages en opleidingen in een onderneming, aangestuurd door de Economische en Sociale Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die in maart 2016 een strategische oriëntatienota heeft opgesteld met daarin de aanbevelingen die in acht moeten worden genomen om zowel het aantal als de kwaliteit van de stages en opleidingen in ondernemingen voor werkzoekenden uit te breiden. Deze werkzaamheden worden in 2016 voltooid.

- de afronding van 2 projectoproepen die samen door het leerplichtonderwijs en de jeugdhulp werden gelanceerd in het kader van de preventie van schoolverzuim en de strijd tegen het vroegtijdig schoolverlaten (een vijftiental actieve projecten sinds eind 2015);
- de uitvoering eind 2015 van een externe evaluatie van het experiment dat werd uitgevoerd op het vlak van de "samenlevingsdienst" vóór de eventuele uitbreiding ervan;
- de uitvoering van acties met het oog op het opleiden van leerjongeren (ter voorkoming van schoolverzuim) en jongeren die zijn ingeschreven in het alternerend onderwijs, evenals, vanaf 2016, de uitvoering van de geplande acties in het kader van de gewestelijke strategie voor het sensibiliseren van jongeren voor ondernemerschap;
- vanaf januari 2016, het experiment door het onderwijs voor sociale promotie van individuele pedagogische workshops in de Brusselse OCMW's, om de jongeren te ondersteunen in hun wens om opnieuw studies aan te vatten of een opleiding te volgen;
- het individueel actieplan (IAP): de hervorming van het contract voor beroepsproject (CBP), zoals vermeld in 2014, heeft geleid tot de invoering van het individueel actieplan binnen de diensten van Actiris. Het is op 01/01/2015 in werking getreden. De nieuwe methodologie laat toe om vooraf duidelijke doelstellingen te kunnen vastleggen binnen een welbepaalde termijn tussen de werkzoekende van minder dan 30 jaar en zijn referent-consulent. Er worden afspraken vastgelegd op regelmatige tijdstippen. Naast de face-to-face gesprekken biedt het IAP ook de mogelijkheid om opvolgingsgesprekken via e-mail of telefoon te houden;
- de beroepsopleiding kent een groeiend succes: de deelname van jongeren neemt sinds 2013 gestaag toe voor Bruxelles Formation en haar partners: 2.037 jongeren onder de 25 jaar in 2013 (18,8%), 2.202 in 2014 (20,6%), en 2.304 in oktober 2015 (22,6%);
- het inschakelingscontract: zoals vermeld in de gewestelijke beleidsverklaring is het doel van dit contract om een eerste kwaliteitsvolle werkervaring te bieden aan werkzoekenden jonger dan 25 jaar die zich na hun studies hebben ingeschreven bij Actiris en ondanks hun positieve inspanningen na 18 maanden nog geen werk hebben gevonden. Het contract zal tegen juli 2016 in de praktijk worden gebracht.

3.3.2 Beleid en maatregelen voor andere kwetsbare groepen

Gelijkschakeling van diploma's

Heel wat Brusselse werkzoekenden beschikken niet over een equivalent voor het diploma dat zij behaalden in het buitenland (40,2% van de werkzoekenden die in oktober 2014 waren ingeschreven bij Actiris).

De verenigingen CIRE (Franstalig) en BON (Nederlandstalig), die zich hebben gespecialiseerd in het onthaal en begeleiding van nieuwkomers, zijn partners van Actiris in het kader van een project dat ernaar streeft dat een groter aantal Brusselse werkzoekenden een gelijkwaardigheidsattest van hun buitenlands diploma kan aanvragen en verkrijgen, om zo hun kansen op inschakeling in de arbeidsmarkt te verbeteren.

Naast de informatiesessies over en begeleiding bij de aanvraag die worden gegeven op het terrein, werd ook de website mijndiploma.be online gezet.

Raad voor non-discriminatie en diversiteit

Het Territoriaal Pact voor de werkgelegenheid werd gereorganiseerd en werd omgedoopt tot de Raad voor non-discriminatie en diversiteit. De Raad werd officieel opgericht op 3 juli 2014.

Hij bestaat uit vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers, evenals uit vertegenwoordigers van overheidsinstellingen en deskundigen.

De centrale opdracht van de Raad is de strijd tegen discriminatie en het bevorderen van de diversiteit in het Brussels Gewest om de gelijkheid te bevorderen in de toegang tot en het behoud van werk voor de doelgroep bepaald door het wettelijk kader.

Die opdracht werd opgesplitst in drie pijlers:

- 1) de strijd tegen discriminatie en de bevordering van de diversiteit integreren in het gewestelijk beleid;
- 2) de impact van het diversiteitsbeleid verveelvoudigen en de investeringen beter richten;
- 3) een netwerk van actoren organiseren met betrekking tot de reflectie en actie rond gelijkheid in de toegang tot en het behoud van werk van de geïndiceerde doelgroep in het Brussels Gewest.

Ten opzichte van werkgevers blijft het Diversiteitsplan het belangrijkste instrument van de Raad.

De Raad heeft ook als opdracht om voorstellen te doen gericht op non-discriminatie en de bevordering van diversiteit op de Brusselse arbeidsmarkt en kan, in die hoedanigheid, adviezen geven aan het Beheercomité van Actiris.

De Raad strijdt tegen discriminatie op basis van herkomst, leeftijd (jongeren en ouderen), het feit van een handicap te hebben, van laaggeschoold te zijn. De genderthematiek is dan weer transversaal (gender mainstreaming).

De Raad is partner van het Interfederaal Gelijkekansencentrum en van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen.

Validering van de competenties en certificering

Het doel is ook om het valideringsaanbod van de competenties in Brussel, alleen of in partnerschap, uit te breiden en de overdraagbaarheid van de ervaringsbewijzen te verhogen: een algemene doelstelling van 1.100 ervaringsbewijzen wordt in 2020 beoogd door de Brusselse coördinatie van de valideringsoperatoren (of een toename van 40% ten opzichte van het begin van het programma).

De certificering is tot slot een belangrijke uitdaging, in het bijzonder voor de laaggeschoolden die een kwalificerende beroepsopleiding hebben gevolgd. Sinds 2015 geven de CECAF (Certifications des compétences acquises en formation) en de ervaringsbewijzen, recht op inschakelingsuitkeringen voor jongeren onder de 21 jaar. De ervaringsbewijzen kunnen reeds worden gevaloriseerd binnen de toegang tot het beroep.

Diversiteitsbeleid bij de Brusselse overheidsdiensten

De Brusselse Regering heeft in maart 2015 beslist om de gewestelijke instellingen te ondersteunen die een actief diversiteitsbeleid voeren en minstens 10% werkzoekenden in dienst hebben genomen die af-

komstig zijn uit wijken waar de werkloosheidsgraad gelijk is aan of hoger is dan het gewestelijk gemiddelde. 398 werkzoekenden uit kwetsbare wijken konden in 2015 zodoende worden aangeworven dankzij de diversiteitssubsidies, die 750.000 € bedragen.

3.3.3. Transversale maatregelen bedoeld voor de activering van de doelgroepen

Regionale beleidslijn na de overdracht van de tewerkstellingsmaatregelen in het kader van de zesde staatshervorming.

Ten gevolge van de zesde staatshervorming beoogt de regering een sterkere heroriëntering van het beleid van de Gesubsidieerde Contractuelen (GESCO). In januari 2015 heeft de regering de noodzakelijke middelen vrijgemaakt om over te gaan tot een analyse van alle individuele GESCO-betrekkingen die momenteel zijn toegekend (meer dan 9.000 VTE). Het doel van die analyse is om in het Gewest een GESCO-beleid te behouden en dit beleid tegelijk te heroriënteren zodat de doelgroepen meer worden geactiveerd naar plaatsen die hieraan de grootste behoefte hebben (zoals de kinderopvang), en eventueel de begrotingsmiddelen opnieuw toe te wijzen naar het algemener activeringsbeleid. Deze heroriëntering zal worden vastgelegd in de loop van het laatste jaarhalf van 2016.

De overdracht van het beleid voor activering en ter vermindering van de sociale bijdragen voor de doelgroepen

Het "doelgroepenbeleid" is een van de bevoegdheden die met de zesde staatshervorming werd overgedragen aan de Gewesten. Dit beleid moet het mogelijk maken om de toegang tot de arbeidsmarkt aanzienlijk te verbeteren voor de Brusselaars, via de verminderde werkgeversbijdragen voor specifieke groepen werknemers en werkgevers, evenals via de activeringsuitkeringen voor groepen werknemers die beantwoorden aan bepaalde kenmerken. In 2015 werd een diepgaande studie uitgevoerd die heeft geleid tot een duidelijke analyse van de te hervormen mechanismen, zowel op het vlak van de relevantie ten opzichte van de Brusselse context als wat de bestaande en toekomstige begrotingsstromen betreft. Op basis van deze studie kon worden aangetoond dat er vandaag aanzienlijke transfers plaatsvinden die de twee andere gewesten ten goede komen. Met de huidige mechanismen gaat 38% van de Brusselse middelen naar werknemers die in Vlaanderen en Wallonië wonen. Aangezien het een gedeelde prioriteit van de Strategie 2025 betreft, werd eind 2015 een werkgroep "doelgroepen" opgericht waarin de regering en de sociale partners zijn vertegenwoordigd, om een specifieke strategie voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te ontwikkelen die in het voorjaar van 2016 zal worden voorgesteld. De jongeren (in verband met de invoering van het inschakelingscontract), de laaggeschoolde werknemers en de langdurige werklozen zijn prioritaire groepen die moeten worden ondersteund om toegang te krijgen tot de arbeidsmarkt. Daartoe moet in de eerste plaats gebruik worden gemaakt van het activeringsinstrument.

3.3.4. Skills shortages

Het in aanmerking nemen van de werkgelegenheids- en opleidingsbehoeften die worden uitgedrukt door de socio-economische wereld, is een steeds belangrijker factor binnen de regulering.

Het Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid (BOW) stelt sectorale focussen op, in samenwerking met de openbare opleidingsdiensten. De jaarlijkse analyse van de kritieke functies die wordt uitgevoerd door het BOW (die niet enkel kunnen worden verklaard door een competentieverschil, maar ook door problemen met de arbeidsomstandigheden of discriminatie bij het aanwerven) wordt telkens opnieuw gebruikt door de opleidingsinstellingen, die er regelmatig hun opleidingsaanbod tegenover stellen.

Om het voor de jonge Brusselaars mogelijk te maken, tijdens hun schoolloopbaan, voldoende en de nodige kwalificaties te verwerven voor hun inschakeling op de arbeidsmarkt, zet het Brussels Gewest zich al enkele jaren in om de middelbare technische en beroepsscholen uit te rusten met voorzieningen die de opleiding van jongeren kunnen verbeteren en zijn afgestemd op de noden van de Brusselse ondernemingen.

De Strategie 2025 vermeldt in haar doelstelling "Brussels programma voor het onderwijs" de wil om de uitrusting voor de scholen te versterken, onder meer via de financiering van de renovatie en de uitrusting van de scholen, via verschillende bestaande gewestelijke en gemeenschapshefbomen en de lancering van projectoproepen "uitrusting van technische en beroepsscholen". De regering werkt ook aan de versterking van de technologische en industriële uitrusting van de instellingen door voorrang te geven aan de coherente concentratie van de voorzieningen in de beroepsreferentiecentra (toekomstige competentiepolen Opleiding-Werk) en de Centra voor Geavanceerde Technologie (CGT). Het doel is om een coherent en efficiënt beleid te voeren door het investeringsproject in de technische en beroepsscholen te koppelen aan het beleid dat door de regering wordt gevoerd inzake economie en werkgelegenheid. Vanaf 2016 zullen de projectoproepen gezamenlijk gebeuren, waarbij de gewestelijke en gemeenschapsprioriteiten beter op elkaar zullen worden aangesloten. De doelgroepen van de middelen van het Gewest zullen naar prioriteit bepaald worden en de gewestelijke prioriteiten zullen worden gegarandeerd via de deelname van de gewestelijke instellingen aan de communautaire selectieprocedures.

De afbakening van deze prioritaire sectoren met werkgelegenheidspotentieel zal jaar na jaar blijven evolueren op basis van de analyse van de behoeften. De operationaliseringsmodaliteiten van deze analyses maken momenteel het voorwerp uit van voorstellen in het kader van de taskforce "Werk-Opleiding-Onderwijs" (informeel overlegorgaan tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de gemeenschappen over de domeinen "onderwijs", "opleiding" en "werk" voor bepaalde doelstellingen van de Strategie 2025.) Ze baseren zich op de eerste werken die samen werden uitgevoerd door Actiris, Bruxelles Formation en de VDAB vanaf 2015 en zullen onder meer worden aangevuld met de analyses van het BISA (overheidsbeleid) en het Brussels Planningsbureau (territorialiteit), evenals met degene die werden uitgevoerd in het kader van een methodologie van sectorale rondetafels die plaatsvonden in synergie met de regio-instantie Onderwijs-Opleiding-Werk. Deze analyses zullen ook bijdragen tot het bepalen/aanpassen van het beroepsopleidingsaanbod.

Zoals hiervoor reeds werd vermeld, vormt de ontwikkeling van de competentiepolen Opleiding-Werk een van de voornaamste beleidswerven van de gekruiste beleidslijnen werkgelegenheid-opleiding-onderwijs.

De bedrijfsstages

De nieuwe ordonnantie betreffende de stages voor werkzoekenden werd in januari 2016 goedgekeurd door het Parlement van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering. Hierdoor zal de juridische grondslag die niet werd overgedragen bij de zesde staatshervorming, worden gecreëerd om het voor de regering mogelijk te maken de toelatingsvoorwaarden voor de bestaande stages te wijzigen waarvoor het Gewest een toelage stort. Zo kunnen de toelatingsvoorwaarden voor de instapstages in een onderneming worden versoepeld, zodat een groter aantal jongeren er gebruik van kan maken en het aantal stagiaires kan worden verhoogd. Dit maakt het ook mogelijk om nieuwe types van stages te ontwikkelen die tegemoet komen aan de behoefte aan betere kwalificaties, maar evenwel ook de kwaliteit niet uit het oog verliezen. Tegelijk mogen wij ook niet voorbijgaan aan het feit dat we moeten voorkomen dat we stranden op contraproductieve opportuniteiten die een negatieve impact hebben op de werkgelegenheid.

Daarnaast werd in 2015 een werkgroep opgericht rond de kwestie van bedrijfsstages en -opleidingen voor werkzoekenden, die onder leiding staat van de ESRBHG. Deze werkgroep zal in het 1e kwartaal van 2016 een strategische oriënteringsnota opstellen waarin een overzicht zal worden gegeven van de

aanbevelingen die moeten worden uitgevoerd om het volume en de kwaliteit van de bedrijfsstages en -opleidingen voor werkzoekenden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verhogen. Deze aanbevelingen zijn drieledig: aanpassingen van bestaande wetteksten, schrapping van bepaalde teksten, oprichting van nieuwe stage- en/of opleidingsvoorzieningen in bedrijven via de goedkeuring van nieuwe regelgevende teksten.

4. Maatregelen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ten gunste van de EU2020-doelstellingen

4.1 Economie en werkgelegenheid

De eerste buitengewone Sociale Top van 10 oktober 2014 was de gelegenheid om een balans op te maken van de vorige Sociale Top die plaatsvond in 2013, maar ook om samen met de sociale Brusselse partners de structuur te bepalen voor de uitvoering van de toekomstige Strategie 2025. Tijdens de tweede Sociale Top die werd georganiseerd in 2015, kon worden bepaald welke beleidswerven van de Strategie voorrang krijgen (zie deel 3.3.).

Ter herinnering, de Strategie 2025 is bedoeld om de Brusselse economie een nieuwe dynamiek te geven, met een toekomstgerichte visie voor de eerstkomende 10 jaar. Hiertoe moeten de beleidsdomeinen werkgelegenheid, economie, onderzoek, opleiding en onderwijs worden gekruist.

Daarom bevat de Strategie 18 doelstellingen die al die domeinen bestrijken. Deze doelstellingen moeten:

- van Brussel de Belgische en Europese hoofdstad van ondernemingsgeest en innovatie maken (algemene doelstelling van pijler 1 - gewestelijke pijler van de Strategie 2025);
- de paradox van de Brusselse economie omkeren en de levenskwaliteit van de Brusselaars verbeteren, in de eerste plaats door een grotere deelname aan de arbeidsmarkt (algemene doelstelling van pijler 2 - as die de gemeenschappen met elkaar verbindt). Door meer werkgelegenheid voor de Brusselaars te creëren door stimulansen te verlenen aan de sociaaleconomische dynamiek van het Gewest en de leefomgeving te verbeteren (huisvesting, mobiliteit en luchtkwaliteit, ruimtelijke ordening, sociale aangelegenheden en gezondheid, enz.), wordt het Stadsgeest ook aantrekkelijker voor zijn werknemers en ondernemingen.

De Strategie 2025 voor Brussel wordt ten uitvoer gebracht binnen een drievoudig tijdschema:

- tegen 2025, als ambitieuze prospectieve einddatum die de wetgevende termijn overstijgt;
- op schaal van de legislatuur, om de uitvoering van de engagementen te plannen tot het einde van de legislatuur en een balans te kunnen opmaken na vijf jaar;
- jaarlijks, om prioriteiten vast te leggen en te voorzien in een regelmatige opvolging van de wijze waarop de Strategie wordt uitgevoerd.

Elk van de 18 doelstellingen wordt gedragen door een of meer regeringsleden, die zullen worden bijgestaan door de betrokken administraties, en is opgesplitst in verschillende operationele beleidswerven. Zo is een van deze 18 doelstellingen "de uitvoering van de Brusselse Jongerengarantieregeling" via 6 acties/thematische pijlers en een transversale actie/thematische pijler (cf. deel hiervoor).

De andere doelstellingen betreffen:

- de uitvoering van het actieplan "Brusselaar in overheidsdienst": dit plan omvat in het bijzonder de oprichting van één enkel portaal, de versterking van de diversiteitsplannen, de opwaardering van de voordelen die worden geboden door werkgevers uit de overheidssector, zowel intern als extern, de verhoging van de aantrekkelijkheid van Brusselse werkgevers uit de overheidssector op de lokale markt, het binnenshuis houden van minder gekwalificeerde diensten, de toename van het opleidingsaanbod in aansluiting op de vraag vanuit de overheidssector, een verhoging van het aantal Brusselaars in het Nederlandse taalkader, de invoering van maatregelen om ambtenaren te behouden, de organisatie van een gemeenschappelijke communicatie van de Brusselse werkgevers uit de overheidssector, de uitbreiding van het stage-, alternerend opleidings- en IBO-aanbod voor jonge Brusselaars,...
- de uitvoering van de zesde staatshervorming, luik tewerkstelling: er zal voorrang worden gegeven aan een evaluatie van de voorzieningen en van hun aangepastheid aan de behoeften van het Gewest, met bijzondere aandacht voor de voorzieningen voor activering, vermindering van de werkgeversbijdragen en het dienstenchequesysteem. Bij die toekomststrategieën zal de aanpak van de Brusselse "doelgroep" centraal staan;
- de uitvoering van het Gewestelijk programma voor circulaire economie (zie § 4.4.2): de bedoeling is om de lineaire economie om te vormen tot een circulaire economie, door een strategische en operationele visie te ontwikkelen die de milieu-uitdagingen ziet als een bron van nieuwe lokale werkgelegenheid, in het bijzonder via herbestemming van de economische activiteit door kortere logistieke wegen, om een zo volledig mogelijke waardeketen te krijgen op het grondgebied van het Gewest;
- de versterking van het gekruiste beleid werkgelegenheid-opleiding: naar aanleiding van de evaluatie van wat werd gerealiseerd in het kader van de Samenwerkingsakkoorden over gekruist beleid, werden de synergieën tussen de bevoegdheden versterkt via de taskforce Opleiding-Werk-Onderwijs-Ondernemen. Diezelfde dynamiek zal worden opgestart op het niveau van de gemeenten, met de actoren van tewerkstelling, opleiding en inschakeling. De Regering heeft bovendien besloten bij het Economisch en Sociaal Comité van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een functie van sectoraal facilitator te creëren om alle partners op het Brussels grondgebied te mobiliseren teneinde de doelstellingen van de Strategie 2025 te bereiken.
- de versterking van het aanbod aan beroepsopleidingen: de beroepsopleiding (met inbegrip van de middenstandsopleiding) is een essentiële factor voor een goede werking van de arbeidsmarkt en blijft een van de uitdagingen van de legislatuur. De doelstelling van die verbintenis wordt gedragen door de taskforce Werk-Opleiding-Onderwijs-Ondernemen en bestaat uit de verbetering van de toegang tot kwalificatie voor de Brusselaars en de tewerkstelling van die laatsten;
- de uitvoering van één van de prioriteiten van de Regering, namelijk een Brussels pact voor het onderwijs: alle gewestelijke en gemeenschapshefbomen samenbrengen om de kwaliteit van het onderwijs in Brussel te verbeteren. Dit wordt verkregen via de verbetering van de monitoring van het aanbod en de vraag naar schoolplaatsen, taalonderricht, de strijd tegen het schoolverzuim, en de kwaliteit van de infrastructuur en de voorzieningen, in het bijzonder door de technologische en industriële uitrusting van de scholen te versterken en daarbij de uitrustingen voornamelijk op coherente wijze te concentreren in de referentiecentra (toekomstige competentiepolen Opleiding - Werk) en de CGT (Centra voor Geavanceerde Technologie). Op termijn bestaat de doelstelling erin om een samenwerkingsakkoord te sluiten met de twee Gemeenschappen, om het onderwijsbeleid af te stemmen op het gewestelijk beleid, met de bedoeling jonge Brusselaars meer kansen te geven om op te klimmen op de sociale ladder;

- de bevordering van duurzame en kwalitatieve banen: de strijd tegen werkonzekerheid en ten gunste van kwalitatieve banen is een prioriteit in elk werkgelegenheidsbeleid van de overheid. In dat kader wil die verbintenis zich inzetten voor levenslang leren binnen de bedrijven en ook voor acties rond gelijke behandeling en diversiteit (strijd tegen discriminatie) en verzoening van werk en privéleven, om een actieve bevordering van kwalitatieve banen binnen het hele Brussels economisch weefsel aan te moedigen;
- het uitbouwen van de actie van de toekomstige grootstedelijke gemeenschap op het vlak van economie en werkgelegenheid, in het bijzonder door een versterking van de mobiliteit van werknemers en de coördinatie van de economische en logistieke activiteitsgebieden;
- de uitwerking van een Brusselse Small Business Act: het gaat erom de betrekkingen tussen de overheid en de kmo's/zko's te verbeteren, om te beschikken over een "business friendly" administratie (onthaal, efficiëntie, overheidsopdrachten, administratieve vereenvoudiging, ...). Het doel is om een financiële, institutionele en administratieve omgeving aan te bieden die bevorderlijker is voor de ontwikkeling van de kmo's;
- de rationalisering van de verschillende instellingen die diensten verlenen en ondersteuning bieden aan ondernemingen: oprichting van een éénloketsdienst voor de ondernemingen, zodat de economische actoren en de burgers kunnen beschikken over een vereenvoudigd en toegankelijk instrument. De regering heeft de grondslagen van deze hervorming al bepaald. Alle actoren die ondersteuning bieden aan ondernemingen, werden samengebracht in een éénloketsdienst (de zogenaamde 1819) die diensten aanbiedt die betrekking hebben op de hele ontwikkelingsketen van een onderneming (innovatie, financiering, begeleiding, commercialisering, export,...);
- het grondig herbekijken en heroriënteren van de steun aan bedrijven, met onder meer steun aan de economische expansie, steun aan onderzoek en innovatie en steun aan de export. Het gaat erom deze drie hulpmiddelen te hervormen om ze te coördineren en te onderwerpen aan voorwaarden, o.a. banen scheppen, stagiairs in dienst nemen, opleidingen verstrekken;
- de invoering van een strategie ter versterking van de export en ter bevordering van buitenlandse investeringen binnen het Gewest: de doelstelling is om de economische en handelsrelaties met de buitenlandse partners te intensiveren in sectoren met een hoge toegevoegde waarde voor de economie in het BHG of met een werkgelegenheidspotentieel voor de Brusselaars;
- grote investeringen: een inspanning om op het grondgebied grote investeringen te blijven doen die nodig zijn voor de ontwikkeling ervan en die belangrijke hefboomen zijn voor de economie van het Gewest en zijn rol van economische motor van het land (ruimtelijke ordening en mobiliteit);
- de invoering van een belastinghervorming om bedrijven in Brussel te houden en de vestiging van nieuwe bedrijven in Brussel aan te moedigen: fiscale hefboomen die gunstig zijn voor de ontwikkeling van economische activiteiten, alsook hervormingen om de administratieve inning en procedures op het grondgebied te vereenvoudigen en te harmoniseren werden onderzocht en geïntegreerd in het kader van de belastinghervorming, waarvan een eerste deel werd goedgekeurd in 2015 en het tweede in 2017 van kracht zal worden;
- de ontwikkeling van handelszaken van de toekomst, geïntegreerd in de stad: in samenhang met de grote keuzes die zullen worden gemaakt inzake ruimtelijke ordening, zal een aanbod van buurthandel in woongebieden worden voortgezet. Die verbintenis mikt ook op een stijging van de tewerkstellingsgraad van de Brusselaars in de sector en op het stimuleren van het commercieel ondernemerschap;

- de ondersteuning van onderzoek en innovatie: het Gewestelijk Innovatieplan wordt momenteel bijgewerkt op basis van een breed overleg dat in 2015 werd gevoerd met de betrokken actoren (Gewestelijke Raad voor het Wetenschapsbeleid, Innoviris, ...), waarbij erop wordt toegezien dat de kredieten die ter beschikking worden gesteld van Innoviris geleidelijk worden verhoogd om zo de doelstelling te halen dat 3% van het gewestelijk bbp moet worden besteed aan O&O. De ondersteuningsmechanismen van Innoviris zullen overigens beter worden aangepast aan de werkelijkheid op het Brussels terrein (zie § 4.2);
- de specialisatie van de economie in de sectoren met een groot werkgelegenheidspotentieel voor de Brusselaars: voortzetting van de specialisatie van de Brusselse economie in de sectoren met een groot werkgelegenheidspotentieel voor het Gewest, hetzij in termen van activiteiten- en banenvolume, hetzij op het vlak van strategische keuze voor Brussel, van bevolkingsevolutie of van duurzame ontwikkeling.

Elk van de doelstellingen en beleidswerven die er betrekking op hebben, werden reeds opgestart. Dit jaar wordt een budget van 87 miljoen uitgetrokken voor de prioriteiten die in het begin van het jaar door de regering en de sociale partners werden vastgelegd. Een eerste vorderingsstaat staat gepland in maart.

Een instrument voor de opvolging van de realisaties van de Strategie zal worden ontwikkeld en toevertrouwd aan het nieuw Brussels Planningsbureau (BPB). Dat instrument, een noodzakelijke voorwaarde voor elke evaluatieprocedure, zal informatie verschaffen over de vorderingen die zijn geboekt ten opzichte van de doelstellingen van de Strategie en de verschillende acties ervan. Tot slot wordt in elk bestuur een netwerk van referentiepersonen opgericht, dat belast zal zijn met de uitvoering van de beleidswerven. Een coördinatiefunctie leidt het volledige proces in goede banen binnen de Gewestelijke Overheidsdienst.

Streven naar gelijke kansen en diversiteit bevorderen

Naast de maatregelen die reeds werden vermeld in het vorige hoofdstuk, werden nog andere Brusselse initiatieven genomen om kansengelijkheid te bevorderen. In het Gewest worden tal van acties georganiseerd om aan iedereen een gelijke toegang tot werk te waarborgen. De Regering heeft een Gewestelijk Plan Gendermainstreaming opgemaakt, waarin doelstellingen inzake de gelijkheid tussen mannen en vrouwen worden opgenomen, en dat in alle beleidsdomeinen van het Gewest. Over de stand van zaken zal gerapporteerd worden aan de Regering.. Acties hierin zijn o.m. de medewerking van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel aan het project Top Skills dat werd ontwikkeld door Selor, een project dat vrouwen aanmoedigt om hun managersvaardigheden te testen tijdens een gesimuleerde selectie voor een managementfunctie. In dit verband wijzen we er ook op dat er een ordonnantie gender mainstreaming bestaat, en dat er een ordonnantie Handistreaming in opmaak is, waarbij de Regering ook met de dimensie handicap zal moeten rekening houden in al haar beleidsdomeinen.. Binnen het Gewest werd ook gezorgd voor coördinatie van de schepenen die belast zijn met kansengelijkheid, om zo de samenwerking tussen de gemeenten te bevorderen en voor de Brusselse gemeenten een hulpmiddel te creëren op het gebied van kansengelijkheid en diversiteit. Overigens werd binnen Actiris een nieuw open platform opgericht voor de tewerkstelling van "herintredende vrouwen", om vrouwen die omwille van gezinslast langdurig afwezig geweest zijn op de arbeidsmarkt te helpen bij hun terugkeer naar de arbeidsmarkt. Inzake toegankelijkheid is het onlangs opgerichte platform "Integrale toegankelijkheid" bedoeld om de verschillende gewestelijke partners samen te brengen, om na te denken over problemen rond toegankelijkheid en hiervoor diverse projecten voor te stellen. Het Gewest werkt ook samen met een vereniging zodat personen met een handicap zich kunnen inschrijven op een lijst met jobaanbiedingen van het Gewest. Zo probeert het Gewest, via de vijf domeinen van kansengelijkheid, het respect voor iedereen en de diversiteit te bevorderen.

4.2. Onderzoek, ontwikkeling en innovatie

Een van de ambities van de Strategie 2025 voor Brussel is om de economie van het Gewest aan te zwellen op basis van een over 10 jaar gespreide toekomstvisie, om Brussel te laten uitgroeien tot de Belgische en Europese hoofdstad van ondernemingszin en innovatie.

Onderzoek, ontwikkeling en innovatie zijn motoren van economische groei, ze scheppen banen en zorgen voor welvaart. De Brussels Hoofdstedelijk Regering heeft zich geëngageerd om alles in het werk te stellen om de Europese doelstelling van 3% van het bbp gewijd aan onderzoek en ontwikkeling te halen. De structuur van de Brusselse economie, een tertiaire economie gekenmerkt door een sterke aanwezigheid van laaggekwalificeerde diensten en een relatieve zwak industrieel weefsel van hoge en middel-hoge technologie, verklaart waarom een relatief grote kloof moet worden overbrugd om die doelstelling te halen, en het Brussels Gewest heeft de voorbije jaren de steun aan O&O-activiteiten dan ook aanzienlijk opgetrokken. In 2014 en 2015 had de regering ervoor gekozen om de kredieten voor O&O opnieuw op te trekken, ondanks een moeilijke begrotingscontext, en op die manier bevestigd dat dit thema belangrijk is voor het gewestelijk beleid. Voor 2016 werden deze kredieten nog eens met 25% verhoogd. Om deze steun aan O&O af te bakenen en te omkaderen met een strategische visie die is afgestemd op de Brusselse context ter zake, beoogt de regering bovendien om in de loop van 2016 een nieuw Gewestelijk Innovatieplan goed te keuren. Dit plan werd gedurende het hele jaar 2015 voorbereid en is gebaseerd op een erg participatieve benadering die alle spelers van het Brusselse ecosysteem van OOI betreft.

Naast het onderzoeksbeleid in de strikte zin met Innoviris als centraal agentschap investeert finance.brussels (vroegere GIMB) in de financiering van innovatieve ondernemingen, heeft de gewestelijke ontwikkelingsmaatschappij (Citydev.) vestigings- en incubatiestructuren tot stand gebracht en leidt de gewestelijke agentschap voor ondernemingen (impulse.brussels) verschillende sectorale polen en helpt ondernemingen aan Europese programma's deelnemen. Impulse zag dit jaar ook zijn budget verhogen met 15%.

Begin 2015 hebben Innoviris, Impulse (het gewestelijk agentschap voor ondernemingen), Atrium (het gewestelijk agentschap voor commerciële ontwikkeling) en de vzw Research in Brussels hun intrek genomen in een nieuw gebouw. Dit project, "Uno" genaamd, zorgt voor meer synergie tussen die instellingen en biedt de gebruikers één enkele toegang voor tal van diensten en ondersteuning. Het vormt de inleiding van een grootschalige rationalisering van de steun aan bedrijven rond drie polen die zijn gewijd aan advies en begeleiding, ontwikkeling (onder meer vastgoedontwikkeling) en tot slot financiering. Deze rationaliseringsoefening zou de komende jaren moeten leiden tot de versterking van de samenwerkingen tussen Innoviris en finance.brussels (financieringspool), evenals tot de fusie van Impulse, Atrium en Brussels Invest & Export (pool advies en begeleiding). Deze fusie zou de vereenvoudiging van de toegang tot de diensten ter ondersteuning van het ondernemerschap en de innovatie moeten mogelijk maken.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest onderzoekt verschillende administratieve vereenvoudigingsmaatregelen. Het Gewest wil zodoende spoed zetten achter de digitalisering van de aanvraagprocedures voor financiering van O&O-projecten. Bovendien werd een proefproject opgestart om gebruik te maken van forfaitaire betalingen van de uitgaven verbonden aan bepaalde kleine O&O-projecten, om de administratieve last te verlichten.

Een belangrijk luik van de ondersteunende maatregelen voor innoverende bedrijven zijn de starterscentra. Die bieden bedrijven immers de mogelijkheid om te genieten van een begeleiding die alle instrumenten omvat die nodig zijn voor het opstarten en ontwikkelen van hun innovatiepotentieel. In 2015 werd een tweede gebouw opgetrokken voor EEBIC, een bedrijven- en innovatiecentrum, en werd

Greenbizz gelanceerd, een starterscentrum voor bedrijven in de sectoren milieuvriendelijk bouwen, hernieuwbare energie en groene producten, in de wijk Tivoli in Laken.

Voor milieuvriendelijke innovaties heeft Innoviris, in het kader van het Gewestelijk programma voor circulaire economie (GPCE), ook de actie co-create gelanceerd om de Brusselse bevolking, de onderzoeks- en innovatiewereld en de bedrijfswereld dichter bij elkaar te brengen. Deze actie is gericht op projecten rond toegepast onderzoek en innovatie die passen binnen een dynamiek van co-creatie en zullen worden uitgevoerd binnen de living labs die ze vormen, met de eindgebruikers als partners. De oproep 2015 van het programma stond in het teken van het thema "duurzame voedingssystemen". De projecten konden op 1 januari 2016 worden opgestart. Gezien het succes van de actie werd in 2016 een nieuwe projectoproep gelanceerd die zich richt op de financiering van sociale innovatieprojecten voor de stedelijke veerkracht in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De steun aan kennisinstellingen, universiteiten en hogescholen zal worden versterkt, zodat zij grondiger onderzoek kunnen verrichten en de specifieke uitdagingen van het Gewest beter kunnen worden aangepakt.

Om de digitale overgang van ons Gewest naar een Smart City te bevorderen, verbindt de regering zich ertoe het beleid voor het gedeeld gebruik van informaticamiddelen voort te zetten en verder te ontwikkelen, aan de hand van een bundeling van de informaticanetwerken via IRISnet, om schaalvoordelen te verwezenlijken en de nodige investeringen mogelijk te maken. Door het Centrum voor Informatica van het Brussels Gewest (CIBG) generische platformen te laten ontwikkelen die kunnen worden gebruikt door de gewestelijke instellingen en lokale overheden, zullen de diensten toegankelijker worden voor burgers en bedrijven, en dit zowel via netwerk als via wifi.

In 2015 werd de smartcity.brussels poraal opgezet om op een transversale wijze goede praktijken kenbaar te maken en om ook de burger de doen participeren aan de prioritisering van projecten. In 2016 werd opendatastore.brussels geopend, de regionale open data portal. Hier stellen de administraties gegevens ter beschikking voor hergebruik, wat een economische boost kan betekenen voor innovatieve applicaties. Het is de ambitie om Brussel naar de top van Smart cities onder te brengen.

Overigens werd, als voortzetting van de intelligente specialisatiestrategie, in 2014 een nieuw strategisch platform (programma Bridge) opgericht dat midden 2015 werd gelanceerd en is gewijd aan informaticabeveiliging, als aanvulling op andere platformen gericht op niches met potentieel voor specialisatie die werden geïdentificeerd door een actualisering van het Gewestelijk Innovatieplan, met name milieuvriendelijk bouwen en e-gezondheid. Die platformen stimuleren onder meer samenwerkingen tussen de academische wereld en de bedrijfswereld en willen het traject tussen onderzoek en economische valorisatie verkorten. In 2016 spitst het Bridge-programma zich toe op het thema van de energetische autonomie (Energy harvesting, storage and management).

In dat verband werd het proefprogramma "innovatiecheques" dat eind 2013 werd opgestart om kmo's de mogelijkheid te bieden te genieten van strategisch advies rond innovatie en van een technologische begeleiding door de gewestelijke onderzoekscentra, in 2015 voortgezet met de betrokken partners en werd er een nieuwe samenwerking opgestart met MAD Brussels, het centrum voor mode en design, om de beschikbare diensten uit te breiden tot de sector van het industrieel design.

In 2016 zal ook de invoering van "opleidingscheques" worden bestudeerd, om scholen en verenigingen te ondersteunen die sensibiliseringsacties voeren rond OOI.

Het doel van de totstandbrenging van deze nieuwe steuninstrumenten is om nieuwe innovatievormen in aanmerking te nemen en te ondersteunen. Innovatie kan immers niet meer worden beperkt tot industriële of academische O&O. Ze omvat vandaag een erg brede en uiteenlopende waaier van actoren en

projecten die allemaal bijdragen tot de ontwikkelingsstrategie die op Europees niveau wordt aange-moedigd.

Naast de bovenvermelde acties is Innoviris ook gestart met een grondige herschrijving van de wettek-sten die haar werking regelen, om zich enerzijds aan te passen aan deze nieuwe innovatievormen en anderzijds om de wijzigingen op te nemen die voortvloeien uit de publicatie van nieuwe Europese tek-sten over de staatssteun. De nieuwe ordonnanties zouden in januari 2017 in werking moeten treden. Dit gaat gepaard met de actualisering van het vermelde Gewestelijk Innovatieplan.

In het kader van de uitvoering van zijn huidige Gewestelijk Innovatieplan heeft het Brussels Hoofdste-delijk Gewest zijn steun versterkt aan gewestelijke OOI-actoren die willen deelnemen aan Europese programma's en partnerschappen.

De Brusselse kmo's kunnen bovendien op individuele wijze worden begeleid via "Enterprise Europe Brussels" om transnationale partnerships tot stand te brengen of toegang te krijgen tot het Europese programma COSME, en via het Brussel Contactpunt om hun toegang tot het Horizon 2020-programma en onder meer het kmo-instrument te vergemakkelijken en zo hun innovatie en internationale groei te bevorderen. In Brussel hebben 353 projecten sinds januari 2014 een financiering ontvangen in het kader van Horizon 2020, voor een bedrag van 102,7 miljoen euro of 33% van het totale aan België toegekende bedrag. Het gemiddelde slaagpercentage bij de indiening van een project waarbij Brusselse operatoren zijn betrokken, bedraagt 17,4% tegenover 14,1% op Belgisch niveau en 12% op programmaniveau.

Om de samenwerking tussen de gewesten te versterken, heeft Brussel deelgenomen aan een gezamen-lijke oproep met het Vlaams Gewest in het kader van het programma "Zorginnovatie Ruimte Vlaande-ren". De doelstelling van dit programma, dat wordt georganiseerd in de vorm van living labs, is om de innovatie op het vlak van gezondheidszorg voor ouderen te stimuleren, door de ondersteuning van innoverende projecten die verband houden met alle aspecten binnen dit domein, met inbegrip van pre-ventie, sensibilisering, diagnosestelling en zorg.

In 2015 werd bovendien de eerste BEL-SME-projectoproep gelanceerd. Dit programma dat samen wordt georganiseerd door Brussel, Vlaanderen en Wallonië, beoogt de financiering van gezamenlijke projecten tussen kmo's uit de verschillende Belgische gewesten. Aangezien de proefoproep het mogelijk heeft gemaakt om enkele projecten te financieren, werd beslist om het programma te verlengen en in 2016 een nieuwe oproep te lanceren.

Deze verschillende initiatieven tonen de wil aan om de intergewestelijke samenwerkingen rond inno-vatie te versterken door de totstandbrenging van transgewestelijke projecten te bevorderen.

Naast deze financieringsinitiatieven konden in 2015, onder meer door Impulse, verschillende onder-steuningsprojecten (zonder rechtstreekse steun aan de onderzoekers) worden ontwikkeld binnen de prioritaire thema's van het Gewest.

Zo werd de gemeenschap BE.VR over de virtuele realiteit opgericht die een ecosysteem van Brusselse en Belgische actoren wil samenbrengen rond regelmatige forums, die het voor ondernemers, technici, adverteerders mogelijk maken om elkaar te ontmoeten rond dit nieuwe medium.

Een Gewestelijk programma voor circulaire economie werd voorbereid door Leefmilieu Brussel, in sa-menwerking met alle Brusselse actoren van de innovatie. Dit programma is opgedeeld in verschillende acties, zoals een acceleratorprogramma voor innovatieve start-ups die verband hebben met het behoud van het leefmilieu, of een centrum voor sociale economie.

Op het vlak van de gezondheidszorg werd in 2015 het Brusselse Gezondheidsnetwerk opgericht, een digitaal beveiligd platform dat het mogelijk maakt om medische gegevens uit te wisselen en te delen en zodoende alle Brusselse ziekenhuizen en niet-ziekenhuisartsen met elkaar te verbinden. Bovendien wordt binnen het domein van de gezondheidszorg (e-health & medical devices) een acceleratorprogramma voor starters/kmo's gefinancierd.

Sommige van deze projecten worden deels gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), zowel in het kader van de huidige programmatie als in die van de vorige.

In het kader van de programmatieperiode 2014-2020 kent het EFRO een bijzondere plaats toe aan de thema's onderzoek en innovatie en het concurrentievermogen van kmo's. In totaal zou er over een periode van 7 jaar meer dan 36 miljoen euro moeten worden besteed aan de verhoging van de toegepaste onderzoekscapaciteiten en de toename van de innovatie binnen de kmo's (oftewel 20% van het totale bedrag van het programma). Bovendien zou 10% van de totale middelen van het programma (ongeveer 19 miljoen euro) worden gereserveerd voor de ICT-sector, die verantwoordelijk is voor een groot aantal toepassingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit luik van het programma moet nauwkeurig worden opgevolgd, aangezien het doel van het programma is om bij te dragen tot de toename van de bruto binnenlandse O&O-uitgaven en om het aantal innovatieve ondernemingen in Brussel te verhogen. In totaal zouden er 30 nieuwe onderzoekers kunnen worden tewerkgesteld in de ondersteunde instellingen en zouden 245 ondernemingen of organisaties van deze maatregelen kunnen genieten. Deze doelstellingen zullen nauwkeurig worden opgevolgd via de OOI-boordtabel van Innoviris.

4.3. Opvoeding en levenslang leren

De Strategie 2025 geeft in haar doelstelling "Brussels programma voor het onderwijs" aan dat de overheid en haar partners de ambitie hebben om te werken aan een herziening van de samenwerkingen inzake onderwijs.

Zoals vermeld in punt 3.3.4, wil het Gewest de uitrusting voor de scholen versterken, onder meer via de financiering van de renovatie en de uitrusting van de scholen, via verschillende bestaande gewestelijke en gemeenschapshefbomen en de lancering van projectoproepen "uitrusting van technische en beroepsscholen". De regering werkt ook aan de versterking van de technologische en industriële uitrusting van de instellingen door voorrang te geven aan de coherente concentratie van de voorzieningen in de beroepsreferentiecentra (toekomstige competentiepolen Opleiding-Werk) en de Centra voor Geavanceerde Technologie (CGT).

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft niet als opdracht om de kwalificerende onderwijsinstellingen op zijn grondgebied te financieren, maar heeft wel de mogelijkheid om te investeren in scholen die zich afstemmen op zijn specifieke noden. Er dient te worden opgemerkt dat het EFRO-programma 2014-2020 deze investeringen voor een bedrag van 762.000 €/jaar cofinanciert.

4.3.1. Strijd tegen schoolverzuim

De strijd tegen schoolverzuim is een bevoegdheid van de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap. In het kader van de Strategie 2025 hebben het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Federatie Wallonië-Brussel en de gemeenschapscommissies beslist om een gezamenlijk actieplan te lanceren om het schoolverzuim te bestrijden, om zo goed mogelijk gebruik te kunnen maken van de hulpmiddelen die gelijktijdig aanwezig zijn op het grondgebied van het Gewest. De Brusselse hulpmiddelen zijn voornamelijk de jaarlijkse projectoproep van het Programma Preventie Schoolverzuim en de preventieprogramma's.

Pijler preventie

De doelgroep van deze maatregel is erg jong, al dan niet op leerplichtige leeftijd, volgt school of spijbelt. De schoolbemiddelaars die actief zijn voor die maatregel vervullen in het kader van de pijler schoolverzuim een of meer van de volgende taken van lokale plannen voor preventie en nabijheid van de 19 Brusselse gemeenten die worden gefinancierd door het Gewest:

- inzamelen van alle kwalitatieve en kwantitatieve gegevens om een diagnose te kunnen stellen en het absentisme en schoolverzuim te meten op het grondgebied van de gemeente;
- een algemeen en actueel overzicht (vaststellingen, behoeften en verwachtingen) maken van alle bestaande voorzieningen in de gemeente en van wat iedere betrokken persoon doet, ongeacht zijn identiteit of het bevoegdheidsniveau dat hem ondersteunt;
- projecten ontwikkelen in samenwerking met de scholen;
- in samenwerking met de bevoegde gemeentediensten zorgen voor een persoonlijke begeleiding, om zo situaties aan te pakken van leerlingen die herhaaldelijk afwezig zijn en om aangepaste begeleidingsmaatregelen te kunnen bepalen;
- in het kader van de controle op de leerplicht zullen de schoolbemiddelaars, in samenwerking met de bevolkingsdienst van de gemeente en met de politiezone, erop toezien dat ze jongeren identificeren die op leerplichtige leeftijd zijn en niet zijn ingeschreven in een school of niet komen opdagen op school, en dat om ervoor te zorgen dat onderwijs toegankelijk is voor elke leerling die is ingeschreven in het bevolkingsregister.

Het Gewest trekt voor die pijler een subsidiebedrag uit van 3,5 miljoen euro. Aan de opdrachten werden 88 personen toegewezen.

Naast het specifiek werk rond schoolverzuim omvatten de nabijheidsplannen ook een pijler "straathoekwerk", die erin bestaat dat er meer bemiddelaars aanwezig zijn op de weg van huis naar school, om spijbelende jongeren te treffen en door te verwijzen. De algemene jaarlijkse subsidie aan de gemeenten in het kader van het Brussels Preventieplan bedraagt 16,5 miljoen euro.

Aan de kant van de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF) worden terugkerende middelen toegekend aan 138 vzw's die subsidies ontvangen in het kader van de contracten voor sociale cohesie, om huiswerkbegeleiding aan te bieden. Deze activiteit maakt het niet enkel mogelijk om het leerproces weer in goede banen te leiden, maar ook om meer jongeren te laten uitgroeien tot actieve burgers.

Pijler schoolverzuim

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering heeft in september 2015 een subsidie toegekend aan bijna 400 projecten in het kader van het Programma Preventie Schoolverzuim (PSV), dat zich richt tot alle Nederlandstalige en Franstalige schoolinstellingen van alle netten.

Sinds 2000 lanceert de Brusselse Regering elk jaar een projectoproep in de strijd tegen schoolverzuim. In het schooljaar 2015-2016 zullen ongeveer 22.000 leerlingen kunnen gebruikmaken van 387 projecten die voldoen aan de selectiecriteria. Het Gewest ondersteunt deze initiatieven via de gemeenten voor een totaalbedrag van 2.000.000 euro.

Dankzij de 327 Franstalige projecten, zowel in het basis- als hoger onderwijs, zullen leerlingen met problemen op verschillende manieren kunnen worden geholpen om opnieuw het pad van het succes te

kunnen bewandelen. Of het nu gaat om het begeleiden van oudere leerlingen, de interventie van logopedisten of de regelmatige scholing van Romakinderen, het is de bedoeling van elk project om de moeilijkheden die bepaalde Brusselse leerlingen ondervinden gericht en doeltreffend aan te pakken.

Langs Nederlandstalige kant zal het gros van de 60 geselecteerde projecten worden gewijd aan de gepersonaliseerde coaching van schoolverzuimende kinderen. Dit preventieve programma, dat werd omgedoopt tot "Time-Out", richt zich tot jongeren voor wie alle mogelijkheden tot begeleiding zijn uitgeput. De bedoeling van het programma is om de leerlingen die ten prooi vallen aan schoolverzuim te reintegreren en schooluitval te vermijden.

In de loop van het eerste halfjaar van 2015 werd, in het algemeen kader van de Brusselse Jeugdwaarborgregeling (een van de 18 beleidswerven van de Strategie 2025), de laatste hand gelegd aan een gemeenschappelijk actieplan met de diensten en besturen van het verplicht onderwijs en de jongerenwerking van de Gemeenschappen, zodat het actieplan op lokaal niveau operationeel kon zijn bij de start van het schooljaar 2015-2016.

Er wordt ook opgemerkt dat de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) het voornemen heeft om de didactische inhoud van de lessen kwalitatief te omkaderen om schoolverzuim preventief aan te pakken. Het Onderwijscentrum Brussel (OCB, basisonderwijs en secundair onderwijs) en de vzw BROSO (secundair onderwijs) leveren hier een belangrijke bijdrage aan. Zo investeert de VGC sinds 2011 in de ontwikkeling van zogeheten "Brede Scholen" (open scholen), scholen die aandacht schenken aan ontwikkeling in ruime zin en alle kinderen kansen willen geven om open te bloeien. Op het grondgebied van het Gewest zijn 28 "Brede Scholen" erkend.

De COCOF verleent, in het kader van het decreet betreffende de sociale cohesie, op vijfjaarlijkse basis subsidies aan 230 verenigingen die actief zijn in 13 Brusselse gemeenten op het gebied van huiswerkbegeleiding, alfabetisering, aanleren van het Frans of onthaal van nieuwkomers. In 2015 werd zo 8,8 miljoen euro uitgetrokken voor de ondersteuning van het verenigingsleven, om de sociale verbondenheid te stimuleren.

Voor de periode 2014-2020 werden zes ESF-projecten "alternierend leren" (met inbegrip van de Jongeregarantie) geselecteerd voor een totaal van meer dan 6 miljoen euro ten gunste van de Service Formation PME en het beroepsonderwijs en -opleiding (BOO), om de strijd aan te binden met het schoolverzuim en vroegtijdig schoolverlaten van onze jongeren tijdens hun schoolloopbaan. De omkadering van de begeleiders in bedrijven en de opleiding van mentors in de ondernemingen zullen worden versterkt.

4.4. Klimaat/Leefmilieu/Energie

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft zichzelf het ambitieuze doel gesteld om de emissie van broeikasgassen tegen 2025 te verminderen met 30% (40%/capita) ten opzichte van 1990.

Daartoe werd het Lucht-Klimaat-Energieplan in april 2015 in tweede lezing goedgekeurd door de regering en in de zomer onderworpen aan een openbaar onderzoek, om het begin 2016 definitief te kunnen goedkeuren. Dit plan is voorzien in het Brussels Wetboek voor Lucht, Klimaat en Energiebeheersing. Het legt voor 5 jaar de gewestelijke doelstellingen en initiatieven inzake energie en klimaat vast, met inbegrip van hernieuwbare energie, aanpassing aan de klimaatverandering en ook de luchtkwaliteit.

Momenteel vertalen de door het Gewest ingevoerde maatregelen zich in een daling van 25,6% van het energieverbruik (per inwoner en bij een constant klimaat) tussen 2004 (verbruikspiek) en 2013 (laatste gegevens beschikbaar voor het energieverbruik). Van 2004 tot 2012 (laatste gegevens beschikbaar voor

de broeikasgasemissies) is de uitstoot van broeikasgassen gedaald met 17,5%. Ten opzichte van 1990 bedraagt de daling 11%.

2016 zal in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ook in het teken staan van voeding en de uitvoering van de Good Food-strategie "Naar een duurzaam voedingssysteem in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest". Onze voeding heeft een aanzienlijke impact op het milieu, onder meer in termen van biodiversiteitsverlies, water- en luchtverontreiniging, productie van broeikasgassen. Deze strategie die werd ontwikkeld in samenwerking met een honderdtal spelers die representatief zijn voor de Brusselse en Belgische voedselwaardeketen, werd op 17 december 2015 goedgekeurd door de regering. Deze strategie die werd uitgewerkt voor de 5 komende jaren, is opgebouwd rond 7 pijlers. Ze heeft de volgende prioritaire doelstellingen: het ontwikkelen van de lokale voedselproductie op een manier die oog heeft voor het milieu, het al op erg jonge leeftijd sensibiliseren en betrekken van de burger, voedselverspilling tegen gaan en het uitwerken van acties rekening houdend met de maatschappelijke en multiculturele kenmerken van onze hoofdstad.

Het Gewestelijk programma voor circulaire economie werd op 10 maart 2016 door de Regering goedgekeurd.

Daarnaast zal er een centrum voor tentoonstellingen van Leefmilieu Brussel worden opgericht om de milieu-educatie in Brussel, vooral bij een schoolgaan publiek, te ontwikkelen.

Op het vlak van de luchtkwaliteit zal een nieuwe informatiedrempel voor de burgers worden ingevoerd. De invoering van lage-emissiezones wordt geanalyseerd.

In afwachting van het einde van die aannemingsprocedure heeft de Brusselse Regering al een aantal maatregelen van het programma ingevoerd:

- In april 2014 voerde de regering een certificatiesysteem in voor installateurs van kleine installaties die werken op hernieuwbare bronnen. De certificatie wordt toegekend op vrijwillige basis, na een opleiding te hebben gevolgd die wordt gegeven door een erkende instelling en wordt afgesloten met een examen. Dit systeem is hetzelfde in de drie gewesten.
- In overeenstemming met het regeerakkoord 2014-2019 dat schone voertuigen wil bevorderen, werd in 2015 een studie uitgevoerd over het reële potentieel van de ontwikkeling van elektrische voertuigen en voertuigen op aardgas in een stedelijke omgeving, zoals die van het BHG. Die studie zal ook worden gebruikt als input voor de Brusselse bijlage bij het nationaal actieplan voor de ontwikkeling van alternatieve brandstoffen en de daarbij horende infrastructuur, die het onderwerp is van artikel 3 van de richtlijn "Clean power for transport".
- In mei 2014 nam de regering ook een uitvoeringsbesluit aan om de milieuprestaties van gewestelijke en lokale utiliteitsvoertuigen vast te leggen, in het bijzonder volgens het type van voertuig. Met dat besluit wordt op vier manieren vooruitgang geboekt:
 - de gewestelijke en lokale diensten kunnen geen auto's of MPV (Multiple Purpose Vehicles) meer in gebruik nemen die op diesel rijden;
 - er werd een ambitieuze Ecoscore-drempel vastgelegd voor alle door de overheid nieuwe aangekochte voertuigen (auto's en MPV), evenals milieucriteria waarmee rekening moet worden gehouden in de bestekken (met inbegrip voor bestelwagens en vrachtwagens);

- in het kader van hun bedrijfsvervoerplan (BVP) moeten de betrokken overheden een analyse van hun voertuigvloot uitvoeren om het gebruik en de omvang ervan te rationaliseren;
- in het kader van hun BVP wordt voor de nieuwe voertuigen een percentage van elektrische voertuigen opgelegd (25% vanaf 2015 en 40% vanaf 2020 voor de gewestelijke instanties en 15% (2015) en 25% (2020) voor de lokale overheden).

Zoals vermeld in het deel 3.2. "Fiscale hervorming", heeft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering de ordonnantie goedgekeurd tot invoering van een kilometerheffing op vrachtwagens bedoeld of gebruikt voor het vervoer over de weg van goederen, ter vervanging van het eurovignet. Deze heffing zal in april 2016 in werking treden.

Het luik "parkeren buiten de openbare weg" van het BWLKE, dat in werking trad in februari 2014, zal bovendien verder worden uitgebreid. In 2016 zullen de "overtollige" parkeerplaatsen voor het eerste jaar op rij worden onderworpen aan de belasting. Deze wetgeving beoogt de rationalisering van de parkeerplaatsen op de werkplaatsen op het moment van de vernieuwing of de verlenging van de milieuvergunning, om het aandeel van de auto in het woon-werkverkeer te verminderen.

Tot slot wil het Lucht-Klimaat-Energieplan ook de gewestelijke autobelasting aanpassen aan de milieucriteria. Zij zal worden uitgewerkt op basis van een norm die rekening houdt met de schadelijke uitstoot van voertuigen, waaronder stikstof, CO₂ en fijnstof, zal aanzetten tot het aankopen van minder vervuillende voertuigen en op die manier zorgen voor een duurzamere mobiliteit in het Gewest. Zij zal bovendien rekening moeten houden met de financiële draagkracht van de Brusselse gezinnen en mag niet onrechtstreeks ten koste gaan van de meest bescheiden inkomens in Brussel. De invoering moet geleidelijk en vrijwillig gebeuren, zodat de mensen de tijd hebben om zich aan de nieuwe regeling aan te passen. Tot slot zal ze worden uitgewerkt op basis van ervaringen in andere steden.

4.4.1. Planning inzake mobiliteit

Pijler 2 van het Lucht-Klimaat-Energieplan is gewijd aan het vervoer en versterkt het gewestelijk mobiliteitsplan (Iris 2) dat de beleidslijnen inzake mobiliteit vastlegt. Het plan voorziet in een reeks fasen die bestemd zijn om het dagelijks leven van Brusselse inwoners, pendelaars en bezoekers te verbeteren en wil tegelijk een evenwicht bewaren tussen enerzijds de behoeften verbonden aan mobiliteit en anderzijds de leefkwaliteit in het Gewest. Die doelstellingen zijn de controle en rationalisering van het gebruik van de auto, de ontwikkeling van het openbaar vervoer en de aanpassing van de stedelijke ontwikkeling aan voetgangers, fietsers en openbaar vervoer. De belangrijkste streefdoelen van het Iris 2-plan zijn een vermindering van het verkeersvolume met 20% tegen 2018 tegenover 2001 en de vermindering van het aantal parkeerplaatsen op de weg met 16% tegen 2020 tegenover 2010.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest staat in de frontlinie als het gaat om de strijd tegen de verkeerscongestie en zet zijn omvangrijke investeringsprogramma's in de infrastructuur van het openbaar vervoer voort.

Daarom heeft de regering een akkoord bereikt over de financiering van een meerjarig investeringsplan 2016/2025 voor onze gewestelijke operator van het openbaar vervoer. De originaliteit van het plan schuilt in een totaal nieuw element voor het Gewest: de 5,2 miljard euro die de regering op tafel legt voor de investeringen van de MIVB is volledig gefinancierd! Dit nieuwe investeringsplan moet de MIVB dus in staat stellen om gecumuleerd bijna 5,2 miljard euro te investeren over de volgende tien jaar en haar verbintenis om haar vervoerscapaciteit tegen 2017 met 22,4% te verhogen na te leven. Met deze aanzienlijke middelen moet in de eerste plaats tegen 2024 het huidige metro-aanbod worden uitgebreid tussen de gemeenten Schaarbeek en Evere, in het noordoosten van het Gewest. Deze uitbreiding van

het net is een vereiste en zal het mogelijk maken om opnieuw een rechtstreekse verbinding tussen het noorden en het zuiden van Brussel tot stand te brengen. Naast de uitbreiding van het bestaande net zal de MIVB ook de nodige middelen krijgen om de veiligheid van de signalisatie op de bestaande metrolijnen te versterken en tegelijk de frequentie ervan op te voeren. Bovendien heeft de regering ook beslist om een nieuw busplan in te voeren. Dit plan moet niet enkel zorgen voor snellere verbindingen, betere aansluitingen en een betere dienstverlening, maar voorziet ook in verbindingen tussen te sterk geïsoleerde wijken. De voertuigenvloot zal groener worden gemaakt. Vanaf 2016 kan de MIVB aan de slag om deze prioritaire werven snel op te starten en ervoor te zorgen dat de zachte mobiliteit tegen 2024 in Brussel een tastbare realiteit is in alle wijken van het Gewest. Bovendien werd beslist om de tarieven van de MIVB in 2016 te bevrozen en de prijs van het schoolabonnement voor het eerste kind te verminderen met 70 €. En dat is slechts een begin...

In de loop van 2016 zullen wij eveneens de ontwikkeling van het openbaar vervoer moeten verdedigen bij de andere beleidsniveaus. Te beginnen bij het federaal niveau, met in 2016 een actualisering van het meerjarig investeringsplan van de NMBS en de vastlegging van het volgende vervoersplan. Wij zullen concrete investeringseisen op tafel leggen om het grootstedelijk aanbod te versterken en het gezamenlijk Brussel net op te waarderen, aangezien Brussel centraal ligt in het net van de NMBS.

Wij moeten deze uitdaging aangaan met de twee andere gewesten, en dan vooral met het Vlaams Gewest, waarmee wij een gezamenlijke visie voor een duurzame mobiliteit in het grootstedelijk gebied wensen te delen. De toekomst van de Ring, de aanleg van transitparkings, het intergewestelijk openbaar vervoersnet en het fietspadennet zijn stuk voor stuk dossiers waarin de Brusselse overheden vooruitgang willen boeken, om de overlast van het wegverkeer als gevolg van de hoofdstedelijke rol van het Gewest te verminderen.

Wat de ontwikkeling van de actieve mobiliteit betreft, is het budget dat wordt uitgetrokken voor de ontwikkeling van fietspaden in 2015 verdubbeld (en bedraagt zodoende 12 miljoen euro), om veilige en geïsoleerde fietspaden te kunnen aanleggen. Deze investering is bedoeld om de fietspaden in de hoofdstad veiliger te maken en meer mensen aan te zetten om de fiets te gebruiken, in het bijzonder vrouwen, die onvoldoende vertegenwoordigd zijn onder de regelmatige fietsers. Er wordt momenteel ook onderzocht of het mogelijk is om een netwerk van gedeelde elektrische fietsen te ontwikkelen.

Stedelijke projecten, zoals de 10 gebieden die bij voorrang zijn aangewezen voor stadsuitbreiding, helpen ook om de verplaatsingsvraag te verminderen.

De autodeelsystemen vormen eveneens interessante alternatieven voor de personenwagen, omdat veel mensen die de auto alleen gebruiken voor specifieke behoeften er niet zelf een moeten aankopen. Zodoende keurde de Brusselse Regering op 9 juli 2015 in eerste lezing een Autodeelplan goed, dat tot doel heeft om de wettelijke context aan te passen, om naast de huidige "round trip" carsharing de ontwikkeling van de "one way" carsharing (mogelijkheid om het voertuig terug te brengen naar een andere standplaats, zoals bv. het systeem Villo!) mogelijk te maken, evenals de "free floating" (mogelijkheid om het voertuig buiten de standplaatsen te parkeren). Dit plan voorziet dat de carsharing elektrisch zou moeten worden. In dat verband zal in 2016 een studie worden gelanceerd om de noden op het vlak van de infrastructuur en de oplaaddiensten te bepalen.

Tot slot zullen de zogenaamde intelligente systemen (ITS) en de invoering van het platform Smartcity ervoor zorgen dat de congestie op structurele wijze wordt verminderd.

Net als veel regio's en steden in Europa worstelt ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met de organisatie van het goederenvervoer. Hoewel het goederenvervoer slechts een relatief klein aandeel in het totale wegverkeer vertegenwoordigt, veroorzaakt het problemen op het vlak van bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid van de stad.

Om deze goederenstromen te optimaliseren en efficiënter te laten verlopen, heeft het Gewest een algemene beleidsstrategie op het gebied van goederenvervoer uitgewerkt met de distributie- en horecasector, die de volgende doelstellingen heeft:

- de optimalisering van de goederenstroom, bijvoorbeeld door leveringsdiensten te groeperen tussen bedrijven, door de leveringszones te respecteren en door het voertuigtype aan te passen aan een stedelijke omgeving, in het bijzonder in het kader van het LAMILO-project (Interreg IVB North West Europe - EFRO);
- de ontwikkeling van een multimodale logistieke zone, waarbij zwaar verkeer wordt vermeden op interstedelijke wegen. De rol van de Haven van Brussel als logistieke facilitator zal worden bevestigd;
- de regering zal de mogelijkheid onderzoeken om in de stedenbouwkundige en milieuvergunningen bepalingen op te nemen in verband met het gebruik van waterwegen.

4.4.2. Ontwikkeling van de circulaire economie

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gaat mee in een Europese sectorale en intersectorale dynamiek die onze lokale lineaire economie van "ontginnen - produceren - consumeren - weggooien" wil veranderen in een circulaire economie, waarbij de materialencycli gesloten en geoptimaliseerd zijn (verminderen - hergebruiken - recycleren).

Het Gewest ontwikkelt sinds 2015 en in het kader van de Strategie 2025 een strategische visie waarbij het leefmilieu als een bron van lokale jobcreatie wordt beschouwd, door onze lineaire economie in een circulaire economie te veranderen.

De doelstellingen van de circulaire economie zijn fundamenteel en gaan verder dan louter de verwerking van tonnen, hectaren en kubieke meters:

- Leefmilieu: komen tot een kringloop van de materiaalstromen om de ecologische voetafdruk te verkleinen;
- Economie: de milieudoelstellingen omzetten in economische opportuniteiten, onder meer via nieuwe zakenmodellen om zich te differentiëren en geen prijsstijging van de grondstoffen te moeten ondergaan;
- Sociaal: herlokalisering om de creatie van lokale semi-gekwalificeerde jobs aan te moedigen.

Het Gewestelijk programma voor circulaire economie (GPCE) dat op 10 maart 2016 werd goedgekeurd, wil onder meer het milieubeleid in deze kringlooplogica versterken. Er moet worden gewerkt binnen een geïntegreerd en transversaal beleid, in samenwerking met de verschillende administraties waaronder leefmilieu, economie, innovatie, opleiding, tewerkstelling... en de actoren op het terrein, zowel uit de publieke als de privésector.

Het GPCE omvat 111 maatregelen die zijn opgedeeld in 4 strategische delen:

- Het eerste deel is transversaal: het heeft betrekking op alle economische actoren en heeft als doel een gunstig reglementair kader te creëren, economische steun, de innovatie en duurzame en innoverende overheidsopdrachten te ontwikkelen, nieuwe opleidingen tot stand te brengen of er richting aan te geven voor nieuwe beroepen die zijn aangepast aan het profiel van de Brusselse werkzoekenden.

- Het tweede deel is sectoraal en wil erg concreet zijn voor de sectoren die worden gekozen op basis van hun potentieel om werkgelegenheid te creëren, hun impact op het vlak van broeikasgasemissies, en omdat ze centraal staan binnen de grootste uitdagingen waarmee Brussel wordt geconfronteerd: de bouw, afval en grondstoffen, logistiek, handelszaken en voeding (die het voorwerp uitmaakt van de Good Food-strategie).
- Het derde deel is territoriaal. Als aanvulling op de transversale en sectorale benaderingen zal het GPCE alles in het werk stellen om alle actoren op zijn grondgebied te mobiliseren: van de wijken tot het grootstedelijke gebied.
- Het vierde en laatste deel betreft de governance. De doelstellingen van het Gewestelijk programma voor circulaire economie zullen enkel kunnen worden bereikt als er bijzondere aandacht wordt besteed aan de uitvoering ervan en de governance die eruit voortvloeit. Het GPCE zal worden gestuurd door drie ministers en zal maar liefst 13 partneradministraties verenigen die zullen moeten worden gecoördineerd.

4.4.3 Vermindering van het energieverbruik en verbetering van de energie-efficiëntie

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft van de energie-efficiëntie een van de doelstellingen van het Lucht-Klimaat-Energieplan gemaakt. Aangezien de bouwsector de sector is die de meeste energie verbruikt, gaat men zich daarop eerst richten. Talrijke maatregelen zijn vastgelegd: aanzetten tot en ontwikkelen van alternatieve financieringsoplossingen voor de energie-efficiëntie, stimuleren van de voorbeeldfunctie van de overheid ter zake, reglementering (EPB, PLAGE, energieaudit, enz.), begeleiding van vakmensen en particulieren, opleiding, innovatie, enz.

Als aanvulling op het Lucht-Klimaat-Energieplan heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in april 2014 zijn derde actieplan voor energie-efficiëntie (APEE) voorgesteld, dat is opgelegd door de richtlijn 2012/27/EU van 25 oktober 2012 betreffende de energie-efficiëntie. Het indicatieve doel dat wordt nagestreefd door de maatregelen van het APEE is om in 2016 9% meer energiebesparingen te realiseren ten opzichte van 2007. De vooruitzichten zijn de volgende:

	Economies d'énergie primaire (GWh)		Economie d'énergie finale (GWh)	
	Objectif	Résultats	Objectif	Résultats
2012 – Atteints	-	860	-	851
2016 – Prévisions	-	2514	2199	2465
2020 - Prévisions	Non défini	4731	Non défini	4617

Tableau 3 : Estimation des économies d'énergie régionales en 2020

Er werden verschillende initiatieven genomen, die zowel gericht zijn op particulieren, bedrijven, gemeenschappen als de overheid:

In 2014 lanceerde de distributienetbeheerder een project om een nieuw concept voor hoog/laagspanningscabines te ontwikkelen met bediening en controle op afstand.

In 2014 werden beslissingen genomen rond verschillende projecten in verband met de installatie van intelligente meters. De Brusselse distributienetbeheerder heeft beslist om een nieuw proefproject, Smart Metering, op te starten, om de gekozen technologieën te valideren en alle business processen te implementeren. De netbeheerder is van plan om 5.000 intelligente elektriciteitsmeters en 500 intelligente gasmeters te installeren in 2017.

Overigens verplicht de richtlijn 2012/27/EU betreffende energie-efficiëntie de lidstaten om vanaf 1 januari 2015 in alle nieuwe gebouwen en gebouwen waar grote renovatiewerken worden uitgevoerd "individuele meters te installeren die het daadwerkelijke energieverbruik van de eindafnemer nauwkeurig weergeven en informatie geven over de werkelijke tijd van het verbruik". Om aan die verplichting te voldoen, heeft het BHG beslist om tussen 2016 en 2019 13.200 smart meters te plaatsen (plaatsing van ongeveer 3.300 smart meters per jaar). Dit zijn elektronische meters met plaatselijke toegang tot gedetailleerde gegevens over het verbruik.

Na een audit van hun beheer werd bovendien een nieuw energiepremiestelsel goedgekeurd door de Brusselse Regering. Dit trad in werking op 1 januari 2016 en zal van toepassing zijn gedurende de hele legislatuur. Tot in februari 2016 zal er een overgangsregeling worden ingevoerd om de Brusselaars niet te bestraffen die reeds middelen hebben geïnvesteerd om hun energieprestaties te verbeteren.

Het nieuwe stelsel werd opgebouwd op basis van de richtsnoeren van het meerderheidsakkoord, een evaluatie uitgevoerd door Leefmilieu Brussel en de raadpleging met alle betrokken actoren (Energiehuizen, Netwerk Wonen, Federatie van de Sociale diensten, Eigenaarssyndicaten, Huurdersbond, Federatie van de SVK, Bouwsector, Passiefhuisplatform, Coördinatie Gas-Elektriciteit-Water, Brugel, de gemeenten).

Het voor de Energiepremies 2016 toegewezen budget bedraagt 22 miljoen euro en concentreert de inspanningen rond 3 prioritaire categorieën van maatregelen voor de energie-efficiëntie van gebouwen, zoals die door het Lucht-Klimaat-Energieplan en zijn milieueffectenverslag zijn aangeduid, namelijk audit, isolatie en warmte (verwarming en zonneboiler).

Door deze concentratie van inspanningen op de meest doeltreffende investeringen kan de transparantie van het premieprogramma enerzijds worden vergroot en worden de buitenkansseffecten anderzijds opgeheven.

Een van de grote nieuwigheden is het toegankelijk maken van het voorkeursstelsel voor alle actoren die actief zijn in de sectoren van het onderwijs en de bijstand aan personen.

De huurders en mede-eigenaars zullen eveneens van maatregelen genieten die de uitvoering van werken promoten, waardoor de energieprestaties en de zuinigheid van hun woningen zal verbeteren:

- De mede-eigenaars zullen eveneens toegang kunnen krijgen tot het hoogste premieniveau. Deze maatregel moet hen aansporen om de nuttige en noodzakelijke werken inzake isolatie en verwarming uit te voeren, die vandaag nog al te vaak worden nagelaten door de ingewikkelde voorzieningen van de mede-eigendommen, ten nadele van de bewoners, of ze nu eigenaar of huurder zijn.
- Bovendien strekt de versterking van het instrument, via de toegang van de eigenaars-verhuurders tot het gunstigste stelsel, eveneens tot voordeel van de huurders (60% van de Brusselaars). Deze toegang wordt aan een dubbele voorwaarde onderworpen: het voorleggen van een geregistreerde huurovereenkomst en het bewijs dat de gevraagde premie overeenstemt met een van de drie eerste aanbevelingen van het EPB-certificaat van het verhuurde gebouw.
- Deze maatregelen worden versterkt door een mechanisme dat momenteel het voorwerp uitmaakt van een proefproject. De bedoeling daarvan is om bij een twintigtal huurders en eigenaars een mechanisme uit te testen van de weerslag van energiebesparende investeringen van de eigenaar voor de huurder die zijn goed bewoont en de energiebesparingen geniet.

De overheid wil een voorbeeldfunctie vervullen op het vlak van gebouwen, en dat wil ze doen door minstens de nieuwe EPB-regeling na te leven (EPB 2015, die sterk in de buurt komt van richtlijn 2010/31/EU die oplegt dat het energieverbruik vrijwel nul moet zijn voor elk nieuw gebouw vanaf 2020) in het kader van de vastgoedinvesteringen van elke instelling die van het Gewest afhangt. De sector heeft een aanzienlijk potentieel om emissies te verminderen. Bij wijze van voorbeeld: men verwacht een jaarlijkse besparing van 15.000 ton CO₂. In het kader van de Alliantie Wonen (zie infra) moet de geplande bouw van 6.720 nieuwe sociale, bescheiden en middenklassewoningen (huur- en koopwoningen) beantwoorden aan de EPB 2015 (600 miljoen euro).

Gezinnen kunnen begeleiding krijgen wanneer ze energie willen besparen in hun woning, zowel voor de keuze van technieken en materialen als voor de toegang tot premies.

4.4.4. Openbare netheid en afvalrecycling in een logica van circulaire economie

In juli 2015 heeft de regering in uitvoering van de zesde staatshervorming de raamovereenkomst over de reiniging goedgekeurd. Die overeenkomst biedt ongeziene mogelijkheden tot samenwerking tussen de verschillende publieke actoren die instaan voor de netheid. Daarnaast loopt momenteel een procedure om 150 bijkomende netheidsambtenaren aan te werven. Zij zullen de bestaande teams verveogen om de frequentie van de reiniging van de gewestwegen te verhogen. De gewestelijke subsidie die aan de gemeenten wordt toegekend voor de openbare netheid zal bovendien worden verdubbeld. De resultaten op het terrein hangen eveneens af van het beleid dat in de aanloop daar naartoe wordt gevoerd. In dat verband zal er ook sterker worden ingezet op zowel sensibilisering als repressie.

De dossiers voor de oprichting van twee nieuwe containerparken zijn goed gevorderd. In tussentijd zal ook het initiatief van de mobiele containerparken worden voortgezet, zodat er een voldoende groot dienstenaanbod is voor de inzameling van groot huisvuil.

In dit verband moeten we nog twee dossiers vermelden die momenteel ter studie liggen en die gaan over afvalophaling en -verwerking:

- een gepaste oplossing voor de verwerking van het organisch afval in Brussel, en meer in het bijzonder, de vraag of een nieuwe installatie opportuun is en welke technologische keuze moet worden gemaakt (compostering, co-compostering, biomethanisatie, enz.);
- de aanleg van een verwarmingsnet (stadsverwarming) die de warmte benut die momenteel verloren gaat in de verbrandingsoven van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, omdat de temperatuur hiervan te laag is voor een andere exploitatie. Dat net zou warmte kunnen leveren aan gebruikers die in de buurt van de verbrandingsoven wonen.

In aanvulling op de acties "grond- en afvalstoffen" die worden ontwikkeld in het GPCE, heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gewerkt aan de opstelling van een meerjarenstrategie inzake hergebruik. De ontwikkeling van een hergebruik- en herstellingscircuit in het BHG is gerechtvaardigd om diverse redenen: een optimaal beheer van de hulpbronnen en het afval (het hergebruik neemt een prioritaire plaats in binnen de hiërarchie van het afvalbeheer), lokale jobcreatie en versterking van de sociale cohesie.

Het Brussels Gewest heeft ook een reeks acties ontwikkeld om de verpakkingen te verminderen. Zodoende werden er proefprojecten tot stand gebracht over bulkgoederen, het hergebruik in de restauratiesector of een persoonlijke coaching voor gezinnen op het vlak van verpakkingen, waarop een meerjarenstrategie in dat verband zich zal baseren. Het Brussels Gewest heeft ook proefprojecten onder-

steund op het gebied van afval en bouwmaterialen. Er werden ook proefprojecten ontwikkeld betreffende het hergebruik en de recyclage van bouwmaterialen op werven, die op grotere schaal zullen worden uitgebreid via het GPCE. Het Brussels afvalbeheerplan wordt momenteel opgesteld. Het zal een aanvulling vormen op het GPCE en van ons afval grondstoffen maken door de levenscyclus van de producten te verbeteren die door bedrijven op de markt worden gebracht, via een beleid van begeleiding en bevordering van de principes van de circulaire economie.

4.5. Sociale cohesie en strijd tegen armoede

4.5.1. Initiatieven ter bevordering van de sociale cohesie

De Franse Gemeenschapscommissie (COCOF) subsidieert lokale initiatieven in het kader van de sociale cohesie. In het kader van het decreet betreffende de sociale cohesie ondersteunt ze ook meer dan 230 verenigingen die actief zijn in Brussel. Onder sociale cohesie wordt verstaan het geheel van sociale processen die bijdragen tot het vrijwaren van gelijke kansen en voorwaarden en het economisch, sociaal en cultureel welzijn van alle personen of groepen van personen, ongeacht hun nationale of etnische herkomst, hun culturele, filosofische of godsdienstige strekking, hun sociaal statuut, hun sociaal-filosofisch niveau, hun leeftijd, hun seksuele geaardheid of hun gezondheid, zodat het voor iedereen mogelijk is om actief deel te nemen aan de maatschappij en er erkenning te vinden.

Het doel van deze processen is in het bijzonder om elke vorm van discriminatie en sociale uitsluiting te bestrijden door middel van een beleidsontwikkeling inzake maatschappelijke integratie, interculturaliteit, sociaal-culturele diversiteit en het samenleven van de verschillende plaatselijke gemeenschappen. Ze worden inzonderheid aangewend door de uitbouw van een communautaire actie in de wijken en netwerking.

De prioriteiten werden gedefinieerd door het College van de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF) voor de vijfjarige periode 2016-2020.

Er werd gesteund op de evaluaties die werden uitgevoerd door het Gewestelijk Ondersteuningscentrum voor Sociale Samenhang (CRACS, Centre régional d'appui à la cohésion sociale), evenals op diverse werken of aanbevelingen die werden opgesteld door de gemeentelijke coördinatoren belast met sociale cohesie, verenigingen, het bestuur van de COCOF,...

Er werd een projectoproep gelanceerd en enkele vzw's werden geconventioneerd om hun actie vanaf 1 januari 2016 uit te voeren.

De projecten omvatten een of meer gemengdheden (gender, cultureel, sociaal, leeftijd), waaronder minstens de genderdiversiteit.

De sociale cohesie streeft ernaar het samenleven op ons grondgebied te verbeteren. Het is een van de belangrijkste middelen om te vermijden dat mensen zich in zichzelf keren en om een negatieve identiteitsontwikkeling tegen te gaan. De projecten zullen de Brusselaars dus dichterbij elkaar moeten brengen, om een positieve integratie van alle burgers op het gewestelijk grondgebied in de hand te werken. De projecten zullen het samenleven moeten bevorderen. De burgers in Brussel leven te vaak naast elkaar. De projecten zullen inzicht moeten verwerven in de inclusieve dimensie van de sociale cohesie en deze in aanmerking moeten nemen.

De COCOF heeft voor de nieuwe vijfjarige periode 2016-2020 de volgende 4 prioriteiten vastgelegd:

- 1) Ondersteuning en begeleiding van de schoolgaande jeugd
Dit moet betrekking hebben op huiswerkbegeleiding dat wordt aangevuld met activiteiten rond sociale inschakeling van jongeren, waaronder initiatie rond burgerschap, het aanzetten tot een open kijk op de wereld.
Ook ouderschapsondersteuning zal deel uitmaken van de doelstellingen van deze pijler, zodat de ouders kunnen bijdragen tot de ontplooiing van hun kinderen doordat ze betrokken zijn bij het verenigingsproject.
- 2) Aanleren en zich eigen maken van de Franse taal als actief burger
Het doel is om het voor leerlingen mogelijk te maken om beter te communiceren en meer afgestemd te zijn op hun sociale, culturele en zelfs professionele omgeving.
De Franse lessen zouden moeten worden verbeterd via burgerschapsactiviteiten en expressieworkshops. Het is van essentieel belang om verschillende workshops te ontwikkelen die de Franse taal in de praktijk brengen.
- 3) Intercultureel burgerschap
Deze prioriteit is een herformulering van de derde prioriteit 2011-2016 (onthaal van nieuwkomers) rond een thema dat is gewijd aan de realisatie van initiatie-modules over het burgerleven in België voor een breed publiek (van migranten tot immigranten).
Wetende dat de uitvoering van het decreet van 18 juli 2013 betreffende het onthaaltraject voor nieuwkomers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bepaalde nieuwkomers ten laste zal nemen, is het belangrijk dat het werk dat bij migranten wordt gedaan die nood hebben aan onthaal en opleiding maar niet in het systeem van het decreet passen door een gebrek aan plaatsen of omdat ze niet beantwoorden aan de beoogde categorieën, niet wordt stopgezet.
- 4) Het "samenleven"
Deze prioriteit met betrekking tot het samenleven strekt ertoe om dynamische en positieve interacties tot stand te brengen tussen de bewoners vanuit een sterk perspectief van associatieve samenwerking.
Deze prioriteit zal budgettair worden omkaderd binnen gemeentelijke en gewestelijke contracten om te garanderen dat de projecten die in het verlengde liggen van de andere prioriteiten consequent worden ondersteund.

4.5.2. Maatregelen ten gunste van de sociale inclusie

Op het niveau van de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF) voorziet de uitvoering van het decreet van 18 juli 2013 in de opening van onthaalkantoren voor nieuwkomers. De begroting 2016 van de COCOF heeft in haar begrotingsallocaties nieuwe middelen opgenomen voor de opening van twee onthaalkantoren voor een totale capaciteit van 4.000 personen per jaar. Dit maakt het mogelijk om elke buitenlandse meerderjarige op te vangen die is ingeschreven in het vreemdelingenregister van een gemeente van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en beschikt over een verblijfsvergunning van meer dan drie maanden. Deze personen zullen worden onderworpen aan een sociale en taalkundige balans, zodat kan worden gepeild naar hun talenkennis en hun sociale, beroeps-, opleidingssituatie, enz. Deze balans heeft tot doel om de nieuwkomer beter te begeleiden bij zijn stappen, om zich ten volle te kunnen ontplooiën op ons grondgebied.

De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) denkt na over de invoering van het verplicht volgen van een onthaaltraject. Een voorontwerp van ordonnantie in die zin wordt momenteel voorbereid.

De VGC (Vlaamse Gemeenschapscommissie) heeft een visienota en het Kinderarmoedebestrijdingsplan 2016-2020 opgesteld. In 2015 heeft de COCOF een ontwerp van decreet goedgekeurd dat onder meer de verbetering van de toegang tot onthaalstructuren voor kinderen uit kansarme gezinnen beoogt, en zodoende streeft naar het creëren van nieuwe opvangplaatsen in het Brussels Gewest. De inspanningen richten zich op het voorzien van nieuwe plaatsen en de toegankelijkheid van de onthaalstructuren voor kinderen uit kansarme gezinnen.

Om ouderen zo lang mogelijk thuis te houden en hun levenskwaliteit te verbeteren, voert de GGC een studie uit om een autonomieverzekering tot stand te brengen om het behoud in de thuisomgeving te ondersteunen en een gedachtewisseling en een volledige analyse op gang te brengen over alternatieven voor het rusthuis en het behoud in de thuisomgeving voor ouderen via door de overheid gefinancierde initiatieven, zoals kangoeroewoningen of collectieve huisvesting.

4.5.3. De toegang tot huisvesting en de strijd tegen dakloosheid

In 2015 heeft het BHG zijn beleid voor ontwikkeling van de huisvesting voortgezet, in het bijzonder op het vlak van de bouw van sociale en middenklassewoningen (zowel huur- als koopwoningen) in het kader van de uitvoering van het Gewestelijk Huisvestingsplan - 5.000 waarvan 3.500 sociale woningen - en de start van de Alliantie Wonen beslist door de Gewestelijke Regering in 2013.

In aansluiting op haar begrotingsconclaf van oktober 2015 heeft de regering de financiering van deze Alliantie garandeert. Deze Alliantie die voorziet in de lancering van de bouw van 6.500 openbare woningen (waarvan 60% sociale woningen en 40% middenklassewoningen) en die overigens prioriteit geeft aan de renovatie van het woningbestand van de sociale verhuurkantoren (budget van 300 miljoen euro voor de periode 2014-2017), levert een bijdrage tot een heuse opleving van de economie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest doordat ze in de komende jaren direct en indirect zorgt voor heel wat nieuwe banen in de bouwsector.

Bovendien heeft de regering die sterke pijler van het huisvestingsbeleid inzake investeringen bevestigd in haar gewestelijke beleidsverklaring. Deze prioriteit zal onder meer concreet gestalte krijgen door de prioritairere bouw van 10 nieuwe wijken op het grondgebied van het Gewest. Het Gewest wil ook de strijd tegen de leegstand opvoeren en een algemeen omkaderde en ambitieuze huurtoelage invoeren.

In 2015 konden we ook vaststellen dat het woningbestand van de sociale verhuurkantoren (SVK) is blijven groeien en nu al meer dan 4.000 wooneenheden telt. De sector van de SVK zal in 2015 meer middelen krijgen om het aantal woningen dat ze beheert te verhogen, in het bijzonder ten gunste van de studentendoelgroep. Begin 2016 werd het eerste sociaal verhuurkantoor voor studenten (SVK Student) opgericht.

Wat de strijd tegen dakloosheid betreft, heeft het Gewest in december 2015 een ruimte van 5.000 m² aangekocht, die de opvangcapaciteit voor daklozen aanzienlijk zal verhogen. Vanaf januari 2016 kan het gebouw dat het Gewest heeft aangekocht, plaats bieden tot aan maximaal 500 personen die in moeilijkheden verkeren, en dat de klok rond en zeven dagen per week zolang de winteropvang duurt, hetzij tot eind april.

Deze aankoop zal ook een structurele aanpak in de strijd tegen dakloosheid ondersteunen, aangezien vanaf mei de door Samusocial beheerde opvangplaatsen zullen verdubbelen dankzij de aankoop van dit gebouw. Het hele jaar door zullen er immers 110 mensen kunnen worden opgevangen. Nadat eerst een aantal operationele voorwaarden zijn afgehandeld en zodra de vergunning is afgeleverd, zal Samusocial haar maatschappelijke zetel, haar directie en de mobiele hulpverlening naar dit gebouw kunnen overbrengen.

Het Gewest zal dus gedurende het hele jaar 303 opvangplaatsen kunnen voorbehouden voor daklozen (220 plaatsen van Samusocial, 35 plaatsen van de vzw Hoeksteen en 48 plaatsen van het Centrum Ariane).

De Brusselse aanpak zal evolueren naar een geïntegreerde werking waarbij sterke operationele banden worden tot stand gebracht tussen de noodopvang en het structureel beleid dat mensen van de straat af helpt. Het opvangbeleid moet verbonden zijn aan structurele maatregelen die zich toespitsen op de toegang tot huisvesting en sociale inclusie. In dat verband is het Gewest ook van start gegaan met een ambitieus programma van het type "Housing-first" en wordt er gewerkt aan een geïntegreerd actieplan waarin de dagcentra naast de andere spelers van de daklozensector een belangrijke rol zullen spelen.

4.5.4. Bestrijding van discriminatie bij huisvesting

Inzake de bestrijding van discriminatie bij huisvesting zijn, in het kader van de goedkeuring van de richtlijnen in verband met de regionalisering van de huurovereenkomst van bewoning, een reeks maatregelen voorzien, met name:

- Het opstellen van een lijst met informatie of bewijsstukken die van een kandidaat-huurder kunnen worden gevraagd, in naleving van het respect voor het privé- en gezinsleven van de huurders.
- De invoering van een mechanisme van glijdende huurovereenkomst.
- Het een beroep doen op een mechanisme van onherroepelijke volmacht voor de gebruikers van de OCMW's bevorderen.
- Het werk van de gemeenten inzake de controle op de naleving van de verplichtingen van aankondiging versterken.

De wetgeving betreffende de huurovereenkomst voor hoofdverblijfplaats maakt trouwens het voorwerp van een gendermainstreamingstudie uit in de zin van de ordonnantie van 29 maart 2012 houdende de integratie van de genderdimensie in de beleidslijnen van het Gewest. Aanvullende maatregelen worden in de hervorming opgenomen na conclusies hierover.

4.6. Transversale materies die bijdragen tot het halen van de Europese 2020-doelstellingen

4.6.1. Beleid rond bedrijven en ondernemerschap

Zoals hiervoor reeds werd vermeld, wil de Strategie 2025 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de socio-economische prioriteiten vertalen op schaal van de legislatuur, maar wil ze ook een toekomstvisie over een periode van 10 jaar ontwikkelen, om een nieuwe dynamiek aan de Brusselse economie te geven.

Ze voorziet onder meer in de goedkeuring van een Small Business Act - in de vorm van een charter - om de institutionele, financiële en administratieve omgeving van kmo's, zko's en kandidaat-ondernemers, ook op internationaal niveau, te bevorderen.

Tegenover kmo's en zko's zal het Gewest zijn instrumenten stimuleren die zorgen voor een strategie van verwelcoming en aanwezigheid van buitenlandse investeerders op het grondgebied.

Vanzelfsprekend moet ook het ruimtelijke ordeningsbeleid in dienst staan van de economische ontwikkeling. Zo zal de regering in overleg met de betrokken sectoren samenwerkingsverbanden tot stand brengen om het concurrentievermogen met een gewestelijke dimensie te bevorderen. Hierin zullen, in een sfeer van advies en partnerschap, bedrijven, opleidingscentra en onderzoekscentra van de volgende sectoren worden bijeengebracht: horeca en aanverwante beroepen, communicatie en beeld, logistiek en groothandel, kennis- en digitale economie.

In de toeristische sector, die voor Brussel een belangrijk groeipotentieel inhoudt, zal de regering in overleg met de sociale partners werken om de opleidingstrajecten in alle beroepen van de sector zo goed mogelijk te valoriseren.

De regering zal overigens toezien op de ontwikkeling van een circulaire logica in haar activiteitenparken en op de sensibilisering van de bedrijvencentra om diezelfde logica aan te nemen.

Rationalisering van de steun aan bedrijven

Overeenkomstig de verbintenissen van de gewestelijke beleidsverklaring werd het institutionele landschap voor de steun aan het bedrijfsleven in ons Gewest in 2015 grondig geanalyseerd. Naar aanleiding daarvan heeft de regering beslist om belangrijke maatregelen door te voeren om de instrumenten te optimaliseren en ervoor te zorgen dat het ondersteuningsprogramma voor bedrijven efficiënter en transparanter is. De hervorming van de Brusselse economische structuren en instrumenten die werden goedgekeurd tijdens het begrotingsconclaaf van oktober 2015, zal vanaf 2016 worden uitgevoerd. Ze berust op de volgende drie basisprincipes:

- een coherente en geïntegreerde strategie waarbij synergieën tussen publieke en private actoren worden benut;
- een evaluatie waarbij de impact op het vlak van duurzame en vernieuwende economische ontwikkeling, jobcreatie en sociale insluiting wordt geanalyseerd;
- een verdeling van de verantwoordelijkheden waardoor de toegang tot de diensten wordt vergemakkelijkt, overlappingsen worden vermeden en de hefboomwerking van de overheidssubsidies inzake economische ontwikkeling maximaal effect heeft.

In termen van de rationalisering van de overheidsinstrumenten zal het gratis en uniek telefoonnummer "1819" worden omgevormd tot een echt centraal loket voor de ondernemingen. Het openbare begeleidingsaanbod zal ook worden gestructureerd rond een gewestelijk agentschap voor het ondernemerschap en de handel, waartoe Impulse, Atrium en Brussels Invest & Export zullen behoren. Dat zal in staan voor de coördinatie van de publieke en private partners inzake begeleiding van ondernemingen op basis van een erkenningskader waarbij een kwaliteitsvolle dienst, geïntegreerde doelstellingen en een permanente reporting worden gegarandeerd.

Daarnaast zal er een financieringspool worden samengesteld door het overheidsaanbod te concentreren rond finance.brussels/GIMB-groep (Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel) als centrale actor. Het Brussels Waarborgfonds zal zodoende in finance.brussels worden geïntegreerd om het productengamma te vervolledigen. Bovendien zullen Innoviris en de GIMB-groep functioneel samenwerken.

Tot slot zal de pool voor de lokalisatie en de ontwikkeling van de infrastructuur worden versterkt door de opdracht van Citydev toe te spitsen op het bepalen van een openbare huisvestingsketen, waarbij wordt nagedacht over de modaliteiten en de duur van de opvang en waarbij inzake handelsruimten een hefboom voor vastgoed wordt ontwikkeld die berust op alle gronden.

Er zullen ook twee platformen worden opgericht: het ene betreffende de bedrijvent centra die een opdracht vervullen in het kader van huisvesting en begeleiding op een meer lokaal niveau en het andere betreffende de starterscentra voor de innoverende start-ups. Deze platformen zullen ook worden opgenomen in de 1819, om een optimale harmonisering van de diensten te garanderen die worden aangeboden aan de ondernemingen op het hele grondgebied.

Deze omvangrijke hervorming gaat gepaard met de invoering van een heus opvolgings- en evaluatiesysteem van de resultaten, om ervoor te zorgen dat de gewestelijke strategie betreffende de bedrijfssteun efficiënt is en in overeenstemming met het economische beleid van de regering.

Ondernemerschap

In Brussel is het ondernemerschap dynamischer dan het nationaal gemiddelde en worden veel bedrijven opgericht, maar het Gewest kent ook een hoog aantal faillissementen. Om het ondernemerschap aan te moedigen en de duurzaamheid van bedrijven - in het bijzonder van starters, kmo's en zko's - te ondersteunen, gaat het Gewest door met de ontwikkeling en bestudering van een waaier van maatregelen.

Zodoende wordt in 2016 in het kader van de Jongeregarantie een programma met concrete acties tot stand gebracht om jongeren te sensibiliseren voor het ondernemerschap.

I. Opleiding

De inclusie van vrouwen in de ondernemerswereld is een prioriteit, die wordt vertaald door het platform "Women in business", dat is ondergebracht bij Impulse en is bedoeld om alle Brusselse structuren samen te brengen die diensten aanbieden voor vrouwelijke ondernemers. Het platform ondernam tal van acties, zoals een studie over vrouwelijke ondernemers in Brussel, de bundeling van structuren, de organisatie van rondetafelconferenties over thema's als vrouwelijk ondernemerschap, vrouwen en ICT, export voor vrouwen, hinderpalen en oplossingen voor vrouwelijke ondernemers, de opstelling van aanbevelingen om het ondernemersrisico te verminderen of ook de lancering van de prijs "Women in business".

Er werden ook verschillende maatregelen genomen om werkzoekenden aan te moedigen hun eigen bedrijf op te starten, in het bijzonder via de Begeleiding bij de creatie van een eigen tewerkstelling (BCT), de activiteitencoöperaties binnen de vzw Job Yourself en de Bedrijvent centra en lokale economieloketten.

Het Gewest ondersteunt eveneens een waaier aan opleidingen die in het leven werden geroepen om de ondernemersgeest aan te wakkeren, in het bijzonder binnen doelgroepen, zoals:

- Cap'Ten & Boost your Talent, sensibiliseringsprogramma's in scholen die al duizenden jongeren hebben bereikt om hun ondernemersgeest te stimuleren;
- Passeport pour la Réussite (Pathways to Education) dat gratis opleidingen (HR, beheer, marketing, juridisch, strategie, internet tools) aanbiedt aan zelfstandigen en bedrijfsleiders van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

II. Begeleiding

De beschikbaarheid van begeleidingsprocedures helpt bedrijven om sneller te groeien. Met Impulse Brussels (het Brussels agentschap voor bedrijven) als grote institutionele speler die advies op maat biedt bij de verschillende levensfasen van een bedrijf, stimuleert het Gewest ook de begeleiding via mentoring langs informele netwerken.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wil ook zijn positie versterken in de activiteitensegmenten en -niches die overeenstemmen met de krachten van zijn actoren en die potentieel bieden voor economische activiteit en werkgelegenheid. Het instrument om die niches te ondersteunen, is de cluster die de bevordering en het concurrentievermogen van een bepaalde sector ontwikkelt. Hier worden bedrijven en onderzoekscentra die gevestigd zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en waarvan de activiteiten convergeren, samengebracht in een netwerk. Het Gewest telt vandaag 5 sectorale clusters, sinds de lancering in oktober 2013 van screen.brussels, die speciaal zijn gewijd aan creatieve en multimediabedrijven, als aanvulling op de al bestaande clusters in de domeinen NICT, milieuvriendelijk bouwen, leefmilieu en biowetenschappen. Na de evaluatie van de positie van die clusters in termen van maturiteitsgraad en resultaten zal het beleid van clustering worden versterkt en gestructureerd en zal de rol van de clusters opnieuw worden bevestigd. Het Gewest zet op die manier zijn overgang naar een diensten- en kenniseconomie voort, door OOI aan te moedigen en door bedrijven, universiteiten en onderzoekscentra die een rol kunnen spelen op internationaal vlak dichterbij elkaar te brengen.

Om de synergieën te versterken, heeft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering bovendien beslist om de institutionele actoren bevoegd voor handel (Atrium Brussels), ondernemerschap (Impulse Brussels) en innovatie (Innoviris en Research in Brussels) samen te brengen in het project "UNO". Die unieke toegangsdeur zal voor een belangrijke doelgroep - de starters - de administratieve stappen vergemakkelijken en zal de multidisciplinaire begeleiding van Brusselse bedrijven versterken.

Toegang tot financiering

De toegang tot financiering is cruciaal om een bedrijf te laten overleven en uit te bouwen, maar wordt steeds moeilijker omwille van de recente financiële crisis. Banken nemen immers minder risico en zijn terughoudend wanneer het gaat om de financiering van kleine bedrijven. Het Gewest probeert deze situatie te verhelpen met de oprichting van het Brussels Waarborgfonds en met steun aan alternatieve financieringsbronnen als crowd funding, Brusoc, seed capital voor innovatieve bedrijven of ook beurzen voor de oprichting van bedrijven in de sociale economie. De intensivering van de interactie tussen privé- en overheidsinstellingen moet verder worden onderzocht om instrumenten aan te bieden die de toegang van ondernemers tot financiering vergemakkelijken.

In het kader van de regionalisering van het federaal Participatiefonds werden de bestaande oplossingen, in hoofdzaak mechanismen voor microkredieten en cofinanciering, geherstructureerd en geïntegreerd in een nieuw instrument van de Gewestelijke Investeringsmaatschappij, Brupart, waarvan de doelstelling is om de oprichting, ontwikkeling en overdracht van de activiteiten van zelfstandigen en kmo's te bevorderen.

Internationalisering

Dankzij het statuut van "hoofdstad van Europa" geniet Brussel een internationale uitstraling. Die reputatie is een onmiskenbare troef voor de promotie van Brusselse export en lokt buitenlandse investeerders naar Brussel, maar moet worden aangevuld met een strategische en dynamische reflectie die beantwoordt aan de actualiteit.

Volgens de cijfers van de Nationale Bank van België is de Brusselse goederenexport in 2014 gestegen met +3,2%, in vergelijking met de cijfers van 2013. Zodoende heeft het Gewest in 2014 voor een bedrag van 6,289 miljard € geëxporteerd, tegenover 6,092 miljard € in 2013.

Op het vlak van de geografische spreiding stellen wij vast dat 86% van de goederenexport van het Brussels Gewest vertrekt naar landen van de Europese Unie: ten eerste naar Duitsland, Frankrijk, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland. De export buiten de EU ligt veel lager en bedraagt slechts 14%. Deze export is echter gestegen ten opzichte van 2013 (+ 2%), maar er bestaat nog een groeimarge. Om

de internationalisering van kmo's te bevorderen en te ondersteunen, heeft Brussels Invest & Export in 2015 een nieuwe reeks opleidings- en coachingsessies gelanceerd voor potentiële of beginnende exporteurs: BEST (Brussels Export Starters Program), E-marketing and e-commerce en sending out expats et Customs procedures in Belgium.

Duurzame economie

De laatste jaren is de dimensie "duurzaam" steeds belangrijker geworden in de industrie. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft verschillende initiatieven gelanceerd of gesteund om duurzame ontwikkeling economisch te stimuleren, bijvoorbeeld:

- Brussels Sustainable Economy dat een strategisch plan voor de ontwikkeling van economische ketens in het milieudomein bepaalt, uitwerkt en uitvoert;
- Greenbizz, een broedmachine voor bedrijven in de sectoren van milieuvriendelijk bouwen, hernieuwbare energie en milieuvriendelijke producten;
- EMOVO, een onderzoeks- en opleidingscentrum dat zich richt op technologieën rond energie en milieu;
- Ecopôle, een centrum van sociale economie op het domein van hergebruik en afvalrecycling;
- EcoBuild (duurzaam bouwen en renoveren) stimuleert de oprichting, groei en duurzaamheid van bedrijven die actief zijn in die sectoren;
- Brussels GreenTech, dat tal van starters en bedrijven die actief zijn in de milieusectoren begeleidt naar de instrumenten, in het bijzonder voor innovatie en ontwikkeling, van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- Irisphere van Citydev, dat een project van industriële ecologie ontwikkelt in verschillende bedrijfsparken van het Gewest. Het afval en de energieoverschotten van bedrijven worden gevaloriseerd door andere bedrijven in hun productiesystemen en die bedrijven ontwikkelen synergieën tussen hun verschillende beleidslijnen voor milieubeheer.

In het kader van het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling wil het Gewest een strategie voor duurzame economische ontwikkeling uitvoeren die steunt op het concept Smart City.

4.6.2. Structurele en investeringsfondsen

De structurele en investeringsfondsen EFRO en ESF die actief zijn in het Brussels Gewest, zijn een belangrijke hefboom om daadwerkelijk de link te leggen tussen de Europese Strategie 2020, het Nationaal Hervormingsprogramma, het beleid van het Brussels Gewest en de demografische, milieu- en socio-economische uitdagingen waar het Gewest vandaag voor staat.

De fondsen komen tussen in aanvulling op het overheidsbeleid van het Gewest om structureel en op duurzame, inclusieve en innovatieve wijze de Brusselse economie te versterken en de sociale integratie te ondersteunen via de organisatie van opleidingen, professionele herinschakeling, actieve inclusie of ook de bevordering van kansengelijkheid.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft ervoor gekozen om zijn operationeel programma EFRO, dat een totaalbudget ontvangt van bijna 190 miljoen €, waaronder een financiering van EFRO van bijna 95 miljoen €, te laten draaien rond vier prioritaire pijlers:

- het onderzoek versterken en de overdracht en het ontstaan van innovatie verbeteren;
- het ondernemerschap versterken en de ontwikkeling van de kmo's in de groeisectoren verbeteren;
- ondersteunen van de ontwikkeling van een circulaire economie en rationeel gebruik van grondstoffen in de groeisectoren;
- het levenskader van de kwetsbare buurten en bevolkingsgroepen verbeteren.

Het Gewest heeft er overigens, vanuit een voorkeur voor het principe van concentratie, voor gekozen om de tussenkomst van het Programma voor de eerste drie pijlers te beperken tot projecten die:

- Ofwel daadwerkelijk een bijdrage leveren tot de oplossing van een beperkt aantal uitdagingen die door het Gewest als prioritair worden beschouwd, met name:
 - de economische en maatschappelijke valorisatie van OOI-activiteiten
 - de verbetering van het concurrentievermogen van kmo's
 - het verankeren van bepaalde projecten die onder de voorgaande programmeringen werden gelanceerd
 - de verbetering van de energieprestaties binnen bedrijven, overheidsgebouwen en woningen; de energie- en milieuoverdracht van bedrijven
 - bodemsaneringen
 - de verbetering van de leefomgeving van achtergestelde wijken of ook de verbetering van het vermogen tot beroepsinschakeling, de strijd tegen discriminatie en de valorisatie van het potentieel om activiteiten en banen te creëren in achtergestelde wijken
- Ofwel de ontwikkeling van één (of meer) welbepaalde economische sectoren ondersteunen: de media, de creatieve en toeristische sector; grond- en afvalstoffen; duurzame voeding en horeca; duurzame bouw en hernieuwbare energie; gezondheid en dienstverlening aan personen.

Het Gewest wil de impact van die projecten combineren met een beleid voor heropleving van het grondgebied en heeft overigens bepaald dat de vastgoedinvesteringen die worden gedaan dankzij het EFRO-programma zullen worden uitgevoerd binnen afgebakende gebieden voor renovatie of ontwikkeling.

Het operationeel programma (OP) werd op 18 december 2014 goedgekeurd door de Europese Commissie. In mei 2014 werd een projectoproep gelanceerd, die op 25 juli 2014 werd afgesloten. Aan het einde van de evaluatie- en selectieprocedure werden 46 van de 196 kandidaatsdossiers weerhouden binnen de vier pijlers van het programma:

- 10 projecten gefinancierd in het kader van pijler 1,
- 12 projecten gefinancierd in het kader van pijler 2,
- 12 projecten gefinancierd in het kader van pijler 3,
- 12 projecten gefinancierd in het kader van pijler 4.

Er werd bovendien een ex ante evaluatieopdracht voor de financiële instrumenten gelanceerd, die het voor de regering mogelijk zou moeten maken om instrumenten te selecteren die zijn afgestemd op de prioriteiten van het programma.

Het operationeel programma voor de uitvoering van het Europees Sociaal Fonds (ESF), luik werkgelegenheid, in Brussel tijdens de periode 2014-2020 heeft dan weer als doel om de werkgelegenheidsgraad en sociale inclusie op het grondgebied van Brussel te doen stijgen. Het totaalbudget bedraagt 98 miljoen euro, 52 miljoen euro daarvan komen uit het EU-budget, met inbegrip van 6 miljoen euro voor het Jeugdwerkgelegenheidsinitiatief (JWI).

Dat programma zal onder meer proberen om de toegang tot werk voor iedereen te verbeteren, te strijden tegen discriminatie en te zorgen voor een betere integratie van de meest kwetsbare bevolkingsgroepen, waarbij in het bijzonder op de jongeren wordt gemikt. De strategie en prioriteiten van de gekozen investering zullen direct verband houden met de grote socio-economische uitdagingen van het Gewest. Die investeringen kunnen drie hoofddomeinen bestrijken:

- 1) De duurzame integratie van jongeren op de arbeidsmarkt: het doel van deze pijler bestaat enerzijds in om de begeleiding van jongeren naar een snelle en duurzame integratie op de arbeidsmarkt te versterken door middel van sensibiliseringsacties en coaching. Anderzijds beoogt deze pijler om een kwaliteitsaanbod aan te bieden met betrekking tot een job, een opleiding, een stage of een vorming (het Jeugdwerkgelegenheidsinitiatief, met als doelgroep de zogenaamde NEET-jongeren, dat wil zeggen jongeren die gedomicilieerd zijn in het BHG en noch aan het werk zijn, noch onderwijs volgen, noch in opleiding zijn en die tussen 15 en 29 jaar zijn.
- 2) De toegang tot werk voor iedereen: het doel van deze pijler is om de begeleiding van werkzoekenden naar werk te versterken door middel van gepersonaliseerde begeleidingsmaatregelen, ervoor te zorgen dat de behoeften van de werkgevers en de vaardigheden van de Brusselse werkzoekenden beter op elkaar aansluiten om de werkzaamheidsgraad te verhogen, de begeleiding bij de creatie van een eigen tewerkstelling (CET) te verbeteren via de oprichting van een netwerk en de ontwikkeling van instrumenten die zijn aangepast aan de behoeften van de actoren van de CET in Brussel en tot slot om de transnationale mobiliteit van de werknemers te versterken, door EURES kwalitatief te verbeteren dankzij aan de vastgestelde behoeften aangepaste instrumenten.
- 3) De actieve inclusie van de meest kwetsbare groepen: het Gewest wijdt een pijler aan deze problematiek, met bijzondere aandacht voor de meest kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt, waaronder personen met een migratieachtergrond, maar ook vrouwen en begunstigden van de sociale integratie.

Het operationeel programma ESF "Wallonië-Brussel 2020.eu", heeft binnen zijn Brussels deel (COCOF) een ESF budget van 152 miljoen euro voor de periode, waarvan 6,88 miljoen euro voor het JWI.

Het programma steunt op een strategie in vier pijlers die is gebaseerd op de diagnose van de zwakke punten van de Waalse en Brusselse economie (zwakke ondernemingscultuur, zwakke kwalificatie van de beroepsbevolking en sociale uitsluiting). De vier pijlers van het OP ESF streven coherente en aanvullende doelstellingen na van de EFRO-steunverlening en andere Brusselse politieke strategieën. Deze vier pijlers zijn (1) de ondersteuning van startende ondernemers, (2) de ontwikkeling van de levenslange opleiding, (3) de sociale inclusie en (4) de duurzame integratie van jongeren op de arbeidsmarkt. De strategie van het OP baseert zich op een dynamiek, namelijk die van de beroepsopleiding, en richt zich in de eerste plaats tot de werkzoekenden, vooral de laaggeschoolden en de jongeren.

Om de ontwikkeling van bedrijven te ondersteunen (pijler 1), worden diverse acties gefinancierd door het ESF. In Brussel gaat het om de opleiding van ondernemers en zelfstandigen, onder meer over management en HRM.

Het ESF blijft ook verder investeren in de ontwikkeling van de kennismaatschappij door het menselijk kapitaal te verbeteren (pijler 2). Om de levenslange opleiding te promoten, worden in het programma tests geïntegreerd om de vaardigheden te valideren. Het gaat ook om de ontwikkeling van opleidingen met een hoge toegevoegde waarde, dit wil zeggen opleidingen die zijn afgestemd op de kwalificatienoden en de toegang tot of het behoud van werk mogelijk maken. Om de kwaliteit van de opleidingen te garanderen, maken de opleidingen van lesgevers en mentoren ook deel uit van pijler 2.

De toegang tot opleidingen en kennis mag in geen geval worden beperkt tot personen die het dichtst bij de arbeidsmarkt staan of het hoogst zijn opgeleid. Een groot deel van het OP is bedoeld om de sociale cohesie te versterken, voornamelijk via inschakelings- en begeleidingsacties voor de meest kwetsbare personen (pijler 3).

De jongeren zijn tot slot een essentiële prioriteit van het OP, dat kan steunen op het JWI om zijn acties binnen het domein te versterken (pijler 4). In de hele Federatie Wallonië-Brussel ondersteunt het ESF het alternerend onderwijs en de manier van leren die het voor jongeren mogelijk maakt om een schoolopleiding en werkopleiding te combineren. Deze middelen zijn onder meer bedoeld om vroegtijdig schoolverlaten tegen te gaan. Andere specifieke acties om vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen (socialisatie, oriëntering, enz.) worden ook gefinancierd. Voor alle jongeren onder 25 jaar financiert het ESF onder meer de overgang naar het werkleven, de beroepsopleiding en de bedrijfsstages.

Deze middelen worden versterkt via bijkomende gerichte acties via het JWI (in overeenstemming met het Brusselse Jongerengarantieplan). Het gaat om het herinschakelen van jongeren via inschakelingsmechanismen, het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten en het verbeteren van de informatie over de beroepen.

Tot slot laat de Territoriale Europese Coöperatie toe om goede praktijken en ideeën uit te wisselen met andere regio's in Europa - deze kunnen dan later worden overgebracht in het reguliere beleid indien ze succesvol blijken.

Bijlage 2: Hervormingsprogramma van het Waalse Gewest (in het Engels)

1. Introduction

The strategic orientations of the Walloon Government adopted in the Regional Policy Declaration (RPD) in 2015 resulted in the adoption of a set of major reform projects. End May, the Walloon Government adopted its strategic economic restructuring plan, the Marshall Plan 4.0. It has a budget of € 2.9 billion over the whole legislature; the 2016 budget was set at € 452 million, plus specific funding for infrastructure projects.

Defining priorities of this new Plan was based on the experience and the evaluation of previous plans, as well as work to identify long-term priorities. Like in the past, the Plan's implementation is subject to monitoring and regular and rigorous evaluation, with the support of the Department of transversal Strategies and the IWEPS (the Walloon institute for evaluation, prospective and statistics). The programme for the evaluation that will be conducted by IWEPS was approved, and the plan was first monitored by the Walloon Government in December 2015.

The Marshall Plan is structured around five priorities:

AXIS 1. Make human capital an asset – € 304.5 million

This axis, which will be implemented in close collaboration with the Federation Wallonia-Brussels, will target the development of skills related to socio-economic needs, from a lifelong learning perspective. It involves cooperative actions, qualifying education, guidance of learners, language learning, support for entrepreneurship, ...

AXIS 2. Support the industrial development through an innovation and business growth policy - €850.5 million.

This is, on the one hand, aimed at developing an industrial innovation policy to consolidate the Region's intelligent specialization strategy. The Competitiveness Cluster policy is continued and expanded with increased focus on innovation and industrial development of innovative projects, creativity, internationalization, SMEs. The circular economy is also integrated transversally.

On the other hand, the emergence of new "champions" and business growth is supported by a set of innovation, internationalization, support and finance measures. An SME Plan is being developed, and business support is being reorganized.

AXE 3. Land mobilization for economic development – € 374 million

The objective of this axis is to strengthen the economic attractiveness of the region, by providing infrastructure that suits the need of the enterprises: business parks, ports, multimodality, brownfield redevelopment, accessibility of development clusters, ...

AXIS 4. Support efficiency, energy transition and the circular economy - € 1.1 billion

This aims to actively support the industries' transition to an eco-efficient model and ensure companies' access to energy resources at affordable costs, either through support measures or a suitable regulatory framework. The efforts on energy efficiency are pursued, including through a refocused Employment-

Environment Alliance focused on building renovation, and various measures supporting public and private investment. Finally, the development of the circular economy and the functional economy will be supported, particularly through industrial pilot projects.

AXIS 5. Support digital innovation – € 244.8 million

An integrated digital transition plan was adopted to support the digital transition in Wallonia and meet the challenges of the fourth industrial revolution. This plan is aimed at different parts of the problem: development of skills and digital culture, development of the digital economy, deployment of the Industry 4.0. An important part will also be dedicated to the development of the Administration 4.0, focusing on administrative simplification. Finally, actions regarding smart cities and smart mobility are developed (especially in new neighborhoods).

Regarding the implementation of the 6th State reform and the transfer of competences, a number of reforms has been implemented, aiming at efficiency and simplification. This is the case for employment, housing and energy aid.

These priorities will also be supported through the 2014-2020 Structural and Investment Funds programmes, which are now implemented.

The following chapters detail the main measures adopted or being developed in line with the Council recommendations and the objectives of the Europe 2020 Strategy.

2. Response to the specific recommendations by country

2.1. Recommendation 1: Clean up public finances

The Belgian draft budget plan for 2016 estimates the nominal balance for 2015 at -2.6% of GDP, which corresponds to a structural balance of -2.0% of GDP. In 2016, the Belgian budget balance is expected to be -2.1% of GDP, for a structural balance of -1.2% of GDP.

Wallonia participates in the effort to clean up public finances in order to meet the planned objectives. It has reviewed the planned balance for 2015 from € -685 million to € -555 million. This new target represents an improvement of € 232 million compared to 2014.

For 2016, the budget balance target is reduced. Initially set at € -375 million, it has, however, been re-evaluated to € -386 million, € 11 million having been allocated to radicalism prevention measures. New recipes emerged through various tax measures (kilometer levy, encouraging donations, higher registration fees on third buildings, rising rates on the transmission of large agricultural properties, raising the age for a vehicle to enter the "ancestor" category), but the effort mostly comes from spending cuts (prolongation of the measures decided at the beginning of the term, technical corrections, debt management).

In terms public finance sustainability, the Walloon Agency for Health, Social Protection, Disability and Families (AviQ - Agence wallonne de la Santé, de la Protection sociale, du Handicap et des Familles) was created on 1 January 2016. Beyond the transfer of skills, it is also aimed at ensuring greater consistency and a real simplification of the protection mechanisms. It is responsible for the following policies:

- policies on welfare and health: the reimbursement of social security benefits in health and nursing home care, the organization of first aid and care, health prevention and promotion;

- disability policy: aid for adapting homes, financing work policies, policies for the reception and accommodation of persons with disabilities, awareness and information on disability, ...;
- family policy: primarily the definition of family allowance benefits, the payment of these allowances and controlling the funds relating thereto ...

Moreover, the government decided to set up a compulsory autonomy insurance, open to the entire Walloon population to strengthen the support capacity for longer life and, more broadly, the autonomy loss due to disability, age or health, regardless of the stage of life. It will be implemented by 1 January 2017 through mutual funds. This reform helps to harmonize policies for dependent persons after the regionalization of certain policies. Based on a single, common scale, shared with the federal level, the autonomy insurance will guarantee a right to aid and home care. It will allow a significant development of the service offer.

2.2. Recommendation: Tax reform

The modalities for the kilometer levy for lorries were approved. The system will come into force on 1 April 2016. The base price approved by the Government is 11,3 cent/km. A differentiated tariff will be calculated from this base price, depending on the maximum allowable mass (MAM) and Standard Euro Class of the vehicle. The rate was standardized with that of Flanders. This kilometer levy will generate between € 200 and € 220 million of additional annual net revenue in a full year.

In Wallonia, the kilometer levy consists of a fee charged by the toll collector, according to the Walloon decree of 16 July 2015, namely SOFICO (Walloon company for additional funding of infrastructure). This fee will be fully allocated to the rehabilitation, securing and developing regional roads and highways entrusted to SOFICO, through the current budgets of the latter (for ordinary and extraordinary maintenance of the network) and through the Infrastructure Plan 2016-2019, presented in paragraph 3.4 below.

The Government has decided to increase the registration fees for the purchase of a third building from 12.5% to 15%, to increase the rate on the transmission of large agricultural properties and to extend the age of the vehicles eligible for tax advantageous rates under the “ancestor vehicles” from 25 to 30 years.

Following the regionalization of the competence, the Walloon Government has adopted the housing bonus reform. This results in the creation of the housing cheque, which will apply to loans completed after 1 January 2016. The aim is to further support families, including single parents, to help low and middle income families, to individualize the rights and to end the deadweight of the current system. For contracts concluded until 31 December 2015, the current system is maintained, but the limitations will not be indexed. The system takes the following terms: grant an individual tax benefit in the form tax reduction convertible in tax credit, for a maximum of 20 years. The advantage is granted only for net taxable incomes below € 81,000, and consists of a flat rate of € 125 / child and a variable amount based on the taxpayer’s income. The annual cost of this measure is estimated at € 66 million. This reform is part of the broader framework of the reform of housing policies in Wallonia, aimed at facilitating access to housing and to develop an adequate supply and quality, including through support for the renovation and energy efficiency (cf. the section on thematic objectives).

Finally, the Walloon Government in July 2015 adopted a draft decree aimed at mobilizing citizen’s private savings in favour of young SMEs through a tax-efficient lending mechanism (see Section 4).

2.3. Recommendation 3: Improve the labour market operation and skill matching

Improving access to the labour market

Based on proposals made by the social partners regarding the reorganization of the employment aid, the Walloon Government adopted a reform plan in January 2016. This should enter into force on 1 January 2017. The relevant budget is € 1.6 billion. The reform aims at making the devices more readable, more coherent and more effective. This leads to a drastic reduction in incentives (from forty to ten), and integrates the material transferred following the sixth state reform. The main target groups are low or medium skilled young people under 25, long-term unemployed and older workers (over 55 years):

- The least qualified young people (without a higher secondary school certificate) may benefit from the activation of aid spread over 3 years, amounting to € 500 per month the first two years and of € 250 per month for 6 months during the third year, then € 125 per month in the last 6 months. Medium-skilled young people (with, at most, a higher secondary school certificate) may enter this system after 6 months of vacancy;
Furthermore, the integration contract will provide the first real work experience to young people who, 18 months after leaving school and despite their determination, have difficulty integrating into the labour market. The aid will amount to € 700 per month for a year to the hiring company. The young people will also benefit from support for the duration of their employment contract.
- For the long-term unemployed (over 12 months of vacancy), a decreasing aid can be activated when they find a job. It will cover a period of 2 years (€ 500 per month for the first and second year, € 250 per month during 6 months, then € 125 per month in the last 6 months).
- The employment of older workers (as from 55 years), whether vacant or not, will be supported through a reduction in employers' contributions, that will be higher depending on the age of the worker: € 400 per quarter for those aged 55-57, € 1,000 for those aged 58-61 and € 1,500 for those aged 62-67 (salary cap for the granting of such reductions: € 13,400 per quarter).

The SESAM system, dedicated to Very Small Businesses (VSB), is maintained. This is a decreasing rate aid granted over a period of 3 years for hiring workers in TPE. The possibility of expanding it to growing and expanding SMEs (R&D, digital, ...) will be examined.

The Aid for the employment promotion (APE), for local authorities and non-market services will be maintained, but will evolve into a fixed system. The articles 60-61 of the public welfare centres (CPAS) will be maintained but simplified, as well as the aid for specific sectors such as childcare, social economy (SINE) and artists.

In parallel, the Government launched the reform of employment incentives for VSB in July 2015, in order to limit the deadweight effect. Specifically, the bonuses granted will be limited to the first 5 jobs, and the accumulation of aids will be limited. The reform will generate an estimated budget saving of € 4 million/year.

Following the sixth State reform, the Regions received the full decision and execution power in monitoring the job search efforts beneficiaries by unemployed jobseekers benefitting from unemployment or insertion benefits. FOREM (the Walloon employment agency) ensures this control since 1 January 2016.

A profound reorganization of FOREM is also being prepared, including a single point of contact, for faster service and more suited to individuals and businesses and the integration of missions and agents transferred as part of the 6th State reform.

Skill matching

On the occasion of the reform of the employment aid, an incentive mechanism is proposed to promote internship places for cooperative learning. This mechanism will be detailed in the Pact for Employment and Training, which is being developed.

Various reforms initiated in collaboration with the Federation Wallonia-Brussels were conducted:

- The reform of the contract between cooperative teaching and cooperative training was completed through the implementation, since 1 September 2015, of the cooperative contract. This is aimed at more than 10,000 young people in Wallonia and Brussels. The cooperation agreement on cooperative training also provides for the establishment of the Office of Francophone Cooperative Training (OFFA), the only Francophone cooperative support structure in Belgium. This was officially inaugurated on October 12, 2015. The Government has also, through the Marshall Plan 4.0, entrusted eWBS to develop an interactive cooperation platform with the help of cooperation training operators. This will aim to manage supply and demand in business internship and will be managed by OFFA.
- The new cooperation agreement for Francophone service for trades and qualifications was approved in the third reading in October 2015. In order to simplify and clarify it, and after five years of operation of this service, it was necessary to make changes in 2009. Although the new agreement does not fundamentally change the dynamics or structures of this service (SFMQ), it consists of three main objectives:
 - 1) Integrate the new tasks entrusted to SFMQ by the Cooperation Agreement on the establishment of the Francophone Qualifications Framework;
 - 2) Clarify and, where possible, accelerate the procedures within the SFMQ, in order to increase the production rate of training profiles;
 - 3) Update the text to reflect the evolution in the structures, practices and glossary, which came about naturally in the interest of efficiency within the SFMQ.
- The 10 Vocational education - Training – Employment pools have been implemented since September 2015. Each pool instance should provide a yearly analytical and forward-looking report, with the support of IWEPS and IBSA, collecting, crossing and contextualizing the analysis of employment needs, vocational education and professional training offer and, in the light of these analyses, suggest Walloon and Brussels regional strategies and a list of common education and training priorities.
- In July 2015, the Government approved the implementation of the programme "Unique multi-partner lifelong orientation device" hinged on the implementation of 3 Walloon Cities of Trades in connection with the City of trades of the Brussels Capital Region. This device will allow all stakeholders (young people, parents, students, workers or unemployed, businesses, trainers, teachers, ...) to develop a lifelong policy approach so that everyone becomes a part of a dynamic training and education bringing together both the needs of businesses and personal aspirations.
- Finally, the three Cities of Trades (Charleroi, Namur, Liege) will be certified soon. The concept of the Cities of Trades, developed as part of the Marshall Plan 4.0, consists in the sharing of

space, facilities and activities for different audiences, in a lifelong training approach, and as part of a multi-operator partnership.

With the support of the Walloon Regional Government, FOREM is launching a forecast built on a dual approach: a sectoral forecast identifying trades and skills needed in the future and a forecast for each identified craft needed to collect the future skills. This approach complements the analysis of jobs vacancies and the study of the critical recruitment functions.

In parallel, a monitoring framework is being developed in Wallonia by bringing together the experts of the competitiveness clusters and the clusters involved through the competence centers experts for each Strategic Activity Area (DAS - Domaine d'Activité Stratégiques): Biotechnology and Life Sciences; Transport, Logistics and Mobility; Agribusiness; Environment and sustainable development; Mechanical and Industrial Engineering; Space and aerospace; Construction; ICT digital heart.

These cells and prospective approaches complement the usual information relating to recruitment difficulties and feed industry roundtables to deduct analysis of training needs which will serve as a base for the development of strategic plans in the coming years.

It is planned to spread sectoral summaries on the effects of the digital transition on skills from the summer of 2016 on, 10 business summaries in spring and end of 2016, then 3 times 20 trades in 2017, 2018 and 2019.

In January 2016, a framework cooperation agreement in education, training and integration into employment has been concluded between the Walloon Region, the Wallonia-Brussels Federation and the construction sector in January 2016. This type of agreement between sectors and training and employment operators, on the one hand, and education, on the other hand, can develop concrete projects involving the company and training, integration and education operators focused on strengthened training, immersion of cooperative training, teacher training in businesses, workers' training in the centers of competence

As part of the Initiative for Youth Employment, implemented with the support of the ESF, the Walloon Government and the Wallonia-Brussels Federation approved the projects in the 2nd call for proposals, for a budget of around € 11 million. Overall, the projects have been approved for an amount of € 80 million. The target audience are young people (15 to 24) who are neither employed nor following education or training, whether or not registered as job seekers at FOREM, and especially the young having at most a certificate of lower secondary education.

The first results of the implementation of the Youth Guarantee, especially following the enhanced individualized support and coaching are:

- Amongst the 82 511 young people who met the coaching requirements between early 2014 and March 31, 2015, 30.8% found a job within 4 months, 16,984 of them fixed-term (CDD) and 8391 of them for an indefinite duration (CDI). In addition, 3,600 young people have received skills training or pre-qualification or a business training within four months of their entry into the programme.
- Six months later, among the young people who could benefit from individual support during the analyzed period, 33.1% found a job. Among them, 10,637 young people found a CDI (38.9% of those who found a job)

- For all the coached youth, the share of CDI increases within time and the job is increasingly stable. In 2014, after 12 months of support within the youth guarantee framework, at least 1 out of 2 young people finding a job obtain a CDI.

The actions developed within this framework and with the ESF involve the development of training in connection with the corporate world or allowing acquired knowledge validation so that young people can continue their school education. Social guidance projects are also funded, as well as transition plans for employment or technical jobs awareness to guide young people into promising sectors. FOREM has also launched an action plan in line with the trades promotion for those who have already left school, but who require additional training. It also conducts info sessions for school careers, which should also contribute to a better knowledge of the market and an enhanced orientation in the training offer.

The Youth Guarantee is implemented in close cooperation between Regions and Communities. Together with the Initiative for Youth Employment, it is currently the subject of an assessment.

FOREM was involved in the EURES reform, not only as a coordinator towards the European Commission for Belgium, but also in its transposition in Wallonia. Creating a link between supply and demand for labour at a European level has been integrated into the supply of FOREM services, through the organization of specific recruitment actions (Job days, Jobdating) and the interoperability of its website with the European portal. At cross-border level, job placement and recruitment is organized under two border partnerships: EURES Meuse-Rhine and EURES Greater Region. The possibility of an internship on the other side of the border will be analyzed in both partnerships.

Connected to mobility support, the Plan langues (Language plan) remains a Marshall plan priority. In terms of language training, the Wallangues platform, which registered 328,000 users in March 2015, now includes 'business' courses, offering specific content for the 25 most requested trades (eg, commercial, secretarial, automotive, transport and logistics...). Furthermore, the 'French as a foreign language' will be strengthened to better meet the needs of low-skilled learners, including newcomers. The reform of the languages plan scholarships is considered for 2016.

Finally, as part of its technological and economic revitalization policy, the Walloon Government adopted the 2015-2020 Entrepreneurial generations programme, which provides a consistent set of actions for the promotion of entrepreneurship in education (see below).

2.4. Recommendation 4: Restoring competitiveness

The Marshall Plan 4.0 adopted in May 2015 aims to consistently address a series of competitive factors considered crucial for the revival of the Walloon economy. This involves cost and non-cost factors, and aims to improve workers' productivity through training.

Cost competitiveness will in particular be addressed through energy costs, an essential element for many industries in Wallonia. In this respect, the draft decree on the tariff methodology for gas and electricity distribution system operators was adopted in first reading in September 2015. This project will establish a stable and predictable regulatory framework enhancing transparency and clarity of costs and enabling a rapid clearance of regulatory balances. Once this decree is adopted, the Walloon Commission for Energy (CWaPE) can implement the new Walloon methodology that will enter into force from 1 January 2018 and thus validate new rates respecting the decree's principles. Until then, rates are based on a transition methodology adopted by CWaPE under the electricity decree of 12 April 2001, amended by the decree of 11 April 2014.

Moreover, following the implementation of the Competitiveness, employment and stimulus pact adopted by the Federal Government in 2014, a cooperation agreement with the Federal Government

was adopted in November 2015, implementing the procedure for the selection of free zones for the geographic areas affected by collective redundancies in Wallonia. The assistance to SMEs consists of a dispensation from advance payment of the payroll tax of 25% for every new job created as a result of an investment with regional aid, for a period of 2 years.

We refer to other sections of this document for a more detailed description of the measures taken in different areas.

3. Thematic objectives of the Europe 2020 Strategy

3.1. Employment and social economy

Concerning employment, beyond the measures developed in response to the CSR 3, various measures have been adopted in the field of social economy. In November 2015, the Walloon Government decided to allocate an additional funding of € 23 million / year to the sector. Means are therefore allocated to the Walloon agency for business and innovation to educate Walloon students to the social economy, and to launch 'citizen' exchanges which will enable future co-operators to launch their projects (max. € 12,500 per project promoter). Moreover, the Creative Wallonia or Digital Plan programme provide subsidies for social economy actors to increase the innovation and digital momentum within these structures.

The Walloon government has also decided to increase the subsidy for the Employment Development Initiatives in the area of social proximity services (IDESS), from € 1.4 million to € 2 million / year.

A new scheme to support cooperatives was finally launched in June 2015 (BRASERO). Every € 1 invested by the cooperative will be doubled by the government. Many sectors are concerned: construction, IT and digital, real estate, environment, fair trade, restaurants, convenience services, food processing, ... The funding can go up to € 60,000 or € 100,000 for social cooperatives. The goal is to help between 70 and 100 Walloon cooperatives a year.

The Government also approved a guidance note on the reform of "Service vouchers - Family Aid Services." The aim is to give as many housekeepers as possible the opportunity to be involved, on a voluntary basis, in training to become either a social housekeeper or a caregiver. Nearly 1,000 housekeepers (646 FTEs) are concerned.

The reconciliation of work and family life remains a priority for the Government; it is one of the work priorities selected under the first Walloon Gender Mainstreaming plan adopted in 2015. In this context, one of the selected actions is the creation of new spaces in subsidized group home environments. Regional action is part of the implementation of the Plan Cigogne III developed together with the Federation Wallonia-Brussels, particularly through aid for infrastructure and employment. Following the second call (2014-2018), 230 projects were selected (including 151 in Wallonia) for a total of 5,133 subsidized spaces (including 2,956 in Wallonia). These spaces are being opened. The third chapter of the plan aims to create 5,200 more spaces between 2019 and 2022. As part of the reform of employment aids, early childhood programmes will be maintained but simplified. With this aid, the goal is to create 650 new jobs over the legislature.

3.2. Research, Development and Innovation

The renewal of the Regional Innovation Strategy is an essential part of the Marshall Plan 4.0. Based on previously initiated discussions, the Government in September 2015 approved the region's Smart Specialization Strategy to target regional efforts on enhancers of its development, in line with regional clustering policies. This was validated by the Commission in November. This strategy is based on close

links between innovation and industrial policies, and will be the only reference for the development of the regional innovation policy.

The reform of the decree on aid for RDI was also finalized. This aims to reinforce excellence, and to ensure the simplification and efficiency of aid granted to all stakeholders by reviewing different processes, in coordination with the regional industrial policy. The revised decree enables the funding of research infrastructures, prototypes and pilot lines as part of industrial research. The implementing order, which reviews the accreditation of research centers, was approved in December 2015. The number of research projects is significantly reduced as they will be limited to "Cwality" (collaborative enterprise research / 8 research centers), WALInnov (oriented research in universities and excellence strengthening) and FIRST (scientific staff), and the administrative procedures will be simplified. The new WAL-Innov programme will be launched in 2016. The focus will be put on smart specialization and partnership and interdisciplinary projects; governance of aid for R&D is enhanced through an external jury.

At the interregional level, the BEL-SME call, aimed at developing joint R&D projects between SMEs in different Belgian regions, is renewed in 2016.

Wallonia's public R&D credits in 2014 amounted to € 380 million, and are clearly rising (€ 140 million in 2004). Preliminary data for 2015 point at a stabilization. During the period 2014-2020, 440 million will be invested in innovation in the ERDF programme, while the Marshall Plan provides € 642 million for innovation (2015-2019), mainly through the competitiveness clusters policy.

According to statistics compiled by the NCP Wallonia, in June 2015, 619 projects involving Walloon stakeholders were filed under Horizon 2020, with a success rate of 12.3%; European funding obtained by Wallonia amounted to more than € 37.7 million. Another agreement was reached by SOWALFIN under the EFSI and the InnovFin instrument of Horizon 2020, for an amount of € 30 million (see section 4.2).

The strategic framework of the Competitiveness clusters policy was renewed as part of the Region's smart specialization strategy; it will be continued, but new impetus will be given in particular in industrial exploitation of research and innovation projects (see section 4). The external jury was also renewed by the Government. Between late 2014 and late 2015, four calls for projects were launched and led to the selection of 35 new projects, with a budget of € 67 million.

Following the proposals of the Digital council filed in September 2015, the Government adopted its Digital Plan in December 2015. It covers the various relevant elements: connectivity of the territory, digital economy and industry 4.0, administration 4.0, digital skills. It has a total budget of € 503 million, funded through regular regional budgets, the Marshall Plan 4.0 and ERDF. The Government adopted the first measures for the implementation of the Plan, which will be driven by the Digital Agency (AND - Agence du Numérique): creating a digital platform, a digital investment fund (€ 50 million), a digital hub in RDI (€ 810 million), awareness actions and support for SMEs (in e-commerce, development of self-diagnostic tools, technological coaching, modernization aid, ...), development of e-government tools (one-stop window, authentic data source, open data, ...), connecting business parks to high speed, digital equipment of schools, developing smart cities, ... Moreover, the Big Data platform developed as part of competitiveness clusters policy was officially launched in February 2016. This private-public initiative, will implement both a "technical innovation partnership"(PIT) responsible for creating innovation and breaking implementations in the field of big data projects, and a business structure that will be entrusted with the management and commercialization of PIT research results. The goal is to let industrial and research stakeholders (universities, research centers) work together to accelerate the marketing of new innovative products, services or processes, oriented towards data use. Four first research projects that are useful for the competitiveness clusters in the areas of health, aerospace and ICT have been identified.

Based on its evaluation, the Walloon government has decided to sustain the Plan Creative Wallonia, and adopted the methodology for preparing the action plan, which should be adopted by June 2016. The programme will be structured around different priorities such as the dynamic of creative economy among SMEs, creative industries or creativity as a pedagogical purpose. A new operator was created to implement the Plan (Creative Wallonia Engine), which will eventually become a subsidiary of the Walloon Agency for Enterprise and Innovation (AEI). Its mission will be to accelerate creative entrepreneurship, disseminate creative principles in learning and raising awareness for creativity and innovation.

For the period 2015-2016, a budget of € 750,000 is allocated to the boost-up/Croosmedia project, with the aim of sustaining investment in the digital promotion of films supported by Wallimage Coproductions, and support transregional collaboration.

Moreover, following the call for projects launched in 2014, 7 creative hubs have been supported to develop their project. These multidisciplinary creative spaces make it possible to accelerate the idea validation process and thus reduce the time-to-market for innovations. After a one-year pilot period, they are perpetuated with support from the ERDF (€ 50 million).

The living labs dynamic is also being developed. Two projects have been supported on a pilot basis, the first in the field of e-health, the second in the field of gastronomy. The WeLL dedicated to e-health has 13 ongoing projects and some first commercial achievements. Contacts are made with the competitiveness clusters. Furthermore, the Government provided a grant (€ 255,000) to a third living lab (Connexences) in manufacturing.

The European Wallonia European Creative District project was closed in October 2015, with a shared event experience at European level and the publication of a policy learning guide.

3.3. Education

As part of fighting school dropout, Wallonia and the Federation Wallonia-Brussels implement the Initiative for Youth Employment and the Youth Guarantee. This involves training and actions related to the business world, alternation, promoting business ... We refer to section 2.3 for a more detailed description of these measures.

3.4. Social cohesion and social action

In September 2015, the Walloon Government adopted the first Walloon plan against poverty. Starting from the European Indicator of "material deprivation", several action lines were identified: housing, food, energy, water, health, family policy, mobility, leisure, digital and access to rights. In consultation with local stakeholders and for each axis, a programme has been developed for the actions that have to be achieved in different time frames. The plan will be subject to an independent assessment by IWEPS. Furthermore, the 2015-2017 action plan of the Walloon Network for the fight against poverty was approved.

Child poverty will be addressed through the plan, including a focus on single-parent families, which will be considered in the future Walloon family allowance scheme. The Government has decided to revise the income limits for social supplements to single parents to avoid threshold effects.

In housing, the Walloon Government approved the sector reform of public housing in Wallonia in July. It firstly aims to optimize the financing of the sector, through the establishment in 2017 of an investment fund for public housing, based on a drawing right. The goal is to create 6,000 dwellings while facing budget constraints. Second, greater autonomy will be granted to public housing companies, and the

rules will be simplified. Third, support for tenants will be strengthened, and finally housing centres will be created to improve information to citizens.

The Government also intends to ensure consistency between public and private housing rules by adopting a single housing code; the draft decree is expected in mid-2016. Private housing reform principles were adopted. The aim is to fight unoccupied dwellings and discrimination, and to make housing and leaving the dwelling easier via the lease reform. The creation of the Regional rental guarantee fund (in 2017) will in particular allow the deposit payment to be spread, and establish an indicative rent grid reference to encourage rent moderation. The Government also adopted the decree on the index jump for rents, to neutralize the automatic annual increase in rents for a year and thus preserve the purchasing power of tenants.

Furthermore, following the reform of the energy and housing bonus, the Walloon government decided to strengthen the lending policy for the acquisition, renovation and energy saving of a dwelling. Three loan schemes are available from 1 January 2016:

- ECOPACK: free loan to finance works eligible for an Energy bonus (reformed in 2015), accessible to households with taxable income under € 93,000;
- RENOPACK: free loan to finance works eligible for a Renovation bonus (reformed in 2015), also available to households with an income below € 93,000;
- ACCESPACK: soft loan to allow access to the property and conservation of a first home under the social mortgage. The rate of this loan now only depends on the taxable income of the applicant, with an income limit of € 51,300 plus € 5,000 per dependent child.

It is also planned, mid 2016, to set up "registration fees" loans for young people under 35 years. The maximum market value of the property that may benefit from the mechanism would be € 150,000 (€200,000 in land pressure area). These measures complete the reform of the housing bonus, to facilitate access to ownership and reduce windfall. The new habitat cheque, in force from 1 January 2016, is granted for income (individual) of up to € 81,000 (see section 2.2).

In the fight against homelessness, the Walloon Government decided to perpetuate the night shelters funding so they can maintain their long-term activities and create an additional 5 to ensure a better geographical distribution, being at least sixty additional spaces that will be available in 2018. Wallonia currently has 8 night shelters for a total capacity of 166 licensed spaces. Now, in addition to the various grants (social cohesion plan, EPA jobs, ...), they will be funded based on a fixed amount per approved space. In total, an additional € 500,000 will be released annually. In return, local players committed to open night shelters at least 8 months a year (instead of the current 5 months), including the months covered by the Cold Weather Plan.

Furthermore, in November 2015, the Walloon Government has laid the foundations of its new city policy, including the strategic framework that should be approved in spring 2016. It is developing an integrated policy framework, taking into account the different dimensions and challenges: demographic changes, economic development, social inclusion, attractiveness and digital development of the territory. A contract with the Walloon cities will be developed in this matter, and the mix of urban development tools will be enhanced. Additionally, the Government launched a first call for interest for the development of new neighbourhoods - new cities with a minimum area of 15 hectares. This is to meet the needs resulting from demographic change but also to fight urban sprawl by developing innovative and exemplary districts, in both rural and urban contexts, relying on a repository developed from the pillars

of sustainable development (governance, economy, social, environment). The new neighbourhood projects will include both requalification of the sites to be redeveloped and integrated urban and rural development operations.

At the local level, the Social cohesion plan 2014-2019 continues in 181 Walloon municipalities, based on simplified procedures and a focus on poverty.

Regarding the integration of migrants, the Walloon Government adopted the project decree to introduce a mandatory integration programme for all foreigners or persons of foreign origin who settle in Wallonia; this should concern 7,800 people in 2016. In concrete terms, three additional areas will be made compulsory: learning French (120h), the citizenship training (20 hours) and a referral to an adapted socio-professional insertion device for those in need. In total, about hundred jobs will be created to implement the activities of the different integration actions. Note that the online language learning platform "Wallangues" will be adapted and that the "French as a foreign language" section will be reinforced, in consultation with the insertion organizations and literacy operators, to better meet the needs of low-skilled audience, including newcomers.

Other specific measures have been taken in terms of social inclusion and support for dependent persons. First, the Walloon Government adopted a draft decree concerning the integration enterprises, to simplify the mechanisms after the regionalization of certain competences, and strengthen the sector average. It should enter into force in the 1st quarter of 2016. Following the 6th State Reform, 250 insertion companies are added to the 113 insertion companies previously approved by Wallonia.

The reform of Service vouchers – Family aid services (see section 3.4) to provide opportunities for the service voucher housekeepers to invest in training to become a social housekeeper or a family-aid will improve home support for the elderly and dependent persons. Nearly 1,000 housekeepers (646 FTEs) are concerned.

Finally, the creation of the Walloon Agency for Health, Social Protection, Disability and Families is also an important reform of services and social protection measures. This unique agency will coherently manage policies on welfare and health, disability and family policies. In addition, the establishment on 1 January 2017 of a compulsory autonomy insurance allows the significant development of services for dependent persons, and will harmonize policies in this area after the regionalization of certain skills (see section 2.1).

3.5. Energy-Climate

The Walloon climate policy is based on the climate Decree adopted in February 2014. It aims to establish goals for reducing emissions of greenhouse gases in the short, medium and long terms and to prepare the tools to ensure they are actually achieved. It provides for the development of five year emission "budgets". The objectives set by the decree are:

- A 30% reduction of greenhouse gas emissions compared to 1990 in 2020;
- A reduction of 80 to 95% of greenhouse gas emissions compared to 1990 in 2050. This level of reduction transposes, at a regional level, the ambition needed to meet the global temperature increase limit of 2° Celsius.

By setting a transparent and long term climate and energy policy, the decree to create a clear framework thus secures our economy by providing market development in the field of renewable energy and energy efficiency, as well as environment-friendly production techniques, generating energy savings and

jobs. It also helps to position Wallonia at the forefront of countries and regions in terms of policies against climate change.

The Energy efficiency component is part of the Energy Efficiency Action Plan 3 as it was notified in April 2014. This plan is part of the implementation of the Belgian voluntary goal of a 13% improvement of energetic efficiency. It is particularly based on measures like the Second generation branch agreements which have been concluded with sectoral federations in 2014, commitments by companies are recorded based on the potential for improvement that has been identified on each plant where a detailed energy audit has been conducted. The targets are determined by taking into account all the measures that the audit has identified and that are considered technically feasible. They also have a payback time of less than or equal to 5 years investment in the framework of existing agreements. In addition to the renewed objectives of improving energy efficiency and emission reduction, the new 2014-2020 agreements include mandatory means to implement an evaluation of the development potential of renewable energy on industrial sites, achieving a "CO2 mapping" on each site or on the company's flagship product(s) and a 2050 energy "trajectory" to achieve the each sector's level.

In terms of energy production from renewable sources, the Walloon Government decided to set the objectives of 13% renewable energy in final consumption by 2020 and 20% for 2030. The Government set a proactive and realistic strategy by establishing green certificate quotas and indicative trajectories by sector and closed green certificate envelopes until 2024. It thus meets the demand of energy producers to have a clear vision on the future, allowing them to plan their investments.

To support the development of green electricity and avoid conflicts of use between biomass energy and biomass material, important work has been done in the biomass sector. A "Wood-Energy" strategy was adopted and a biomass strategy is being adopted. The Electricity decree was adopted to allow the granting of green certificates to a centralized unit biomass and a methodological note regarding the call for applications for this unit has been approved.

A call for POLLEC2 candidates was organized to support local authorities wishing to participate in the Covenant of Mayors and make a commitment to reduce their greenhouse gas emissions by at least 20% by 2020. Methodological support, animation and administration is also provided by the participating municipalities.

The reform of housing-energy premiums was finalized, and the new system is applied since 1st of April 2015.

Three new loan categories are created to replace the old Ecopack (entered into force on 1 January 2016):

- ECOPACK: free loan to finance works eligible for the Energy bonus
- RENOPACK: free loan to finance works eligible for the Renovation bonus
- ACCESPACK: soft loan for access to ownership and preservation of a first housing

On January 28, 2016, the Government adopted the Decree on the energy performance of buildings. The text provides a change in the methodology for calculating the energy performance of non-residential buildings (PEB) and the entry into force of new PEB standards for new construction and "system" requirements for renovation. These measures respond to European taxation. The new method for calculating the PEB for non-residential buildings, called the PEN method, common to the three regions, will apply from 1 January 2017. A new building must today respect the Ew <80 and Espec <130 kWh / m² measures. An intermediate reinforcement, expected in 2017, will require new buildings to achieve Ew

<65 and Espec <115 kWh / m². In 2021, the « NZEB » buildings will have to comply to the Ew < Espec 45 and <85 kWh / m² requirements.

The policy of the new districts and the new urban policy (see section on Social inclusion and the fight against poverty) are part of a sustainable development perspective, and aim to improve the performance of the housing sector.

Axis 4 of the Marshall Plan 4.0 is dedicated to efficiency and energy transition and to the circular economy. In this context, efforts are pursued especially in the area of housing. Reducing emissions is pursued through the transport actions of Axis 3 (multimodality, mobility). We also refer to other sections for all efficiency measures relating to the use of resources in the industry, this concern is particularly integrated transversely in the Competitiveness clusters policy.

Moreover, according to the decree adopted in 2013, the Walloon Government will adopt its second Sustainable Development Strategy in 2016. The project was approved in the first reading, and is the subject of a public consultation (open until 1 May). It revolves around 3 themes: strengthening food self-sufficiency, energy autonomy and resource independence. A set of actions is identified and constitutes a concrete action plan in order to achieve Wallonia's short and medium terms objectives.

Regarding the transportation sector, various and multimodal infrastructure projects were pursued; Triligiport was inaugurated, and the works for the Port Autonome du Centre et de l'Ouest, the bimodal Vaulx and Vaulx II platform were finalized. The Government has also decided to revise the sector plan to register a reservation perimeter and a route project of the E420-N5 to the south of Charleroi. This will relieve the south of Charleroi and include Wallonia in the Trans-European Network Transport (TEN-T, axis Brussels-Reims).

It was also decided to establish a Task Force to bring together all actors involved in the Seine Scheldt project, to facilitate the administrative, technical and financial implementation. This project involves the creation, by 2025, of a large waterway network (4,500 tons) to connect the main industrial, logistic and commercial centers of northern Europe with major ports such as Antwerp, Rotterdam and Le Havre. The project is co-financed by the European Commission under the TEN-T network (decision taken in August 2015).

In terms of improving mobility, the Government in January 2016 adopted the 2016-2019 Infrastructure Plan. The Plan, with a budget of € 640 million, is based on four axes:

- The continued rehabilitation of highways (€ 128 million);
- The renovation and securing regional roads of the secondary network (€ 347.5 million);
- The development of Employment Routes, to reduce congestion around activity centers (€ 89.5 million);
- Investment in hydraulic channels (€ 75 million).

4. Complementary reform measures

Through the Marshall Plan 4.0, the Walloon government intends to deploy an integrated regional development strategy, by activating different levers of competitiveness. This is meant to develop a convenient framework and investment support measures for the development of economic activity. A number of reforms and measures have already been described in previous sections. In this section, we will later describe measures to support entrepreneurship, business creation and growth, particularly for

SMEs. The development of the circular economy and the efficient use of resources by the industry are also among these priorities.

4.1. Industrial policy and resource use efficiency

The policy of Competitiveness Clusters launched in 2006 remains at the heart of the Region's economic conversion strategy, and is the backbone of the Regional strategy for smart specialization (see RDI section). Under the Marshall Plan 4.0 it will benefit from a budget of € 642 million over the period 2015-2019. Through this policy, Wallonia has already achieved significant results, both in terms of private sector mobilization and networking of actors, as the creation of added value and employment. The clusters thus include more than 750 companies, of which 88% are SMEs. Nearly 300 projects have been certified for nearly 1 billion investment (including 522 million public funds), of which 200 are implemented together with university laboratories and Walloon research centers. In terms of results, they include 415 innovations (products, services or processes), 180 patents and the sale of more than 20 licenses. Moreover, since the creation of the clusters, the added value of member companies increased by 59% (€ 3.9 billion), 45% more than the evolution of the added value in the sectors concerned by the clusters (merely 14%). In terms of jobs, the cluster companies represent 35% of employment in their areas, and these companies create new employment at a faster pace: there is a 17% increase in employment (16% more than the industrial enterprises average).

To amplify this momentum, the Marshall Plan and the Smart Specialisation Strategy identify new impulses: accentuation of the innovation dynamics in a broad sense (cooperation with the services, non-technological innovation and creativity, inter-sectoral cooperation, ...) SME involvement, including by developing synergies with the economic and technological events policy, support for internationalization and participation in European programmes and networks, cross-integration of circular economy and ICT, and an emphasis on the industrial development, including through the mobilization of financial instruments. The SRIW has thus pursued its policy of acquiring shares in specialized sector funds, linked to the priority areas of the clusters, eg biotechnology, and ICT.

Wallonia's active participation in the Vanguard Initiative, a European network which now has 31 member regions, resulted in the involvement of two clusters in pilot projects in the field of 3D printing, bio-economy and nanotechnologies. Moreover, in December 2015 Wallonia was selected as demonstrator region in sustainable chemistry by DG GROW. The objective is to develop an ambitious strategy for sustainable chemical production and a bio-based economy by mobilizing all stakeholders, including industry, from the perspective of value chains. The region will benefit from a support service in 2016 and 2017, leading to the establishment of regional financing identifying the concrete investment that has to be developed. Furthermore, together with the industry's stakeholders, the Government in February 2016 launched a chemistry and biopharma consultation platform. Finally, as part of its bio-based activity economy, the GreenWin Pole, in collaboration with ValBiom, became a full member of the BIC consortium (Bio-based Industries Consortium), bringing together the European bio-based industry. The Cluster there represents the Walloon SMEs; 10 SMEs have commissioned it to date. The 2015-2016 objective is that SMEs, research centers and Walloon universities join the European PPP BBI projects.

The NEXT device, which will be financed by the ERDF, is being operationalized. This will support the industrial projects of circular economy, and deploy a cross-cutting action aimed at Competitiveness clusters, and SMEs in particular. A new financial product with a total budget of € 46 million will especially be developed by NOVALLIA to support SMEs in their low carbon saving projects: investments in energy efficiency of production facilities, renewable energy production used in the production process, projects within the development of smart grids, innovative energy projects.

Additionally, the Walloon Government has developed a policy to support redeployment strategies developed in the territories affected by industrial restructuring. The objective is to support structuring

actions deployed by the driving forces and social partners in the areas concerned. The activation of the federal system of free zones is also part of this perspective (see section 2.4).

4.2. SME Policy

The Government has adopted the guiding principles for its new SME Plan for 2015-2019 period, based on the positive dynamics of the previously developed Walloon Small Business Act. 4 priority areas were identified: entrepreneurship, internationalization, finance and innovation, supplemented by a transverse axis dedicated to administrative simplification. A participatory approach was conducted through the SME Council; it resulted in a SME Manifesto supported by the sector, that will fuel the plan.

Without waiting for the finalization of the Plan, the Walloon Government has already launched new measures within the implementation of the Marshall Plan 4.0.

The "Enterprising generations 2015-2020" programme was adopted. It provides a coherent set of actions for the promotion of entrepreneurship in education and will be financed by the Marshall Plan 4.0 and the ESF:

- Setting up a Walloon set of measures to support student-entrepreneurs, and facilitate their project within their academic career; in this context, a budget of € 5.650 million is dedicated to supporting business creation by students (sponsorship and incubator measures);
- The promotion of entrepreneurial Schools and their networking;
- The continued training of teachers in entrepreneurship;
- Rallying outreach activities and entrepreneurship training for young people.

A funding of €1.750 million is allocated to the multi-year 2015 - 2020 programme, dedicated to women's entrepreneurship. Furthermore, a new specific programme to support companies in difficulty was adopted, providing for the establishment of an accelerated procedure for financing SMEs in turnaround. A €10 millions capital increase of SOGEP was carried out for its implementation.

After the creation of the Enterprise and Innovation Agency (AEI - Agence pour l'Entreprise et l'innovation), the Walloon Government developed the unique strategy of economic and technological animation for the 2015-2020 period and set out the markers of the future AEI and subsidiaries management contract. This is to ensure consistency and effectiveness of the support to businesses and the legibility of the devices. The main guidelines concern the creation of a chain of services covering all stages of a business' life cycle in which each public actor has a specific role to play. SMEs will now be accompanied proactively and personally through an "account manager". The objective is the growth of Walloon SMEs and the emergence of new champions in the Walloon economy.

Access to finance for SMEs is a key priority for the Government. This is implemented by developing a comprehensive, coherent and accessible funding for SMEs, either through subsidies, loans or venture capital. In October 2015, the Government adopted a draft decree in second reading, aimed at mobilizing citizens' private savings in favour of young SMEs through tax-efficient loan facilities. The tax credit rate is set to 4% for the first 4 years and 2.5% for subsequent years. The maximum amounts are set at € 100,000 per borrower, and € 50,000 per lender. This will be applied in 2016 and evaluated after one year of operation.

A new system to facilitate stock market listing of SMEs has also been adopted by the Government. The SRIW will specifically support the costs related to the IPO via loans. A budget of €25 million for the period 2016-2019 is provided, with the aim of supporting 7 to 8 IPOs over this period of time.

Still on the subject of access to finance, the Walloon Government in December 2015 adopted the allocation of resources for the various devices managed by the public financial institutions under the Structural Funds and the Marshall Plan; this represents a budget of € 750 million. The devices are aimed at innovation projects (420 million), growth (220 million), support (guarantees to small businesses, business transfers or transitions for 75 million) and internationalization (35 million). Regarding the measures cofinanced by the ERDF, they represent a budget of € 269 million, and will enable interventions in favour of SMEs, in different areas: investment support, finance of start-ups, R&D projects and innovation, micro-credits, innovative projects in the field of low carbon economy. This last component is new, and will fund different types of projects in SMEs (see section 4.1).

As part of the digital Plan, the Government announced the creation of a Digital fund, with a public share capital of € 50 million, which may be supplemented by private capital. A pool of digital experts will also be created.

In September 2015, SOWALFIN also concluded two agreements with the EIB / EIF under the EFSI. First, a two year agreement on InnovFin will enable SOWALFIN to issue guarantees on bank loans over the next two years, to innovative companies in Wallonia, with the support of the EIF's counter-guarantee under the "Horizon 2020" framework programme for research and innovation. Over two years, the EU support for innovative Walloon companies should allow to raise € 30 million of funding for the benefit of some hundred innovative enterprises. Secondly, a COSME agreement through a comparable counter-guarantee mechanism that will enable SOWALFIN to increase, over the next three years, its volumes of guarantees granted on bank credit for Walloon companies who have a difficulty accessing financing. The COSME support should allow SOWALFIN to grant guarantees on bank loans of around EUR 115 million to approximately 500 companies.

The reform of investment aid for SMEs was finalized with the objectives of simplification and increased focus on creating jobs, growth and innovation, and the Government also adopted the decree on the specific programme supported through the ERDF. Moreover, the SME aids are being restructured: the Government has approved an overhaul of so-called "first-level" measures in December 2015 (small economic and technological aid to businesses) in an integrated portfolio organized around the pillars of the company's life cycle, making the system more flexible, simpler and more readable by companies. This will be accessible via a single portal. The new device will be formalized in a decree, with the aim of coming into force in January 2017. A one-stop integrated and virtual window, through which businesses can interact with the administration should be operational by 2019. This single window will enable SMEs to find all relevant information about their situation, to access the services which are available to them and monitor their demands ...

Furthermore, the Government has finalized its reform of the SMEs internationalization aid, which is implemented since September 2015. This aims to consistently simplify the service offer while giving more flexibility and readability to businesses and an accelerated payment of granted subsidies. The aids are combined in a portfolio of five large envelopes, in which the Walloon companies will have the opportunity to compose their own support, based on their project: consultancy support, communication support – support for the participation in fairs and shows abroad, support for mobility outside the EU (market penetration trips), support for opening non-EU representative offices.

Still on the subject of support for internationalization, the Wallonia-Europe 2.0 consortium was selected for the further development of the Walloon network EEN (Enterprise Europe Network).

4.3. Administrative simplification

As mentioned in the previous sections, administrative simplification is at the heart of the strategy of the Walloon Government, which has resulted in different simplification initiatives as part of reforms in Wallonia. Additionally, other measures can be identified.

The Let's Simplify Together Plan 2010-2014 has been evaluated during the first half of 2015. It was extended until the end of 2015. At the end of 2014, the effective gain of administrative burden is estimated at € 38 million, to which a potential gain must be added (linked to the full implementation of measures) of € 26 million. The gains mostly concern citizens (56%), but also businesses (18%) and civil servants (19%). A significant potential gain remains for businesses. The Crossroads Bank for Data Exchange (BCED - Banque Carrefour d'Echange de Données) is the main achievement of the plan; it represents 87% of the actual gain.

Another major project concerns the electronic forms. Between 2009 and 2014, the number of forms rose from 73 to 211, and the number of online steps was multiplied by 6.5 and the number of electronically signed transactions also rose sharply.

Furthermore, work continues on the development of the use of authentic sources. In June 2015, the Government decided to create a database of authentic "company" sources to reduce the administrative burden on businesses and to extend the principle of trust. It will enable a one-stop "business" window. It will also develop a one-stop window for other target groups (citizens, non-profit, local authorities) in a multi-channel approach and the Open Data. The projects will be launched in 2016. These projects, carried by the officers of the Walloon Public Service, are part of the Administration Agreement of this service, in the Walloon digital plan and the plan " Let's Simplify Together Plan 2016-2020".

The draft decree on the Walloon Code for territorial development is being discussed in Parliament; the Government approved the implementing decree in first reading. Its objective is to facilitate the implementation of urban projects by citizens, governments and Walloon companies by creating more flexible land use and urban planning tools, improving the decision making process (smoother procedures, decision predictability guarantee) and by reducing the administrative burden.

On regulated professions, the transfer of skills was made in 2015 to unchanged regulations to ensure the continuity of service. The legislation applies in the three regions based on the principle of mutual recognition. An assessment of the improvement and simplification possibilities is ongoing.

4.4. Structural and Investment Funds

The programming of the 2014-2020 Structural and Investment funds is being implemented.

The thematic priorities are closely coordinated with the objectives of the Europe 2020 Strategy and complement the regional strategy developed in this framework, notably in connection with the recommendations made by the Council. The contribution of the Funds was pointed throughout the previous sections.

Concerning the ERDF, it will include support for the economy's competitiveness and particularly of SMEs, R&D and innovation, in accordance with the Region's smart specialization strategy, the development of renewable energy and efficiency in the use of resources, but also the development of training infrastructure. The priorities developed under the ESF focus on lifelong training and the integration into the labour market, especially for the young and vulnerable, entrepreneurship, social inclusion and the fight against discrimination and school dropout.

The ERDF and ESF projects that have been selected following the call for projects are gradually finalized on the basis of feedback, and finally approval by the Government. Furthermore, in July 2015 the Government approved the financing of projects managed by sub-regional or local entities, for a budget of 85 million. A second call for projects was also launched in December 2015 (due in February 2016) for the ERDF and ESF measures, for which the overall budget had not been allocated at the first call; it covers a total budget of around € 85 million.

In addition, the Government is gradually adopting the rules for applying the aid schemes which will be implemented with support from the ERDF, for subsidies or financial instruments.

Finally, the 2014-2020 Walloon programme for rural development (PWDR - Programme wallon de développement rural) funded by the EAFRD was approved in August 2015. The calls are in progress. The Government decrees on the implementation modalities were adopted in the autumn 2015. The PWDR finances a wide range of measures for the benefit of farmers and all the agricultural stakeholders. These relate in particular to young farmers, vocational training in agriculture and forestry, organic agriculture, nature conservation, investment in rural areas and tourism.

Bijlage 3: Hervormingsprogramma van de Franse Gemeenschap (in het Engels)

Introduction

The strategic directions of the Government of the French-speaking Community for 2014-2019 are detailed in the Community Policy Declaration (CPD).

The priorities for this period are in particular to:

- Adopt a teaching excellence pact;
- Reevaluate vocational education;
- Strengthen the guidance and assessment tools to reduce failure in higher education and increase the number of graduates;
- Invest in basic research;
- Invest in school buildings and increase the number of free places;
- Develop cultural and artistic education.

These priorities will be further supported through the *2014-2020 Structural and Investment Funds programmes*, which the Commission approved in December 2014. On 10 February 2015 the Government of the French-speaking Community approved the ESF projects selected in the first call for proposals, including the actions supported by the *Initiative for youth employment* for a total budget of €800 million (50% from the ESF).

As planned by the regulatory framework for Cohesion Policy, the Structural and Investment Funds for the period 2014-2020 will primarily support the policies developed in response to country-specific recommendations, aiming to contribute to the objectives of the Europe 2020 Strategy.

A top priority of the ESF involving institutional stakeholders of the French-speaking Community is to promote self-employment by jobseekers. Colleges, universities, and education for social advancement institutions are involved in this measure which will ultimately concern 6,300 jobseekers in Wallonia and Brussels.

The ESF also supports the offer of high-added value training programmes geared to jobseekers and workers alike, including teachers and trainers, as well as services for the accreditation of skills and prior experience. Higher education and education for social advancement have been mobilised to that end, as has the consortium for the accreditation of skills. Some 75,000 unemployed and 95,000 employed workers should be trained by the end of the programme.

The improvement of education and training systems, with particular emphasis on technical and vocational instruction, and the establishment of new frames of reference for training constitute another ESF priority. Projects that meet these objectives will be carried out by the *Service francophone des métiers et des qualifications* (SFMQ) [Francophone Service for Trades and Skills], higher education and education for social advancement.

Targeted actions are taken to strengthen social cohesion. They are geared first to providing guidance and support to people threatened with exclusion so as to enable them to participate in vocational training and integration mechanisms so that they can rejoin the world of work. Non-profit associations for lifelong education and the *Office de la Naissance et de l'Enfance* (ONE) [Birth and Early Childhood Agency] will be involved in this objective. At the end of the programme, 80,000 people in Wallonia and Brussels should be back on the job-hunting trail.

Similarly, pre-training programmes are developed for a less qualified target group. These training programmes are imparted under work-linked education and education for social advancement.

Specific actions are moreover pursued to fight against discrimination (based on sex, ethnic origin, religious conviction, disability, sexual orientation, etc.) as well as against poverty. Non-profit associations for lifeline education, distance learning and the ONE will be involved in such actions.

Finally, the integration of young people into the labour market constitutes a top priority of the ESF, particularly through the *Youth Employment Initiative* (YEI). To that end, the co-financed projects are geared to preventing students from dropping out of school, and offering work-linked training and internships in particular. Many operators have been mobilised to that end, in particular work-linked education (CEFA), compulsory education including specialised education, education for social advancement, higher education, the *Centres Psycho-Médico-Sociaux* (CPMS) [Medical and Social Counselling Centres], and school reintegration services.

Under the implementation of the European recommendation relating to the Youth Guarantee, the community and regional authorities have adopted several calls for projects under the ESF/YEI – calls for projects which were issued in 2015 relating to the Education Action – Youth Outreach Plan, Youth Guarantee, Accrojump and the Cefaccroche project for the Brussels-Capital Region and the Provinces of Liège and Hainaut. Furthermore, a call for a project to fight against dropping out of school for the Provinces of Luxembourg, Namur and Walloon Brabant was also issued in September 2015. Thus, 110 projects to fight against dropping out of school aimed in particular at NEET (*Not in Education, Employment or Training*) have been financed since November 2015.

1. Response to the specific recommendations per country

1.1. Address labour shortages and skill mismatches

1. In April 2014, the Parliament of the French-speaking Community, the Walloon Region and the French-speaking Community Commission (Cocof) adopted the decree on the implementation of Qualifying Education¹⁶ – Training – Employment catchment areas. The purpose of these catchment areas is to strengthen the links and synergies in training, education and employment through the development of joint projects and the search for optimal coherence between the training and education offer, and the identified socio-economic needs. Additional offers for internships and investments by companies in schools, with training operators, are discussed and planned, in these catchment areas. The territory of Wallonia and of Brussels has been divided into 10 catchment areas. Each of them is managed by a body composed, in a balanced manner, by representatives from:

- education;
- vocational training;

¹⁶ Qualifying education defines the programmes of instruction in secondary schools geared to learning a trade or occupation.

- employment;
- social and occupational integration;
- the social partners.

The 10 “Qualifying Education – Training – Employment” catchment areas were created and implemented in September 2015. The *Instances de Pilotage Inter-réseaux de l’Enseignement Qualifiant* (IPIEQ) [Qualifying Education Inter-network Management Bodies] have managed to adopt initial plans to re-deploy the offer based on optimised programmes in line with the world of work. These plans are valid for 4 years.

2. The reform of the single contract for work-linked education and training has been finalised, and the single contract has been in force since 1 September 2015. It concerns more than 10,000 young people in Wallonia and Brussels. The single work-linked contract was developed through a cooperation agreement (French-speaking Community, Walloon Region and French-speaking Community commission). The mechanism is managed by a new public interest organisation, the *Office Francophone de Formation en Alternance* (OFFA) [French-speaking Work-linked Training Agency]. This body is therefore in charge of managing work-linked training in the French-speaking area of Wallonia and Brussels and of coordinating work-linked training operators, namely the *Centre d’Enseignement et de Formation en Alternance* (CEFA) [Work-linked Education and Training Centre], and the *Institut wallon de Formation en Alternance et des Indépendants et des Petites et Moyennes Entreprises* (IFAPME) [Walloon Institute of Work-linked Training for SMEs and the Self-employed), the *Service formation des Petites et Moyennes Entreprises* (SFPME) [Training Service for SMEs] in Brussels, and the *Espace formation pour les Petites et Moyennes Entreprises* (EFP) [Training Platform for SMEs]. Beyond coordination and management missions, the OFFA has moreover been assigned an advisory role for the government of the French-speaking Community, the Walloon Regional Government and/or the Board of the French-speaking Community Commission.

Work-linked training is an alternative to the traditional forms of schooling because it combines general/theoretical training (in CEFA, in an IFAPME centre or a SFPME¹⁷ and EFP centre) with occupational practice in a company for the “practical” part. The work-linked learner may not however be compensated on the basis of performance. The common single contract is now a bilateral contract, like an ordinary contract of employment, binding the work-linked learner and the employer. The purpose of the decree is to standardise also the form of the skills assessment for “*every young person who registers for the first time... in order to determine his or her skills, confirm the vocational orientation targeted, and propose a remediation programme as and when required.*”

The decree provides also for a training plan that will have to be divided into three levels of skills: “*coherent and inclusive sets of learning attainments.*” The training plan will have to be implemented for – and adapted to -- each young person. It will be appended to the contract and submitted to the new OFFA. This is a rolling plan which may under no circumstances exceed six years. It must also contain the prerequisites of the young person, and copies of certificates and diplomas he has already earned, thereby constituting the equivalent of a school file or a skills passport.

The training operators (CEFA, IFAPME, SFPME and EFP) will have to proceed to the approval of the partner companies, and the latter will then be centralised and accredited by the OFFA subject to compliance with certain criteria, such as: being listed as a company (in the *Banque Carrefour des Entreprises*

¹⁷ The IFAPME is a training organisation in Wallonia and the SFPME its equivalent in Brussels.

[central business register], being in order with tax and social security obligations, designate a tutor, who is in turn approved by the operator, etc.

3. There is also a new cooperation agreement (French-speaking Community, Walloon Region and French-speaking Community Commission) of October 2015 concerning the *SFMQ*. The purpose of the new cooperation agreement is to reform the *SFMQ* in order to make it more efficient: accelerate its production of trade and training profiles and their concrete implementation. The aim is to attain 105 profiles by 2017. Forty-five trade and training profiles have already been finalised and 71 new trades are under preparation. These profiles divide the training programmes into “*unité d’acquis d’apprentissage*» (UAA) [learning attainment units], thereby organising the training courses into “*modules*” whereby skills can be acquired gradually. The learner will be issued a document at the end of each successfully completed module attesting to the acquisition of the corresponding skills. A person that has earned all the UAAs of a trade will be duly certified. This will enable a student in qualifying education and a job seeker in vocational training to obtain the same skills for the same trade.

4. The reform of qualifying education, in particular with a view to its revaluation, is one of the lines of the education reform under the Pact for Excellence in Education (which should be adopted at the end of 2016). Under this reform, in November 2015 the Government of the French-speaking Community agreed to grant a subsidy to 30 *Centres de Technologie Avancées* (CTA)¹⁸ [Advanced Technology Centres] amounting to €830,000 for budget year 2015.¹⁹

5. Trainee placement and business immersion have improved considerably since September 2015. Trainee placements have moreover become compulsory in a certain number of programmes. Business immersion experiments will be increased in the future. A trainee placement for teachers has been created with the help of the Education foundation: more than fifty teachers from technical and occupational fields from 17 schools under three French-speaking networks become immersed in working conditions in eight participating companies: D’Ieteren Auto, the Ateliers de la Meuse, the STIB [Brussels Public Transport], Sonaca, Heidelberg Cement, Carmeuse, JTEKT and Techspace Aero. It is worth noting that the French-speaking Community also promotes technical fields and trades via a website “*moncolemonmetier.be*” (my school-my trade), and issues information datasheets on the programmes (and thus on the trades) which are available to a broad public. The point devoted to higher education also features the preliminary draft decree that generalises work-linked education in colleges and universities.

6. Two decrees were adopted in April 2015, amending the general regulations for (secondary and higher) education for social advancement²⁰, to enable greater convergence (same pass level, same as-

¹⁸ An Advanced Technology Centre (CTA) is a structure recognised by the government of the French-speaking Community, installed in a secondary qualifying education establishment that places state-of-the-art equipment at the disposal of the pupils, students, and teachers in secondary, higher and social advancement education, irrespective of the network and nature of the instruction, as well as IFAPME/SFPME trainers, jobseekers, and workers. This qualifying training offer must be complementary, in geographic and sectoral terms, to the offer of the Competence Centres in the Walloon Region and to the Occupational Reference Centres in the Brussels Region. The CTAs are developed as a matter of priority for expanding occupational sectors to provide an even more specialised training than that provided by technical and vocational branches and thus to meet the needs of the sectors concerned (trades where there is a shortage of labour). There are 23 CTAs in the Walloon Region and 7 in the Brussels Region.

¹⁹ The Decree of 11 April 2014 that guarantees educational equipment for qualifying education and defines the organisation of Advanced Technology Centres provides for the assumption of the flat-rate annual operating costs and the expenses for consumables of the CTAs.

²⁰ Created by the Decree of 16 April 1991, education for social advancement, which is imparted during the day and in the evening, has the particular feature of offering both compulsory and higher education. Another of its characteristics is that it organises education in a modular fashion. Article 8 of the Decree of 1991 provides that “establishments of education for social

assessment criteria, harmonisation of educational practices), improve personalised counselling for students and adapt the organisation of education for social advancement to the times and lifestyles of the learners, who often work whilst undergoing training.

7. More generally, the improvement of basic skills for all, the fight against repeated years and dropping out, with a view to full participation in education for all, particularly persons from a migrant or underprivileged background (cf. SWD(2015)21, pp. 61-65²¹) are other lines of the reform enshrined in the Pact for Excellence in Education.

2. Thematic objectives of the Europe 2020 Strategy

2.1. Higher education

At the end of February 2015, the Government approved a draft decree pertaining to several amendments of the "Landscape" decree at the request of the sectors, geared chiefly to simplifying and harmonising the appeal procedures and harmonising the structure of the academic curriculum. Students who have earned 30 credits in their programme can henceforth complete their course without having to repeat years, and the re-orientation mechanisms are available as of the January session. On 10 December 2015, the Parliament of the French-speaking Community adopted a decree on the assessment of learning activities which stipulates that: *"Students shall be exempted from having to undergo an assessment of a successfully completed course in the same academic year, unless they expressly request to do so in order to improve their mark. The panel of examiners may exempt students from a course for which they earned a mark of at least 10/20 from one academic year to the other."*

The improved accessibility of higher education is continued, in particular with regard to the cost of education, as well as to social counselling of students and orientation.

To deal with the increase in the number of students, on 1 February 2016 the French-speaking Community adopted a draft decree that provides for refunding higher education in the years 2016 to 2019, for a total amount of ca. €107.5 million, to be distributed among institutions and disbursed as follows: €10 million in 2016, €17.5 million in 2017, €39 million in 2018, and €41 million as of 2019.

Further to the work-linked master's degree programmes already in place, on 24 February 2016 the Government of the French-speaking Community approved a draft decree that generalises work-linked education in colleges and universities. Work-linked higher education has hitherto (2011) pertained only to pilot experiments in colleges, which the main business federations support. This support is indispensable for this type of training which is given in part in a partner company. The scientific, technological and economic disciplines are most concerned, whether for students or adults who return to school. The draft decree also concerns education for social advancement in such fields as the economy, the art of building and biomedical sciences. Adults will be able to complete training or opt for a career change through short programmes that combine courses at appropriate times and in-company schemes. The draft has already been the subject of discussions in employers' organisations but also in trade unions, as well as member institutions of the *Académie de Recherche et d'Enseignement Supérieur* ARES [Academy of Research and Higher Education] (an umbrella organisation for higher education). It must still be approved by the Parliament of the French-speaking Community.

advancement shall be authorised to take into consideration, for admission, the courses and the results obtained in them, the aptitudes acquired in all education or other types of training, including occupational experience."

²¹ Commission staff working document. Report 2015 for Belgium containing an in-depth review of the prevention and correction of macroeconomic imbalances {COM(2015) 85 final}

It is worth noting that in May 2015, the ministers for education in the Benelux adopted a decision for the automatic recognition of higher education diplomas in the three countries concerned.

2.2. Compulsory education

In January 2015, the French-speaking Community unveiled its “*Pact for Excellence in Education*,” geared to four key areas:

- Improve the knowledge and skills of pupils;
- Provide better support for the pupil to help him succeed;
- Invest in and support education stakeholders;
- Improve the governance of education.

In January 2016, thirteen workgroups submitted their interim reports under the Pact. The government will be called upon to consider them in the coming months. The Pact for Excellence in Education should be adopted in 2016.

The development work of the *Pact for Excellence in Education* has entered its 3rd phase. Some legislative measures anticipated the adoption of the Pact and entered into force as of the autumn semester in September 2015: fight against dropping out of school (with the support of the ESF) and reduction of the number of authorised days of absence, redefinition of the conditions of orientation to specialised education and strengthened counselling for students with learning difficulties in ordinary education, complete renewal of additional budget resources for differentiated supervision, new provisions concerning not having pupils repeat the 3rd year of nursery school, and fight against bullying.

Description of the measures:

1) Reduction of the number of unjustified half-days of absence in secondary education to fight against absenteeism and dropping out.

Pursuant to the decree containing various urgent provisions on education adopted on 14 July 2015, the number of unjustified half-days of absence as of which the administration of secondary schools has to report the students concerned to the Board of Education, has been reduced from 20 to 9. This measure is accompanied by a mobilisation of existing school reintegration services which could stand reinforcement: €15 million will be allocated to projects relating to the fight against dropping out of school under the ESF programme for schools and Youth Outreach organisations and additional resources will be earmarked to support additional measures. A partnership agreement could be concluded by and between a school reintegration service and an organisation whose primary mission is to fight against failure in and dropping out of school, so as to increase the number of pupils attended to. These measures constitute one of the first steps in a vaster plan to fight against dropping out of school which will be discussed in connection with the work of the Pact for Excellence in Education.

2) The rules of referral have been recast so as to reduce the number of referrals to specialised education.

Pursuant to the programme decree, new measures for referral and integration counselling for pupils in specialised education were adopted by the Parliament of the French-speaking Community on 14 July 2015 to address in particular an observation to the effect that our ordinary education is not sufficiently inclusive and at times relegates pupils too easily to specialised education. New rules are provided on

decisions for referring a pupil to specialised education. The lack of proficiency in the language of instruction or stemming from a disadvantaged social background does not constitute sufficient reason for referral to specialised education.

3) On 14 July 2015, the French-speaking Community of Belgium voted to renew additional budget resources for differentiated supervision.

The differentiated supervision policy and differentiated funding add human and financial resources to establishments that educate students stemming on average from socio-economically less favoured neighbourhoods. Today, it covers about one pupil out of four. This effort in what are known as disadvantaged schools is made in two ways: more teachers in the schools concerned, for one, which represents an effort of €48 million per year, and also additional resources to the tune of nearly €14 million per year, 25% of which is used to take on additional support staff. The Government decided that 25% of such additional resources must be allocated for the remuneration of the staff involved in the fight against school failure. The aim will therefore be to use this minimal 25% figure to strengthen both the additional staff and the capacities to mobilise additional periods for remediation, supervised study, learning support, educational advice, continuing training, teamwork, tutoring, etc.

4) Prohibition to keep pupils unjustifiably in the third year of nursery school.

The Parliament of the French-speaking Community adopted measures on 14 July 2015 to fight against keeping pupils unjustifiably in the third year of nursery school (repeat year). Such repeat year will henceforth be authorised only for exceptional reasons and subsequent to the option of the head of the Medical and Social Counselling Centre.

5) Fight against bullying at school.

A set of coordinated measures to fight against bullying among pupils at school was approved by the Government of the French-speaking Community in 2015.

Six lines of approach were defined and implemented to fight against bullying as of mid-September 2015:

- Entry of a preventive measure in the curriculum;
- Launch of a major research action for the years 2015-2018;
- Launch of a structured prevention and support network against bullying for the years 2015-2018;
- Creation of a platform comprising all the resources on the matter;
- Mobilisation of pupils in the fight against bullying; launch of an appeal for campaign plans to fight against harassment among students in secondary education and dissemination of a support programme for students;
- Call for proposals for “peer” training among pupils in the 5th and 6th years of primary school and in lower secondary school.

For its decree of 4 February 2016, the Government of the French-speaking Community has decreed that by 1 September 2018 at the latest each establishment must draw up a guidance plan for a 6-year period, according to the procedures defined by the Government, which must include in particular the following points:

- The strategy deployed to ensure that each pupil passes and to enable him to acquire the learning and achieve the objectives expected;
- The teamwork strategy for all teachers in the school and for the reception and guidance of new teachers;
- The school strategy for continuing training of its staff, particularly on issues or subjects that will enable it to provide specific support to the teaching teams and to the pupils;
- The school strategy to fight against failure at school, dropping out and repeating years;
- The school strategy for the integration of digital tools in its methods of instruction and governance;
- The school strategy in the integration of pupils and on reasonable arrangements for pupils with recognised specific needs;
- The strategy for partnership and cooperation with the parents of the pupils;
- The strategy for learning and access to culture and to reading as well as cooperating arrangements with cultural and public reading institutions in the area;
- The strategy for learning and accessing sports as well as cooperation with athletic institutions in the area;
- The description, in the case of qualifying education offer, of partnerships with companies and employers from the sector concerned;
- The prevention of and dealing with discrimination and violence at school, including specific measures concerning bullying, cyber bullying and exceptional events, as well as partnerships with the Youth Outreach and school mediation services;
- The strategy relating in particular to the promotion of citizenship, health, education in the media, environment and sustainable development;
- The strategy relating to the orientation of the students and the promotion of orientation tools throughout the school career of each pupil.

The reforms presented above concerning the development of work-linked training, partnership, and the reinforcement of links between education and the business world, in particular through qualifying education, will also contribute to the fight against dropping out of school.

Furthermore, in November 2015, the Government of the French-speaking Community of Belgium adopted a draft decree to switch distance learning into e-learning. The modules offered will make it possible to prepare for examinations as a matter of priority in order to earn primary school diplomas (CEB), lower secondary (CE1D and CE2D) and general (CESS), technical, and vocational secondary school diplomas.

2.3. Social inclusion

In December 2014, the Government of the French-speaking Community adopted an Anti-discrimination Plan organised round three priorities: young people, the media and coherence in governance. Fifty-three measures were entered in this plan which commits each of the ministers in their area of purview.

An assessment process is to be conducted on an annual basis. The first measures are geared particularly to the fight against racism, promoting the inclusion of persons with disability and the fight against homophobia.

In September 2015, the Government of the French-speaking Community of Belgium decided to create reception and schooling facilities for newly arrived pupils (DASPA) in addition to those that already exist, to deal with the arrival of new migrants. There are currently 80 DASPAs that will be organised, which will make it possible to meet the requirements and needs of schools and reception centres. Furthermore, 1520 additional periods of supervision have also been granted to schools that organise a DASPA to strengthen their programme. Nearly 4,000 children of refugees have thus been entered in this structure and benefit from learning adapted to their needs.

The Government of the French-speaking Community agreed to increase the offer of “French as a foreign language” courses given by different operators of education for social advancement as of January 2016. 10,000 additional hours have thus been added to the 90,000 existing periods. This increase of the offer of French as a foreign language for adults will enable the French-speaking Community to increase its role in the reception of refugees. The cost of this measure amounts to €588,000.

Under the 6th State reform, the *Fonds d’Impulsion à la Politique des Immigrés* (FIPI) [Fund to Promote Immigration Policies] was discontinued and its resources were transferred in part to the federated entities which assume this mission henceforth under their respective competences. Against this background, the French-speaking Community has redefined the objectives and the allocation of funding and has adopted a new work environment, the “*Projets de Promotion de la Citoyenneté et de l’Interculturalité*” (PCI) [Projects for the Promotion of Citizenship and Inter-culturalism]. A first call for proposals was adopted in June 2015, along three lines: Civic education, Intercultural dialogue, promotion of diversity and the fight against racism, and Rights of Migrants. 160 projects were selected for this call, for an amount of €1,450,000. A new call for proposals will be issued in May 2016.

The French-speaking Community shall take multiple actions to reduce inequalities and to fight against poverty. Many studies show an unprecedented increase of inequalities and poverty in Belgium. The Government of the French-speaking Community has decided to keep pace with the Walloon and Brussels Governments and to devise a specific action plan also to tackle the problem of poverty – a cross-sectional policy priority.

The particular feature of the plan is that it pertains also to the reduction of inequalities. The overall objective is to fight against determinisms, promote the development of personal skills, social emancipation and access to rights for all citizens, irrespective of their conditions or origins. The French-speaking Community may act indirectly on household income – by improving financial accessibility to crèches or free schooling, for instance – but it has in particular many levers to tackle this problem upstream or to arrest the exclusion and impoverishment process.

Thus, on 17 February 2016, the Council of Ministers of the French-speaking Community adopted an orientation note that defines the operational objectives, structure, methodology and phasing of the plan. It will leave plenty of room for consultation and cooperation with the key stakeholders and all professionals in the field. The Brussels Forum and the Walloon Network for the Fight against Poverty have already participated in drawing up this orientation note.

The plan pays particular attention to:

- Families, children and young people;

- Gender issues, considering persisting inequalities between men and women and their impact in terms of risks of social exclusion and impoverishment;
- Exclusion phenomena linked to cultural origins;
- People who have gone through a lengthy institutional route (*Institutions Publiques de Protection de la Jeunesse* (IPPJ) [Public Youth protection Institutions], prison, hospitalisation for mental health,...).

There are four key areas of work that pertain to all the competences of the French-speaking Community:

- Get the social ladder to work;
- Protect children and young people;
- Promote social emancipation;
- Improve the general governance.

At the end of the consultation phase, which started in March 2016, the Government of the French-speaking Community will focus on drawing up concrete proposals for the final approval in June 2016.

Bijlage 4: Hervormingsprogramma van het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap

Voorwoord

Het voorliggende Vlaamse Hervormingsprogramma (VHP) 2016 is inmiddels het zesde op rij dat Vlaanderen opmaakt en het tweede dat door deze Vlaamse Regering wordt voorgelegd.

De Vlaamse Regering is overtuigd dat het opstellen van een eigen hervormingsprogramma een belangrijke hefboom is om overheden en stakeholders binnen Vlaanderen nauwer bij het Europees Semester te betrekken. Net zoals in 2015 het geval was, werd in overleg getreden met het Vlaams Parlement en de sociale partners en kregen eveneens verschillende goede praktijken van de VLEVA-leden, waaronder de (boven)lokale besturen een plaats in dit hervormingsprogramma. Op deze manier neemt Vlaanderen in het kader van het Europees Semester het nodige eigenaarschap op en ondersteunt ze ten volle de inspanningen van de Europese Commissie (EC) om het draagvlak voor het Europees Semester verder te versterken.

In haar hervormingsprogramma geeft Vlaanderen een maatgericht antwoord op de landenspecifieke aanbevelingen en de uitdagende Europa 2020-doelstellingen. Zo krijgt de EC ook een fijnmaziger beeld van de maatregelen die op Vlaams niveau worden genomen. Om ervoor te zorgen dat Vlaanderen nog meer kan inspelen op de analyses die de EC in haar landverslag maakt of de landenspecifieke aanbevelingen, vraagt de Vlaamse Regering dat het voortaan regiospecifieke aanbevelingen en analyses zou ontvangen. De Vlaamse Regering blijft open staan voor een dialoog met de EC hieromtrent.

De Vlaamse Regering schaaft zich voluit achter de positieve spiraal van begrotingsdiscipline, structurele hervormingen en investeringen en deze elementen zijn ook duidelijk in het Vlaams hervormingsprogramma opgenomen. De Vlaamse Regering stelt vast dat in het kader van het Europees Fonds voor Strategische Investeringsprojecten (EFSI) de eerste investeringsprojecten in Vlaanderen zijn goedgekeurd. Vooralsnog gaat het over kleinere projecten, maar de Vlaamse Regering hoopt dat er EFSI-ondersteuning komt voor grote, belangrijke, duurzame investeringsprojecten en dat EFSI in 2016 een doorstart kent. Om die nodige investeringen mogelijk te maken, blijft de Vlaamse Regering voorstander om grote investeringsprojecten over een langere periode dan de constructieperiode te kunnen afschrijven (conform het principe van de bedrijfsboekhouding), uiteraard binnen het kader van het stabiliteits- en groeipact en met behoud van de begrotingsdiscipline. Vervolgens blijft de Vlaamse Regering vragende partij voor een grotere rechtszekerheid bij de pps-constructies.

De Vlaamse Regering heeft eind januari in het EC-werkprogramma 2016 zeven dossiers geïdentificeerd die voor Vlaanderen prioritair zijn. Eén van de deze dossiers heeft betrekking op volgende stappen voor een duurzame Europese toekomst. Ook Vlaanderen wil klaar zijn voor de toekomst. De Vlaamse Regering werkt volop aan een toekomstvisie op de Europese Unie die een Vlaamse kijk op het bestuursmodel, de bevoegdheden en de beleidskeuzes van de EU zal formuleren. Met haar Visienota 2050 blikte de Vlaamse Regering op de langere termijn vooruit en wil het Vlaanderen voorbereiden op een toekomst vol ingrijpende veranderingen. In deze visienota worden ook de 'sustainable development goals' (SDG's) 2030 meegenomen waaraan Vlaanderen nu al concrete invulling wil geven.

Geert Bourgeois

Minister-president van de Vlaamse Regering

Managementsamenvatting

Vlaanderen is een actieve partner binnen de meerlagige bestuurscontext van het Europees Semester en het Vlaams Hervormingsprogramma (VHP) 2016 is daarvan een belangrijke exponent. Vlaanderen neemt met een eigen hervormingsprogramma eigenaarschap op en door de inbreng van het Vlaams Parlement, de sociale partners, de (boven)lokale besturen en stakeholders in het VHP wordt verder ingezet op het versterken van het draagvlak van het Europees Semester in Vlaanderen.

Het VHP wil een antwoord bieden op de landenspecifieke aanbevelingen van juli 2015, de door de EC geïdentificeerde investeringsuitdagingen en de Europa 2020-doelstellingen zodat daarmee maximaal wordt ingespeeld op het landverslag van de EC over België dat op 26/02/2016 werd gepubliceerd.

Maatregelen in het kader van de grote economische uitdagingen

De voor Vlaanderen relevante landenspecifieke aanbevelingen

- Inzake LSA 1 (overheidsfinanciën), wordt verder ingezet op gezonde overheidsfinanciën, een groeivriendelijk begrotingsbeleid en een nominaal evenwicht vanaf 2017.
- Wat LSA 2 (belastingheffing) betreft, werden er verschillende initiatieven opgestart en maatregelen uitgewerkt om de bestaande fiscale wetgeving te hervormen met het oog op het bekomen van een meer coherent en doelmatig geheel. Er kan in dit verband o.a. verwezen worden naar (i) de Vlaamse codex fiscaliteit, (ii) de vereenvoudiging, verlaging en vergroening van de Vlaamse onroerende schenkbelasting, (iii) de verstrenging van de belastingvermindering voor nieuwe energiezuinige woningen. Wat de verruiming van de belastbare basis betreft, kan verwezen worden naar de kilometerheffing voor zwaar goederenvervoer en de hervorming van de Vlaamse verkeersbelasting.
- Wat LSA 3 (arbeidsmarkt) betreft, worden verschillende maatregelen genomen die een betere werking van de arbeidsmarkt moeten bewerkstelligen en moeten bijdragen tot een hogere werkzaamheidsgraad. Er wordt daarbij ingezet op het (1) garanderen van de jeugdwerkgarantie (2) maatregelen voor langdurig werklozen (nieuw systeem van tijdelijke werkervaring), (3) de vereenvoudiging van het doelgroepenbeleid, (4) het ondersteunen van de combinatie arbeid en gezin (kinderopvang en regionalisering van de bevoegdheden dienstencheques), (5) een mobiliserende strategie met focus op talenten en doorbreken van vooroordelen, (6) de modernisering van het secundair onderwijs, (7) een omvattend beleid inzake leerrecht, spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten, (8) de realisatie van een vlotte doorstroom van onderwijs naar arbeidsmarkt en het wegwerken van de discrepantie inzake vaardigheden (o.a. duaal leren, Vlaamse kwalificatiestructuur, STEM, ondernemend onderwijs), (9) maatregelen inzake levenslang leren (o.a. de hervorming van het volwassenenonderwijs, onderwijskwalificerende opleidingstrajecten) en (10) hervorming van het systeem van de opleidingsaansporingen.

De investeringsuitdagingen

De Vlaamse Regering blijft bovenal een investeringsregering. Eén van de topprioriteiten daarbij is het verder bevorderen van het ondernemingsklimaat (nieuw clusterbeleid, de verdere vereenvoudiging van de KMO-portefeuille, de invoering van de KMO-groeisubsidie, internationaal ondernemen, een vlotte toegang tot kapitaal waarbij de Participatiemaatschappij Vlaanderen een cruciale rol speelt). Er wordt ook ingezet op de transportinfrastructuur, de circulaire economie, het beheersbaar houden van de energiekosten, het industrieel beleid (Industrie 4.0) en aangepaste wetgeving (o.a. omgevingsvergunning) ter ondersteuning van het investerings- en ondernemingsklimaat.

De Europa 2020-doelstellingen

Vlaanderen volgt de Europa 2020-doelstellingen via het voorliggende hervormingsprogramma van nabij op en neemt een waaier van maatregelen:

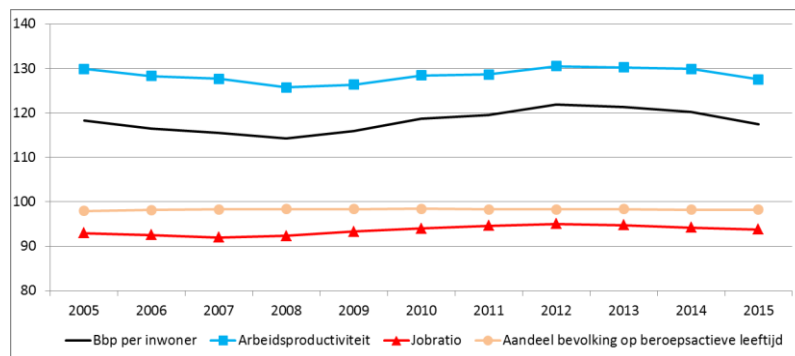
- **Onderzoek en ontwikkeling.** De extra middelen die de Vlaamse Regering vrijmaakte, lonen: van een percentage van 2,12 (2009), bereikte de indicator 2,54% in 2013, het hoogste ooit en in vergelijking met 2009 een vooruitgang van ruim 23%. Belangrijk zijn o.a. het nieuwe clusterbeleid en het nieuw Agentschap Innoveren en Ondernemen.
- **Klimaat en energie.** Op 4/12/2015 sloten de 4 Belgische ministers bevoegd voor klimaat een akkoord over de verdeling van de vereiste Belgische inspanningen op het vlak van klimaat en energie. Wat het verminderen van de broeikasgassen betreft, speelt het Vlaams Mitigatieplan 2013-2020 een belangrijke rol. Inzake het verbeteren van de energie-efficiëntie kan o.a. verwezen worden naar het renovatiepact, de energielening. Inzake het bevorderen van het aandeel hernieuwbare energie kan o.a. verwezen worden naar de conceptnota 'Fast Lane' voor windenergie, de aanpassing van het bestaande steunkader voor groene warmte en het opentrekken van deze steun voor diepe geothermie, het actieplan 'Clean Power for Transport'. In de jaren 2013 en 2014 voldeed de Vlaamse uitstoot van broeikasgassen aan de jaarlijkse reductiedoelstelling. Dat leidde tot een overschot van respectievelijk 1,9 en 3,5 Mton CO₂-eq. in 2013 en 2014. Het aandeel hernieuwbare energie komt in 2014 uit op 5,7% (quasi een verdubbeling sinds 2008) en inzake energie-efficiëntie wordt bijna het tussentijds doel van 9% energiebesparing in 2016 (t.o.v. het gemiddelde 2001-2005) behaald.
- **Werkzaamheid.** Vlaanderen blijft wat ter plaatse trappelen en bereikt in 2014 een werkzaamheidsgraad van 71,9%. Het blijft evenwel kordaat maatregelen nemen om de werkzaamheidsgraad te verhogen, zoals uit het antwoord op landenspecifieke aanbeveling 3 duidelijk blijkt.
- **Onderwijs.** De dalende trend inzake vroegtijdige schoolverlaters wordt voortgezet (2014: 7%) en wat het aandeel 30-34 jarigen met een hogeronderwijsdiploma betreft, wordt in 2014 44,8% behaald en blijft de Vlaamse Europa 2020-doelstelling van 47,8% haalbaar. Vlaanderen blijft maatregelen nemen om de Europa 2020-doelstellingen te realiseren, zoals uit het antwoord op landenspecifieke aanbeveling 3 duidelijk blijkt.
- **Inzake armoede of sociale uitsluiting** blijven de cijfers vrij stabiel; er is voorlopig geen dalende trend waarneembaar. Wat maatregelen betreft, kan verwezen worden naar het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding.

Deel 1. Macro-economische ontwikkelingen in het Vlaams Gewest

Het Vlaamse Gewest vertegenwoordigt 57,6% van het Belgische bruto binnenlands product (bbp)²² en 57,4% van de Belgische bevolking. (data van 2015, o.b.v. het middellange termijnmodel HERMREG, aangevuld met Eurostat-gegevens en verwerkt door SVR). Het bbp per inwoner in het Vlaamse Gewest kan in 2015 geraamd worden op 33.500 euro koopkrachtpariteiten (kkp) per inwoner. Dat is 17% en 8% hoger dan gemiddeld in de EU28 en de EU15. In 2010 lag deze indicator voor het Vlaamse Gewest 19% hoger dan het EU28 gemiddelde, maar t.o.v. de EU15 was het eveneens 8% meer. Specifiek voor België is er de kleine geografische omschrijving van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Dat maakt dat er relatief veel pendel is van werkenden wonend in het Vlaamse Gewest en werkend in het hoofdstedelijk gebied. Een correctie daarvoor verhoogt het Vlaamse bbp tot 36.000 euro per inwoner, of 26% meer dan gemiddeld in de EU28. Het Vlaamse Gewest dankt zijn relatief hoge bbp vooral aan een hoge arbeidsproductiviteit. Deze is 27% en 18% hoger dan het EU28 en EU15 gemiddelde. Dit is een troef voor de Vlaamse economie. De hoge scholingsgraad van de werkende bevolking en de kapitaalsintensieve productiewijze zijn een verklaring hiervoor. Anno 2014 heeft 42,4% van de Vlaamse werkende bevolking een tertiaire opleiding. In de EU28 is dit 32,7%.

De jobratio, of het aandeel van de werkgelegenheid t.o.v. de bevolking op beroepsactieve leeftijd (93,8% van het EU28 gemiddelde in 2015) en het aandeel van de bevolking op beroepsactieve leeftijd (98,2% van het EU28 gemiddelde) zijn geen troeven voor de Vlaamse economie. Voor de jobratio speelt de nabijheid van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest een rol. Indien voor pendel daarnaar gecorrigeerd wordt, is de Vlaamse jobratio amper 1% lager dan in de EU28.

Figuur 1: Bbp per inwoner en de componenten ervan, Vlaams Gewest indices (EU28 = 100), 2005-2015 (Bron: AMECO, Eurostat, HERMREG, ADS, bewerking SVR).

Tussen 2005 en het uitbreken van de financieel-economische crisis verloor het Vlaamse Gewest wat terrein t.o.v. de EU28. Dat kwam door de relatieve verslechtering van de arbeidsproductiviteit en werkgelegenheidsgraad. Maar in 2010 – 2012 won het Vlaamse Gewest opnieuw terrein, net door een verbetering in beide indicatoren. Dit kon echter niet bestendig worden in de laatste jaren na 2012 (figuur 1).

Dit kon echter niet bestendig worden in de laatste jaren na 2012 (figuur 1).

Gemiddeld over de jaren 2005-2015 groeide het Vlaamse bbp reëel met 1,3%. Dat is hoger dan in de EU28 of EU15 (1,0% en 0,9%). Van 2011 tot en met 2014 was de reële economische groei in het Vlaamse Gewest groter dan in de twee andere Belgische gewesten. Deze goede prestatie is te wijten aan de jaren vóór het uitbreken van de financieel-economische crisis én ook in de jaren erna tot en met 2012. De Vlaamse groei situeerde zich dan immers boven de EU15 en EU28.

Maar in de periode 2013-2015 klokte de Vlaamse reële bbp-groei met gemiddeld 0,9% lager af dan gemiddeld in de EU28 en EU15 (1,2% en 1,1%). De sterkere Vlaamse economische groei is te wijten aan de

²² Sedert vorig jaar worden de nationale en regionale rekeningen opgemaakt volgens het nieuwe ESR 2010. De introductie van het ESR 2010 zorgt voor een aantal wijzigingen t.o.v. het oude ESR 95, zoals het grotere aandeel van de industrie en een groter belang van de diensten in de uitvoer en een opwaartse herziening van het bbp-cijfer.

grotere werkgelegenheidstoename in het Vlaamse Gewest (+0,8% over 2005-2015) dan in de EU28 of EU15 (telkens +0,4%). Enkel in 2013-2015 lag die lager dan de beide Europese gemiddelden. De toename van de arbeidsproductiviteit was ongeveer gelijk in het Vlaamse Gewest als in de EU28 of EU15. Volgens HERMREG zou de Vlaamse reële economische groei in 2015 uitkomen op +1,3%. Voor 2016 wordt zelfs +1,7% voorspeld. De groeiversnelling wordt ondersteund door de uitvoergroei en vooral door de sterkere bijdrage van de binnenlandse consumptie. Als het bbp per inwoner in 2008 gelijk gesteld wordt aan 100, dan is die in 2014 in het Vlaamse Gewest 101,9. In heel België wordt het niveau van 2008 nog niet bereikt (99,4).

De werkgelegenheidsgroei bedroeg over 2009-2014 +2,3%. De tertiaire sector, in ruime zin, was de motor van de werkgelegenheidsgroei (met name de quataire sector is expansief op dit vlak). Overigens was er enkel tot 2012 groei; in de twee daaropvolgende jaren was er een status quo.

Er moet ook melding worden gemaakt van het verdiende inkomen dat burgers verwerven uit arbeid en kapitaal in de eigen regio, maar ook elders (pendel). Het beschikbare inkomen zou in het Vlaamse Gewest in de periode 2014-2020 gemiddeld met 2,1% toenemen (bron: HERMREG). Vooral in 2014-2016 zou de inkomensgroei matig zijn, als gevolg van de loonmatiging en een terugval van het vermogensinkomen.

De bruto-investeringen namen in het Vlaamse Gewest met 1,0% af in 2015 t.o.v. 2014. Dat komt omdat er in 2014 enkele uitzonderlijke belangrijke aankopen gebeurden in het buitenland (schepen). In 2016 zou de toename 3,7% bedragen en over de jaren 2017-2020 gemiddeld 2,7%. De bedrijven spelen daarbij een prominentere rol dan de overheid. De investeringsratio, die het aandeel van de investeringen in het bbp weergeeft, wordt voor 2015 geraamd op 24,5%. De investeringsratio voor de private sector is groter dan deze voor de publieke sector (22,6% en 2,1% in 2012).

De loonkost per eenheid product (LEP) is een belangrijke maatstaf voor de kostenconcurrentie. Het gaat om het aandeel van de lonen in de bruto toegevoegde waarde (met een schatting voor de inkomens van zelfstandigen). De verhouding van de LEP van het Vlaamse Gewest tot de 3 buurlanden (Duitsland, Frankrijk, Nederland) is 1,05 voor de hele economie (= slechter) in 2013, maar is 0,97 voor de industrie alleen (= beter).

De werkzaamheidsgraad (het aandeel van de werkenden wonend in het Vlaamse Gewest op de bevolking 20-64 jaar) kwam in 2014 op 71,9% en is in de jaren na het uitbreken van de financieel-economische crisis min of meer stabiel (bron: ADS – EAK). Dat komt door een lichte afname bij de mannen die gecompenseerd wordt door een stijging bij de vrouwen en vooral bij de leeftijdsgroep 55-64 jaar (mannen en vrouwen samen). De evolutie van de werkzaamheidsgraad bij de oudere werkenden is opvallend: van 30,5% in 2005 naar 44,3% in 2014. De werkzaamheidsgraad is iets lager in de EU28 of EU15 (69,2% en 69,7% in 2014), maar ligt in elk van onze buurlanden – op Frankrijk na – op een hoger peil. Er zij vermeld dat de Waalse (61,8%) en Brusselse werkzaamheidsgraad (58,7%) duidelijk lager liggen. De werkzaamheidsgraad in de leeftijdsgroep van 55 tot 64 jaar is een aandachtspunt voor Vlaanderen; in de EU28 of EU15 is immers net iets meer van de bevolking in de leeftijdsgroep actief.

De werkloosheidsgraad (EAK) bedroeg in 2014 5,1% en is ongeveer de helft van deze in de EU28 of EU15 (10,2% en 10,5%). De volgende jaren zou het tempo van de werkgelegenheidsgroei lichtjes aantrekken tot 0,7 à 0,9%. Tussen 2015 en 2020 zouden er 113.000 arbeidsplaatsen bijkomen, in lijn met de lichtjes aantrekkende economische groei. De extra werkgelegenheid zou zich vooral situeren in de 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten' en in de 'zakelijke diensten'.

Het Vlaamse Gewest kan daarvoor rekenen op een goed opgeleide beroepsbevolking. Het aandeel werknemers in de (medium)-hoogtechnologische industrie en kennisintensieve diensten kwam in het Vlaamse Gewest op 8,7% (2014), ongeveer op het niveau van de EU28 of EU15 (waarbij Vlaanderen het relatief iets beter doet in de dienstencomponent en iets slechter in de industriële component). De O&O-uitgaven bedroegen in 2013 2,54% van het bbp in het Vlaamse Gewest. Sinds 2009 (2,06%) is deze indicator onafgebroken gestegen. Het EU28 gemiddelde is 1,92%.

De Vlaamse uitvoer bestaat voor het grootste deel uit goederen (78,0% in 2012). Tussen 2000 en 2012 groeide de dienstenuitvoer met 110,3%; voor de goederenuitvoer was dat +63,4%. In de wereldhandel verliezen de Westerse economieën de laatste 10 jaar marktaandeel, ten voordele van nieuwe sterke spelers op de wereldmarkt. Het marktaandeel van Vlaanderen in de wereldhandel is in de periode 2002-2014 gedaald, met een percentage dat het midden houdt van de procentuele daling van de 4 buurlanden. Sinds 2012 stellen we echter een stabilisering vast, wat een goed teken is. Er is dus geen verdere achteruitgang meer (21,0 promille in 2014). Wanneer we het Vlaamse Gewest en de buurlanden evenwel wegen naar hun bevolking, stellen we in alle onderzochte afzetmarkten vast dat het Vlaamse marktaandeel dat van referentielanden overtreft. Het Vlaamse Gewest doet het in die zin dus zeer goed.

Het Vlaamse gewest is een belangrijke leverancier aan onze buurlanden. Het merendeel van de Vlaamse uitvoer (68,1%) gaat naar andere landen van de EU. Dat komt in belangrijke mate door de ligging van het Vlaamse Gewest te midden van grotere welvarende economieën die een belangrijk deel van onze uitvoer opnemen. Het Vlaamse Gewest is niet gespecialiseerd in rechtstreekse export naar nieuwe groeiemarkten (relatief t.o.v. de EU15). Vlaamse halffabricaten vinden wel hun weg naar nieuwe groeiemarkten via verwerking in eindproducten van de buurlanden. Vergeleken met 2008 is er beterschap in het aandeel export naar groeiemarkten. De aanwezigheidsindices in de BRIC, Aziatische Tijgers en N11 namen toe tussen 2008 en 2014. Recent kennen een aantal nieuwe groeielanden een afkoeling van hun groei. Dit maakt dat de exportperspectieven ernaar onder druk komen. De sterkere oriëntatie van het Vlaamse Gewest op de buurlanden en de EU in het algemeen is op dat ogenblik een troef.

Vergeleken met andere economieën (Duitsland, Frankrijk) is het Vlaamse Gewest niet gespecialiseerd in onderzoeksintensieve goederen, terwijl de wereldvraag ernaar vrij sterk is. Tussen 2008 en 2014 was er voor deze categorie producten vooruitgang in enkele deelproducten (gespecialiseerde machines, instrumenten en apparaten, andere vervoermaterieel) maar ook achteruitgang in andere deelproducten, wat nog steeds wijst op de uitdaging voor Vlaanderen om in deze categorie beter te scoren. Het Vlaamse Gewest is verder niet gespecialiseerd in basismaterialen maar wel in arbeidsintensieve ('diamant') en kapitaalsintensieve goederen ('voertuigen'). In 2015 werden in Vlaanderen 227 nieuwe investeringsprojecten van buitenlandse bedrijven gedetecteerd voor een investeringsbedrag van 2,70 miljard euro en een tewerkstelling van 4.352 jobs. 2015 kende wat betreft het aantal investeringsprojecten een enorme stijging in vergelijking met 2014 (+23,4%), terwijl de tewerkstelling licht steeg met 4,5% (+188 jobs).

Deel 2. Maatregelen in het kader van de grote economische uitdagingen

2.0. Het Landverslag 2016

Op 14/07/2015 richtte de Raad vier landenspecifieke aanbevelingen²³ aan België. Deze hebben betrekking op de overheidsfinanciën en pensioenen, de belastingheffing, de arbeidsmarkt en de loonvorming. De EC stelde voor elke lidstaat ook een aantal investeringsuitdagingen vast en voor België²⁴ hadden deze betrekking op: (1) openbaar bestuur en ondernemingsklimaat, (2) arbeidsmarkt en onderwijs, (3) financiële sector en belastingen en (4) sectorspecifieke regelgeving. Deze elementen komen ook aan bod in het landverslag²⁵ van de EC over België (26/02/2016), dat in twee grote delen uiteenvalt: een eerste deel bevat een aantal kwesties m.b.t. onevenwichten, risico's en aanpassing²⁶; een tweede deel bevat andere structurele vraagstukken²⁷.

De Vlaamse Regering vindt de publicatie van het Landverslag een goed aangrijpingspunt om in het kader van het vernieuwde Europees Semester de dialoog met de EC aan te gaan. De Vlaamse Regering stelt tevreden vast dat de EC in haar Landverslag naar verschillende Vlaamse maatregelen en beleidsinitiatieven verwijst (bijvoorbeeld inzake arbeidsmarkt, onderwijs, ondernemerschap, innovatie en O&O). Naar een aantal andere cruciale Vlaamse maatregelen (dual leren, actieplan 'samen tegen schooluitval',...) wordt echter niet verwezen. Daarnaast werd ook voor verschillende andere beleidsdomeinen (klimaat en energie, sociale inclusie, mobiliteit,...) de regionale dimensie minder sterk uitgewerkt.

Globaal gezien is de Vlaamse Regering van mening dat de EC nog te vaak blijft verwijzen naar de 'Belgische' situatie en het daardoor niet steeds duidelijk is of haar analyse op alle overheidsniveaus, dan wel op specifieke overheidsniveaus betrekking heeft. De EC gaat in haar specifieke analyses zelf ook nog te weinig in op concrete cijfers op regionale niveau (bijvoorbeeld inzake de economische situatie en vooruitzichten), terwijl in andere gevallen het onduidelijk is waarom wel (vroegtijdig schoolverlaten) of geen (jeugdwerkloosheid, langdurige werkloosheid) regionale cijfers worden gegeven, daar waar de cijfers tussen de gewesten grote verschillen vertonen en onderwijs en arbeidsmarkt toch zeer nauw samenhangen. Tenslotte stelt de EC geen mogelijke maatgerichte beleidsoplossingen op regionaal niveau voor, maar beperkt ze zich vaak tot algemene maatregelen voor het geheel van de beleidsniveaus.

De Vlaamse Regering waardeert de analyse die de EC voor verschillende beleidsterreinen maakt. Deze beoordeling is op verschillende terreinen positief (zoals inzake O&O&I -met name de 3% doelstelling en de maatregelen inzake STEM-, bepaalde aspecten inzake het ondernemingsklimaat, het terugdringen van het vroegtijdig schoolverlaten, de circulaire economie,...). Op een aantal andere terreinen (investeringen in het vervoersnetwerk, klimaat- en energie-uitdagingen, het verhogen van de werkzaamheidsgraden voor verschillende doelgroepen, onderwijsongelijkheid,...) blijft Vlaanderen zijn inspanningen voortzetten.

Met een eigen VHP kan de Vlaamse Regering de EC in kennis stellen van concrete maatregelen die de Vlaamse Regering neemt, zodat het Landverslag op bepaalde terreinen ook kan worden genuanceerd en geactualiseerd. De Vlaamse Regering wil de analyse van de EC nuanceren daar waar ze melding

²³ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/csr2015_council_belgium_nl.pdf

²⁴ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/2016/ags2016_challenges_belgium_nl.pdf

²⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_belgium_nl.pdf

²⁶ Concreet gaat het over het (i) concurrentievermogen, trends en prestaties, (ii) loonkosten, (iii) innovatie en ondernemingsklimaat, (iv) schuldenlast.

²⁷ Concreet gaat het over (i) arbeidsmarkt, sociaal beleid, vaardigheden en onderwijs, (ii) belastingen, (iii) vervoer, energie en milieu

maakt van de coördinatie van beleidskeuzes binnen de overheden. De Vlaamse Regering hecht heel veel belang aan een goede coördinatie en verwijst concreet naar de bestaande samenwerkingsverbanden in Vlaanderen tussen de beleidsdomeinen Onderwijs en Vorming (OV) en Werk en Sociale Economie (WSE) op het vlak van de hervorming van duaal leren; tussen de beleidsdomeinen OV, WSE en Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG) wat het plan 'samen tegen schooluitval' betreft. Inzake STEM moet, i.t.t. wat in het Landverslag staat, worden aangegeven dat hier de beleidsdomeinen OV, WSE en Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) nauw samenwerken. Rond het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding werken alle beleidsdomeinen nauw samen. Een andere nuancering die de Vlaamse Regering wil aanbrengen, heeft betrekking op het feit dat het landenrapport zeer eenzijdig focust op spoor- en wegvervoer, terwijl Vlaanderen ook actief investeert in haven- en waterwegeninfrastructuur en daarmee ook een antwoord wil bieden inzake duurzaamheid en congestie. In deel 1 van dit VHP 2016 worden ook een aantal macro-economische indicatoren (zoals bvb. inzake BBP, uitvoer,...) in beeld gebracht. Zo krijgt de EC ook een fijnmaziger beeld en kan bijvoorbeeld de vaststelling van de EC dat de Belgische economie de groeipercentages van vóór de crisis nog niet opnieuw kunnen bereiken, voor Vlaanderen worden genuanceerd.

De Vlaamse Regering is er echter van overtuigd dat de maatregelen die in dit VHP worden opgenomen, uitvoering geven aan de landenspecifieke aanbevelingen (zie 2.1. t/m 2.4.), de investeringsuitdagingen (zie 2.5) en de tenuitvoerlegging van de Europa 2020-doelstellingen (zie deel 3), zodat concreet wordt ingespeeld op de analyses uit het Landverslag. De Vlaamse Regering vraagt dat de EC met de regionale bevoegdheden systematisch rekening houdt zowel bij de redactie van de landenspecifieke aanbevelingen 2016 als bij de toekomstige landverslagen. Enkel op deze manier is het voor Vlaanderen mogelijk om maatgericht aan de slag te gaan met de door de EC gedane vaststellingen.

2.1. Landenspecifieke aanbeveling 1

In 2015 en in 2016 een budgettaire aanpassing van ten minste 0,6 % van het bbp realiseren in de richting van de begrotingsdoelstelling op middellange termijn. Meevallers aanwenden teneinde de schuldquote van de overheid op een passend neerwaarts pad te brengen. De pensioenhervorming aanvullen met het koppelen van de wettelijke pensioenleeftijd aan de levensverwachting. Overeenstemming bereiken over een afdwingbare verdeling van begrotingsdoelstellingen over alle overheidsniveaus.

Door tegenvallende groeicijfers, de verstrengde Europese begrotingsregels (ESR 2010) en de zesde staatshervorming stond de Vlaamse Regering bij haar aantreden voor een moeilijke opdracht. De Vlaamse Regering heeft in deze moeilijke context haar verantwoordelijkheid genomen door voor een evenwicht te kiezen tussen budgettaire orde op zaken stellen en investeren in het economisch en sociaal weefsel. Op die manier gaf de Vlaamse Regering uiting aan haar ambitie om een baken van stabiliteit te zijn in een snel veranderende omgeving.

De Vlaamse Regering zal in de jaren 2016-2019 blijven inzetten op een groeivriendelijk begrotingsbeleid en streeft binnen het meerjarig kader dat door de Hoge Raad van Financiën is uitgezet naar een nominaal evenwicht vanaf het jaar 2017.

In de berekening van dit nominaal evenwicht worden de kosten van de bouw van het Oosterweelproject buiten beschouwing gelaten, daar de Vlaamse Regering de Oosterweelverbinding als een eenmalige productieve investering van groot economisch belang aanziet. Voor het jaar 2018 rekent de Vlaamse Regering bovendien met een eenmalig negatief effect van 854,7 miljoen euro ingevolge de eenmalige negatieve herrekening van ontvangsten met betrekking tot opcentiemen, fiscale uitgaven en overgangsmechanismen. Deze eenmalige negatieve afrekening voor de gewesten betekent evenwel een eenmalige meerontvangst voor de federale overheid en heeft bijgevolg geen impact op het resultaat van de gezamenlijke overheid. Teneinde de vooropgestelde doelstellingen ook effectief te kunnen realiseren zal de Vlaamse Regering de uitvoering van de begroting nauwgezet monitoren en indien nodig bijsturen.

2.2. Landenspecifieke aanbeveling 2

Een grootschalige belastinghervorming aannemen en doorvoeren om de belastinggrondslag te verbreden, de belastingdruk op arbeid te verlichten en inefficiënte aftrekregelingen af te schaffen.

2.2.1. Vermindering van de lasten op arbeid

Op het federale niveau werden verschillende maatregelen genomen welke de lasten op arbeid verschuiven naar belastingen met een bredere belastinggrondslag. Die taxshift heeft uiteraard niet alleen gevolgen voor de federale overheid. De ingrepen in bv. de personenbelasting worden budgettair ook gedeeltelijk mee gedragen door de gewesten omdat federale aanpassingen aan de personenbelasting, bijvoorbeeld m.b.t. de belastingvrije som en het tarief, ook doorwerken naar de gewestelijke opcentiemen die immers berekend worden op de gereduceerde belasting staat. De Vlaamse Regering besloot de opcentiemen op de personenbelasting niet te wijzigen opdat de lastenverlaging gerealiseerd door de federale maatregelen ook voor wat betreft de regionale component in de personenbelasting wordt doorgevoerd. In de meerjarenraming 2016-2021 () worden deze cijfers gedetailleerd weergegeven. In onderstaande tabel worden de Tax shift I en II – effecten op belasting staat en Vlaamse opcentiemen in lopende prijzen (in duizend euro) weergegeven.

Aanslagjaar Taks shift I	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Opstap belasting staat	-437.000	-428.155	-32.245	-38.350	-34.224	-35.476
Gecumuleerde opstap belasting staat	-437.000	-865.155	-897.400	-935.751	-969.975	-1.005.451
Gecumuleerd effect op Vlaamse opcentiemen	-72.367	-145.355	-146.638	-152.897	-158.489	-164.285

Aanslagjaar Taks shift II	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Opstap belasting staat		-1.140.000	-42.489	-1.477.070	-1.555.586	-154.165
Gecumuleerde opstap belasting staat		-1.140.000	-1.182.489	-	-	-4.369.309
Gecumuleerd effect op Vlaamse opcentiemen		-189.119	-190.788	-429.809	-683.534	-708.534

Aanslagjaar Taks shift I & II	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Opstap belasting staat	-437.000	-1.568.155	-74.735	-1.515.420	-1.589.810	-189.641
Gecumuleerde opstap belasting staat	-437.000	-2.005.155	-2.079.890	-	-	-5.374.760
Gecumuleerd effect op Vlaamse opcentiemen	-72.367	-334.474	-337.426	-582.705	-842.023	-872.819

2.2.2. Belastinghervorming

Er werden verschillende initiatieven opgestart en maatregelen uitgewerkt om de bestaande fiscale wetgeving te hervormen met het oog op het bekomen van een meer coherent en doelmatig geheel:

- De Vlaamse Codex Fiscaliteit blijft het basisdocument voor alle Vlaamse fiscale regelgeving. Na de integratie van de erf- en registratiebelasting einde 2014, werd in de eerste helft van 2015 de kilometerheffing voor vrachtwagens (vanaf 01.04.2016) geïncorporeerd in de codex. Zodoende wordt zowel bestaande als nieuwe regelgeving in dit basisdocument geïntegreerd;

- De diverse fiscale gunstregimes worden momenteel opgelijst. In een tweede fase wordt per fiscale maatregel nagegaan of de maatregel wel het meest efficiënte middel is om een bepaald doel te bereiken, en welke last belastingplichtige en administratie dienen te ondergaan om de gunstmaatregel te verkrijgen. Die evaluatie zal gehanteerd worden om de regelgeving te optimaliseren en bij te sturen waar nodig;
- In Vlaanderen is de tariefstructuur voor de integrale waterfactuur (voor drinkwater, inzameling afvalwater en waterzuivering) vanaf 2016 gewijzigd. De tariefstructuur is uniform voor alle drinkwatermaatschappijen met een beperkt vastrecht voor de 3 componenten van de integrale waterfactuur. Het variabele deel in functie van het drinkwaterverbruik is progressief gemaakt:
- bij een hoger verbruik (boven de 30m³ per woning en 30m³ per gedomicilieerde inwoner) wordt het tarief verdubbeld. Op die manier is een sterke prikkel ingebouwd om hoog waterverbruik te beperken;
- De Vlaamse belastingverminderingen voor de eigen woning werden geharmoniseerd en geïntegreerd. In de praktijk verandert hoofzakelijk de belastingvermindering voor de eigen, maar niet enige woning (wat betekent dat de belastingbetaler minimaal één andere woning bezit dan diegene die hij betreft). De belastingvermindering werd verminderd in die zin dat de eigen niet-enige woning niet voordeliger behandeld wordt dan de eigen en enige woning;
- De Vlaamse onroerende schenkbelasting werd vereenvoudigd, verlaagd en vergroend op twee niveaus door het aantal tariefschalen terug te dringen van negen naar vier en door de categorieën van begunstigden te herleiden tot slechts twee. Er wordt ook in een bijkomende tariefkorting voorzien naar aanleiding van renovatie of private verhuring en dit in het licht van een activatie van het woonpatrimonium;
- Vanaf 1/01/ 2016 werd de belastingvermindering voor nieuwe energiezuinige woningen in de onroerende voorheffing verstrengd. Ingevolge de aanpassing van de regelgeving geldt een vermindering van 50% bij een E-peil van E30 (voordien E40) en een vermindering van 100% bij een E-peil van E20 (voordien E30), waarbij het voordeel in beide gevallen beperkt is voor een periode van vijf jaar.

Er werden verschillende maatregelen genomen tot verruiming van de belastbare basis:

- Het Viapass wegbeprijzingsproject voor zwaar goederenvervoer (kilometerheffing). Vanaf 1/04/2016 zullen de drie gewesten in België stoppen met de heffing van het tijd gerelateerde weggebruiksrecht genaamd 'Eurovignet' (voertuigen met MTT > 12 ton) en overgaan tot de heffing van een kilometerheffing voor zwaar goederenvervoer van meer dan 3,5 ton MTT. Voor dit nieuwe Viapass wegbeprijzingssysteem, dat volledig EETS-conform zal zijn (European Electronic Toll Service), werd een DBFMO-overeenkomst (design, build, finance, maintain and operate) afgesloten met een private partner genaamd Satellic NV. Decretaal zijn alle voertuigen onderhevig aan de heffing verplicht om bij gebruik van de openbare weg een werkend registratietoestel ('on board unit' of OBU) in hun voertuig te hebben dat GNSS-technologie (Global Navigation Satellite System) zal gebruiken om te registreren welke afstand het betreffende voertuig heeft afgelegd en op welke wegen, en dat vervolgens de verschuldigde heffing berekent. Om de handhaving te verzekeren, voeren de gewestelijke belastingadministratie in samenwerking met Viapass zowel vaste, mobiele als flexibele controles uit op de wegen van het tolgebied. De belastbare basis houdt ook rekening met 'groene' elementen (externe kosten) : het tarief van de heffing varieert niet alleen naargelang het wegtype en het maximaal toegestane totaalgewicht (MTT) van de vrachtwagen, maar ook naargelang de euro-emissieklasse van het voertuig.

Er gelden geen belastingverminderingen. Enkele voertuigcategorieën worden vrijgesteld van de kilometerheffing²⁸.

- De belasting op inverkeerstelling (BIV) werd vanaf 1/01/2016 aangepast voor nieuwe inschrijvingen. Er is een sterkere sturing van de milieuparameters. De voertuigen die zijn ingeschreven op naam van een leasingmaatschappij blijven zoals voorheen belast worden op basis van fiscale PK of KW. Naast de aanpassing van de berekeningsformule van de BIV werden voor bepaalde types van voertuigen vanaf 1/01/2016 ook een aantal vrijstellingen ingevoerd: (1) Wagens op aardgas (CNG/LNG): tijdelijk tot en met 31/12/2020 ; (2) plug-in hybride elektrische voertuigen. Deze vrijstelling bestaat al maar geldt vanaf nu maar tijdelijk tot en met 31/12/2020. Bijkomende voorwaarden zijn dat de batterij wel met de stekker moet kunnen worden opgeladen en de uitstoot kleiner moet zijn dan 50 g CO₂ /km; (3) elektrische en waterstofwagens. Hiervoor bestaan al vrijstellingen. Die vrijstellingen blijven onbeperkt gelden.
- Hervorming van de Vlaamse verkeersbelasting. Vanaf 1/01/2016 brengt de verkeersbelasting voor nieuw geregistreerde (nieuwe of tweedehandse) personenwagens, auto's voor dubbel gebruik en minibussen naast de paardenkracht van de motor, ook een aantal ecoboni en ecomali mee in rekening voor de belastbare basis, in functie van de milieuprestaties van het voertuig (CO₂-uitstoot, brandstoftype en euronorm).
Aangezien de nadruk van de hervorming ligt op het verminderen van de luchtvervuiling zal de belasting op dieselwagens toenemen (overeenkomstig het principe 'de vervuiler betaalt'). Verder worden volgende 'groene' voertuigen vrijgesteld van de Vlaamse verkeersbelasting met ingang van 1/01/2016: (1) voertuigen die uitsluitend worden aangedreven door een elektrische motor of op basis van waterstof; (2) (tot 2021) plug-in-hybride-voertuigen (PHEV); (3) (tot 2021) voertuigen op aardgas.

2.3. Landenspecifieke aanbeveling 3

Een betere werking van de arbeidsmarkt bewerkstelligen door de negatieve financiële prikkels om te werken te reduceren, door de arbeidsmarkt toegankelijker te maken voor specifieke doelgroepen, alsook door tekorten aan vaardigheden en discrepanties tussen aangeboden en gevraagde vaardigheden aan te pakken.

2.3.1. Jeugdwerkgarantie

In 2014 daalde de jeugdwerkloosheid in Vlaanderen opnieuw tot 16,1%, wat ook voor deze categorie kan duiden op een broos herstel van de arbeidsmarkt. De voorbije jaren bereikte de Vlaamse jeugdwerkloosheid met 16,6% in 2013 een piek, terwijl het EU-gemiddelde min of meer stabiel bleef met zo'n 22,4% in 2014. Deze dalende trend was ook in het Brussels (39,5%) en Waals (32,1%) gewest in 2014 merkbaar.

In Vlaanderen is de evolutie van de jeugdwerkloosheid sterk gebonden aan de conjunctuur, terwijl het in de andere gewesten om een structureel probleem gaat. Wel kampt Vlaanderen met vroegtijdige schoolverlaters en een gebrekkige aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De Vlaamse aanpak is daarom driedelig: (1) vermijden dat jongeren zonder diploma de schoolbanken verlaten, (2) jongeren die toch ongekwalificeerd uitstromen remediëren en (3) stijgende jeugdwerkloosheid bestrijden in tijden van economische laagconjunctuur:

- Eerste luik: inzetten op de vernieuwing van duaal leren en werken (zie 2.3.9). Met het actieplan 'samen tegen schooluitval' (zie 2.3.8) wil Vlaanderen het voortijdig schoolverlaten aanpakken.

²⁸ Voor meer informatie over de Viapass zie <http://www.viapass.be/>

De algemene bemiddelingsaanpak voor jongeren werd door de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) in overeenstemming gebracht met de Europese verwachtingen inzake de Jeugdwerkgarantie: binnen de 4 maanden nadat ze zich inschrijven als werkzoekende krijgen jongeren een aanbod op maat;

- Tweede luik: het voorzien van een aanbod voor jongeren die zonder diploma de school verlaten. Ongekwalficeerde jongeren krijgen competentieversterkende acties zoals een werkstage, de Individuele Beroepsopleiding in de Onderneming (IBO), Instapstage, Werkinlevingstraject (WIJ!) of een beroepsopleiding. Deze acties willen het leren op de werkplek bevorderen, zodat jongeren nieuwe vaardigheden al doende leren (en vertrouwen krijgen in het eigen kunnen). In 2015 werden 15.379 IBO's opgestart, waarvan 7.945 jonger dan 25 jaar (+ 504 instapstages). Sinds de start van de WIJ!-projecten 2 jaar geleden hebben reeds 3.600 jongeren hieraan deelgenomen binnen een eerste ESF-oproep (februari 2013 – december 2015). Intussen werd een tweede ESF-oproep gelanceerd die vanaf juni 2015 over de volgende 3 jaar zal voorzien in meer dan 6000 projecten.
- Met de grootschalige campagne 'Ervaring Werkt' worden jongeren gewezen op het nut en de mogelijkheden om werkervaring op te doen. Ook het bestaande Jeugdwerkplan wordt geoptimaliseerd. Vanaf medio 2015 besteden enkele van die projecten bijkomende aandacht aan sport als een activerende stimulans voor die jongeren en vanaf het najaar 2015 gaat de VDAB samen met sportclubs en -organisaties arbeidsmarktgerichte samenwerkingen aan. Naast sport zijn ook digitale media een manier bij uitstek om jongeren te bereiken en te prikkelen. De VDAB zet in op toegankelijke en aantrekkelijke smartphone apps en ook in de bemiddeling wordt op maat van de jongeren gebruik gemaakt van e-tools zoals videochat, email, online jobbeurzen enzovoort.
- Derde luik: de bestrijding van de jeugdwerkloosheid. In het kader van het Jongerenwerkgelegenheidsinitiatief werd 4,6 miljoen euro vrijgemaakt om de jeugdwerkloosheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor jongeren met een Nederlandstalig beroepsperspectief te bestrijden.

Die middelen moeten 3.000 jongeren tussen 18 en 30 jaar oud die geen werk hebben en geen opleiding of onderwijs volgen (NEET-jongeren) vinden, zichtbaar maken, oriënteren en begeleiden naar werk, stage of opleiding. Tot nog toe zijn drie projecten goedgekeurd die samen 1.075 jongeren een begeleiding op maat zullen aanbieden.

2.3.2. Langdurig werklozen

Meer dan 1 op 3 van de Vlaamse werkzoekenden is langer dan 2 jaar werkloos (37,2% in 2014). Ook het gemiddelde voor de EU 28 is gestegen met bijna 2%: van 47,3% naar 49,4%. De kloof tussen de gewesten blijft relatief groot: meer dan op 1 op 2 Waalse en Brusselse werkzoekenden blijven langer dan 2 jaar werkloos (56,1% in Wallonië en 58% in Brussel).

In het Vlaamse regeerakkoord wordt een nieuw systeem van tijdelijke werkervaring naar voor geschoven om langdurig werkzoekenden in de arbeidsmarkt (deels) te integreren (vorige maatregelen: WEP+, gesco, PWA artikel 60§7/61,...). Deze hervorming is een onderdeel van de kwalitatieve maatregelen. De belangrijkste elementen uit de conceptnota van 2015 kunnen als volgt worden samen gevat:

- een werkervaringstraject, wordt op maat uitgewerkt, varieert tussen één en twee jaar en streeft naar snellere doorstroom naar het normaal economisch circuit; de tijdelijke werkervaring richt zich tot werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt omwille van gebrek aan competenties of weinig (recente) werkervaring;

- de trajecten staan open voor alle werkzoekenden, ongeacht of ze een werkloosheidsuitkering ontvangen of niet. Tijdens het traject behouden zij hun statuut van werkzoekende. Enkel mensen die instappen vanuit art. 60§7 krijgen een arbeidsovereenkomst (omwille van rechtenopbouw);
- de werkzoekende wordt doorheen het traject door één trajectbegeleider begeleid. De werkplek verzorgt de begeleiding op de werkvloer, met ondersteuning van de trajectbegeleider;
- de keuze van de werkplek gebeurt in functie van het jobdoelwit en de te verwerven competenties en is dus maatwerk. Tijdens het traject is voldoende rotatie naar diverse werkplekken noodzakelijk om zoveel mogelijk werkervaring op te doen;
- de VDAB ontwikkelde een centrale databank voor werkervarings- en leerwerkplekken. Alle trajectbegeleiders en werkplekken zullen die databank kunnen aanspreken.

Eind 2014 werd beslist om de maatregel Werkervaring in te bedden in de vernieuwde aanpak rond werkplekklere van de VDAB. Een nieuw instrument Intensief Werkplekklere werd opgestart, waarbij externe partners werkzoekenden met een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt, via de verschillende instrumenten van werkplekklere, begeleiden naar een tewerkstelling in het Normaal Economisch Circuit (NEC).

Op kruissnelheid worden er jaarlijks 5.000 werkzoekenden begeleid via dit instrument. Het nieuwe systeem moet werkzoekenden met een gebrek aan werkervaring en voldoende arbeidsattitudes helpen om via deze tussenstap alsnog aan de slag te gaan in het NEC. Het stelsel moet complementair zijn t.o.v. reeds bestaande maatregelen zowel binnen het beleidsdomein werk als het beleidsdomein sociale economie. In de uitrol van het nieuwe kader, is de afstemming met de lokale arbeidsmarkt en de samenwerking met lokale actoren heel belangrijk. De VDAB maakt werk maakt van structurele samenwerkingsverbanden met OCMW's, die op lokaal vlak met andere actoren aangevuld kunnen worden.

Tenslotte voorzien we onder meer naar langdurig werkzoekenden een nieuw instrument 'Wijk-werken' binnen het Vlaamse activeringsbeleid'. De conceptnota Wijk-werk die door Vlaamse regering werd goedgekeurd op 4/03/2016 wil een laagdrempelig instrument creëren om ondermeer langdurig werkzoekenden stapsgewijs in een professionele omgeving competenties bij te brengen. De trajecten zullen in regel maximaal 6 maanden duren (éénmaal verlengbaar voor maximaal 6 maanden na evaluatie door VDAB), , opvolging krijgen en er zal een kleine vergoeding tegenover staan.

Het opzet is dat gedurende maximaal 6 maanden een zeer beperkt aantal uren gepresteerd worden in een laagdrempelige begeleidde werkomgeving. Het wijk-werken moet functioneren als een geleidelijke opstap richting tewerkstelling in het normaal economisch circuit en zal van start gaan op 1/07/2017. Tijdens de periode van het wijk-werk wordt de werkzoekende opgevolgd door de VDAB en een kleine vergoeding ontvangen. De gebruiker moet dan weer een vergoeding betalen voor de geleverde prestaties. Wijk-werk mag geen verdringing van taken uit het normaal economisch circuit met zich meebrengen.

2.3.3.Vereenvoudiging van het doelgroepenbeleid

Om de efficiëntie en effectiviteit van het doelgroepenbeleid te verhogen wordt het aantal maatregelen beperkt tot drie doelgroepen, met name jonge laaggeschoolde werknemers, oudere werknemers en arbeidsgehandicapten. De Vlaamse regering keurde daartoe op 23/01/2015 een conceptnota "Naar een Vlaams doelgroepenbeleid" goed. Het jaar 2015 stond voornamelijk in het teken van de realisatie van een nieuw decreet. Dit ontwerpdecreet werd op 11/12/2015 door de Vlaamse Regering definitief goedgekeurd, op 24/02/2016 definitief gestemd in het Vlaamse Parlement en door de Vlaamse Regering op

4/03/2016 bekrachtigd. Frequent overleg en aftoetsing met de sociale partners resulteerden aan het einde van het jaar in een akkoord over een onderdeel van het Banenpact dat bijkomende accenten legde voor de verdere uitwerking van het doelgroepenbeleid: bvb. op het vlak van opleidingsstimulansen en het systeem tijdelijke werkervaring.

Om de focus te kunnen leggen op starters en intreders op de arbeidsmarkt stelt de Vlaamse Regering voor om de leeftijdsgrens op jonger dan 25 jaar te leggen en daarnaast wordt de groep beperkt tot de laag- en middengeschoolden (zonder diploma hoger onderwijs).

Indien de jongere alsnog een kwalificatie haalt, zal de werkgever de korting behouden. Voor oudere werknemers wordt een onderscheid gemaakt tussen werknemers die reeds in dienst zijn en de aanwerving van niet-werkende werkzoekenden. De doelgroepkorting voor 55-plussers zal voor zowel aanwerving als retentie van werknemers gelden. Voor personen met een arbeidshandicap wordt de huidige Vlaamse Ondersteuningspremie (VOP), met de huidige modaliteiten behouden. Een VOP zal naar de toekomst ook worden verleend voor mensen met een psychosociale problematiek zoals beschreven in het decreet op collectief maatwerk die doorstromen van sociale economie naar het normaal economisch circuit.

Voor de andere doelgroepmaatregelen die met de zesde staatshervorming zijn overgedragen, worden de nodige overgangmaatregelen voorzien om werkgevers en werknemers rechtszekerheid te kunnen bieden. Het uitdoofscenario zal ook rekening houden met de uitwerking van het nieuwe kader voor tijdelijke werkervaring. Op regelgevend vlak zal in 2016 gewerkt worden aan het uitvoeringsbesluit bij het ontwerp decreet doelgroepenbeleid. De streefdatum voor de inwerkingtreding van het beleid is 1/07/2016.

2.3.4. Combinatie arbeid en gezin ondersteunen door kinderopvang en dienstencheques

De Vlaamse Regering blijft investeren in kinderopvang en zorgt er op deze manier ook voor dat de combinatie arbeid en gezin wordt ondersteund (de inkomstengerelateerde kinderopvang werd uitgebreid en het sociaal tarief werd behouden):

- het ondersteunen van de kinderopvang voor baby's en peuters. Na de implementatie van het nieuwe decreet waarmee de Vlaamse overheid stap voor stap voldoende, kwaliteitsvolle kinderopvang wil realiseren die voor iedereen toegankelijk is.
De opvang moet zowel betaalbaar zijn voor de ouders als financieel leefbaar voor de opvangsector. Met het 'voortgangsoverleg' wil de Vlaamse overheid de voortgang van de transitie goed opvolgen. Er worden ook een aantal specifieke dossiers verder aangepakt (ontwikkelen van een vernieuwde flexibele kinderopvang, verder werk maken van het werknemersstatuut voor onthaalouders, toekomstvisie gezinsopvang, ...);
- het uitbreiden van het aantal plaatsen voor baby's en peuters rekening houdend met veranderingen n.a.v. de implementatie van het decreet. In 2015 werd een nieuwe programmatie-oefening ontwikkeld die rekening houdt met het getrappt subsidiesysteem in de opvang van baby's en peuters. Ingevolge hiervan werden de middelen die de Vlaamse Regering in 2015 vrijmaakte voor uitbreiding van het aantal plaatsen met de basissubsidie, de subsidie voor inkomstarief en de plussubsidie in de opvang van baby's en peuters verdeeld. Van deze middelen werd een voorafname genomen voor uitbreiding van het aantal plaatsen in de steden Gent, Antwerpen en Brussel. De resterende middelen werden eind 2015, na een oproep, toegewezen²⁹.

²⁹ Voor de groepsopvang waren er middelen voor extra plaatsen met basissubsidie (trap 1). Het grootste deel ging naar de

- Voorbereiden van een decreet voor “opvang en vrije tijd van schoolkinderen”. Op 18/12/ 2015 gaf de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan de conceptnota 'Krachtlijnen voor een nieuwe organisatie van de opvang en vrije tijd van schoolkinderen'. Op basis van deze nota zal het maatschappelijke debat (ook in het Vlaams Parlement) rond de hervorming van de buitenschoolse opvang met de betrokken actoren opgestart worden.
- De kwaliteit in de kinderopvang bevorderen. Er loopt van 2013 tot 2016 het 'Meten en Monitoren van Kwaliteit (Quality)-project' (MeMoQ-project), waarvan het ontwikkelen van het pedagogische raamwerk deel uitmaakt. Op termijn is het de bedoeling dat elke opvang haar kwaliteitsbeleid afstemt op het pedagogische raamwerk.

Ingevolge de zesde staatshervorming komt de operationele uitvoering en de opvolging van het stelsel van de dienstencheques in handen van de regio's. Net als in 2015 worden in 2016 de nodige stappen ondernomen om de dienstencheques als een instrument te kunnen inzetten om de combinatie van arbeids- en gezinsleven te ondersteunen. Er zijn twee uitdagingen:

- Er werd ingezet op de integratie van de werkzaamheden van de federale actoren in het Vlaamse Departement WSE. De overdracht van de taken van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg gebeurde op 1/04/2015. De nodige juridische aanpassingen werden aangebracht met een Besluit van de Vlaamse Regering van 6/03/2015 en daarmee werd de verplichting om 60% werkzoekenden of leefloners aan te werven, afgeschaft.

Voorafgaand werden wel afdoende alternatieven ontwikkeld om de toeleiding van werkzoekenden naar het dienstenchequecircuit te verzekeren. Zo zal de VDAB vooral actie ondernemen om de screening en toeleiding naar de dienstenchequebedrijven te versterken. De dienstencheque-ondernemingen zullen maatregelen nemen om de aanwervingskansen van laaggeschoolden en langdurig werklozen te versterken (sollicitatiefeedback, coaching van nieuwe werknemers, ...).

De alternatieven vastgelegd in een afsprakenkader tussen de minister van werk en de sector worden op regelmatige basis opgevolgd en jaarlijks geëvalueerd. De overdracht van de taken van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) vindt plaats in 2016.

Voor de effectieve overdracht van de opdrachten is het nodig dat het Vlaamse Gewest een eigen uitgiftebedrijf voor de dienstencheques aanstelt en via een offerteaanvraag werd de uitgifte van de dienstencheques vanaf 1/01/2016 toegewezen aan Sodexo (voor een periode van 2 jaar). Momenteel staat Sodexo al in voor het drukken en de uitgifte van de dienstencheques (papieren en elektronisch). In de nieuwe overeenkomst voorziet Sodexo om de elektronische dienstencheques fors te doen stijgen. Het is de bedoeling om tot meer dan 95% elektronische dienstencheques te komen tegen het einde van 2017. Om een beter beeld te krijgen op discriminatie in de dienstencheque-sector werden 32 extra controles uitgevoerd Dit onderzoek combineert het zoeken naar sporen van discriminatie door de onderneming en een bevraging van discriminerende ervaringen met klanten. Deze aanpak kadert ook in een globaal, met de sector onderhandeld, actieplan met tal van engagementen om discriminatie zoveel mogelijk terug te dringen.

omschakeling van bestaande, nog niet gesubsidieerde plaatsen. Daarmee konden 1005 niet-gesubsidieerde plaatsen een basissubsidie krijgen. Het andere deel was voorzien voor nieuw te vergunnen plaatsen. Daarmee werden subsidiebeloftes toegekend voor 338 nieuwe plaatsen met basissubsidie;

Er was budget voor extra plaatsen met subsidie inkomenstarief (trap 2). Dit budget is evenredig verdeeld over de omschakeling van bestaande plaatsen en het creëren van nieuwe plaatsen. Daarmee konden 364 plaatsen omgeschakeld worden naar de subsidie voor inkomenstarief en konden subsidiebeloftes toegekend worden voor 471 nieuwe plaatsen met de subsidie voor inkomenstarief;

Daarnaast konden ook 1235 bestaande plaatsen met subsidie inkomenstarief (trap 2) omgeschakeld worden naar subsidieerbare plaatsen met plussubsidie (trap 3).

De regionalisering vereist ook een samenwerking tussen de Gewesten. Hiervoor werd in 2015 een samenwerkingsprotocol gesloten. In het najaar van 2015 werden de onderhandelingen opgestart om te komen tot een samenwerkingsakkoord dat afspraken vastlegt over de elementen die een intergewestelijke aanpak vergen.

- Een tweede uitdaging is het bewaken van de rendabiliteit van de sector. Er zijn immers heel wat signalen en er is ook onderzoek dat aantoont dat de leefbaarheid van de sector in het gedrang komt. In het najaar van 2015 werden diverse pistes onderzocht om de sector meer structureel leefbaar te houden.

Er wordt prioritair ingezet op een betere integratie van werknemers van buitenlandse herkomst.

2.3.5. Een mobiliserende strategie met focus op talenten het doorbreken van vooroordelen

2015 stond in het teken van de hervorming van het loopbaan- en diversiteitsbeleid. Om de werkzaamheidsgraad te verhogen en een volwaardige evenredige arbeidsdeelname te realiseren, werd het bestaande beleid uitgedaagd en herdacht.

De nieuwe koers bestaat uit het afstappen van een doelgroepenaanpak en het voluit ontvouwen van een talentbenadering. Deze talentenbenadering zal via 3 sporen gestalte krijgen, nl:

- Spoor 1: alle talenten activeren door maatwerk. Er wordt ingezet op de begeleiding van werkzoekenden die moeilijk toegang vinden tot de arbeidsmarkt. Dat vereist een individuele aanpak en dit is ook de weg die de VDAB de bewandelt: maatwerk in het toeleiden, begeleiden en ondersteunen van mensen in hun traject naar werk;
- Spoor 2: investeren in alle talenten door in te zetten op HR-beleid van ondernemingen. Het is belangrijk om te blijven investeren in talent. Vlaanderen wil ondernemingen ondersteunen om de kwaliteit van het HR-beleid te verbeteren en ook hier staat maatwerk centraal: ondernemingen kunnen steun krijgen voor het aankopen van expertise waarbij zij op een gegeven moment het meest gebaat zijn. Concreet zal dit gebeuren via de vernieuwde kmo-portefeuille en kmo-groeisubsidie;
- Spoor 3: vooroordelen wegnemen door een mobiliserende strategie. Er wordt momenteel samen met de sociale partners gewerkt aan een stevige mobiliserende strategie die vooroordelen doorbreekt en impulsen geeft aan acties op het veld.

Bij de operationalisering van deze 3 sporen werden volgende principes naar voren geschoven: maatwerk, vereenvoudiging, vraaggericht en marktgedreven ondersteunen. In 2016 wordt verder gewerkt aan de concretisering van (diverse sporen in) de conceptnota. In dialoog met de stakeholders zal vorm worden gegeven aan een mobiliserende en actiegerichte strategie gericht op het doorbreken van vooroordelen en het richten van blikken op de aanwezige talenten en competenties (spoor 3). De nodige stappen worden gezet om deze strategie samen met de betrokken stakeholders uit te rollen op het terrein. Daarnaast wordt de transitie van de oude maatregelen op vlak van evenredige arbeidsparticipatie en het ervaringsfonds begeleid. Er wordt gezorgd voor een aangepaste regelgeving en ingestaan voor een correcte afhandeling van de lopende projecten. Ten slotte wordt ook het Actieplan ter Bestrijding van Arbeidsgerelateerde Discriminatie (ABAD) in afstemming met de sociale partners herbekeken en geactualiseerd, o.a. in functie van de nieuw overgedragen bevoegdheden. Deze actualisatie van het ABAD zal in afstemming met de sociale partners nog in het voorjaar van 2016 worden gedaan.

2.3.6. Hervorming systeem opleidingsaansporingen

Met de overheveling van het betaald educatief verlof heeft Vlaanderen nu alle belangrijke opleidingsaansporingen t.a.v. werkenden in handen. De Vlaamse Regering wil samen met de sociale partners in het kader van het Banenpact komen tot niet alleen meer synergie en afstemming in de opleidingsincentives maar ook tot meer maatwerk. De opleidingsaansporingen voor werkenden moeten gericht en meer op maat van de werknemer worden ingezet.

Om dat te realiseren zullen, samen met de sociale partners, alle bestaande instrumenten (opleidingscheques, betaald educatief verlof, opleidingskrediet) integreren in een nieuw arbeidsmarktgericht instrument dat werkenden toelaat om zich bij te scholen of te heroriënteren om een andere beroepsloopbaan te starten. De ondersteuning kan bestaan uit een financiële bijdrage, aanvullend verlof of een combinatie van beide. Om dit te bereiken worden een visie en diverse scenario's uitgewerkt. In dat kader streven we naar een vormingsluik binnen het Banenpact met inbreng van de sociale partners.

2.3.7. Secundair onderwijs moderniseren

Het Vlaams secundair onderwijs scoort goed in internationale vergelijkend onderzoek. Om dit zo te houden zullen de sterktes verder worden uitgebouwd en de verbeterpunten aangepakt en zal er worden ingezet op kwaliteitsvol onderwijs voor iedere leerling. Het oriënteringstraject van leerlingen zal worden versterkt en de aansluiting op het hoger onderwijs en de arbeidsmarkt verbeterd. Tijdens het voorbije werkjaar werd in dialoog met het onderwijsveld verder uitvoering gegeven aan het masterplan secundair onderwijs. De hoge impact van de sociaaleconomische status op de schoolkeuze en schoolse prestaties werd daarin opgenomen als verbeterpunt. Daarnaast werd onder meer de nieuwe norm voor het getuigschrift basisonderwijs uitgewerkt, een volledig nieuw concept goedgekeurd (zie 2.3.9.) op het vlak van duaal leren in de arbeidsmarktgerichte studierichtingen vanaf de tweede graad en ingezet op het optimaliseren van de studiekeuzebegeleiding. In 2016 wordt het Masterplan verder uitgewerkt en daarbij wordt de samenhang met de ontwikkelingen op vlak van duaal leren en de uitrol van het M-decreet (decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften) bewaakt. Naar aanleiding van de afgeronde screening van het studieaanbod, wordt er aan een voorstel tot de actualisatie en reductie ervan gewerkt. Daarnaast wordt, in dialoog met de onderwijspartners, een conceptnota over de inhoud en architectuur van het toekomstige secundair onderwijs uitgewerkt.

2.3.8. Een omvattend beleid inzake leerrecht, spijbelen en voortijdig schoolverlaten

Om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan, werd een nieuw actieplan 'samen tegen schooluitval' ontwikkeld. Dat omvat zowel acties m.b.t. leerrecht (het recht van elke leerling op kwaliteitsvol onderwijs en leerlingenbegeleiding), spijbelen als voortijdig schoolverlaten en wil zoveel mogelijk jongeren met een onderwijskwalificatie de secundaire school laten verlaten. De conceptnota van het actieplan zal in 2016 in overleg met het werkveld verder vorm krijgen. Het plan heeft – in lijn met de Europese aanbeveling inzake voortijdig schoolverlaten - zowel een preventief als remediërend karakter. In de eerste plaats richt het zich voornamelijk op het voorkomen van spijbelen, aangezien dit een belangrijke voorspeller blijkt van toekomstige uitval. De uitrol van het plan zal voornamelijk worden opgenomen door de lokale onderwijsactoren en besturen. Daarnaast werden ook acties opgenomen die eerder gericht zijn op jongeren die dreigen uit te vallen (interventie) en voor zij die zijn uitgevallen (compensatie). Tot slot voorziet het plan acties waarmee "informatierijke omgevingen" gestimuleerd worden, zodat alle betrokken actoren beschikken over de nodige informatie om een beleid uit te voeren en op te volgen. Dat houdt concreet in dat er extra wordt ingezet op monitoring zodat scholen zichzelf een spiegel kunnen voorhouden aan de hand van betrouwbare en objectieve informatie (voorbeelden zijn o.a. de ontwikkeling van de Vlaamse indicator voortijdig schoolverlaten en de website "mijn onderwijs" waar scholen informatie over zichzelf kunnen terugvinden).

Het huidige onthaalonderwijs van anderstalige nieuwkomers (OKAN) is goed georganiseerd in Vlaanderen. Het laat toe om flexibel in te spelen op snel wijzigende situaties, zoals vandaag met de verhoogde instroom van vluchtelingen. De snelheid waarmee de instroom steeg vereiste echter bijkomende maatregelen. Voorbeelden daarvan zijn de specifieke toelage voor elke anderstalige nieuwkomer in het kleuteronderwijs voor het schooljaar 2015-2016 en een bijkomende telling met het oog op de herberekening van de lestijden volgens de schalen voor deze extra leerlingen voor schooljaar 2016-2017.

Secundaire scholen die een OKAN-aanbod willen organiseren, moesten dat normaliter aanvragen in het voorafgaande schooljaar maar om flexibeler in te spelen op de gestegen vraag, werden in 2015 ook programmatieaanvragen voor het lopende schooljaar mogelijk gemaakt. Gezien de reeds bestaande capaciteitsdruk in bepaalde regio's in Vlaanderen en in Brussel, en de daarmee samenhangende druk op de infrastructuur, werd ook een budget voorzien voor modulaire units die scholen moet toelaten waar nodig bijkomende capaciteit te creëren. Voor 2016 worden tot slot nog extra middelen voorzien voor de erkenning en gelijkwaardigheidsverklaring van buitenlandse diploma's en de ontwikkeling van een flexibele procedure voor vluchtelingen die hun diploma's en de nodige documenten niet kunnen voorleggen en voor bijkomend aanbod NT2 voor volwassenen.

2.3.9. Vlotte doorstroom onderwijs-arbeidsmarkt en wegwerken van de discrepantie inzake vaardigheden

De Vlaamse Regering wil het stelsel van Leren en Werken omvormen tot een performant stelsel van duaal leren. Door deze hervorming wil men inzetten op: (1) een centrale rol voor werkervaring en verwerven van competenties op de werkplek; (2) het opzetten van standaardtrajecten met een duidelijk overzicht van de te verwerven competenties in de verschillende settings (op de werkplek en in de onderwijs-/opleidingsinstelling); (3) tewerkstelling onder een eenduidig statuut en (4) een duidelijk kader voor kwaliteitstoezicht.

Dit alles vertrekt van een goede toeleiding van de leerling, een sterk partnerschap en een nauwe samenwerking tussen onderwijspartners en werkpartners.

De door de Vlaamse Regering op 23/01/2015 goedgekeurde conceptnota 'Duaal Leren, een volwaardige kwalificerende leerweg' vormde de start voor een hele reeks werkzaamheden in 2015, die ook in 2016 nog zullen worden voortgezet. N.a.v. de adviezen van de Vlaamse onderwijsraad (VLOR), de Sociaal-economische Raad van Vlaanderen (SERV), de Raad van Bestuur van SYNTRA Vlaanderen en de hoorzittingen in het Vlaams Parlement werd de conceptnota verder uitgewerkt en verfijnd. De Vlaamse Regering keurde op 3/07/2015 een aangepaste conceptnota goed. Ook werd een implementatieplan met timing en overlegstructuur vastgelegd om het duaal leren verder uit te rollen en vier projecten/trajecten – vanuit het beleidsdomein Werk en het beleidsdomein Onderwijs – werden opgestart:

- Als werkregisseur exploreert SYNTRA Vlaanderen in het sleutelproject Werkplek 21 alle relevante aspecten om van de werkplek een kwaliteitsvolle, toekomstgerichte leeromgeving te maken en zet in op een versterking van het aanbod van leerwerkplekken;
- Het Departement OV startte het sleutelproject Schoolbank op de werkplek waarbij over heel Vlaanderen enkele studierichtingen over verschillende scholen in het Vlaamse onderwijslandschap duaal worden opgezet;
- Het ESF-Agentschap lanceerde een oproep "Innovatieve proefprojecten duaal leren en werken". Het financiert projecten uit het werkveld met als doel één of meerdere aspecten van het nieuwe concept duaal leren en werken op een innovatieve manier te onderzoeken en uit te testen in de praktijk;

- Vanuit het veld worden daarnaast ook verkennende trajecten rond diverse aspecten binnen duaal leren opgezet zonder ESF-steun, binnen de bestaande wetgeving.

Deze proefprojecten vinden plaats tijdens het schooljaar 2016-2017, en spelen een belangrijke rol in het nieuwe stelsel duaal leren en werken dat vanaf 1 september 2017 van start gaat.

Vlaanderen zet voor wat betreft leren en werken in op een eengemaakt statuut voor alle leerlingen die dit leren combineren met een tewerkstelling in een onderneming. Dit zorgt voor een grotere transparantie naar ondernemingen toe en verbetert mogelijks de participatie van ondernemingen aan het stelsel voor leren en werken. Door de uitrol van duaal leren zal dit idee van leren en werken ook breder worden uitgerold dan vandaag het geval: leerlingen binnen TSO en BSO zullen ook structureel een leercomponent kunnen combineren met een tewerkstelling onder het statuut van 'alternerend lerende'. Naast het stelsel voor leren en werken bestaan er al verschillende stages in het grootste deel van de opleidingen TSO en BSO (sinds 2014-2015 een stageverplichting in het gehele 6^e en 7^e jaar BSO en een groot deel van het 6^e jaar TSO). Ter sensibilisering van deze stages wordt voorzien in een eenduidig juridisch kader waarbinnen deze stages kunnen plaatsvinden.

Eindtermen, ontwikkelingsdoelen en kwalificaties concretiseren datgene wat de samenleving als leerresultaat van een onderwijsloopbaan verwacht. Momenteel worden de huidige eindtermen en ontwikkelingsdoelen geëvalueerd, bijgestuurd en waar nodig gereduceerd. De bedoeling is om ze duidelijk en ambitieus te formuleren zodat ze voldoen aan de behoeften van de 21ste eeuw.

In het voorjaar 2016 wordt hierover een grondig debat gevoerd met onderwijsverstrekkers en –partners, hoger onderwijsinstellingen, middenveldorganisaties, arbeidsmarktactoren en de overheid. Maar ook het brede publiek wordt hierbij betrokken. Uiteindelijk zal het debat (geleid door de Vlaamse minister van onderwijs en het Vlaams Parlement) in het najaar van 2016 uitmonden in een uitspraak over de verwachtingen rond de bijsturing van de eindtermen. Daarbij zal aandacht gaan naar het geven van voldoende ruimte aan scholen om naar eigen inzicht de eindtermen te implementeren.

De Vlaamse kwalificatiestructuur (VKS) telt nu iets meer dan 200 beroepskwalificaties erkend door de Vlaamse Regering en in 2016 komen daar een 80-tal gevalideerde beroepskwalificaties bij. Deze beroepskwalificaties worden integraal door de vertegenwoordigers van de arbeidsmarkt (sectorale sociale partners) opgesteld. Er wordt werk gemaakt van de ontwikkeling van een format voor onderwijskwalificaties en de opname van beroepskwalificaties hierin. Daarnaast wordt samen met de onderwijspartners overlegd over een mogelijke vereenvoudiging en afstemming van de procedures voor het gebruik van onderwijskwalificaties in verschillende onderwijskwalificerende trajecten nl. in voltijds en duaal leren, secundair volwassenenonderwijs, buitengewoon secundair onderwijs en bij trajecten tot de erkenning van competenties. Samen met het beleidsdomein Werk werden de krijtlijnen uitgetekend voor een gezamenlijk systeem van externe kwaliteitscontrole van opleidingen binnen en buiten onderwijs die leiden tot een beroepskwalificatie (inclusief EVC-trajecten).

In 2015 werd de conceptnota over het geïntegreerd beleid voor het erkennen van competenties (EVC) goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Daarin wordt een gemeenschappelijk kader voor EVC vastgelegd. Een voorontwerp van decreet is in voorbereiding. Daarbij wordt rekening gehouden met de Europese aanbeveling betreffende de validering van niet-formeel en informeel leren en er gaat extra aandacht naar de afstemming van de implementatie van het EVC-beleid in de verschillende beleidsdomeinen.

Tussen september 2015 en juni 2016 loopt daarnaast een studie om meer zicht te krijgen op de kostenbaten van EVC en op de mogelijkheden tot financiering ervan. De resultaten, op basis waarvan een kostenraming voor het geïntegreerd EVC-beleid kan worden uitgewerkt, worden nog in de loop van 2016 verwacht. Concrete stappen ter voorbereiding van dat geïntegreerd beleid worden onder meer

genomen door de uitwerking van EVC-standaarden voor beroepskwalificaties, de bepaling van kwaliteitsindicatoren, de verdere uitbouw van een EVC-website en de afwerking van de beroepskwalificaties voor assessor en loopbaanbegeleider.

Het Actieplan STEM 2012-2020 (Science, Technology, Engineering en Mathematics) is halverwege zijn looptijd. Vanaf 2016 ligt de nadruk op doelgroepenbeleid (meisjes, technisch en beroepssecundair onderwijs en jongeren met een minder bevoordeelde sociaaleconomische achtergrond) én op de maatschappelijke relevantie van STEM. De permanente bijscholing van leerkrachten hierin wordt mee gedragen door de STEM-Lerende Netwerken, waar leerkrachten, opleiders en begeleiders elkaar informeren en permanent bijscholen vanuit de eigen praktijkervaringen. Het STEM-kwaliteitskader met zijn bouwstenen voor een sterk STEM-beleid hanteert dezelfde referentiekaders.

Er wordt daarnaast een digitaal STEM-Portaal ontwikkeld waar het hele aanbod van STEM-contactpunten en hun materialen wordt samengebracht – zowel vanuit de invalshoek onderwijs, als vanuit de invalshoeken werk, vrije tijd en samenwerking met bedrijven.

Het STEM-Charter wordt volop uitgerold en bundelt reeds meer dan 50 bedrijven en organisaties die te kennen geven ten volle het STEM-initiatief mee te ondersteunen. Er zal verder worden ingezet op de professionele ontwikkeling van leerkrachten door hen te linken aan top-STEM-wetenschappers en top-STEM-bedrijven. De verhoogde dialoog met bedrijven en sectoren moet op korte termijn de kloof tussen aangeboden en gevraagde vaardigheden stelselmatig en in praktische zin verkleinen. Vlaanderen schakelt in 2016 een versnelling hoger om de STEM-beroepen te promoten op de arbeidsmarkt. De managementautoriteit van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) heeft 12,5 miljoen euro steun vrijgemaakt voor de financiering van de T2 (Talent en Techniek)-campus in Genk. De opleidingen leveren het technisch-technologisch talent af waar de markt om vraagt én versterken de ondernemerscompetenties. Zo wordt de T2-campus een promotor van techniek en technologie, een accelerator van kennisverspreiding van nieuwe en toekomstige technieken met veel ruimte voor ondernemerschap. De totale investeringskost bedraagt 43 miljoen euro. Syntra Limburg, de VDAB, de Stad Genk en de Vlaamse overheid in het kader van het Strategisch Actieplan voor Limburg in het Kwadraat (SALK), dragen hiervoor elk respectievelijk 10 miljoen, 8,2 miljoen, 6,3 miljoen en 6 miljoen euro bij. In het voorjaar van 2016 wordt de bouwvergunning aangevraagd om daarna zo snel mogelijk aanbesteed te worden. De bouwwerken zijn voorzien in 2017-2018.

In 2016 wordt verder ingezet op het stimuleren van ondernemerschap en ondernemingszin. Eind 2015 werd het geactualiseerd actieplan 'Ondernemend onderwijs 2015-2019' meegedeeld aan de Vlaamse Regering. Met dit plan –gezamenlijk opgesteld door de beleidsdomeinen OV, WSE, LV en EWI– wil Vlaanderen het ontwikkelen van ondernemingszin en ondernemerschap via het onderwijs verder stimuleren. Het plan is voor advies voorgelegd aan de VLOR, de SERV en aanbieders van acties om ondernemingszin en ondernemerschap te stimuleren.

2.3.10. Levenslang leren

De deelname aan permanente vorming in Vlaanderen schommelt al meer dan een decennium rond de 7% (in 2014: 7,5%).

Naast de VDAB en Syntra Vlaanderen biedt het formele volwassenenonderwijs als partner binnen levenslang leren heel wat mogelijkheden om bijkomende competenties te verwerven. Vanaf het voorjaar van 2016 wordt aan een visietekst gewerkt over de hervorming van het volwassenenonderwijs welke voor advies aan de sociale partners zal worden voorgelegd. Deze hervorming doelt op meer zichtbare instellingen met meer autonomie, een hervormd financieringssysteem en aangepaste personeelsregeling.

De onderwijsinspectie evalueerde het aanbod 'Nederlands als tweede taal' in de centra voor volwassenenonderwijs en de centra voor basiseducatie om de noden van studenten, leerkrachten en dienstverleners beter te leren kennen. Het eindrapport werd begin 2016 voorgesteld en zal de basis vormen voor een versterkte samenwerking tussen de belanghebbenden.

Het departement OV, de VDAB en Syntra-Vlaanderen werken sinds 2013 samen om de discrepantie die bestaat tussen aangeboden en gevraagde vaardigheden aan te pakken. In dit kader werden onder andere de Onderwijskwalificerende Opleidingstrajecten (OKOT) opgezet. De nadruk ligt op het onderwijskwalificerende karakter; er wordt dus vertrokken vanuit het knelpunt op de arbeidsmarkt. OKOT openen niet alleen wegen naar een tweede kans op een diploma secundair onderwijs (via secundair volwassenenonderwijs of 7e jaar beroepssecundair onderwijs (BSO)), maar evenzeer op een kwalificatie binnen het hoger beroepsonderwijs (HBO5), een professionele bachelor opleiding of specialisatie binnen het secundair na secundair (Se-n-Se).

2.3.11. Maatregelen en provisies m.b.t. de verhoogde toestroom van vluchtelingen

In het kader van de verhoogde toestroom van vluchtelingen, stelde de Vlaamse Regering onderstaande middelen ter beschikking om maatregelen inzake inburgering, onderwijs, welzijn, werk, wonen en lokale besturen te financieren.

Beleidsdomein	Raming 2016	Budget aan beleidsdomein	Budget in provisie	Totaal verdeeld budget
Inburgering (excl. NT2)	23.655.314 euro	11.827.657 euro	11.827.657 euro	23.655.314 euro
Onderwijs	42.096.228 euro	20.403.114 euro	21.693.114 euro	42.096.228 euro
NT2	37.094.728 euro	18.547.364 euro	18.547.364 euro	37.094.728 euro
Andere	5.001.500 euro	1.855.750 euro	3.145.750 euro	5.001.500 euro
Welzijn	16.519.904 euro	5.705.907 euro	5.705.907 euro	11.411.814 euro
Woonbegeleiding	10.216.180 euro	2.554.045 euro	2.554.045 euro	5.108.090 euro
Andere	6.303.274 euro	3.151.862 euro	3.151.862 euro	6.303.274 euro
Werk	18.780.666 euro	2.500.000 euro	16.166.666 euro	18.666.666 euro
Arbeidsbegeleiding	5.000.000 euro	2.500.000 euro	2.500.000 euro	5.000.000 euro
VDAB	13.666.666 euro	0 euro	13.666.666 euro	13.666.666 euro
Tender	114.000 euro	0 euro	0 euro	0 euro
Wonen	5.000.000 euro	0 euro	5.000.000 euro	5.000.000 euro
Lokale Besturen	20.000.000 euro	0 euro	20.000.000 euro	20.000.000 euro
TOTAAL	126.052.112 euro	40.436.678 euro	80.393.344 euro	120.830.022 euro

2.4. Landenspecifieke aanbeveling 4

In overleg met de sociale partners en conform de nationale praktijken het concurrentievermogen herstellen door ervoor te zorgen dat de lonen gelijke tred houden met de productiviteit.

Dit is voornamelijk een federale bevoegdheid.

2.5. Inspelen op investeringsuitdagingen

2.5.1. Het verder bevorderen van het ondernemingsklimaat

Vlaanderen wil het bedrijfsleven verder aanzwengelen en daartoe worden de steuninstrumenten voor bedrijven laagdrempelig, vraaggericht en transparant ingezet of hervormd.

In juli 2015 lanceerde de Vlaamse Regering in het kader van innovatief ondernemerschap een nieuw clusterbeleid (zie 4.1.3.). Er werd ook beslist om enerzijds de KMO-portefeuille (verder) te vereenvoudigen en anderzijds een nieuw instrument in te voeren (geïntegreerd met de vroegere IWT startersstudies): de KMO-groeisubsidie. De KMO-portefeuille wordt omgevormd tot een eenvoudiger en laagdrempelig instrument voor brede professionalisering, terwijl groei-bedrijven met de nieuwe maatregel een nieuw transparant ondersteuningsinstrument krijgen. De vereenvoudigde KMO-Portefeuille wordt een generiek instrument voor alle kmo's om opleiding en advies in te winnen. Het systeem is ook administratief vereenvoudigd: er is geen voorafgaandelijk fiat van de overheid nodig. Er is een stijging van de jaarlijkse totaalsubsidie en een eenvoudig steunpercentage. De nieuwe KMO Groeisubsidie richt zich op bedrijven met groeiplannen (door te innoveren, de internationale activiteiten uit te breiden of het bedrijf te transformeren met nieuwe activiteiten). Omdat het risico groter is, steunt de overheid 50% van de kosten middels een laagdrempelige procedure waarbij AIO een evaluatie van de aanvraag doet.

De procedure startte met het oog op de aanpassing van de Vlaamse regelgeving inzake economische steunmaatregelen aan nieuwe EU-kader. Dit betreft de aanpassing van het kaderdecreet en de besluiten van de Vlaamse Regering inzake bedrijvent centra en doorgangsgedebouwen, kmo-portefeuille, ecologiepremie, strategische ecologiesteun en strategische transformatiesteun aan de algemene groepsvrijstellingsverordening, de de-minimisverordening, de richtsnoeren inzake milieu en de richtsnoeren inzake reddings- en herstructureringssteun.

De Vlaamse Regering keurde een conceptnota rond ondernemerschap goed met als leidend principe het stimuleren van ambitieus ondernemerschap met het Agentschap Innoveren en Ondernemen (AIO) in een belangrijke regisseursrol. Tot de uitgangspunten van deze nota behoren o.a. de levenscyclusbenadering, sensibilisering, cultuur en beeldvorming, internationalisering. Eind 2015 werd de opdracht inzake het organiseren van dienstverlening aan ondernemingen (3 percelen) officieel bekendgemaakt via e-notification en in het Europees Publicatieblad.

Het betreft het aanbieden van dienstverlening aan ondernemingen m.b.t.: (1) sensibilisering, bewustmaking, beeldvorming rond ondernemerschap, (2) begeleiding over levensfasen heen met focus (pre)start & aandacht voor toegang tot financiering, financiële geletterdheid, ondersteuning bedrijven in moeilijkheden, doorstart/herstart gefailleerden, opvolging & overname en (3) netwerking gericht op (hoge) groei-bedrijven. Er wordt actief gewerkt aan een inspirerend beleid inzake ondernemend onderwijs via een nieuw actieplan 2015-2019 (zie 2.3.9.).

Steeds meer burgers doen aankopen online. In 2014 deden 59% van de Vlamingen (16-74 jaar) online aankopen. 36% van de aankopen gebeurt wel bij buitenlandse ondernemingen. Daarmee is de Europese doelstelling van de digitale agenda (resp. 50% en 20%) gehaald maar ligt het aandeel nog ver onder dat van de buurlanden. Het aandeel 'kleine en middelgrote ondernemingen dat minimum 1% van zijn omzet online verkoopt (33%-doelstelling digitale agenda) ligt respectievelijk op 21,7% voor de kleine en 33,8% voor de middelgrote ondernemingen. Deze aandelen liggen lager dan in 2010. De Vlaamse overheid startte in 2015 een campagne 'Het internet. Ook uw zaak' om handelaars te overtuigen van het belang en de mogelijkheden van online-aankopen. Naast sensibiliseren worden ook informatie en instrumenten aangeboden en wordt er opleiding op maat van handelaars georganiseerd. Voor het inwinnen van advies en voor bepaalde investeringen kunnen de handelaars die de stap naar e-commerce zetten, beroep doen op steunmaatregelen van de overheid.

Op het gebied van internationaal ondernemen keurde de EC het werkprogramma 2015-2016 van het Enterprise Europe Network (EEN) Vlaanderen (www.enterpriseeuropenvlaanderen.be) goed, alsook het Framework Partnership Agreement 2015-2020, om de EU-financiering van de werkzaamheden van het Vlaams partnerschap in EEN te verzekeren. De aanvraag tot Vlaamse cofinanciering hiervoor is eveneens ingediend en goedgekeurd. Vanaf 1/01/2015 is het nieuwe consortium EEN Vlaanderen gestart met als partners het Vlaams Agentschap voor Ondernemen en Innoveren en Flanders Investment & Trade (FIT).

FIT werkt samen met meer dan 80 overheids- en middenveldpartners, onderzoekscentra en bedrijven een internationaliseringsstrategie voor de Vlaamse economie uit. Deze strategie moet de internationalisering van de Vlaamse economie versnellen om de competitiviteit van Vlaanderen te vergroten, en in Vlaanderen een nog beter ecosysteem uit te bouwen van waaruit Vlaamse bedrijven met potentieel internationaal kunnen groeien, en dat een aantrekkingspool is voor buitenlandse bedrijven om hun groeiplannen duurzaam realiseren. Er zijn vier strategische lijnen naar voren geschoven waarin tal van partners zullen samenwerken. Ze zijn op de eerste 'Flanders International Economic Summit' van 25/01/2016 voorgesteld: (1) versnellingen (het inzetten op vijf waardenketens waarin Vlaanderen al sterk staat en waar nog potentieel is: life sciences en health; food; solution driven engineering and technology; circulaire economie, bio-economie en duurzame economie; smart logistics), (2) meer bedrijven die internationaliseren, meer verankering, (3) betere ondersteuning, minder versnippering en (4) belemmeringen wegwerken.

Een vlotte toegang tot kapitaal voor de bedrijven in elk stadium van haar cyclus blijft een prioriteit. Daartoe zijn bij de Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) in 2015-2016 aanpassingen aan de structuren en de instrumenten doorgevoerd en gepland om aldus beter afgestemd te zijn op de noden van ondernemers en bedrijven. Doel is ook hier om de toegang voor ondernemers eenvoudiger en klantvriendelijker te maken door de instrumenten te vereenvoudigen en eveneens te stroomlijnen. Inmiddels is het Vlaams Energiebedrijf (VEB) geïntegreerd in PMV en er vond ook kapitaalsverhoging van PMV plaats. De Vlaamse Regering keurde een globale kaderovereenkomst goed met PMV over de Waarborgregeling, Winwinlening en het Participatiefonds Vlaanderen. Klantvriendelijkheid verhogen gebeurt door voortaan de specifieke noden van de (potentiële) klant als uitgangspunt te nemen voor het aanbieden van een soort ondersteuning.

PMV deelde zijn instrumenten voor bedrijfsfinanciering daartoe onder bij een van de 4 hoofdthema's van zijn activiteiten: kapitaal, leningen, waarborgen, investeringen in fondsen. Tevens vond een gedeeltelijke hergroepering plaats van de PMV-instrumenten:

- Bij het thema kapitaal vindt er een samenvoeging plaats waardoor het nieuwe "PMV Kapitaal" voortaan de maatregelen omvat van het Vlaams Innovatiefonds (Vinnof), Flanders Care Invest, de kapitaaldossiers van CultuurInvest, en het TINA-fonds (Transformatie, Innovatie en Acceleratie);
- Onder de leningen bevat PMV bedrijfsleningen de instrumenten groeimezzanine, Participatiefonds Vlaanderen (met de leningen innovatiemezzanine, het Vinnof-gedeelte van het voormalige IWT, en CultuurInvest) en het Sociaal Investeringsfonds (SIFO);
- PMV verving verder de Starteo-, Optimeo- en BA+-leningen van het geregionaliseerde Participatiefonds door één nieuwe, vereenvoudigde leningsformule voor ondernemingen die willen samenwerken met een business angel of een andere medefinancier. Ze beheert dit samen met

het BAN (Business Angels Network) Vlaanderen: de nieuwe kmo-cofinanciering³⁰. Dankzij 'kmo-cofinanciering' krijgen starters en groeiers een kans buiten de klassieke kapitaalmarkt om.

De Vlaamse Regering besliste tot een verhoging van het kapitaal met 100 miljoen euro bij het ARKImedes-Fonds II en de PMV past de werking van het fonds ook aan. ARKImedes wordt een Evergreenfonds en krijgt zo de mogelijkheid om de opbrengsten uit zijn investeringen te gebruiken voor nieuwe investeringsmogelijkheden en zal ARKIV's (private fondsen die investeren in beloftevolle kmo's) kunnen erkennen wanneer zij zich aanbieden (dus voortdurend nieuwe fondsvoorstellen kunnen bekijken). Zo vermijdt het dat de ARKIV's allemaal op hetzelfde moment dezelfde investeringsdossiers najagen met nadelige gevolgen voor de prijs en de rendabiliteit ervan. Het maximale investeringsbedrag per investeringsronde is in het ARK-besluit verhoogd tot 20 miljoen euro.

Op het internationale vlak duidde de Vlaamse Regering de PMV aan als centraal aanspreekpunt voor de aanvragen voor projecten binnen Vlaanderen in het kader van het EFSI bij de Europese Investeringsbank (EIB). Er werd een investeringsplatform opgezet om de Vlaamse project-voorstellen inzake het "Juncker-plan" te stroomlijnen.

2.5.2. Circulaire economie

De Vlaamse Regering stelt tevreden vast dat de EC in het Landverslag 2016 aangeeft dat Vlaanderen nog verder vooruitgang heeft geboekt inzake het bevorderen van een meer circulaire economie. Een economie met een sterker circulair karakter en een betere hulpbronnenefficiëntie zal investeringen helpen stimuleren met zowel korte- als langetermijnwinst voor de economie, het milieu en de werkgelegenheid. De Vlaamse Regering gaf in september 2015 de principiële goedkeuring aan de conceptnota 'Visie 2050' met 'circulaire economie' als één van de zeven transities waaraan ze de komende jaren wil werken over de grenzen van de beleidsdomeinen en samen met alle betrokken actoren uit de samenwerking. Dit geeft richting aan het langetermijnbeleid en creëert een kader voor investeringen met een langetermijnperspectief.

De circulaire economie brengt nieuwe innovatiekansen met zich mee, onder meer in het productontwerp, de maakindustrie, de dienstverlening en de businessmodellen, maar ook in de landbouw en voeding en de waterintensieve sectoren. Het biedt kansen voor ondernemers door meer ketensamenwerking, minder grondstoffenverbruik en afval, toegang tot nieuwe grondstoffen uit afval en het internationaal valoriseren van Vlaamse expertise. Centraal hierin staat het sluiten van materiaalkringlopen, waarbij ook de afhankelijkheid van de import van grondstoffen vermindert.

Het transitiebeleid krijgt verder vorm via een doorstart van het Vlaams Materialenprogramma, als platform voor de circulaire economie, waarin begeleiding op maat van pioniers (Plan C), gerichte onderzoekopdrachten (SuMMA), de ontwikkeling van een richtinggevend en ondersteunend beleid, inclusief coördinatie tussen administratie en het stroomlijnen van beleid en innovatie, evenals de maatschappelijke integratie van de principes van de Circulaire Economie, geïntegreerd worden opgenomen. De maatregelen zijn gericht op duurzamer design en duurzame waardenketens, efficiëntere productie, meer opwaardering en hergebruik van producten, afvalpreventie en materiaalrecyclage. Hiermee stimuleren we ook innovatie, ondernemerschap, groei en jobs en de competitiviteit van onze industrie.

³⁰Het is een achtergestelde lening voor een maximumbedrag van 350.000 euro (steeds gecombineerd met cofinanciering door een bank of investeringsfonds of door één of meer business angels). De cofinancier neemt minimaal 20 procent van de totale financiering voor zijn rekening.

2.5.3. Energiekosten

Begin 2015 zijn de nieuwe distributietarieven voor elektriciteit en aardgas ingegaan. De Vlaamse energieregulator VREG heeft hierbij gekozen voor inkomstenregulering als methodologie omdat het een efficiënte bedrijfsvoering bij netbeheerders stimuleert. De nieuwe tarieven reflecteren de actuele kosten van de netbeheerders zo goed mogelijk, zodat er geen nieuwe niet-doorgerekende kosten ontstaan.

De Vlaamse Regering heeft op 17/07/2015, via aanpassing aan het Energiedecreet, een aantal maatregelen goedgekeurd om het opgebouwde certificatenoverschot weg te werken en het toekomstig groenestroombeleid te financieren. De historische schuldenberg zal worden doorgerekend via een aanpassing van de energieheffing, die zal ingaan op 1/03/2016. De heffing zal worden aangerekend per afnamepunt van elektriciteit en is afhankelijk van het elektriciteitsverbruik.

Eerder, op 29/05/2015 besliste de Vlaamse Regering om de financiële ondersteuning van nieuwe kleinschalige PV-installaties (onder 10 kW) te schrappen, waardoor nieuwe PV-installaties die gekeurd worden vanaf 14/06/2015 niet meer in aanmerking kunnen komen voor ondersteuning via groenestroomcertificaten.

Vlaanderen moet de komende jaren grote stappen vooruit zetten om het energiesysteem koolstofarm te maken zodat de Vlaamse klimaat- en energiedoelstellingen voor 2020 en daarna worden gerealiseerd. Het klimaatakkoord in Parijs en het EU-beleidskader 2030 voor energie en klimaat, geven duidelijke richtlijnen aan voor een toekomstige energietransitie. De energie-efficiëntie moet fors verbeteren, het aandeel hernieuwbare energiebronnen in de energievoorziening moet sterk verhogen en de energievoorziening moet gegarandeerd zijn. De energiefactuur moet betaalbaar blijven voor alle gezinnen en competitief voor bedrijven. In dit kader stemde de Vlaamse Regering op 19/02/2016 in met de conceptnota: 'Traject naar een energievisie en een energiepact'. De Minister van Energie zal de werkzaamheden voor het traject opzetten en coördineren en de Vlaamse Regering vraagt de sociale partners om mee te werken aan het tot stand komen van een energievisie.

2.5.4. Investeren in transportinfrastructuur

In haar Landverslag over België voor 2016 merkt de EC op dat de goede locatie voor logistieke clusters en distributiecentra bedreigd wordt door de toenemende congestie van het wegennet, het gebrek aan toereikend onderhoud van de wegen, ontbrekende verbindingen en verkeersveiligheidsproblemen.

De Vlaamse Regering is vastberaden om tijdens deze legislatuur een van belangrijkste knelpunten, met name het Antwerps mobiliteitsprobleem, krachtadig aan te pakken. De Vlaamse Regering vraagt voor deze eenmalige productieve investering van groot economisch belang evenwel de nodige budgettaire flexibiliteit. Verder maakt de Vlaamse Regering ook werk van andere belangrijke wegenprojecten zoals het A11 project en de herinrichting van de Brusselse Ring (R0). Vlaanderen realiseerde in 2015 een doorbraak in het IJzeren Rijn dossier door zijn schouders te zetten onder grootschalige studie naar de drie tracés die op tafel liggen om deze spoorlijn te reactiveren. Al de bovenstaande projecten beantwoorden bovendien aan de doelstellingen van het Europese TEN-T beleid. Vlaanderen investeert het komende anderhalf jaar ca. 140 miljoen euro in wegen en openbaar vervoer. Dankzij de kilometerheffing voor vrachtwagens wordt verwacht dat de Vlaamse Regering het budget voor wegenbouw (350 miljoen euro in 2015) met minstens 100 miljoen euro verhogen in 2017. Daarnaast wordt 36 miljoen euro extra uitgetrokken voor voorbereidende werken van het Oosterweelproject in Antwerpen die in 2016 van start gaan. De start van de infrastructuurwerken op Linkeroever en Zwijndrecht en van de Oosterweelverbinding is voorzien in 2017. Voor het onderzoek van de overkapping van de volledige ring stelde de Vlaamse Regering een intendant aan. Hij startte begin 2016 zijn werkzaamheden. Daarnaast zet Vlaanderen volop in op investeringen in duurzame vervoersmodi door te kiezen voor belangrijke stimuli in

de binnenvaart³¹ (Nieuwe Sluis Terneuzen, Kieldrechtssluis, Seine-Schelde verbinding, verhoging bruggen over het Albertkanaal). Door de versterking van het Vlaams waterwegennet wordt een positief en aantrekkelijk alternatief geboden voor het wegtransport. Het is aangewezen dat deze dimensie in toekomstige landverslagen wordt meegenomen.

2.5.5. Een slagkrachtig industriebeleid

In het kader van de oproep 'Fabriek van de Toekomst' van het AIO, is er het Made Different Initiatief waarbij partners, technologiefederatie Agoria en Sirris, het collectief centrum van de technologische industrie, meer dan 200 andere bedrijven door middel van 7 transformaties naar hun omschakeling naar een "Fabriek van de Toekomst" begeleiden. Zo worden bedrijven klaargestoomd voor de transformaties zoals de vierde industriële revolutie (Industrie 4.0). In februari 2016 kregen 7 bedrijven het logo "Fabriek van de Toekomst". Deze bedrijven investeerden de voorbije jaren zodanig in de modernisering van hun machines, digitalisering en in hun medewerkers dat ze nu op productievlak internationaal tot de wereldtop behoren.

Het nieuwe strategisch onderzoekscentrum Flanders Make vzw, opgericht op initiatief van de Vlaamse Regering in 2014, zet in op de langetermijnversterking van de internationale competitiviteitspositie van de Vlaamse maakindustrie door het uitvoeren van industrie-gedreven, pre-competitief, excellent, strategisch en toegepast onderzoek in 3 technologiedomeinen (mechatronica, productontwikkelingsmethodes, geavanceerde productietechnologieën). De Vlaamse Regering besliste eind 2015 om 5 miljoen euro toe te voegen aan de toelage van Flanders Make voor het werkingsjaar 2015 zodat verder kan ingezet worden op de versterking van de internationale competitiviteit van de Vlaamse maakindustrie.

De Vlaamse regering lanceerde in het transitiebeleid het TINA-fonds in 2011. Met het TINA-fonds, beheerd door PMV, wil de Vlaamse Regering vooral industriële transitie door innovatie versterken en versneld naar de markt helpen brengen. Het TINA-fonds kwam in 2015 op kruissnelheid waardoor het eind 2015 al 15 investeringen voor een totaal (effectief uitgegeven) bedrag van 80,2 miljoen euro heeft gedaan. Inclusief de engagementen (het nog niet opgenomen bedrag van onze investeringsverplichting) bedragen deze 15 investeringen 128,4 miljoen euro. Daartegenover staat een private hefboom van 313,1 miljoen euro investeringen.

2.5.6.Regelgeving ter ondersteuning van het investerings- en ondernemingsklimaat

Complexe en lange plannings- en vergunningsprocedures maken dat infrastructuurprojecten zeer vaak belangrijke vertragingen oplopen of juridisch aangevochten worden en daarom werden een aantal initiatieven genomen om de regelgeving aan te passen. Hierbij werd enerzijds een aantal procedures geïntegreerd en werd anderzijds meer aandacht besteed aan overleg, participatie en maatschappelijk draagvlak. Voor projecten met een grote maatschappelijke en ruimtelijke impact kwam er het decreet Complexe projecten dat op 1/03/2015 in werking trad. Voor de overige infrastructuurwerken wordt momenteel de regelgeving aangepast. Dit moet leiden tot een nieuwe procedure waarbij de processen voor de ruimtelijke planning en de effectbeoordeling zowel inhoudelijk als inzake timing beter op elkaar zijn afgestemd. In een goed ondernemingsklimaat weten potentiële investeerders zich verzekerd van een

³¹ Met de nieuwe sluis in Terneuzen zullen schepen tot 120.000 ton kunnen doorvaren tot Gent (start gepland in 2017, oplevering gepland tegen 2021) en zo wordt de nieuwe Sluis eveneens een cruciale schakel in de Seine-Schelde verbinding dat de realisatie, binnen een Europese context, beoogt van een binnenvaartverbinding op groot gabariet (schepen tot een laadvermogen van 4.500 ton). De uitvoering van het geheel (planningshorizon 2030) wordt geraamd op 1,525 miljard euro. Het brugverhogingsproject inzake het Albertkanaal moet ervoor zorgen dat het kanaal toegankelijk wordt voor vierlaagse containervaart zodat het kanaal eveneens de toegankelijkheid voor short sea shipping en voor het transport van grote ondeelbare elementen vergroot.

snel en duidelijk antwoord op een ruimtelijke realisatievraag en hierop biedt de nieuwe omgevingsvergunning een antwoord. (Door de omgevingsvergunning werden de voormalige stedenbouwkundige, inclusief verkavelingsvergunning en de milieuvergunning geïntegreerd.) De omgevingsvergunning heeft een doorlooptijd van 60 dagen waar dit voordien 285 dagen was en ook de beroepsprocedure werd ingekort van 120 naar 60 dagen. Vergunningen worden geleverd op maat en voor onbepaalde duur. Na de goedkeuring van het decreet Integraal Handelsvestigingsbeleid (voorzien voor 2016), zal de huidige socio-economische vergunning voor grotere detailhandelsprojecten in de omgevingsvergunning worden geïntegreerd.

De Minister-president van de Vlaamse Regering zal ook een dialoog opstarten over de vraag hoe de Vlaamse overheid de regeldruk verder kunnen verminderen en meer vertrouwen kunnen geven aan burgers, bedrijven en verenigingen. Zo zijn voor ondernemingen al verdere stappen gezet om de regeldruk te verminderen (bijvoorbeeld het detailniveau van de regels voor de toekenning van subsidies aan kmo's werd verlaagd).

Ook via een hervorming van het Vlaams bestuursrecht wil de Vlaamse Regering een aantal doorbraken realiseren voor een meer klantgerichte overheid die meer vertrouwen geeft aan burgers, bedrijven en verenigingen.

N.a.v. de zesde Staatshervorming werd de bevoegdheid inzake Toegang tot het Beroep van de federale overheid overgedragen aan de gewesten. Sinds 1/1/2015 is het AIO binnen het Vlaams Gewest bevoegd voor deze materie. Om de continuïteit aan de ondernemers en de stakeholders te verzekeren alsook de gewesten de mogelijkheid te bieden zich in deze materie in te werken, werd er voor geopteerd de overgedragen federale regelgeving ongewijzigd over te nemen en toe te passen. De evaluatie van gereglementeerde beroepen in 2015 werd o.b.v. deze federale wetgeving gevoerd. De verantwoording voor behoud van de gereglementeerde beroepen was gebaseerd op consumentenbescherming en om redenen van openbare veiligheid en gezondheid. Na 1 jaar heeft Vlaanderen de nodige ervaringen en inzichten vergaard om een gerichte analyse en studie te starten en na te gaan hoe de toegang tot het beroep moderner en kwaliteitsvoller kan worden georganiseerd.

Het doel van de modernisering is in eerste instantie het wegnemen van drempels tot ondernemerschap en administratieve vereenvoudiging om te komen tot een versterkt ondernemerschap in Vlaanderen. Deze grondige analyse zal starten in het eerste kwartaal van 2016.

Ook de Europese regelgevingsdimensie wordt opgevolgd. De Vlaamse Regering volgt de door de EC aangekondigde nieuwe REFIT-acties die voor Vlaanderen relevant zijn (o.a. het REFIT-initiatief voor de wetgeving m.b.t. het standaardaanbestedingsdocument en standaardformulieren voor overheidsopdrachten). Die opvolging past ook in het reguleringsmanagementbeleid van de Vlaamse Regering met focus op het terugdringen van overbodige administratieve lasten voor zowel bedrijven als overheden in het kader van het streven naar kwalitatieve regelgeving. In dat kader steunt de Vlaamse Regering de idee van een reductiedoelstelling mits die kan gerealiseerd worden door de toepassing van een mix van kwalitatieve en kwantitatieve methoden. De Vlaamse overheid opteert voor die gedifferentieerde, oplossingsgerichte aanpak in functie van de relevantie van het beleidsprobleem. Deze aanpak wordt nog verder uitgewerkt in een door de Vlaamse Regering in 2016 goed te keuren document.

De Vlaamse Regering heeft het dossier 'Europese blauwe kaart' uit het pakket 'beter migratiebeheer' zoals neergelegd in het EC-werkprogramma 2016 geselecteerd als pilootproject om het effect van dit Europese initiatief in te schatten op de Vlaamse bevoegdheden. Het pilootproject zal een bijdrage leveren aan de geïnformeerde standpuntbepaling van de Vlaamse Regering en aan de correcte, tijdige en volledige omzetting en toepassing van de Europese regelgeving in de Vlaamse rechtsorde, m.i.v. het vermijden van 'goldplating' (dus met een minimum aan bijkomende regeldruk). Dat laatste is een be-

langrijke doelstelling voor de gehele Vlaamse Regering. Het is één van de drie actieterrainen die vermeld worden in de nota aan de Vlaamse Regering betreffende de versterking van de EU-reflex in Vlaanderen. De Vlaamse Regering heeft dan ook de opdracht gegeven om hierover in 2016 een nieuwe omzendbrief uit te werken, waarin de procedures en verantwoordelijkheden duidelijker worden uiteengezet en dit met het oog op een tijdige en correcte omzetting van Europese richtlijnen.

Deel 3. Vooruitgang inzake de verwezenlijking van de Vlaamse Europa 2020-doelstellingen

3.0. Inleidend

Hierna wordt de stand van zaken besproken m.b.t. de vooruitgang inzake de Vlaamse Europa 2020-doelstellingen en de maatregelen die Vlaanderen op dit vlak neemt. Heel wat van de maatregelen die inspelen op het bewerkstelligen van een verhoogde werkzaamheidsgraad en het tegengaan van vroegtijdig schoolverlaten kwamen in deel twee aan bod. In deel 3 wordt ingegaan op de (extra) maatregelen inzake de onderwijsdoelstelling inzake gediplomeerden hoger onderwijs, onderzoek en ontwikkeling, klimaat en energie, armoede of sociale uitsluiting.

3.1. Werkzaamheid

3.1.1. Situering

Europees vergeleken, doet Vlaanderen het in 2014 goed inzake werkloosheid (5,1%) en jeugdwerkloosheid (16,1%), maar is de Vlaamse werkzaamheidsgraad eerder middelmatig (71,9%) en scoort Vlaanderen zwak voor de werkzaamheid van 55-plussers (44,3%). In 2014 stabiliseerde de kortdurige werkloosheid, maar steeg de langdurige werkloosheid sterk, waardoor de totale werkloosheid bleef toenemen. De Vlaamse werkzaamheidsgraad lag in 2014 boven het Europese gemiddelde (69,8%), het Waals (61,6%) en Brussels Gewest (58,8%). Het is echter duidelijk dat het behalen van de Europa 2020 doelstelling van 76% een hele uitdaging blijft.

Kernindicator	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Streefdoel 2020	Afstand
Werkzaamheidsgraad (20-64 jaar) (%)	72,3	71,5	72,1	71,8	71,5	71,9	71,9	76,0	4,1 ppt <i>Plaats 11 op 28 (in 2014)</i>

Voor de 55 plussers zien we een toename van de Vlaamse werkzaamheidsgraad: van 38,2% in 2010 tot 44,3% in 2014. Vlaanderen blijft op schema voor het behalen van de 50%-doelstelling in 2020; de werkzaamheid in deze categorie is hoger dan Wallonië (38,8%), benadert stilaan deze van het Brussels Gewest (46,6%), maar blijft nog meer dan 7% verwijderd van het Europees gemiddelde (52,9%).

De stijgende trend zet zich verder bij de werkzaamheid van personen met een handicap: van 33,5% in 2010 naar 42,7% in 2014.

Er kan vastgesteld worden dat personen met een migratie-achtergrond nog steeds lagere scores laten optekenen dan de personen die in België geboren zijn. Voor zowel personen geboren buiten de EU als personen met een niet-EU-nationaliteit stagneert de werkzaamheidsgraad tussen 2010 en 2014. De kloof met het Vlaamse gemiddelde is de jongste jaren niet afgenomen. In beide gevallen ligt de werkzaamheidsgraad ook beduidend lager dan gemiddeld in Europa. Deze kloof op het vlak van werkzaam- (en werkloosheid)percentage tussen de verschillende herkomstgroepen is te wijten aan een minder goede aansluiting tussen vraag en aanbod bij personen met een vreemde herkomst dan bij personen met een Belgische herkomst. De volgende factoren/belemmeringen dragen bij tot deze kloof: (1) oververtegenwoordiging in conjunctuurgevoelige sectoren, (2) een scholingsmismatch, (3) de moeizame erkenning van buitenlandse kwalificaties, (4) structurele taalachterstand en (5) negatieve beeldvorming.

Bovenstaande elementen geven niet enkel aan dat personen met een migratie-achtergrond in Vlaanderen slechts moeizaam aan werk geraken, maar ook dat de Vlaamse samenleving nog veel arbeidspotentieel onbenut laat vermits het aandeel personen met een vreemde nationaliteit of herkomst op de Vlaamse arbeidsmarkt is toegenomen terwijl het aandeel werkenden met een Belgische herkomst o.a. vanwege de uitstroom van de babyboomgeneratie afneemt. Het Departement WSE lanceerde in 2015 de Herkomstmonitor i.s.m. het Steunpunt WSE om de arbeidsmarktpositie van personen van buitenlandse herkomst in kaart te brengen op basis van administratieve gegevens (http://www.werk.be/sites/default/files/herkomstmonitor_2015.pdf).

Subindicatoren Werkzaamheidsgraad Kansengroepen	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Streefdoel 2020	Afstand
15-24 jaar (%)	31,7	28,6	28,8	29,4	28,1	27,7	27,0		<i>Plaats 15 op 28 (in 2014)</i>
50-64 jaar (%)	49,1	50,9	53,1	53,6	54,6	56,5	57,5	60	2,5 ppt <i>Plaats 15 op 28 (in 2014)</i>
55-64 jaar (%)	34,3	35,8	38,2	38,9	40,5	42,9	44,3	50	5,7 ppt <i>Plaats 21 op 28 (in 2014)</i>
Vrouw (20-64) (%)	66,1	65,7	66,7	66,4	66,2	66,9	67,6	75	7,4 ppt <i>Plaats 11 op 28 (in 2014)</i>
Niet-EU-nationaliteit (20-64) (%)	47,2	47,0	44,4	46,3	42,7	46,4	44,6	58	13,4 ppt <i>Plaats 25 op 27 (in 2014)</i>
Geboren buiten EU (20-64) (%)	56,3	53,4	53,4	53,0	51,8	54,9	53,3	64	10,7 ppt <i>Plaats 25 op 26 (in 2014)</i>
Met arbeidshandicap (20-64) (%)	-	37,5	33,5	38,6	38,7	40,4	42,7	43	0,3 ppt <i>(geen vergelijkende cijfers beschikbaar)</i>

3.1.2. Maatregelen

Voor de maatregelen die de werkzaamheid verhogen, kan verwezen worden naar 2.3.

3.2. Onderwijs

3.2.1. Situering

Het aandeel vroegtijdige schoolverlaters klokte in 2014 af op 7,0% en daarmee werd de daling van 2013 bevestigd. Toch is de Vlaamse Europa 2020-doelstelling van 5,2% nog niet bereikt. Wat het aandeel van de 30-34 jarigen met een diploma hoger onderwijs betreft, scoort Vlaanderen in 2014 44,8%: de Vlaamse doelstelling van 47,8% blijft binnen bereik.

Kernindicatoren	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Streefdoel 2020	Afstand
vroegtijdige schoolverlaters (%)	8,6	8,6	9,6	9,6	8,7	7,5	7	5,2	2,8 ppt <i>Plaats 12 op 28 (in 2014)</i>
30-34 jarigen met diploma HO (%)	43,6	43,1	45	42,3	45,3	44,1	44,8	47,8	3 ppt <i>Plaats 9 op 28 (in 2014)</i>

Er wordt verder ingezet op een omvattend beleid inzake leerrecht, spijbelen en voortijdig schoolverlaten (zie 23.8.).

De Vlaamse overheid wil studenten maximale kansen op slagen geven. Om de tendens van studieduurverlenging een halt te kunnen toeroepen, is de regelgeving m.b.t. studievoortgangmaatregelen herwerkt. De hogeronderwijsinstellingen kunnen daardoor vanaf het academiejaar 2015-2016 over de instellingen en opleidingen heen de studieresultaten van studenten opvolgen via de Databank Hoger Onderwijs (DHO) en zo op een adequatere en ook snellere manier de nodige begeleidings- en heroriënteringsmaatregelen nemen en eventuele maatregelen van studievoortgangsbewaking opleggen. Momenteel wordt ook het systeem van leerkrediet, dat ook de studievoortgang bewaakt, onder de loep genomen.

Een generiek en instellingsneutraal oriënteringsinstrument dat verplicht wordt afgenomen op het einde van het secundair onderwijs, moet het keuzeproces van jongeren ondersteunen en ervoor zorgen dat men een zicht krijgt op de opleidingen in het hoger onderwijs die het best aansluiten bij de eigen talenten en interesses. Het oriënteringsinstrument zal een eerste maal in een proefopzet getest worden bij een representatief testpubliek rond Pasen 2016, om nadien verder verfijnd en uitgewerkt te worden. Naast oriëntering op het einde van het secundair onderwijs wordt ook ingezet op een goede aanvangsdiagnostiek bij het begin van het hoger onderwijs via niet bindende toelatingsproeven. Daarom wordt er bij het begin van het academiejaar 2016-2017 gestart met twee pilootprojecten: een instapproef voor de geïntegreerde lerarenopleidingen aan de hogescholen en een ijkingsstoets voor de ingenieursopleidingen aan de universiteiten.

In 2016 wordt verder gewerkt aan de uitbouw van het HBO5 als volwaardig onderdeel van het hoger onderwijs.

3.3. Onderzoek en ontwikkeling

3.3.1. Inleidend

De O&O-intensiteit (O&O besteding als % van BBP) van Vlaanderen bereikte met 2,54% (2013) zijn hoogste waarde ooit. Dit is het resultaat van volgehouden budgettaire inspanningen gedurende de voorbije jaren, ondanks de begrotingsuitdagingen. Het totale initiële budget voor wetenschap en innovatie van de Vlaamse overheid bedroeg in 2015 2,189 miljard euro waarvan 1,308 miljard voor O&O bestemd.

Kernindicator	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Streefdoel 2020	Afstand
Bruto binnenlandse uitgaven O&O (%)	2,06	2,12	2,29	2,40	2,42	2,54	3	0,46 ppt <i>Plaats 7 op 28 (in 2013)</i>

Meer vraaggedrevenheid, resultaatgerichtheid, efficiënte dienstverlening (o.a. door meer transparantie en betere afstemming van steuninstrumenten) en een hoger hefboomeffect van de publieke inspanningen behoren tot de doelstellingen van het beleid. Binnen het EWI-domein zijn daartoe enkele substantiële organisatorische aanpassingen doorgevoerd per 1/01/2016. De Herculesstichting voor onderzoekinfrastructuur wordt vereffend en haar programma's werden ondergebracht bij het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) dat ook 3 steunprogramma's van het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) overnam: TBM (toegepast biomedisch onderzoek), SBO (strategisch basisonderzoek), en de strategisch-onderzoekmandaten. Deze instelling is voortaan het aanspreekpunt voor onderzoekers bij de Vlaamse Gemeenschap. Hierdoor kan het vernieuwde FWO in 2016 voor 320,8 miljoen euro aan machtigingen aangaan, waarbij het budget met 10,9 miljoen euro stijgt. Het nieuwe Agentschap Innoveren en Ondernemen (AIO) wordt opgericht, op basis van het Agentschap Ondernemen (AO) en de bedrijfsgerichte programma's van het IWT (dat wordt opgeheven). Het AIO is vanaf 2016 het aanspreekpunt voor ondernemers te Vlaanderen.

T.o.v. het vergelijkbare budget van het vroegere AO en het voormalige IWT is in 2016 het totale budget gestegen met een provisie van 80 miljoen euro die is bestemd voor steun aan innovatie. Hierdoor stijgt het totale Vlaamse budget voor de steun aan bedrijven uit boven het half miljard euro. De extra middelen voor de EWI-begroting bedroegen in 2015 t.o.v. 2014 20 miljoen euro (waarvan O&O&I: 5 miljoen euro voor Flanders' Make) en in 2016 t.o.v. 2014 25 miljoen euro (waarvan O&O&I: 8 miljoen euro naar FWO voor klinisch onderzoek). Het strategisch onderzoekscentrum Flanders' Make ontvangt in 2016 nog eens 5 miljoen euro extra.

De Vlaamse Regering keurde tijdens de zomer van 2015 een conceptnota over een (ondernemingsgedreven) clusterbeleid goed dat de strategische samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en ondernemingen verder hervormt met aandacht voor focus, samenwerking en impact. In dit kader deed het toenmalige IWT in het najaar van 2015 een oproep voor het indienen van innovatieve bedrijfsnetwerken (IBN). Deze worden de opvolgers van de bestaande thematische Lichte Structuren en Vlaamse Innovatiesamenwerkingsverbanden die het IWT ondersteunt/de. De IBN worden bottom-up netwerken op kleine schaal, met toekomstpotentieel, die actief zijn in opkomende markten of bestaan uit bv. een aantal kleinere initiatieven (die zich dan hergroeperen). Voor een periode van 3 jaar kunnen ze maximaal 50% financiering vanwege de Vlaamse overheid krijgen. Daarnaast keurde de Vlaamse Regering begin 2016 een besluit goed waardoor AIO voorstellen kan inwachten voor speerpuntclusters. Deze omvatten grote innovatieve domeinen, die in de toekomst economisch het verschil kunnen en zullen maken (in termen van werkgelegenheid en toegevoegde waarde). Deze speerpuntclusters moeten een grote schaal hebben, werken volgens het triple helix model, beperkt in aantal zijn, en zullen ondersteund worden voor een periode van 10 jaar aan max. 0,5 miljoen euro per jaar. Aan de domeinen duurzame chemie, logistiek, materialen, en agro-voeding is inmiddels gevraagd om een voorstel in te dienen. De rol van beide types clusterorganisaties is het samenbrengen van actoren en interessante samenwerkingsmogelijkheden, ontwikkelingen en internationale verbanden zoeken. Uiterlijk midden 2016 moet duidelijk zijn of de voorstellen daartoe die vanuit deze initiatieven worden voorbereid, geselecteerd worden als cluster.

De Vlaamse Regering keurde begin 2016 het Actieplan Flanders Care 2.0 goed. Vlaanderen zal investeren in een nieuw zorgmodel waarbij de patiënt/cliënt centraal staat en het zorgaanbod op de behoeften in de samenleving is afgestemd. Het doel is om de vooruitgang in wetenschap en technologie in te zetten

in de zorgsector en tegelijk een economische meerwaarde te creëren voor Vlaamse bedrijven en dit op internationaal niveau. Hierbij wordt ingezet op nog meer gegevensdeling tussen actoren in de zorg met o.a. Vitalink in de eerstelijns, internationalisering en nieuwe samenwerkings- en businessmodellen. Er zal op korte termijn onder meer werk gemaakt worden van de uitbouw van een efficiënte en kwalitatieve online hulpverlening, onder meer ter verdere preventie van depressie, burn-out en suïcide.

Flanders Inshape (design) is vanaf 2016 volledig geïntegreerd in de Antwerp Management School. De Vlaamse Regering verlengde in 2015 ook de convenanten met de (sub-regionale) Vlaamse Innovatiecentra voor 5 jaar. Daarvan is er één in elke Vlaamse provincie. Het gaat om laagdrempelige dienstverleners voor het bedrijfsleven, in het bijzonder de kmo's.

Hun rol bestaat voornamelijk uit het aanbieden van advies bij de financiering van innovatieprojecten van bedrijven, omkadering van innovatieprojecten, en het vinden van de juiste partners voor innovatieprojecten (vaak middels het Vlaams Innovatienetwerk dat ruim 200 kennisinstellingen omvat, waaronder universiteiten en hogescholen). Tussen 2011 en 2015 werden zo ongeveer 3.000 partnerschappen gerealiseerd.

In het kader van internationalisering bereidt Vlaanderen m.b.t. de voltooiing van de Europese Onderzoeksrimte een eigen "ERA-routekaart" voor, die net als de Belgische ERA-routekaart, in 2016 aan de EC wordt overgemaakt. Ook een Vlaamse routekaart voor ESFRI (European Strategy Forum on Research Infrastructures) in het kader van onderzoek-infrastructuur wordt in 2016 verder voorbereid en uitgewerkt.

3.4. Klimaat en energie

3.4.1. Inleidend

De Europese Effort Sharing Decision (ESD) bepaalt dat de Europese lidstaten hun emissies in de niet-ETS sectoren tussen 2013 en 2020 moeten reduceren volgens een lineair afnemend pad³² met jaarlijkse reductiedoelstellingen. In het kader van het Europese Klimaat- en Energiepakket aanvaardde België de doelstelling om het aandeel van hernieuwbare energiebronnen in het bruto eindgebruik van energie te laten stijgen tot 13% in 2020. Op 4/12/2015 sloten de 4 Belgische ministers, bevoegd voor klimaat, een akkoord over de verdeling van de vereiste Belgische inspanningen. Vlaanderen zal haar uitstoot van broeikasgassen verminderen met 15,7% ten opzichte van het referentiejaar 2005. In de jaren 2013 en 2014 voldeed de Vlaamse uitstoot van broeikasgassen aan de jaarlijkse reductiedoelstelling. Dat leidde tot een overschot van respectievelijk 1,9 en 3,5 Mton CO₂-eq. in 2013 en 2014. Vlaanderen verbond zich ertoe om de productie van hernieuwbare energie tegen 2020 te laten stijgen tot 2,156 Mtoe³³, rekening houdend met de energie-efficiëntiedoelstelling van 17,8% die door België werd aangemeld bij de EC in het kader van de omzetting van de energie-efficiëntierichtlijn.

In het licht van het Klimaatakkoord van Parijs (december 2015) heeft de Vlaamse Regering zich geëngageerd om in de loop van 2016 een antwoord te bieden op de klimaatuitdagingen. Zo zal er op 19/04/2016 een eerste klimaatop georganiseerd worden om de discussie aan te zwengelen en de engagementen van overheid, bedrijven, vakbonden, milieubewegingen en onderzoeksinstellingen te be-

³² Dit pad start in 2013 van de gemiddelde niet-ETS emissies van de jaren 2008, 2009 en 2010. Vervolgens moet België een lineair afnemend emissiereductietraject volgen dat in 2020 een emissiereductie realiseert van 15% in vergelijking met de niet-ETS uitstoot in 2005.

³³ megaton olie-equivalent

spreeken. De Vlaamse Regering is al begonnen met op te lijsten welke extra maatregelen er kunnen genomen worden om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Een tweede klimaatop zou plaatsvinden in november 2016 en een derde in het najaar 2017/voorjaar 2018.

Kernindicatoren	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Streefdoel 2020
Broeikasgasemissies niet-ETS broeikasgasemissies scope 13-20 ³⁴ (kton)	45.953	45.381	44.733	46.405	42.928	43.273	45.927	43.254	-15,7% broeikasgasemissies t.o.v. 2005 <i>Plaats 17 op 28 (in 2013)</i>
<u>Energie-efficiëntie</u> Besparing finaal energiegebruik niet-ETS (GWh, % t.o.v. 2001-2005)				10.818 GWh (5,7%)		16.499 GWh (8,8%)			Vlaams streefdoel 9% energiebesparing in 2016 t.o.v. gemiddelde 2001-2005) <i>Plaats 20 op 28 (in 2013)</i>
Primair energiegebruik, excl. Niet-energetisch (Mtoe)	33,7	32,9	32,0	33,8	31,8	31,2	32,0	29,6	
<u>Hernieuwbare energie (HE)</u> -hoeveelheid hernieuwbare energie (Mtoe)	0,48	0,70	0,90	1,11	1,05	1,30	1,38	1,31	2,156 Mtoe <i>Plaats 24 op 28 (in 2013)</i>
-aandeel HE in het bruto finaal energiegebruik (%)	1,9	2,9	3,9	4,5	4,5	5,6	5,7	5,7	

3.4.2. Maatregelen ter reductie van de broeikasgasemissies van niet-ETS-activiteiten

Het intra-Belgische klimaatakkoord van 4/12/2015 regelt nu ook de verdeling van de Belgische inkomsten uit de veiling van EU ETS-emissierechten in de handelsperiode 2013-2020.

Voor het bedrag dat momenteel reeds beschikbaar is uit deze veilingen (326 miljoen euro) krijgt Vlaanderen een aandeel van 53% of ca. 173 miljoen euro. Wat de inkomsten uit toekomstige veilingen betreft, bedraagt het Vlaamse aandeel 52,76%.

Tenslotte namen de klimaatministers ook een beslissing over de jaarlijkse Belgische bijdrage aan internationale klimaatfinanciering, die ontwikkelingslanden moet ondersteunen bij het implementeren van beleid ter bestrijding van de klimaatverandering en tevens bij de aanpassing aan de gevolgen ervan. In

³⁴ Bij de bepaling van de Belgische niet-ETS doelstelling werd rekening gehouden met de opname van bijkomende emissies onder ETS vanaf de periode 2013-2020 (scope 13-20). De niet-ETS broeikasgasemissies worden daarom uitgedrukt rekening houdende met deze ETS scope-uitbreiding.

de Belgische jaarlijkse bijdrage van 50 miljoen euro neemt Vlaanderen 14,5 miljoen euro voor haar rekening. In het Vlaams Mitigatieplan 2013-2020 is een traject voorzien om in alle niet-ETS- sectoren de broeikasgasuitstoot terug te dringen. Wat de transportsector betreft, kan gewezen worden op de invoering van de kilometerheffing voor vrachtwagens op 1/04/2016 en de hervorming van de Vlaamse voertuigfiscaliteit (zie 3.1.2 antwoord op LSA2), alsook de goedkeuring van het Vlaams actieplan ter aanmoediging van de aanschaf van alternatieve voertuigtechnologieën (zie 3.4.3. Clean Power for Transport). M.b.t. de bouwsector wordt verwezen naar de maatregelen die genomen zijn ter verbetering van de energie-efficiëntie en de energieprestatie van gebouwen (zie 3.4.3. 'energie-efficiëntie'). Voor de niet-ETS industrie kan o.a. de nieuwe generatie van energiebeleidsovereenkomsten en de verplichte energie-audit voor grote bedrijven (zie 3.4.3. 'energie-efficiëntie'), alsook maatregelen voor de reductie van N20-emissies van de caprolactamproductie en de vermindering van F-gas-emissies worden vermeld.

3.4.3. Vlaamse maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie

Inzake de verbetering van de energieprestatie in de bouwsector, legde de Vlaamse Regering op 18/12/2015 een E-peil vast voor alle types van gebouwen. Tot dan was dat enkel het geval voor nieuwe (of bij grondige energetische renovaties) residentiële woningen, scholen en kantoorgebouwen. Verder werd werk gemaakt van de kwaliteitsverbetering van het energieprestatiecertificaat, sancties voor het niet naleven van de verplichtingen van het EPC, enzovoort.

D.m.v. een Renovatiepact, dat in december 2014 werd opgestart, wil de Vlaamse Regering in overleg met 32 organisaties een sterke verhoging realiseren van de renovatiegraad van het Vlaams woningpatrimonium. Diverse eerder aangekondigde beleidsaanpassingen worden verder uitgewerkt in het kader van het Renovatiepact. Op 17/07/2015 legde de Vlaamse Regering het strategische beleidskader en de prioritaire hefboomacties voor dit Renovatiepact vast.

De energielening, de opvolger van de federale FRGE-lening (Fonds voor de Reductie van de Globale Energiekost) die vanaf 1/07/2014 Vlaamse bevoegdheid is, werd uitgebouwd tot een belangrijke hoeksteen van de Vlaamse beleidsinstrumentenmix ter ondersteuning van energetische renovatiewerken.

Ter bevordering van de energie-efficiëntie in energie-intensieve ondernemingen, zijn op 1/01/2015 de energiebeleidsovereenkomsten (EBO's) in werking getreden. De EBO's lopen tot 31/12/2020. Halfweg 2015 waren er 337 vestigingen toegetreden. Samen vertegenwoordigen deze vestigingen 85% van het industriële energieverbruik. Grote ondernemingen (met uitzondering van EBO-bedrijven) zijn ook verplicht om uiterlijk tegen 1/12/2015 een energieaudit te laten uitvoeren.

Op 13/07/2015 werd een webapplicatie, die toelaat om de resultaten van de energieaudits op gestructureerde manier te verzamelen, gelanceerd.

Om de uitvoering van energiebesparende investeringen, in het bijzonder bij KMO's, te faciliteren, heeft de Vlaamse Regering beslist om de haalbaarheid van de oprichting van een ESCO-fonds (Energy Service Company) te laten onderzoeken. Dit ESCO-fonds zou de kredietverstrekking van de ESCO-projecten kunnen overnemen.

3.4.4. Vlaamse maatregelen voor de toename van het aandeel hernieuwbare energie

De Vlaamse Regering heeft in 2015 verder stappen gezet om het investeringsklimaat voor hernieuwbare energie te versterken. Zo werd, via een wijziging aan het Energiedecreet op 17/07/ 2015, een aantal maatregelen goedgekeurd met het oog op de optimalisatie en vereenvoudiging van het steunmechanisme voor groene stroom en WKK.

Op 20/03/2015 hechtte de Vlaamse Regering eveneens haar goedkeuring aan de conceptnota 'Fast Lane' voor windenergie. In dit kader werd gestart met het nauwkeurig in kaart brengen van het technisch en maatschappelijk aanvaardbaar potentieel van windturbines in Vlaanderen. Daarnaast worden de bestaande instrumenten geëvalueerd en de mogelijkheden om nieuwe in te zetten (zoals 'tendering') onderzocht. Er wordt een draaiboek ontwikkeld voor het realiseren van draagvlak en participatie bij windenergieprojecten.

Met het oog op de bevordering van zonne-energie wordt werk gemaakt van een charter voor groepsaankopen van zonnepanelen. Met dit charter wordt een verdere verlaging van de investeringskosten beoogd, gekoppeld aan een goede service, en een ondersteuning van de lokale werkgelegenheid. Verder zal ook een zonnekaart uitgewerkt m.i.v. een tool die een optimale plaatsing van zonnepanelen moet faciliteren.

Op 17/07/2015 besliste de Vlaamse Regering de steun voor groene warmte open te trekken naar projecten voor groene warmte uit diepe geothermie. Bovendien worden warmtenetten, aangesloten aan een installatie voor de productie van groene warmte of voor de benutting van restwarmte, ondersteund zodra het warmtenet gevoed wordt met minstens 50% hernieuwbare energiebronnen of 50% restwarmte. Ook de productie van biomethaan voor de toepassing als brandstof zal worden ondersteund. Voor de toekenning van investeringssteun werd in oktober een call voor een totaal steunbudget van 10,2 miljoen euro gelanceerd. In 2016 worden opnieuw twee calls georganiseerd.

De Vlaamse Regering keurde op 18/12/2015 het actieplan 'Clean Power for Transport' definitief goed, in kader van de omzetting van de Europese richtlijn 2014/94/EU. De belangrijkste maatregelen uit dit actieplan beogen een stimulering van de 'Clean Power'-markt (elektriciteit, CNG, LNG en waterstof) en de snelle uitbouw van de benodigde infrastructuur.

In dit kader besliste de Vlaamse Regering op 8/01/2016 een gemoduleerde premie voor zero-emissie voertuigen in te voeren. Eerder werden in kader van de vergroening van de verkeersbelasting (zie 3.1.2 antwoord op LSA2) vrijstellingen voorzien voor Clean Power-voertuigen.

3.5. Armoede en sociale uitsluiting

3.5.1. Inleidend

Op vlak van armoede en sociale uitsluiting, is er de afgelopen jaren vrij weinig vooruitgang geboekt, maar blijft Vlaanderen het goed doen in vergelijking met het EU-gemiddelde. Dit is ook het geval wat kinderarmoede betreft: ondanks het feit dat er sinds 2008 een toename is van kinderarmoede blijft Vlaanderen het Europees gezien goed doen (zie ook Armoedemonitor 2015, <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/vlaamse-armoedemonitor-2015>). Niettemin blijft Vlaanderen blijvend inspanningen nemen om de (kinder)armoede te bestrijden.

Kernindicator	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Streefdoel 2020	Afstand
Samengestelde indicator (% personen in armoede of sociale uitsluiting)	15,2	14,6	14,8	15	16	15,4	10,5%(=-30% of-280.000 personen t.o.v. 2008)	4,9 ppt <i>plaats 1 op 28 in (in 2013)</i>

Kernindicator	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Streefdoel 2020	Afstand
%kinderen met gestandaardiseerd beschikbaar huishoudinkomen onder de armoede-risicodrempel na sociale transfers	9,9	9,8	11	10,4	11,35	12,1	5%	7,1 ppt <i>plaats 4 op 28 (in 2013)</i>

3.5.2. Maatregelen

Op 3/07/2015 heeft de Vlaamse Regering het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019 goedgekeurd. In dit actieplan wordt een structureel en participatief armoedebestrijdingsbeleid uitgetekend o.b.v. concrete doelstellingen geformuleerd voor elk van de sociale grondrechten (participatie, maatschappelijke dienstverlening, inkomen, gezin, onderwijs, vrijetijdsbesteding, werk, wonen en gezondheid). De kerndoelstelling die Vlaanderen hierbij wil realiseren tegen 2020, is het halveren van het aandeel kinderen dat in armoede geboren wordt en het doen dalen van het algemene armoederisico met 30% in Vlaanderen. Het is de eerste keer dat het plan een duidelijke en specifieke focus legt op preventie en bestrijding van kinderarmoede. Hiertoe worden 72 lokale gemeentebesturen gesubsidieerd voor het uitwerken van een specifiek kinderarmoedebestrijdingsplan. Via een lerend netwerk wordt de ontwikkeling en implementatie van deze plannen ondersteund. Daarnaast zal binnen de ESF-oproep armoede meer bijzondere aandacht uitgaan naar de gezinnen met lage werkintensiteit.

Het afgelopen jaar werden de maatregelen verder geconcretiseerd en geoperationaliseerd. De komende maanden wordt er werk gemaakt van een bijsturing van het actieplan. De eerste afspraken hiertoe worden eind februari 2016 kenbaar gemaakt. Over deze werkzaamheden zal in het voorjaar van 2017 een voortgangsrapportage verschijnen.

Het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid richt zich naar alle mensen die armoede en sociale uitsluiting ervaren. Daarbij wordt vertrokken vanuit een inclusieve aanpak, geïntegreerd binnen de reguliere beleidsdomeinen waar mogelijk, maatgericht waar nodig. Gezien het Vlaamse integratiebeleid streeft naar een volwaardige socio-culturele en socio-economische participatie van personen van buitenlandse herkomst, draagt dit integraal bij tot het armoedebestrijdingsbeleid.

Het inburgeringstraject, dat wordt aangeboden door de Agentschappen Integratie en Inburgering, begeleidt nieuwkomers bij hun eerste stappen in hun integratieproces en draagt bij aan zelfstandige en evenredige participatie. In het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015 – 2019 zijn een aantal specifieke maatregelen opgenomen ten behoeve van personen van buitenlandse herkomst (bv. inzetten op kennisdeling van expertise en ontwikkeling van methodieken zodat professionals in eerstelijnswerkingen beter ondersteund zijn bij het dagelijks omgaan met armoede bij personen van buitenlandse herkomst).

Toegankelijke dienstverlening. De Vlaamse Regering wil voorzien in een laagdrempelige, toegankelijke en kwaliteitsvolle dienstverlening en hierbij maximaal inzetten op het automatisch toekennen van rechten. Het basisondersteuningsbudget, dat in het kader van de opstart van de persoonsvolgende financiering wordt uitgerold vanaf 2016, zal in dat kader automatisch worden toegekend op basis van attestering binnen de kinderbijslag en de integratietegemoetkoming, respectievelijk voor kinderen en volwassenen.

Indien dit niet mogelijk is, zal er gewerkt worden rond administratieve vereenvoudiging en het proactief handelen, zoals bv. het informeren van gerechtigden. Om de Huizen van het Kind te laten uitgroeien tot volwaardige basisvoorzieningen in de 308 gemeenten in Vlaanderen, worden tal van partners, zoals kinderopvang, jeugdhulp, onderwijs, vrijetijdsactoren, ... lokaal samengebracht. Hierbij wordt tegen het einde van de legislatuur naar een volledige dekking gestreefd. Het belang van het jonge kind blijkt ook uit de inspanningen om in Vlaanderen verder werk te maken van voldoende, kwaliteitsvolle en toegankelijke kinderopvang (zie 2.3.4.). De kinderopvangsector wordt ondersteund via een begeleidingstraject "sociale functie" waarbij veel aandacht gaat naar de impact van de nieuwe regelgeving op de toegankelijkheid van de kinderopvang van baby's en peuters.

Er wordt geïnvesteerd in inkomensgerelateerde kinderopvang en kinderopvang waarbij extra opdrachten worden opgenomen ter ondersteuning van kwetsbare gezinnen en bestrijding van armoede in gezinnen. Tenslotte worden een aantal alternatieve pistes voor de Kinderopvangzoeker zoals deze momenteel werd ontwikkeld onderzocht.

De Vlaamse Regering blijft inzetten op gezondheidsbevordering. De Zesde Staatshervorming geeft de mogelijkheid en opportuniteit om grondig na te denken over de reorganisatie van de eerstelijnsgezondheidszorg, zowel op vlak van structuren als inhoud. Er werd hiervoor een voorbereidingstraject opgestart. Dit moet resulteren in een conferentie eerstelijns-gezondheidszorg in het voorjaar van 2017. Tevens worden concrete stappen in het kader van de uitbouw van een Vlaamse Sociale Bescherming (VSB) gezet. In Vlaanderen wordt er immers ingevolge de zesde staatshervorming een Vlaamse sociale bescherming uitgebouwd die een aantal bestaande tegemoetkomingen, zoals de zorgverzekering samen met een aantal overgehevelde financieringen van zorg, o.a. de financiering van ouderenzorg en thuiszorg, integreert. Doelstelling is maximale participatie aan de samenleving door betaalbare, kwalitatieve en toegankelijke zorg en ondersteuning.

Daarbij wordt een nieuwe tegemoetkoming, het basisondersteuningsbudget opgenomen in die VSB, zodat een persoon met een handicap zorg thuis kan organiseren met de hulp van reguliere diensten, vrijwilligers en mantelzorg. Naar schatting 6.500 volwassen Vlamingen met een handicap krijgen vanaf september 2016 dit maandelijks budget.

Daarnaast wil de Vlaamse Regering met de integratie van het OCMW in de gemeenten een sterker geïntegreerd sociaal beleid voor de inwoners van de gemeente realiseren. Het geïntegreerd en inclusief sociaal beleid binnen de gemeente werkt drempelverlagend als er één uniek loket is waar de sociale dienstverlening wordt geleverd naast de andere lokale diensten.

Voldoende beschikbare middelen. Het ontplooiën van competenties en talenten, zijn belangrijke bouwstenen voor het verwerven van een inkomen uit arbeid, dat de beste garantie biedt tegen armoede. Belangrijke bouwstenen daarvoor zijn duaal leren en werken (zie 2.3.9.), de activerende Beroepsopleiding in de Onderneming (IBO) (zie 2.3.1), duurzame tewerkstelling in het reguliere circuit via een sluitend maatpak. De uitvoering van het maatwerkdecreet staat momenteel on hold. Het doel blijft echter om opnieuw naar maatwerk over te schakelen, waarbij de individuele werknemers een 'rugzakje', in functie van hun afstand tot de arbeidsmarkt krijgen. De Vlaamse Regering wil zo snel mogelijk opnieuw kunnen overschakelen op het maatwerk-principe, maar zal de omschakeling echter grondig voorbereiden. Daarnaast zal er meer geïnvesteerd worden in de werknemers zelf: alle doelgroepwerknemers binnen de sociale economie krijgen de nodige ondersteuning om aan hun persoonlijke ontwikkeling te blijven werken. Door de zesde staatshervorming heeft Vlaanderen de bevoegdheid gekregen over een belangrijke hefboom in de strijd tegen kinderarmoede, met name de kinderbijslag. Bij de aanpassing van het kinderbijslagsysteem in Vlaanderen zal daarom voldoende ruimte genomen worden voor de uitvoering van een armoedetoets. We willen binnen de kinderbijslag evolueren naar een inkomensgerelateerde toeslag.

Het steeds verder optimaliseren van de toekenning van de school- of studietoelage is heel belangrijk. Er is een vangnet zodat wie de voorbije twee jaar een toelage kreeg, maar halverwege dit schooljaar nog geen aanvraag had ingediend, wordt aangeschreven met de vraag of men een toelage wil.

Deze 'semi-automatische' aanpak blijkt alvast te werken en zorgt voor een toename van het aantal ingediende dossiers met ruim 40.000 eenheden. In het kader van een kostenbeheersend beleid worden er acties ondernomen richting het kleuter-, basis en secundair onderwijs. Voor het kleuter- en basisonderwijs wordt het systeem van de maximumfactuur verder gecontinueerd. In het secundair onderwijs wordt het kostenbeheersend beleid versterkt.

Energie en wonen. Er werd een actieplan Energiearmoede opgesteld. Dit actieplan mikt op een optimalisatie van de huidige al uitgebreide bescherming tegen afsluiting van de energielevering enerzijds en op een structurele verlaging van het energieverbruik in de woningen van kwetsbare gezinnen anderzijds. Met de optimalisatie van de energielening (voorheen 'lening bij het FRGE'), zullen de kwetsbare doelgroepen nog beter worden bereikt. Er wordt onderzocht hoe het instrument beter af te stemmen is op de noden van de doelgroep en hoe het beter geïntegreerd kan worden in het Vlaams instrumentarium dat de uitvoering van energiebesparende werken ondersteunt.

De bestaande energieprijzen worden bekeken en hervormd zodat zij de meest kwetsbare mensen effectief bereiken en op maat worden gemaakt van de verschillende doelgroepen. We voorzien daarbij in maatregelen om energiearmoede tegen te gaan.

Er wordt prioritair ingezet op energiebesparende maatregelen. Daarbij wordt het sociale dakisolatieprogramma versterkt en wordt er een bijkomend sociaal programma voor hoogrendementsglas en spouwmuurisolatie opgestart. Er worden ook acties ondernomen om een betaalbare waterfactuur te blijven garanderen.

De Vlaamse Regering zet ook in op kwalitatieve huisvesting. Enerzijds wordt de krimp van de private huurmarkt stopgezet door een gerichte ondersteuning. Hierbij hebben we oog voor het evenwicht tussen huurder en verhuurder, waarbij de huurder recht heeft op woonzekerheid in een kwalitatieve woning en de private verhuurder recht heeft op inkomenszekerheid en de bescherming van zijn eigendom. Er wordt steeds rekening gehouden met de zwaksten onder meer door het huurgarantiefonds, de huursubsidie, de huurpremie, de verzekering gewaarborgd wonen en het stelsel van de sociale leningen. Er wordt blijvend ingezet op de toegankelijkheid van de huisvestingsmarkt. Ook de verhuring aan sociale verhuurkantoren wordt verder gepromoot. Anderzijds wordt ook de sociale huurmarkt grondig onder de loep genomen. Er wordt afgestapt van levenslange contracten, zodat het beperkte aanbod aan sociale huisvesting terecht komt bij de mensen die het echt nodig hebben. Daarnaast worden er acties ondernomen om het bestaande patrimonium veilig, gezond en energiezuinig te renoveren.

Er worden nog tal van maatregelen genomen. Zo wordt er ingezet op een inclusieve participatie aan de maatschappij (de uitrol van de UiTPAS over Vlaanderen, enzovoort). Binnen de huidige en toekomstige regelgeving wordt er binnen de diverse beleidsdomeinen gewerkt met sociale correcties voor bepaalde maatschappelijk kwetsbare doelgroepen. De voorwaarden en criteria –die voor het bepalen van deze doelgroepen van regelgeving tot regelgeving verschilt- zullen in kaart gebracht en geëvalueerd worden. De Vlaamse Regering zet ook in op de toegang tot voldoende en gezonde voeding. Er wordt ingezet op de herverdeling van voedseloverschotten naar de meest kwetsbaren uit onze maatschappij. Ook de uitrol van de €1-maaltijd past in dit kader. Er wordt ook ingezet op de binnenkant van armoede (verder inzetten op de vorming van het onderwijspersoneel inzake detectie en omgang met armoedesituaties op school, het zelfredzaam en sterker maken van ouders via groeitrajecten enzovoort).

Deel 4. Gebruik van de structuurfondsen

De Vlaamse Regering hechtte in april 2015 haar goedkeuring aan het finaal operationeel EFRO-programma 2014-2020 waarna in mei 2015 de eerste oproepen hiervoor werden bekend gemaakt. Uiteenlopende projecten zullen begin 2016 van start gaan. De doelstelling “Investerings in groei en jobs” heeft 173,5 miljoen euro ter beschikking en de doelstelling Europese territoriale samenwerking (middels dezelfde Operationele Programma’s als voorheen) 172 miljoen euro. Binnen dit budget worden wel sterker dan voorheen keuzes gemaakt. Mede ondersteund door een Vlaamse RIS3 strategie met 8 thematische prioriteiten () wordt op deze manier 40% van het budget voorbestemd voor additionele acties op vlak van O&O&I (prioriteit 1). Verder wordt er sterk ingezet op flankerende acties ter versterking van het ondernemen (prioriteit 2). De transitie naar een koolstofarme economie en maatschappij ten slotte is prioriteit 3. Vlaanderen gebruikt daarmee duidelijk haar EU middelen ter uitvoering van belangrijke EU2020 doelstellingen rond O&O en Klimaat en Energie, en voor beleidsthema’s waarop ook de focus ligt in de beleidsnota’s. Bij de reeds afgesloten projectoproepen behoren bv. oproepen om de verspreiding van technologieën met het oog op kennisvalorisatie en vermarkting te stimuleren, en om een ondernemingsvriendelijk klimaat bij lokale en provinciale besturen te bevorderen. Op het gebied van de grensoverschrijdende samenwerking worden de bestaande 7 EFRO Interreg-programma’s ook in 2014-2020 verder gezet.

Conform de geest van het Europese territoriale cohesiebeleid wordt in deze EFRO programma’s ingezet op gebiedsgerichte processen en strategische projecten van onderuit. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar de positie en rol van steden (incl. hun directe omgeving). Zo zijn de Vlaamse grootsteden Antwerpen en Gent in bepaalde gevallen zelf verantwoordelijk gemaakt voor de selectie van projecten in het kader van een geïntegreerde stedelijke strategie. Een ander voorbeeld van dergelijke aanpak zijn onder meer de 3 GTI gebieden (Geïntegreerde Territoriale Investerings) in het Vlaams EFRO-programma (GTI Limburg, GTI West-Vlaanderen en GTI Kempen). Voor elke GTI is voorzien in een specifieke stuurgroep, samengesteld vanuit de “triple helix”-filosofie (vertegenwoordigers van Vlaamse overheid, Provincie, VVSG, associaties van universiteiten en hogescholen, en het bedrijfsleven).

Het operationeel ESF-programma 2014-2020 legt de prioriteiten en doelstellingen vast voor ongeveer 1 miljard euro aan maatregelen die ongeveer 250.000 mensen moeten helpen om een job te vinden, een bedrijf op te starten of nieuwe competenties te verwerven. 394 miljoen euro hiervan wordt bijgedragen door de EU. Het programma is prioritair gericht op maatwerk voor werkzoekenden en op de sociale inclusie van de meest kwetsbaren op de arbeidsmarkt, op de ondersteuning van onderwijs en competentieversterking en op het stimuleren van werkbaarheid in de ondernemingen. Naast die grote assen zet het programma ook in op speerpuntacties voor ondernemerschap, voor jongeren die moeilijk de weg naar de arbeidsmarkt vinden, voor doorstroom in de sociale economie en voor bemiddeling naar een job voor gemarginaliseerde gemeenschappen als de Roma. Tot slot wil het programma in de vijfde prioriteit de vernieuwing van de arbeidsmarkt verder ondersteunen en transnationale samenwerking rond arbeidsmarktgerichte thema’s tussen alle stakeholders bevorderen. Dat met ESF concreet wordt ingespeeld op Vlaams beleid blijkt bijvoorbeeld uit de Innovatieve proefprojecten duaal leren en werken (zie 2.3.9.). De EC plaatste ESF-Vlaanderen in de kijker omdat het voor de oproep Transnationaliteit een unieke voorbereidingsfase mogelijk maakte en gebruik maakte van vereenvoudigde kostenopties. (<http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=67&langId=en&newsId=2471>).

Deel 5. Institutionele vraagstukken en participatie van belanghebbenden

5.1. Versterken van het draagvlak

Vlaanderen hecht veel belang aan het vergroten van het draagvlak van het Europees Semester. Het welslagen van het Europees Semester in Vlaanderen is de gezamenlijke opdracht van de Vlaamse overheid, de (boven)lokale besturen en de verschillende stakeholders. Ook dit semester werden verschillende draagvlakversterkende initiatieven genomen om maximaal tegemoet gekomen aan de oproep van de EC om zoveel mogelijk partners bij de opmaak van de hervormingsprogramma's te betrekken.

Binnen de Vlaamse overheid werd versterkt ingezet op de opvolging van het Europees Semester. Zo werd deze opvolging structureel opgenomen in de werkzaamheden van het voorzitterscollege, het hoogste overlegorgaan binnen de Vlaamse administratie. Er vond op 17/03/2016 binnen het voorzitterscollege een gedachtewisseling plaats met de 'European Semester Officer'. Binnen de Algemene Vertegenwoordiging van Vlaanderen bij de EU (AAVR EU) wordt de aandacht voor het Europees Semester versterkt, d.m.v. een attachering vanuit het Beleidsdomein Kanselarij en Bestuur (KB). Het VHP is raadpleegbaar op <http://www.vlaanderen.be/nl/vlaamse-overheid/werking-van-de-vlaamse-overheid/vlaanderen-en-de-europa-2020-strategie>.

5.2. Betrokkenheid Vlaams Parlement

Om de betrokkenheid van het Vlaams Parlement bij het Europees Semester te versterken, wordt sinds het Europees Semester 2015 het ontwerp van VHP besproken in de Commissie Algemeen Beleid, Financiën en Begroting van het Vlaams Parlement³⁵. Dit jaar vond de bespreking plaats op 15/03/2016. Hiermee neemt Vlaanderen binnen België een voortrekkersrol op.

5.3. Betrokkenheid sociale partners

Ook de sociale partners werden (in het kader van VESOC) via een gedachtewisseling op 17/03/2016 bij de opmaak van het VHP 2016 betrokken.

5.4. Betrokkenheid (boven)lokale besturen en stakeholders

De VLEVA-leden hebben ook dit jaar een aantal goede praktijken voor opname in het VHP 2016 aange-reikt.

De Vlaamse provincies zetten sterk in op energie - efficiëntie. Het Interreg-project 'PV op maat', met Europese cofinanciering en met provinciale financiële steun van Vlaams-Brabant en Limburg, streeft naar meer efficiënte zonnepanelen die meer op maat in gebouwen kunnen worden geïntegreerd. Nederlandse kennisinstellingen en de Katholieke Universiteit Leuven, Imec en de Universiteit Hasselt worden bij de ontwikkeling ervan betrokken. Elk nieuw gebouw moet immers een minimumhoeveelheid energie uit hernieuwbare bronnen, zoals zonnepanelen, halen. Deze verplichting komt voort uit de Europese regelgeving die omgezet werd in de Vlaamse energieprestatieregelgeving. Om zonnepanelen efficiënter en esthetischer te maken, is er nood aan beter integreerbare zonnecellen (PV). Daarom onderzoekt en demonstreert 'PV op maat' perspectiefvolle toepassingen van dunne film PV in bouw-elementen.

³⁵ In uitvoering van Artikel 84/1 (Vlaams Hervormingsprogramma) van het Reglement van het Vlaams Parlement.

Het materiaal wordt rechtstreeks op glas, staal of foliemateriaal aangebracht. Bovendien zijn de vorm, kleur en elektrische eigenschappen aanpasbaar. Deze nieuwe kennis kan breed in de praktijk worden gebracht waardoor de technologie in het straatbeeld zichtbaar zal zijn.

Er vindt momenteel tussen de Vlaamse overheid en de Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP) overleg plaats om in het najaar van 2016 rond het Europees Semester een gezamenlijke 'tour' doorheen Vlaanderen te organiseren.

De Vlaamse gemeenten en OCMW's passen sinds 2014 allemaal de zogenaamde beleids- en beheerscyclus (BBC) toe, een nieuw systeem van planning, registratie en rapportering. Met de BBC worden besturen verplicht om permanent het inhoudelijke beleid te koppelen aan de financiële gevolgen ervan. Bovendien moeten de besturen een beleidsmatig en financieel meerjarenplan maken dat momenteel loopt tot 2019, waarin ze bovendien moeten aantonen dat ze structureel financieel in evenwicht. Daarmee leveren de Vlaamse lokale besturen een belangrijke bijdrage aan de door de Europese Commissie opgelegde sanering van de Belgische overheidsfinanciën.

VITO zet in op diepe geothermie die fundamentele koerswijziging zal inhouden op het vlak van energievoorziening, energiegebruik en ruimtelijke ordening. Om die koerswijziging mogelijk te maken is VITO in september 2015 gestart met het 'Diepe Geothermieproject BALMATT'. Via dit proefproject wil VITO de technische en economische haalbaarheid van diepe geothermie in Vlaanderen bewijzen. Vervolgens wordt een stappenplan uitgewerkt dat moet toelaten het geothermische potentieel in de Kempen op een efficiënte en maatschappelijk verantwoorde manier aan te boren. Een efficiënte ontwikkeling van geothermie in Vlaanderen vraagt dat de buitenlandse kennis en ervaring worden afgestemd op de lokale situatie. Dit refereert rechtstreeks naar de typische Vlaamse ruimtelijke ordening en naar de gewenste evoluties op het vlak van geologische kennis en boortechnologie. Als het potentieel van geothermie in Vlaanderen volledig gerealiseerd wordt, kan dit in de periode 2015 en 2050 enkel al voor de Kempen om en bij de 1.500 nieuwe voltijdse jobs opleveren. Geschat wordt dat 75% van deze jobcreatie zich situeert in Vlaamse bedrijven, 25% in buitenlandse bedrijven.

5.5. Uitleiding

Vlaanderen leverde traditiegetrouw haar bijdrage aan de redactie van het nationale hervormingsprogramma (NHP) van België. Het VHP 2016 wordt als bijlage bij het NHP opgenomen. Daarnaast nam Vlaanderen in het Europees Semester 2016 actief deel aan de bilaterale ontmoetingen met de EC die voornamelijk in het teken staan van de uitvoering van de landenspecifieke aanbevelingen.

Met een eigen hervormingsprogramma neemt Vlaanderen eigenaarschap op binnen het Europees Semester. Dit is één van de redenen waarom de Vlaamse Regering het VHP ook rechtstreeks bezorgd aan de voorzitters van de EC, de Europese Raad, het Europees Semester, het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) en het Comité van de Regio's (CoR). D.m.v. haar initiatieven in het kader van het Europees Semester, levert Vlaanderen ook een belangrijk bijdrage aan de werking van het Europa 2020-monitoring platform van het Comité van de Regio's en is het bereid data, beleidsresultaten en haar aanpak te delen met andere overheden.

LIJST VAN AFKORTINGEN

AAVR	EU	Algemene Vertegenwoordiging van Vlaanderen bij de EU	ESD	Effort Sharing Decision
ADS		Algemene Directie Statistiek	ESCO	Energy Service Company
AIO		Agentschap Innoveren en Ondernemen	ESFRI	European Strategy Forum on Research Infrastructures
ARKIV		Private fondsen die investeren in beloftevolle kmo's	ESF	Europees Sociaal Fonds
BAN		Buisiness Angels Network	ESR	Europees Stelsel van nationale en regionale Rekeningen
BBC		Beleids- en Beheerscyclus	ETS	EU Emissions Trading System
BBP		Bruto Binnenlands Product	EU	Europese Unie
BIOMED		Biomedisch Onderzoeksinstituut	EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie
BIV		Belasting In Verkeersstelling	FIT	Flanders Investment and Trade
BSO		Beroepssecundair onderwijs	FPB	Federaal Planbureau
CNG		Compressed Natural Gas	FRGE	Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost
CO ₂		Koolstofdioxide	FRIS	Flanders Research Information Space
CoR		Comité van de Regio's	FWO	Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek
DDFMO		Design, Build, Finance, Maintain, Operate	EVC	Erkennen van Verworven Competenties
DHO		Databank Hoger Onderwijs	GNNS	Global Navigation Satellite System
EAK		Enquête naar de arbeidskrachten	GTI	Geïntegreerde Territoriale Investerings
EBO		Energiebeleidsovereenkomsten	GWh	Gigawattuur (eenheid van energie)
EC		Europese Commissie	HBO	Hoger Beroepsonderwijs
EEN		Enterprise Europe Network	HE	Hernieuwbare Energie
EETS		European Electronic Toll Service	IBO	Individuele Beroepsopleiding
EESC		Europees Economisch en Sociaal Comité	IBN	Innovatieve Bedrijfsnetwerken
EIB		Europese Investeringsbank	IMEC	Interuniversitair Micro-Electronica Centrum
EFRO		Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling	INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen
EFSI		Europees Fonds voor Strategische Investerings	ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
EPC		Energieprestatiecertificaat	IWT	Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie
E-peil		Energieprestatie-peil	JGA	Jaarlijkse Groeianalyse
ERA		European Research Area		

KB	Kanselarij en Bestuur	STEM	Science, Technology, Engineering en Mathematics
KMO	Kleine en Middelgrote Onderneming	RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening
KKP	Koopkrachtpariteiten	SVR	Studiedienst van de Vlaamse Regering
LNG	Liquid Natural Gas	TINA	Transformatie, Innovatie en Acceleratie
LSA	Landenspecifieke aanbeveling	VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
LV	Landbouw en Visserij	VESOC	Vlaams Economisch en Sociaal Overlegcomité
MTOE	Miljoen Ton Olie-equivalenten	VHP	Vlaams Hervormingsprogramma
MTT	Maximaal Toegestane Totaalgewicht	VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
NEC	Normaal Economisch Circuit	VLEVA	Vlaams-Europees Verbindingsagentschap
NEET	Not in Education, Employment or Training	VLOR	Vlaamse Onderwijsraad
NHP	Nationaal Hervormingsprogramma	VKS	Vlaamse Kwalificatiestructuur
NT2	Basisopleiding Nederlands als tweede taal	VOP	Vlaamse Ondersteuningspremie
OBU	On bord Unit	VREG	Vlaamse Energieregulator
OKAN	Onthaalonderwijs van Anderstalige Nieuwkomers	VS	Vlaamse Sociale Bescherming
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn	VSC	Vlaamse Supercomputer
OKOT	Onderwijskwalificerende Opleidingsprojecten	VVP	Vereniging Vlaamse Provincies
O&O	Onderzoek en Ontwikkeling	VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
O&O&I	Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie	WEP	Werkervaringsprojecten
OP	Operationeel Programma	WIJ	Werkinleving voor Jongeren
OV	Onderwijs en Vorming	WKK	Warmtekrachtkoppeling
PMV	Participatiemaatschappij Vlaanderen	WSE	Werk en Sociale Economie
PPS	Publiek Private Samenwerking	WVG	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
PV	Photo-Voltaic		
PWA	Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap		
REFIT	Regulatory Fitness and Performance Programme		
SALK	Strategisch Actieplan voor Limburg in het Kwadraat		
SERV	Sociaaleconomische Raad van Vlaanderen		
SIFO	Sociaal Investeringsfonds		
SYNTRA	Vlaams Agentschap voor Ondernemingsvorming		

Bijlage 5: Hervormingsprogramma van de Duitstalige Gemeenschap

Mesures de la Communauté germanophone en faveur des objectifs UE2020 qui font partie intégrale de ses compé- tences.

1. *Emploi – Marché du travail*

In the German-speaking Community the unemployment rate of young people aged 15 to 24 was 14.6% in 2014. Fortunately it has only slightly increased since the economic crises (rate in 2007: 13%). 19% of the unemployed overall are young people. The unemployment rate of young people in the German speaking Community is however lower than the rate in the other regions of Belgium. Yet, compared to the general unemployment rate of 8.7% (2014) youth unemployment is still significantly high.

The ADG (Arbeitsamt) supports young people proactively. Each jobseeker will be attributed one personal “integration counsellor” and integration services will differ according to the identified needs of the jobseekers and based on their distance from the labour market. Young jobseekers will thus be oriented towards employment and job search or towards other initiatives (such as job application assistance, training schemes or integration measures...). These measures are carried out either by ADG itself or by any other external partner organisation. Moreover, young jobseekers can take part in individual job-trainings such as the various existing training schemes (e.g. individual job-training in an enterprise – “IBU”, APE, the transition traineeship-“EPU”).

Most reforms and initiatives are financed via the budget of the institutions. Some projects are financed through the European social fund or special complementary financing. The new ESF-program from 2015 onwards will also allow to finance new initiatives.

Since January 2016 the German speaking Community is responsible for the implementation of target group policies including young people. The government of the German speaking Community has announced its intention to use the competences transferred from the regional level to develop new target group policies. New strategies to increase labour market access for target groups will be worked out in 2016. The German speaking Community announced a focus on young people, low-skilled and long-term unemployed. It also intends to streamline a number of employment subsidies.

2. *Education et formation professionnelle, formation tout au long de la vie*

Référentiels de compétences

Depuis 2008, la Communauté germanophone (CG) assure le maintien et le développement de la qualité de son enseignement sur base de référentiels axés sur les compétences. À l’heure actuelle, il reste primordial d’assurer une structure d’accompagnement des enseignants dans leur travail avec ces référentiels.

Ces actions s’inscrivent dans la philosophie du Concept de développement régional (CDR) de la CG dont l’un des projets «Améliorer le Multilinguisme» prévoit l’implémentation dans les écoles de référentiels pour le cours d’anglais pour le 1er, 2ème et 3ème degré ainsi que pour le français, première langue

étrangère, pour le 2ème et 3ème degré de l'enseignement secondaire. Cette mesure vise à accompagner les enseignants dans la mise en œuvre de la pédagogie par compétences dans leur pratique d'enseignement. Le développement d'un référentiel de compétences pour le cours de néerlandais pour l'enseignement secondaire général est également prévu. Ces différentes actions visent à améliorer les compétences linguistiques des élèves en optimisant les pratiques d'enseignement des langues étrangères.

La rédaction de référentiels de compétences pour les cours de mathématiques et d'allemand pour le 2ème et le 3ème degré de l'enseignement qualifiant est en cours et a pour objectif d'élever le niveau de compétences des élèves de cette filière à moyen et à long terme.

L'égalité des chances en matière d'éducation

L'égalité des chances en matière d'éducation et l'amélioration qualitative de l'enseignement sont les missions phares et permanentes de la politique éducative en CG qui s'attèle à la poursuite et au développement du «concept politique global en matière d'éducation» ayant pour objectif d'accroître les chances de réussite de tous les élèves.

Afin que les enfants et les jeunes acquièrent des compétences essentielles, il est nécessaire de proposer des offres d'apprentissage spécifiques qui tiennent compte à la fois des forces et des capacités, mais aussi des faiblesses de chaque élève.

La première phase d'action du Concept de développement régional (CDR I) a permis de poser les jalons de l'encadrement des élèves, indépendamment de leur origine sociale, culturelle et linguistique. C'est dans ce contexte que le Concept développement régional prévoit la mise en place d'aménagements en classe et à l'école pour les élèves présentant un handicap. Ces aménagements tendent à diminuer les inégalités entre les élèves.

De manière générale, différentes mesures ont été prises dans l'enseignement pour augmenter le taux de réussite scolaire et diminuer le taux d'échec et le décrochage scolaire, tenant compte de la Convention de l'ONU relative aux droits des personnes handicapées. Par ailleurs la CG poursuit ses efforts vers une école inclusive.

Il est souhaitable d'élargir davantage les structures de soutien scolaire, ceci incluant tant les conseils individuels aux élèves et aux parents que l'encadrement individuel des élèves surdoués et des élèves plus faibles. Il est nécessaire d'appliquer des critères transparents au sein des écoles et à l'échelle de la CG afin de délimiter ces différentes formes d'encadrement.

En ce qui concerne les cours, les capacités d'apprentissage de chaque élève doivent être appréhendées d'avantage afin de pouvoir différencier et prendre des mesures pratiques adaptées d'encadrement au quotidien. Cela inclut également la prise en compte du niveau des élèves dans la langue d'enseignement à des stades décisifs de l'éducation. En effet, le nombre d'enfants et de jeunes au sein de la CG dont la langue maternelle n'est pas l'allemand n'a cessé d'augmenter ces dernières années. Toutes les écoles ont à présent au quotidien pour mission d'intégrer des élèves issus de l'immigration (y compris de deuxième ou troisième génération) ou des élèves primo-arrivants. Il est indispensable d'impliquer ces élèves et leurs parents dans le processus de développement scolaire. Cette évolution sociétale est absolument à prendre en considération.

Compte tenu de ces nouveaux défis, les enseignants ont besoin d'instruments et d'aides méthodologiques et didactiques pour poser un diagnostic axé sur les compétences, encourager et accompagner tous les élèves dans leur apprentissage quotidien. Pour y parvenir, il est impératif de créer un concept individuel de formation initiale et continue axé sur les besoins de la CG et qui soit destiné aux enseignants, mais également aux chefs d'établissements et au personnel non enseignant.

Une approche pratique de la formation en alternance

Il est indéniable que la main-d'œuvre technique qualifiée se fait de plus en plus rare sur le marché du travail. Le projet d'avenir «Valoriser la formation technique et professionnelle» va sans doute aider à changer cette réalité. La CG met notamment l'accent sur l'attractivité des différents types de formation techniques et professionnelles, l'objectif étant de susciter une acceptation générale au sein de la société et de donner une valeur égale aux différentes formes d'enseignement.

La valorisation de la formation technique et professionnelle ne sera possible que si elle devient une préoccupation prioritaire de toutes les écoles. Ce ne sont pas uniquement les écoles secondaires techniques et professionnelles qui sont concernées, mais également les écoles primaires et les écoles secondaires de la CG orientées principalement vers un enseignement général. Lors de la mise en œuvre de ce projet d'avenir, il est nécessaire de veiller à ce que les jeunes qui ont besoin d'un encadrement pédagogique spécialisé au sens de l'inclusion aient un accès égal à l'enseignement ordinaire technique et professionnel et à la formation en alternance.

La création d'un campus pour le centre de formation des classes moyennes (ZAWM) et l'institut technique (TI) à St. Vith, à l'instar du campus déjà existant à Eupen, ouvre des perspectives de coopération entre les écoles secondaires d'orientation essentiellement générale, les écoles d'orientation qualifiante et les centres de formation tels que le ZAWM. De plus, l'instauration d'une offre de «formation professionnelle élémentaire» permettra aux élèves qui en ont le besoin, de se préparer pendant une année scolaire à la formation en alternance. Afin de faciliter l'accès à une formation en alternance, notamment pour des filles ou des jeunes femmes, des adolescents issus de l'immigration ou des jeunes avec des difficultés d'apprentissage, la CG s'efforce de développer de nouvelles professions dans le cadre de la formation en alternance.

Le caractère novateur du projet tient au fait que, tous réseaux confondus, toutes les formes d'écoles et de formations doivent travailler ensemble pour que chaque jeune de la CG soit encadré individuellement.

Finalement, le Concept de développement régional de la CG comporte des sous-projets relatifs à l'enseignement et la formation afin de favoriser le processus d'acquisition des compétences des élèves. Ainsi la CG aimerait améliorer, via des projets bien spécifiques, la maîtrise de compétences telles que les compétences en Technologie Information et Communication (TIC), les compétences linguistiques ainsi que les compétences personnelles et sociales.

Au-delà de cela, la CG favorise la collaboration entre les responsables de la formation et de l'enseignement, les institutions publiques et les entreprises afin de promouvoir la coopération entre les écoles et les entreprises. Une association a vu le jour pour réaliser des projets communs et mettre en pratique les référentiels de compétences comme le référentiel concernant la préparation des élèves au choix professionnel et à l'orientation professionnelle. Les entreprises participent activement à la formation des élèves et des apprentis en leur permettant d'effectuer les stages prévus dans le programme de formation au sein des entreprises.

3. Cohésion sociale et lutte contre la pauvreté

Politique d'intégration

A la différence des autres entités du pays, la Communauté germanophone ne dispose, à l'heure actuelle, ni d'un parcours d'intégration pour les primo-arrivants, ni d'un cours civique/d'intégration, ni d'un décret d'intégration. Mais le gouvernement de la Communauté germanophone dédie tout un projet de son Concept du Développement Régional (REK – Regionales Entwicklungskonzept) à l'intégration. Ce

concept constitue un des piliers du programme politique et du travail de notre gouvernement pour les années à venir. Le projet, qui s'appelle « Miteinander stark », s'étale sur plusieurs années et sera mis en œuvre en plusieurs étapes. L'élaboration d'un parcours d'intégration pour la Communauté germanophone et l'adoption d'un décret d'intégration par notre Parlement d'ici la fin de la législature sont parmi les projets les plus importants. En mai 2015, un groupe de travail a été instauré avec la mission de proposer au gouvernement un concept du parcours d'intégration pour le 1er Juillet 2016.

Un grand nombre d'acteurs provenant du domaine de l'enseignement professionnel, de l'éducation permanente et du domaine social offrent déjà des cours d'allemand. Cependant, afin de répondre à une demande croissante des cours de langues, le gouvernement de la CG a débloqué 150.000 € de ses propres moyens financiers par an pour des cours intensifs d'allemand. Il s'agit ici d'un financement récurrent.

A l'heure actuelle, le groupe de travail susmentionné se penche intensivement sur le contenu que devrait avoir un cours d'intégration. Il est envisagé que, dans les mois à venir, le groupe de travail proposera au gouvernement une table de matière détaillée de ce cours. Par la suite, le gouvernement aimerait charger une organisation du secteur avec l'élaboration du cours dans le cadre d'un projet. De telle manière, les travaux d'élaboration peuvent commencer avant que les recommandations finales sur l'intégralité du parcours d'intégration soient proposées au gouvernement. Vu la crise actuelle, le gouvernement et le groupe de travail jugent important de ne pas perdre trop de temps et de pouvoir concrétiser le cours d'intégration le plus rapidement possible. Après avoir reçu les propositions du groupe de travail, le Gouvernement établira un cahier de charges et procédera à un appel à projet. Une organisation sera chargée avec l'élaboration du contenu du cours. Cette étape concerne uniquement l'élaboration conceptuelle du parcours. A la fin, la CG disposerait d'un cours uniformisé qui pourrait par la suite être enseigné aux primo-arrivants figurant parmi le groupe cible du parcours (les détails des acteurs ne sont, à ce stade, pas encore fixé).

Le parcours d'intégration se composera de quatre différentes étapes:

- 1) L'accueil
- 2) Un cours civique
- 3) Des cours de langue : allemand comme langue étrangère
- 4) L'intégration socio-professionnelle

Politique de lutte contre la pauvreté

En 2015 la deuxième étape de la Recherche-action sur la pauvreté, la précarité et la vulnérabilité sociale en Communauté Germanophone a été effectuée par le Centre de Recherche en Inclusion Sociale de l'Université de Mons.

Le projet fait suite à la recherche-action menée en 2014 qui devait permettre de mieux cerner, au-delà des informations quantitatives disponibles, les contextes de précarisation effective et leurs représentations auprès des acteurs sociaux. Il s'agissait également de relever les réponses mises en œuvre dans les différentes communes de la C.G. face aux situations problématiques identifiées. Suite aux développements du premier projet, deux questions restaient en suspens : premièrement, les problématiques identifiées et les réponses apportées dans les dispositifs de l'action sociale correspondent-elles à l'expérience qu'en ont les personnes qui vivent dans des contextes de précarisation ? Deuxièmement, comment rendre les dispositifs de l'action sociale encore plus efficaces, efficaces et productifs compte tenu des disparités apparentes qui font suite aux observations enregistrées ?

Sur base de ces deux questions, deux objectifs généraux ont été associés au projet 2015 : Le premier visait à confronter les informations rassemblées au cours de la première phase du projet aux regards que portent les experts de vécu de pauvreté, de précarité et de vulnérabilité sur les problématiques

qu'ils vivent et les réponses qui sont apportées par les services sociaux. Le deuxième objectif ciblait la mise en réseau des différents services sociaux présents en C.G. et participant à la mise en œuvre de la présente recherche-action. Cette mise en réseau présuppose l'intégration de l'ensemble des services demandeurs ainsi que des dispositifs et méthodologies innovantes en C.G., telle que le case management.

Le rapport contenant les résultats du projet 2015 sera publié en mars 2016. À la suite, les dispositifs d'action sociale inclusive seront instaurés en Communauté Germanophone en collaboration avec les acteurs sociaux.

Politique familiale en vue de conciliation entre vie familiale et vie professionnelle

Entre 2010 et 2012, le « concept global de politique de la famille pour la Communauté germanophone » a été élaboré dans le cadre d'un vaste processus participatif impliquant tous les acteurs, la population et de nombreux experts de renom. Il a été présenté en mai 2012. Ce concept reprend les lignes directrices de la politique de la famille ainsi que six champs d'intervention axés sur des initiatives existantes et inédites.

La nouvelle compétence en matière d'allocations pour enfants, qui ne sera transférée aux communautés que dans le cadre de la sixième réforme de l'État, n'a pas été prise en compte au moment de l'élaboration du concept. Afin de préparer le transfert de cette nouvelle compétence, le groupe de travail formé à cette fin par le Gouvernement a présenté en 2014 un rapport comprenant toute une série de recommandations qu'il est nécessaire d'approfondir et d'analyser plus avant.

En outre, un nouveau décret relatif à l'accueil des enfants et les arrêtés d'exécution correspondants ont été adoptés durant le premier semestre de l'année 2014. Cette nouvelle base légale a permis notamment d'élargir le spectre des formes d'accueil en fonction des besoins (par exemple : mini-crèches, gardiennes d'enfants associées et autonomes et garderies d'enfants) et d'offrir une valorisation financière aux gardiennes d'enfants dans certains domaines.

Le transfert de la compétence « Logement » doit s'opérer en conformité avec la politique de la famille et en particulier avec l'accueil des enfants.

L'élargissement et le développement accru d'une offre d'accueil pour les enfants qui soit adaptée aux besoins et favorable aux familles, d'une part, et de l'accueil extrascolaire, d'autre part, constituent l'une des principales priorités de la politique de la famille et par conséquent du présent projet d'avenir. Dans ce contexte, il ne faut pas perdre de vue le principe de l'inclusion : les offres doivent être définies de sorte à être disponibles pour tous les enfants, aussi différents soient-ils, et adaptées à leurs divers besoins. Ce n'est donc pas à l'enfant de répondre à certains critères pour y accéder. Par ailleurs, la poursuite du développement d'offres facilement accessibles en matière de conseil éducatif et familial joue un rôle essentiel. Lors de la mise en œuvre des mesures propres au présent projet d'avenir, il est important que les prérogatives en lien avec la famille soient mises en relation les unes avec les autres dans le cadre d'une stratégie globale. Les nouveaux modes d'allocations pour enfants doivent permettre le développement d'un système d'aide aux familles intégré et adapté à leurs besoins. Par ailleurs, les offres actuelles de renforcement de la famille sont analysées avec les acteurs et adaptées, le cas échéant, aux besoins présents et futurs.

Mesures concrets:

- 1) IDENTIFICATION DES BESOINS EN MATIÈRE D'ACCUEIL DES ENFANTS AU MOYEN D'UN PORTAIL INTERNET

Afin d'adapter l'offre en matière d'accueil des enfants aux besoins présents et futurs des familles, un portail Internet doit être créé pour permettre la réservation en ligne de places dans les structures d'accueil. Grâce à ce portail Internet interactif, les parents bénéficient également d'informations en lien avec l'accueil des enfants. À l'avenir, ce portail permettra aux décideurs politiques de s'informer à tout moment du nombre de places nécessaires dans les structures d'accueil.

- 2) DÉVELOPPEMENT D'UNE OFFRE D'ACCUEIL POUR LES ENFANTS ADAPTÉE AUX BESOINS

Le développement futur et l'élargissement d'une offre d'accueil pour enfants qui soit adaptée aux besoins et favorable aux familles incluent à la fois l'extension des structures d'accueil existantes et la création de nouvelles formes d'accueil, comme l'aide de voisinage ou la cohabitation intergénérationnelle. En outre, il est nécessaire de garantir la professionnalisation des personnes actives dans l'accueil des enfants. Cette professionnalisation, qui peut par exemple s'acquérir grâce à des formations continues, s'articule autour de la promotion de la compétence en matière de communication interculturelle et celle du travail avec les enfants handicapés.

- 3) POURSUITE DU DÉVELOPPEMENT DE CENTRES D'ACCUEIL FACILES D'ACCÈS POUR LES FAMILLES

Tout en s'inspirant du projet pilote « Haus der Familie » (Maison de la famille), il est nécessaire d'agréer et de soutenir les offres de centres d'accueil faciles d'accès pour les familles dans le cadre du décret relatif aux points de contact social.

- 4) POURSUITE DU DÉVELOPPEMENT D'UN CONSEIL ÉDUCATIF ET FAMILIAL FACILE D'ACCÈS

Les offres de conseil éducatif et familial existantes doivent être optimisées et, le cas échéant, adaptées aux besoins des familles.

- 5) CRÉATION D'UNE BASE LÉGALE RELATIVE AU VERSEMENT DES ALLOCATIONS POUR ENFANTS DANS LE CADRE DE L'EXÉCUTION DE LA SIXIÈME RÉFORME DE L'ÉTAT

La création d'une base légale relative au versement des allocations pour enfants s'opèrera avec la participation des acteurs locaux et de la population de la DG. Les allocations pour enfants constituent un instrument important du soutien aux familles. Le système d'allocations pour enfants tel qu'il a été réaménagé fait ainsi partie intégrante de la politique de la famille et doit être adapté aux besoins des familles de la DG.

Bijlage 6: Rapporteringstabel over de evaluatie van de beleidsmaatregelen genomen in reactie op de Landenspecifieke Aanbevelingen: kwalitatieve beoordeling (in het Engels)

Table A1. Description of the measures taken and information on their qualitative impact											
			Information on planned and already enacted measures							Foreseen impacts	
CSR number (1)	CSR sub-categories (2)	Number and short title of the measure (3)	Description of main measures of direct relevance to address the CSRs				Europe 2020 targets	Challenges/Risks	Budgetary implications	Qualitative elements	
			Main policy objectives and relevance for CSR (4)	Description of the measure (5)	Legal/Administrative instruments (6)	Timetable on progress achieved in the last 12 months (7)	Timetable on upcoming steps (8)	Estimated contribution to Europe 2020 targets (9)	Specific challenges/risks in implementing the measures (10)	Overall and yearly change in government revenue and expenditure (reported in mln. national currency) Contribution of EU funds (source and amounts) (11)	Qualitative description of foreseen impacts and their timing (12)

CSR 2 Federal government	Decrease taxation on labour	Decrease of employer social security contributions	Decrease taxation on labour, promote competitiveness and job creation	Decrease of the employer social security contributions from 32.4% to 25%, with a focus on low and middle incomes. The reduced rates already in place are maintained and amplified. There are also measures for the non-profit sector.	Programme law of 26 December 2015, articles 17-27	Implementation as of 2016	Gradual decrease during the 2016-2018 period			Budgetary impact of 1.835 billion € for 2016 and of 4.175 billion € for the 2016-2020 period	
CSR 2 Federal government	Decrease taxation on labour	Increase of the net salary of workers (mainly) through a combination of 3 measures: the lump sum business expenses, the tax rates and the tax-exempt amount	Decrease taxation on labour, make work pay and support the purchasing power	Concerning the lump sum business expenses, there is an increase of the brackets of income and of the rate of deduction Abolition of the 30% tax bracket through its integration in the 25% tax bracket and broadening the 40% tax bracket by increasing the lower threshold of the 45% tax bracket - The tax-exempt amount will be reformed in 2 steps:	Programme law of 26 December 2015, articles 130-145	Implementation as of income year 2016 (tax year 2017)	Gradual implementation during the income years 2016-2019 period (tax years 2017-2020)			Budgetary impact of 1.882 millions € in 2016 and 3.992 billion € for the 2016-2020 period	

				the income limit for the application of the tax-exempt amount will be increased as of tax year 2019 a uniform tax-exempt amount (i.e. regardless of the income) will be applied as of tax year 2020								
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

<p>CSR 2 Brussels Capital region</p>		<p>Brussels Tax Re- form</p>	<p>Broadening of the tax base by a reduction of personal income taxes and an in- crease of real estate taxes</p>	<p>Suppression of the lump- sum regional tax of EUR 89 and of the ad- ditional levy of 1% on the fed- eral personal income taxes. Increase by 12% of Real estate taxes, but reduction of 120 € for residents of the Brussels Region in this respect. In 2017, the tax relief for the sole and own dwelling will be abolished. Instead, when purchasing an own dwelling in the Brussels Region, buy- ers will be en- titled to a re- duction of reg- istration duties of up to EUR 22,500,00, subject to cer- tain limitations. Furthermore, the regional surcharges on the personal income taxes will be lowered by half a per- centage.</p>	<p>Decree ("Or- donnance") of 18 De- cember 2015 related to the foirst part of tax reform</p>		<p>From 2016: sup- pression of the regional tax and additional levy of 1% on the per- sonal income taxes. Increase by 12% of real estate taxes. From 2017: abolishment of the tax relief for the sole and own dwelling and reduction of registration du- ties of up to 22,500 €.</p>				
--	--	--------------------------------------	--	--	---	--	--	--	--	--	--

CSR 2 Flemish Region	Removing inefficient tax expenditures	Harm-onised tax reductions for the own dwelling	Removing inefficient tax expenditures	The Flemish tax reductions for the own dwelling are now harmonised and integrated in the integrated tax benefit for own dwellings	Program decree of 18 December 2015, chapter 10, 1st sub-section	Implemented Entry into force on 1st January 2016	Fully implemented			+ 2 million euro	Removing inefficient tax expenditures by integrating several tax expenditures into a harmonised system.
CSR 2 Flemish Region	Broadening the tax base	Road Tax	Broadening the tax base towards taxes based on ecological and environmental standards	The road tax for newly registered (new and second-hand) cars, remains based on the horsepower of the engine, but will in addition be subject to ecoboni or ecomali in function of the environmental performance of the vehicle	Program decree of 18 December 2015, chapter 10, sub-section 13	Implemented Entry into force on 1st January 2016	Fully implemented	Climate change: greenhouse gas emissions 20% lower than 1990		Budget neutral/ 0 euro	By shifting the road tax towards an eco-friendly standard, citizens are being stimulated to use eco-friendly cars, which should result in a reduction of greenhouse gas emissions.
CSR 2 Flemish Region	Broadening the tax base	Vehicle registration tax	Broadening the tax base towards taxes based on ecological and environmental standards	The CO2-emission benchmark and the specific amount due in function of the type of fuel and the European emission standards have been adjusted to the technical evolution for newly registered (new and second-hand) cars.	Program decree of 18 December 2015, chapter 10, sub-section 14	Implemented Entry into force on 1st January 2016	Fully implemented	Climate change: greenhouse gas emissions 20% lower than 1990		Budget neutral/ 0 euro	By shifting the vehicle registration tax towards an eco-friendly standard, citizens are being stimulated to use eco-friendly cars, which should result in a reduction of greenhouse gas emissions.

CSR 2 Flemish Region	Broadening the tax base	Kilometer charge	Broadening the tax base to- wards taxes based on eco- logical and envi- ronmental standards	Flanders will stop levying the time based road charge called 'Eu- rovignette' and introduce a kil- ometer charge for heavy goods vehicles over 3,5 tonnes MPW	Decree of 3 July 2015	Implemented Entry into force on 1st April 2016	Fully imple- mented	Climate change: greenhouse gas emissions 20% lower than 1990		+ 114.5 million euro	This tax reform should result in a more rational road use by heavy goods vehicles. The kil- ometre charge is being differentiated based on the EURO emission classes, which should urge to use more eco- friendly vehicles, result- ing in lower greenhouse gas emissions.
CSR 2 Walloon Region		Reform of the prop- erty tax (housing voucher)	Reform of fiscal incentives for house buying for an enhanced efficiency	Tax reduction for buying a new house, with a focus on low reve- nue people	Regional de- cree		In application for loans concluded since 1 st January 2016			Annual cost of the measure : 66 millions €	
CSR 3 Federal Govern- ment		Workable work	Improving the functioning of the labour mar- ket	Industries and companies will be allowed to experiment with new rules in the domain of labour legis- lation, in par- ticular in the field of work- ing time	A law will be submitted to Parliament in 2016		Entry into force in January 2017		A govern- mental deci- sion has to be made and the law has to pass Par- liament	Likely none	

<p>CSR 3 Brussels Capital Region</p>		<p>The 2025 Strategy</p>	<p>The 2025 Strategy's main objective is to 'redynamise' the Brussels Capital Economy' with a 10 year prospective vision. It fosters and reinforce collaboration and 'cross-policy making' between Employment, Economic, Research, Training and Education policies The Strategy is made of 18 main objectives who cross all of these policy fields. The Strategy is linked to the CSR in that it aims to give a better acces to the labour market and enhance the collaboration between Education, Training and Employment 'worlds'. Social partners are actively involved.</p>	<p>The Strategy works on 3 temporality: A 10 year prospective period; A 5 years (legislature) period with an evaluation of the strategy ; A yearly period to implement concrete measures in the framework of the strategy. Examples of concrete objectives are: Implementation of e circular economy program; Reinforcement of the training opportunities for the unemployed; Development of a regional Small Business Act. Reform and rationalization of institutions/departments active in the support to enterprizes and employers</p>		<p>The work is now in progress in the 18 objectives.</p>	<p>A monitoring tool is being developed in the framework of the 'Bureau Bruxellois de la planification'.</p>	<p>The operationalization of the strategy is expected to help raising the employment, rate, raise the qualification(s) of the labour forces, ...</p>		<p>87 million € for 2016</p>	<p>Monitoring and evaluation are programmed to have a clear view on qualitative and quantitative impacts. In terms of qualitative impact, the strategy is a powerful tool to enhance and reinforce cooperation between, education, training and employment public services. The strategy also aimed at fostering Regional Innovation policy.</p>
--	--	------------------------------	---	---	--	--	--	--	--	------------------------------	--

<p>CSR 3 Brussels Capital Region</p>		<p>Reduction of social security contributions for the target group 'older workers'</p>	<p>This is a reorganization of a federal measure transferred to the Regions following the 6th State Reform. The aim is to better target it to answer regional needs. The measure targets older workers. The objective is to assure active ageing (maintaining older workers on the labour market) and improve the reintegration of older unemployed in the labour market.</p>	<p>Reduction of social contributions for workers aged 55-64. The target group is being restricted (55-64 years old instead of more than 54 years old). The 'wage ceiling' is lowered to better target low income workers. In a second time, introduction of a regional 'allowance' to encourage the hiring of unemployed aged 55-58 years old.</p>	<p>Legal adaptation is required.</p>	<p>/</p>	<p>The modified measure is expected to be active in the summer of 2016.</p>	<p>Contribution to the employment rate target, specifically for older workers</p>		<p>Definitive data not yet available</p>	<p>Implementation is expected to start in the summer of 2016. The modification of the measure aims to better reflect the characteristics of older workers in the Brussels Capital Region, and better target the low wage earner.</p>
--	--	--	--	--	--------------------------------------	----------	---	---	--	--	--

CSR 3 Flemish Region	Addressing skills short- ages and skills mismatches	Dual Learning	Addressing skills mismatch and skills short- ages	<p>Dual learning is equal to other forms of secondary education and creates perspective for youngsters and entrepreneurs. The aim is to provide the learners with a qualification that gives access to the labour market.</p> <p>A dual learning pathway combines learning at school with a relevant working experience. Learners get the opportunity to learn and integrate competences (related to the curriculum) in the labour market. In constructing this specific dual-learning-curriculum, the amount of workplace experience is aimed to be 60% or more of the total time spend on the curriculum.</p>	Decree on a unique contract for learners combining learning and working. Implementation: 01/09/2016	* Approval by the Flemish gov- ernment of sec- ond concept note in July '15 * Start of a se- ries of pilot pro- jects	Implementation of the new dual learning system will start in Sep- tember 2017	Dual learning helps young- sters to get a qualification, and as a con- sequence it contributes to decreasing the target on early school leaving.	Dual learning starts with a strong en- gagement of companies. This engage- ment must be focused on the learner as part of a learning pro- cess; this learner is not a regular employee. This engage- ment comes with an in- vestment of companies.		Simplification of the statute for employment
----------------------------	--	------------------	--	---	---	--	---	---	--	--	--

CSR 3 Walloon Region	Target groups	Reform of employ- ment aids (target groups)	Efficiency, co- herence and lis- ibility of the sys- tem. Focus on young people with low/middle qualification , older workers and long term unemployed	- Low qualified young people :3 years sup- port (500 € for 2 years, then degressive), entry in the system after 6 month work search for middle quali- fied - long term un- employed : de- gressive sup- port for 2 years (500 € 1 st year) - older workers : lowered em- ployers contri- bution	Regional de- cree	Reform project approved by the government on January 2016	Entry into force foreseen for 1 st January 2017	Impoving em- ployment rate		Annual budget 1.6 billion €	
CSR 3 French Com- munity, Wal- loon and Brussels- Capital Region	Improve the functioning of the labour market....and addressing skills short- ages and mis- matches.	Coopera- tion be- tween qualifying education and voca- tional training within 10 living are- as	Coherence of educa-tion/train- ing supply with socio-economic needs within 10 living areas. Ad- dressing skills mis-matches	Developing educa- tion/train- ing supply accord- ing to needs of enterprises, developing in- ternship	Decree and cooperation agreement	In September 2015, 10 living area are in place.		Increase (young) em- ployment rate, decrease of early school leaving, ad- dressing skills mismatches			
CSR 4 Federal Gov- ernment		Reform of the 1996 law	Reforming wage setting	The 1996 Law that defines the system to set an upper limit to wage increases will be reformed, i.a. to strengthen the correction and enforcement mechanisms	A law (amending the 1996 Law) will be submitted to Parliament in 2016		Entry into force before the bian- nual wage nego- tiations between social partners start (Autumn 2016)		A govern- mental deci- sion has to be made and the law has to pass Par- liament	No direct impli- cations foreseen	

CSR 4 Flemish Region			To increase the efficiency the current target group policy will be simplified in order to boost the overall employment rate.	A reduction in social security contributions will be granted to employers who hire young people (minus 25), the elderly (above 55) and people with a disability.	At the end of 2015 a proposal of law with regard to the simplification of target group policy has been approved by the Flemish government. The proposals has subsequently been voted in Parliament on the 24th of February and has finally been adopted by the government on the 4 th of March 2016.	In early 2015 the concept paper with regard the simplification of the target group policy has been approved by the Flemish government. The rest of the year has been mainly devoted to the preparation of the proposal of law.	In 2016 the main focus of the simplification of target group policy will be on the implementation of the law. The law will probably enter into force on the 1th of July 2016.	The measure is expected to further increase the employment rate for young people, elderly and people with a disability.			
----------------------------	--	--	--	--	---	--	---	---	--	--	--

Bijlage 7: Rapporteringstabel over de evaluatie van de beleidsmaatregelen genomen in reactie op de Landenspecifieke Aanbevelingen: kwantitatieve beoordeling (in het Engels)

This annex describes the macroeconomic and fiscal impact of measures taken by the federal government and collectively known as 'tax shift' measures³⁶. So defined, this operation is aimed at reducing fiscal and parafiscal charges on labour demand and supply and at increasing social spending and the tax rates on consumption and capital. The *ex ante* impact of all measures examined is summarised in Table 1. By 2020, the cumulative decline in labour charges should reach 2.1% of GDP, while the other measures should represent 0.5% of GDP. This total of 2.7% of GDP should be financed by a shift towards capital (income) taxation and indirect taxation up to 1.2% of GDP. Since no financing has been earmarked to the remaining 1.5%, the net financing capacity of general government should *ex ante* deteriorate proportionally.

Table A1: Measures taken into account in the impact assessment - summary
Additional effects as a percentage of GDP

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2015-2020
A. Revenues	0.1	-0.4	0.1	-0.3	-0.3	-0.2	-1.0
A.1. Social security contributions	0.0	-0.4	-0.1	-0.1	-0.1	-0.2	-1.0
A.2. Taxation	0.1	0.1	0.2	-0.2	-0.3	0.0	-0.1
A.2.1. Taxes on household income	-0.1	-0.4	0.1	-0.3	-0.3		-1.0
A.2.2. Corporate tax	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2
A.2.3. VAT	0.0	0.1					0.2
A.2.4. Excise duties	0.0	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.4
A.2.5. Other taxation	0.0	0.1					0.1
A.3. Non-tax revenues		0.0	0.0				0.0
B. Expenditure	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.4
B.1 Social expenditure	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.5
B.2. Wage subsidies	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
C. Balance	0.0	-0.5	0.0	-0.4	-0.4	-0.3	-1.5

Table 2 summarises the main macroeconomic and fiscal effects by 2021 of the measures listed in the preceding table.

The decrease in labour costs has major effects on employment and economic activity through various channels. Firstly, modifying relative prices of the production factors favours substitution towards labour. This direct effect is further reinforced by a multiplier effect: higher employment increases the households' disposable income and consequently leads to a rise in economic activity and further job creation. In total, 45 000 additional jobs should be created by 2021. The rise in real disposable income of individuals is due not only to the rise in employment but also to social and tax measures that increase purchasing power. These factors largely compensate for the inflationary effects of the increases in VAT

³⁶ The details of the measures examined are set out in the report 'Effets macro-économiques et budgétaires des mesures de tax shift du gouvernement fédéral', Federal Planning Bureau, November 2015 : http://www.plan.be/admin/uploaded/201512181002100.Point_13_annexe_F.pdf

rates and excise duties on the purchasing power. Secondly, lower labour costs lead to lower domestic prices, which fosters competitiveness and boosts exports. However, the measures taken to finance the reductions in employers' contributions drive prices up and thus limit the drop in export prices. Thirdly, business profitability grows. This evolution, coupled with increased production, stimulates business investments. Overall, GDP should grow by 0.6% in 2021. The current account balance deteriorates as a result of a decrease in net exports.

Table A2: Macroeconomic and fiscal results of all measures
Differences in % (unless otherwise specified), compared to the reference scenario

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
GDP (volume)	0.2	0.2	0.3	0.4	0.5	0.6
Household consumption	0.5	0.5	0.8	1.2	1.5	1.7
Gross capital formation	0.3	0.3	0.5	0.7	0.8	0.9
Exports of goods and services	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Imports of goods and services	0.1	0.2	0.3	0.4	0.5	0.6
Prices						
National consumer price index	0.6	0.8	0.9	1.0	1.0	0.9
Health index	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
Domestic employment (differences in thousands)	7.4	12.0	17.8	24.0	38.2	45.2
Real household disposable income	0.8	0.7	1.2	1.9	2.1	2.3
Balance of payments current account (definition of the national accounts, differences in percentage points of GDP)	-0.2	-0.2	-0.3	-0.4	-0.5	-0.6
General government net lending (differences in percentage points of GDP)	-0.3	-0.2	-0.6	-0.9	-1.0	-1.0

By this time, the net lending (+) or borrowing (-) of general government has deteriorated by 1.0% of GDP, while the *ex ante* cost of the package of measures should reach 1.5% of GDP. The increased economic activity, its higher labour intensity and the effects on prices have positive payback on public finances.

Bijlage 8: Rapporteringstabel over de nationale Europa 2020-doelstellingen en andere prioriteiten (in het Engels)

Table A3. Description of the measures taken and information on their qualitative impact		
Target / policy area	List of measures and their state of play that were implemented in response to the commitment	The estimated impacts of the measures (qualitative and/or quantitative)
	National Europe 2020 targets	
Employment	<p>Federal government The Federal minister of Employment will organise a conference with the other authorities to tackle the problem of low employment intensity among people with a foreign origin. Improvements in the areas of employment, migration, anti-discrimination and education are possible.</p>	<p>Federal government The overall employment rate could increase significantly.</p>
	<p>Wallonia Single multi-partner guidance for life long learning, based on the 3 "Cités des métiers" (trade cities) – (approved)</p>	<p>Wallonia The objective is to allow all groups (young people, parents, students, workers or unemployed, businesses, trainers, teachers, ...) to develop a long life learning approach, with the support of a multi-stakeholders partnership, in mutual spaces</p>
	<p>Flanders The Flemish government will create a new measure, called 'Wijk-werk'. The measure offers long term unemployed jobseekers a secure but professional environment in order to retain (or upgrade) their skills level. The measure has been recently adopted in a concept paper by the government. In 2016 the framework will be further refined and the measure will go into force on the 1th of July 2017.</p>	<p>Flanders Flanders aims to attain an employment rate target of 76% of the active population by 2020. The main aim of the 'wijk-werk' measure is to create a 'low threshold' instrument that can be a first step to work in the regular job market for people with a large distance to the labour market. The measure is intended to be temporary in nature (maximum 6 months). Intensive guidance will be offered by counsellors and a small reward will be offered as well.</p>
	<p>Brussels Capital Region</p>	<p>Brussels Capital Region Approximatively 300 work contracts can be expected in 2016 2017 should be seen as a test year which, if the measure is positively evaluated, can lead to an extension of the measure (under 30 people, employers of the private sectors,...).</p>

	Integration contract (Contrat d'insertion) linked to the Youth Guarantee Dispositive to give under 25 young long term unemployed people access to the labour market: 1 year long employment contract within the public sector and non profit sector through the creation of a new employment measure. The measure is expected to start in July 2016.	
R&D and innovation	<p>Flanders</p> <p>Target: More lever of public R&D&I efforts on the businesses sector.</p> <p>Summer 2015, the Flemish Government approved a conceptual paper on an entrepreneurial-driven cluster policy. This reshapes the strategic cooperation between government, knowledge institutes and companies. Two types of clusters will be supported (each to a max of 50% public support). The innovative business networks (IBN) will be bottom-up networks on a small scale, with a future potential. The spearhead clusters will be active in the main innovative domains (e.g. sustainable chemistry) and must make an economic difference, on a large scale, and work on a triple helix model basis.</p>	<p>Flanders</p> <p>Flanders aims to attain a R&D-intensity target: 3% by 2020. Total Flemish STI budget is 2.18 billion euro in 2015. A call for IBN proposals was launched end 2015. In the first phase, 33 proposals have been selected for a second and final phase. The IBN will be supported each for 150000 euro per annum over 3 years. One strives to support about 15 proposals. The domains of sustainable chemistry, logistics, materials and agro-food have been suggested to forward a proposal for a spearhead cluster. These will be supported each for 500000 euro per annum over 10 years. One strives to support about 5 of these initiatives.</p>
	<p>Brussels Capital Region</p> <p>The Brussels Capital Region has increased by 25% the budget dedicated to R&D in order to launch a series of new actions and instruments and implement a new strategy of open and inclusive innovation and smart socialisation.</p>	<p>Brussels Capital Region</p> <p>Adapt to the evolution of the innovation landscape, provide new funding tools to all R&D stakeholders and bring the region closer to the 3% objective</p>
	<p>Wallonia</p> <p>Adoption of the regional smart specialisation strategy and reform of the RDI support decree accordingly (adopted)</p>	<p>Wallonia</p> <p>Better articulation of innovation and industrial policy, with the aim of developing excellent specialisation. Simplification and efficiency of the support system.</p>
GHG emission reduction	<p>Brussels Capital Region</p> <p>In the Brussels Region, 2015 has been especially dedicated to climate. On the way to the COP21 in Paris in December, several activities linked to climate have been organized, such as the environment festival in June of which climate was the main theme, a climate exhibition in Brussels Environment from September to December, a brainstorming meeting gathered more than hundred youths to define climate policy actions in November, etc. Furthermore, in June and July, the air-climate and energy regional plan has been submitted to a big scale public scrutiny. During two months, every Brussels citizen and organization has been invited to give his opinion on the actions and measures of the plan.</p>	
	Flanders	Flanders

	<p>The Flemish climate policy plan (2013-2020) includes measures in all relevant areas of Flemish policy reducing greenhouse gas emissions, in accordance with the non-ETS target that was set for Belgium (-15%) in the European Effort Sharing Decision.</p> <p>In the light the climate challenges resulting from the Paris Climate Agreement (December 2015), the Flemish government will organize a climate summit in april 2016 to discuss new commitments by government, companies, workers unions, environmental organizations and research institutions. A second summit is foreseen in November 2016 resulting in agreements that provide a basis for further actions in the 2021-2030 period.</p>	<p>Within the first progress report of the Flemish Climate Policy Plan, the 2013-2020 compliance situation is reassessed, also taking into account the agreements made in the internal Belgian effort sharing process. For Flanders it includes a reduction of 15.7% of greenhouse gas emissions in 2020 compared to 2005. The Flemish emissions were in line with the reduction path towards 2020, and resulted in a surplus of, respectively, 1.9 and 3.5 Mton CO₂-eq in 2013 and 2014.</p>
	<p>Wallonia Infrastructure plan 2016-2019 (640 millions € - adopted)</p>	<p>Wallonia The objective is to improve mobility, develop multimodality and fight against road congestion in main activity centers</p>
Renewable energy	<p>Flanders In order to promote the investments in renewable energy, the Flemish government took actions for optimizing and simplifying the support mechanism (certificate system for renewables and CHP).</p> <p>With the project Fast Lane for Wind Energy, the Flemish government will investigate the technically and socially acceptable potential of wind turbines, accelerate permitting on suitable locations, and develop a road map for increasing public support for wind energy projects.</p> <p>Solar energy will be further promoted by means of the development of a charter for group purchases of PV panels, and the development of a solar energy map. The support for green heating projects is continued, and extended to deep geothermal energy projects, the production of bio-methane as a fuel and district heating projects.</p> <p>The action plan Clean Power for Transport aims to stimulate the market of clean power vehicles (electricity, CNG, LNG and hydrogen) and the development of the necessary infrastructure.</p>	<p>Flanders According to the intra-Belgian burden sharing agreement, the renewable energy target for Flanders corresponds to a production of 2.156 Mtep (or 90.267 PJ) renewable energy in 2020 (Belgian target: 13% = 4.224 Mtep). In 2014, the production of renewable energy was 54.9 PJ, or 5.7% of the final energy consumption.</p>
	<p>Wallonia New objectives adopted, with distribution of effort by sector.</p>	<p>Wallonia Objective of 13% for 2020 and 20% for 2030</p>

	<p>Brussels Capital Region</p> <p>On December 17th 2015, the Brussels Government adopted a new decree regarding green electricity and quality CHP promotion. The legislation was finally framed to fit with the EU framework, simplifying the management of green certificates and certification procedures. On December 18th 2015, the Government adopted a new decree modifying the decree fixing the green certificate quotas for 2013 and following years.</p> <p>Regarding the development of a fully integrated RES strategy for 2020, the reflection is still running on.</p>	
Energy efficiency	<p>Wallonia</p> <p>Reform of housing and energy support system (in application since april 2015)</p>	<p>Wallonia</p> <p>Support to energy efficiency in buildings through 0% loans</p>
	<p>Brussels Capital Region</p> <p>Since 2014, the Brussels Region is developing a comprehensive strategy for the renovation of buildings (private and public), in accordance with the Energy efficiency directive. In 2015, the particular issue of renovation in rented properties (60% of Brussels inhabitants rent their housing) has been explored. A pilot project has been underway since September 2015 to test a mechanism which allows owners to pass on some of the energy-saving investments on their tenant, who receives in return an improved comfort and a reduced energy consumption.</p>	
	<p>Flanders</p> <p>Introduction of energy performance standards for all type of buildings.</p> <p>A 'Renovation pact' was launched in December 2014. The objective of the Renovation pact is to develop a coherent action plan that, in a short-, medium- and long-term perspective, will lead to a strong increase of the renovation rate of the building stock and optimize the energy performance to the NZEB level.</p> <p>Introduction of loans for energy saving investments in dwellings: 2% or 0% (the latter for low-income families).</p> <p>Start of the new energy policy agreements 2015-2020 between the Flemish Government and the energy-intensive industry (annual primary energy consumption > 0.1 PJ). Large companies that do not belong to this category are obliged to have an energy audit as from 1 December 2015 on.</p>	<p>Flanders</p> <p>To contribute to the national target (43.7 Mtoe primary energy consumption in 2020), and in accordance with the targets for final energy use in the Energy Efficiency Directive, the Government of Flanders aims :</p> <ul style="list-style-type: none"> - for 2016 : to save 9% on the basis of the average final energy consumption (2001-2005) by the non-ETS sectors; - for 2020: to achieve new savings each year from 2014 to 2020 of 1.5 % of the annual energy sales to final customers (excluding transport) averaged over 2010-2012. <p>In 2012, the savings in final energy consumption amount to 1.81 Mtoe. It is estimated that by the end of 2016, an energy saving of 14% is possible.</p>

Early school leaving	<p>Flanders</p> <p>The Flemish government has developed a new action plan 'together against school dropout'. It comprises actions concerning "the right to learn" (the right of every pupil to qualitative education and guidance), as well as truancy and early school leaving. It aims at maximising the number of pupils leaving secondary education with a diploma. A concept note will be further elaborated in cooperation with the relevant stakeholders. The plan contains remedial as well as a preventive aspects, in line with the European Recommendation against early school leaving. Local education and government actors will be rolling out the action plan. Finally, the plan foresees actions to stimulate "information rich environments", to provide all actors involved with the necessary information to execute and follow up on policy (examples are the development of the Flemish indicator early school leaving and the web page "my education" where schools can collect aggregated data on themselves)</p>	<p>Flanders</p> <p>The Belgian national Europe 2020 target is 9.5%. The Flemish target is 5.2%. In 2014, Flanders was at 7%.</p>
	<p>French Community</p> <p>The "Pact for Excellence in education" is now in 3th step. A large consultation will support the definition of priority for action in a 10 years timeframe. Adoption planned for end 2016.</p>	<p>French Community</p> <p>Improve quality and performance of education, better resources allocation, fighting against early school leaving</p>
Tertiary education	<p>Flanders</p> <p>The Flemish government aims to maximize students' chances to pass. To put a stop to the trend of extending the duration of studies, the relevant legislation has been reformed. Through the Databank Higher Education, higher education institutions can monitor student performance across institutions and programmes starting from the academic year 2015-2016. This allows them to provide more adequate and faster guidance and take reorientation measures and potential measures to keep track of students' progress. The system of "learning credit" (leerkrediet), that tracks students' progress as well, is also under revision.</p>	
	<p>French Community</p> <p>Continue to implement the "landscape of higher education". Some improvements were adopted in February and December 2015 so as to simplify some resort procedures and improve the academics pathway. To cope with the increased number of students, the French Community adopted on 1 February 2016, a draft decree providing for a refinancing of higher education for the years 2016-2019, for a total of more than € 100 million.</p>	<p>French Community</p> <p>Optimize resources and raise the performance of tertiary education system; research excellence, consistency of the supply, increasing collaborations, quality of education, accessibility and promoting success</p>

Poverty	<p>Federal government Structural mechanism for adapting social security and social assistance benefits to the development of the general standard of living. Implementation in 2015-2016.</p>	<p>Federal government Supporting the income of the lowest income categories through an increase of (selected) social assistance and social security benefits on top of the adjustment to the consumer price index. The welfare envelopes 2015-16, 2017-18 and 2019-20 (as determined on the basis of the law of 23/12/2005) will be fully used. The government intends to progressively raise the minimum benefits in social security and social assistance to the level of the EU poverty threshold, taking into account certain advantages that accompany those benefits and taking care to avoid financial unemployment and inactivity traps.</p>
	<p>Federal Government Drafting an individualized trajectory towards social integration is made obligatory for all social integration allowance beneficiaries. Community service has been made part of the trajectory.</p>	<p>Federal Government Empowerment and societal participation of social integration allowance beneficiaries and their integration into the labour market.</p>
	<p>Brussels Capital Region The problem of homelessness requires a coherent global plan to fight against the phenomenon on both the short and the long run, with local partners and specialized stakeholders. This comprehensive plan took the form of a "General Policy Note" on the issue of homelessness. That note adds, to the traditional themes linked to homelessness emergencies (night shelters, winter issue), the need to coordinate actions of reintegration through housing and through the opening or maintaining of the client's social rights. Indeed, such actions, centred on the principles of social (re)-inclusion already exist, but the large variety of these in Brussels could be improved by a gain in coordination. That General Policy Note includes the creation of two separate bodies that will support the organization of incoming and outgoing flows : first, a coordination of emergency and winter hosting, which will also be a kind of dispatching of the emergency; secondly, a social (re)-integration agency.</p>	<p>Brussels Capital Region Improving the coordination of reintegration through housing and through the opening, or maintaining, of the client's social rights, should provide an added value to the system in terms of getting more homeless people out from the emergency network towards a longer-term action of re-integration.</p>
	<p>Flanders The Government of Flanders will continue to assume its responsibility using structural initiatives related to poverty prevention and poverty reduction with a specific focus on the prevention and combating of child poverty. A complete list of the Flemish measures can be found in the Flemish action plan for poverty reduction. In 2017 the plan will be reviewed.</p>	<p>Flanders The reduction of the poverty rate in Flanders. Composite indicator (% people in poverty or social exclusion) (2012): 16.0% (2013): 15.4%</p>
	<p>Wallonia 1st regional plan against poverty (adopted)</p>	<p>Wallonia Action plan in several domains will be adopted, for an integrated approach of fight against poverty (housing, food, family, energy, water, health, mobility, leisure, digital, access to rights)</p>
Other key commitments		

(Related to AGS priorities, Euro Plus Pact commitments, commitments in relation to 2020 targets, to National Job Plans, to other key bottlenecks identified in the NRPs, commitments in relation to flagship initiatives)		
Federal implementation of the EU action plan on circular economy:	<p>Set up of a Knowledge Center :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elaboration of a Federal Strategy and a roadmap for circular economy • Development of a set of indicators and a scoreboard. • Set up of a platform for exchange of information • Set up of a system to collect information and studies at national and international level • Elaboration of a Study on product lifespan 	<p>These indicators will be used for educational purposes and will form the basis to monitor Belgian policies for a sustainable economy</p> <p>This platform is aiming at fostering exchanges and encounters between the main actors, namely an inter-ministerial economic committee workgroup on sustainable economy.</p> <p>This study has yet to be established.</p>
Federal Plan for SMEs	<p>Implementation of the Federal Plan for SMEs: Some examples of measures entered into force in 2015</p> <p>Measures have been taken to improve the social status of independent contractor and, thus, encourage entrepreneurship.</p> <p>Since 2015 pension scheme for self-employed has been improved (minimum amount and calculation method), as have social security contributions, which are now based on current year of revenue and no longer on the revenue of three years earlier (Y-3).</p> <p>A provision has been put in place for the helper who is taking care of a seriously ill child or parent.</p> <p>Enter into force of the reform and simplification regarding allowed activities for people unable to work or in disability.</p> <p>Particular attention paid to retail sector and local shops by the launching of a broad consultation with the concerned organisations in order to identify existing problems and propose possible solutions.</p> <p>A special status "student entrepreneur" is under consideration.</p>	<p>The Federal Plan for SMEs aims at 6 priorities :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Promoting competitiveness and fighting social dumping. 2. Promoting entrepreneurship. 3. Facilitating access to finance. 4. Reducing administrative burdens. 5. Promoting the internationalization of SMEs. 6. Special attention for labour-intensive sectors.

	<p>Flanders</p> <p>The Flemish Government has approved a concept paper for Entrepreneurship in which the new Flanders Innovation and Entrepreneurship agency will have a leading role. Among the main principles are a life cycle approach (with focus on (pre)start and access to finance, promotion, a culture of entrepreneurship and the image of it, and internationalisation. Other aspects include restarts of bankrupted businesses and issues such as takeovers. Another initiative is the new action plan 2015-2019 on entrepreneurial education.</p>	<p>Flanders</p> <p>Budget in 2016 is 19 million euro.</p> <p>Expected outcome is a better understanding of entrepreneurship by more people, during more stages in the life cycle of companies, and support entrepreneurs during specific moments of their careers e.g. at take-overs or transfers onto another generation.</p>
	<p>Flanders</p> <p>The new strategic research centre Flanders Make vzw, established by the Flemish Government in 2014, focuses on the long-term strengthening of international competitiveness position of the Flemish manufacturing industry by implementing industry-driven, pre-competitive, excellent, strategic and applied research in three fields of technology (mechatronics, product development methods, advanced production technologies).</p>	<p>Flanders</p> <p>Flanders Make: 2015: 13.2 million euro; 2016: 13.2 million euro</p>
	<p>Wallonia</p> <p>Renewal of the Competitiveness Poles policy, in line with the regional smart specialisation policy ((642 millions € for 2015-2019. A focus will be given to industrial valorisation, SMEs involvement, innovation and creativity, internationalisation and circular economy.</p> <p>Digital action plan 2015-2019 (503 millions € - adopted), covering actions in several areas: connecting the territory, digital economy and industry 4.0, administration 4.0 and skills</p>	<p>Wallonia</p> <p>Fostering innovation, creation of innovative value chains, and support to industrial projects.</p>

Bijlage 9: Advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en van de Nationale Arbeidsraad

In België wordt het Nationaal Hervormingsprogramma (NHP) opgesteld binnen het kader van de overlegmechanismen die werden vastgelegd tussen de federale staat, de gewesten en de gemeenschappen (Begeleidingscomité). De Kanselarij van de eerste minister leidt het Redactiecomité van het NHP. Uit het document met de plan van aanpak blijkt dat een eerste draft van het NHP beschikbaar zal zijn op 7 maart 2016 en dat het advies van de Raden voor 9 maart 2016 wordt gevraagd. De twee Raden drukken de wens uit dat het ontwerp van NHP op het meest gepaste moment aan de sociale gesprekspartners wordt voorgesteld.

Bij het lezen van de aanwijzingen die worden gegeven in het Redactiecomité van het NHP blijkt dat belangrijke domeinen die zullen worden opgenomen in het NHP in grote mate samenvallen met de domeinen die traditiegetrouw centraal staan in de sociale dialoog die op nationaal, sectoraal en regionaal niveau wordt ontwikkeld.

Enkele beschouwingen en sleutelmomenten (in 2015) van de sociale dialoog die verband houden met de problematiek van de Europese integratie en van de toegenomen vereisten inzake Europese coördinatie van het sociaal-economische beleid:

- Op 30 april 2015 had, op verzoek van de heer Dombrovskis, vicevoorzitter van de Europese Commissie, in de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad een ontmoeting met de Groep van Tien plaats. Die ontmoeting lag in het verlengde van de Europese conferentie op hoog niveau die op 5 maart 2015 werd gehouden en die handelde over een versterking van de rol van de sociale gesprekspartners bij de uitstippeling en de tenuitvoerlegging van op Europees en nationaal niveau vastgestelde beleidsmaatregelen. Dit initiatief brengt formeel bevestiging van de wens die de instanties van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en van de Nationale Arbeidsraad meermaals te kennen hadden gegeven, nl. om de dialoog en de raadplegingen met de sociale gesprekspartners al van bij de eerste stappen in het Europese besluitvormingsproces te doen plaatsvinden, opdat hun debatten, werkzaamheden en bijdragen op effectieve en permanente basis input kunnen leveren voor de bepaling van het politieke standpunt van de Belgische regering. Eind maart 2016 zal een soortgelijke ontmoeting worden georganiseerd tussen de groep van Tien en mevrouw Thyssen, Europees commissaris voor Werkgelegenheid, Sociale Zaken, Vaardigheden en Arbeidsmobiliteit.
- In het kader van het Europese Semester, en telkens na de publicatie van de Annual Growth Survey (AGS) en van het waarschuwingsmechanismeverslag betreffende de macro-economische onevenwichtigheden door de Europese Commissie, worden in de CRB contacten en hoorzittingen georganiseerd met de Belgische vertegenwoordigers bij het Comité voor de Economische Politiek (CEP). Via de werkzaamheden van de NAR worden de sociale gesprekspartners nauw betrokken bij de werkzaamheden van het Comité voor Sociale Bescherming en van het Comité voor de Werkgelegenheid, door middel van regelmatige contacten met de Belgische vertegenwoordigers bij die comités en met vertegenwoordigers van de betrokken ministerkabinetten.
- Sinds enkele jaren vindt, naar aanleiding van de publicatie van het "Country Profile - Belgium" door de Europese Commissie, een ontmoeting plaats tussen de leden van de CRB en de NAR en Desk Belgium van de Europese Commissie. Die dialoog met de Europese Commissie blijkt noodzakelijk te zijn om meer klaarheid te brengen in het analytische kader en de evaluaties van de Europese

Commissie aangaande het sociaal-economische beleid van het land, de uitdagingen die aan die evaluaties ten grondslag liggen, maar ook de intenties van de overheden van het land in het vooruitzicht van de coördinatie van de sociaal-economische beleidskeuzes op Europees niveau, alsook de afstemming van die beleidskeuzes, op alle bevoegdheidsniveaus, op de andere doelstellingen van het optreden van de overheid en van de sociale gesprekspartners.

- In het kader van de Europese besprekingen over de invoering van comités voor het concurrentievermogen hebben de sociale gesprekspartners in een schrijven aan de regering dd. november 2015 te kennen gegeven dat ze het belangrijk achten dat geen nieuwe structuur wordt ingevoerd. Samen met andere instellingen van het land (Federaal Planbureau, NBB...) draagt de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, dankzij de geloofwaardigheid van zijn analyses, in hoge mate bij aan het onderzoek van het macro-economische concurrentievermogen van het land. Deze rol van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven wordt overigens uitdrukkelijk erkend en als voorbeeld geciteerd in het Europese "Verslag van de vijf voorzitters: plan ter versterking van de EMU" van juni 2015. De sociale gesprekspartners zijn het met elkaar eens dat ze aldus, in het kader van de dialoog binnen de Groep van Tien, over solide economische verslagen beschikken om, enerzijds, de loonnorm te bepalen waarmee de loonkostenontwikkeling in België op macro-economisch niveau kan worden beheerst, en om, anderzijds, elementen aan te wijzen die het mogelijk maken het optreden van de sociale gesprekspartners en van de regering te objectiveren en te doen passen binnen een breder macro-economisch kader dan de klassieke onderhandelingen over de lonen.
- In juni werd het Nationaal Pensioencomité opgericht. Dat sociaaloverlegorgaan (waarvan de NAR en de CRB het secretariaat waarnemen) bestaat uit vertegenwoordigers van de werkgevers en de zelfstandigen, van de werknemers en van de regering. Het heeft tot doel de contouren aan te geven van verschillende belangrijke structurele hervormingen, onder andere het in aanmerking nemen van de lastigheidsgraad van het werk en de mogelijkheid van een systeem van deeltijds pensioen.
- De laatste jaren beklemtoont de Europese Commissie, met name in haar aanbevelingen aan België, de coördinatieproblemen die inherent zijn aan de sterk geregionaliseerde structuur van België, die in het licht van de talrijke bevoegdheidsniveaus een efficiënte organisatie van het overheidsbestuur noodzakelijk maakt. Wat de sociale gesprekspartners betreft, werden tussen de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, de Nationale Arbeidsraad en de gewestelijke economische en sociale raden gemeenschappelijke platforms opgericht, teneinde vraagstukken op het vlak van mobiliteit, opleiding en bedrijfsstages gezamenlijk te onderzoeken.
- Met de uitvoering van de zesde staatshervorming in België hebben de sociale gesprekspartners de regering in 2014 gewezen op het belang van stabiliteit en continuïteit van de Belgische vertegenwoordiging op Europees niveau en hebben ze erop aangedrongen een gecoördineerde standpuntbepaling van België in de verschillende Europese instanties te handhaven, en daarbij ook voldoende rekening te houden met de standpunten van alle deelentiteiten.
- Naast hun rol in het Europees semester zijn de Raden het essentiële institutionele doorgeefluik voor de uitvoering, op nationaal niveau, van de akkoorden die in het kader van de Europese sociale dialoog zijn gesloten (zie met name de tenuitvoerlegging van de Europese kaderovereenkomst van 25 maart 2010 betreffende inclusieve arbeidsmarkten). De Raden worden ook betrokken bij het platform, in het kader van het Europees Economische en Sociaal Comité, voor de uitwisseling van informatie over de Europa-2020-strategie tussen de nationale economische en sociale comités (stuurgroep Europa 2020).

Deze bijdrage geeft een overzicht van de belangrijkste adviezen, verslagen en studies die de Raden de afgelopen achttien maanden hebben uitgebracht en die verband kunnen houden met de goedkeuring van het Nationaal Hervormingsprogramma 2016.

1. Werkgelegenheid / concurrentievermogen

Concurrentievermogen en werkgelegenheid zijn thema's die centraal staan in de EU 2020-strategie. De federale wet van 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen belast de CRB met de permanente opdracht toezicht te houden op het concurrentievermogen van België. Deze wet bedeeft de CRB een sleutelrol toe in het economische beleid van de regering. Ze schrijft voor dat het secretariaat van de CRB jaarlijks een Technisch verslag over de maximale beschikbare marges voor de loonkostenontwikkeling moet uitbrengen, dat binnen een commissie van de CRB wordt besproken. Deze commissie wisselt tevens van gedachten over de verslagen betreffende de structurele aspecten van het concurrentievermogen, waarin voorstellen kunnen worden geformuleerd. Deze verslagen worden overgezonden aan het Parlement en aan de federale regering en, wat het verslag over de lonen betreft, ook aan de sociale gesprekspartners. De wet bepaalt dat de interprofessionele sociale gesprekspartners, op basis van het Technisch verslag, het kader van de collectieve onderhandelingen in de paritaire comités en in de ondernemingen bepalen. Wat het structureel concurrentievermogen betreft, kan de regering de verslagen het voorwerp van overleg met de sociale gesprekspartners doen uitmaken.

In 2015 werd het Technisch verslag¹ aangevuld met documentatienota's die door de sociale gesprekspartners werden besproken. Over deze documentatienota's hebben de sociale gesprekspartners conclusies geformuleerd. Het betreft een documentatienota over de werkgelegenheid: de werkgelegenheidsgraad en de structurele werkgelegenheidsontwikkeling; een documentatienota betreffende de rekeningen van de huishoudens, deel 1 "Ontwikkeling van de koopkracht van de particulieren"; een documentatienota over de macro-economische context; een documentatienota over de begrotingsconsolidatie: een afweging tussen beschouwingen op korte en op lange termijn; een documentatienota: "Belgium 2.0. - Naar een succesvolle digitale transformatie van de economie: de rol van breedbandinfrastructuur en andere elementen"; een documentatienota betreffende de werkloosheidsverzekering: opvolging van de effecten van de versterkte degressiviteit, alsook een documentatienota betreffende de (para)fiscaliteit. Al deze documenten kunnen worden geraadpleegd op de website van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (www.ccecrb.fgov.be).

De twee Raden hebben een gemeenschappelijk advies goedgekeurd over het voorontwerp van wet houdende uitvoering van het Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en de ontwerpen van uitvoeringsbesluiten². De twee Raden keurden ook een verslag goed over de "Relancestrategie – Invoering van een globale verbintenis van werkgevers inzake stageplaatsen"³. Krachtens de wet van 24 december 1999 ter bevordering van de werkgelegenheid realiseerden de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad een globale evaluatie van de toepassing van de wettelijke maatregel m.b.t. de "Startbaanovereenkomst"⁴.

¹ CRB 2016-0245 Technisch verslag over de maximale beschikbare marges voor de loonkostenontwikkeling (01/02/2016)

² CRB 2014-0318, NAR Advies nr. 1.895, Voorontwerp van wet houdende uitvoering van het pact competitiviteit, werkgelegenheid en relance en de ontwerpen van uitvoeringsbesluiten (25/02/2014)

³ CRB 2015-1461, NAR Rapport nr. 92, Relancestrategie – Invoering van een globale verbintenis van werkgevers inzake stageplaatsen – Jaarlijkse evaluatie - jaar 2014 (14/07/2015)

⁴ CRB 2014-2151, NAR Rapport nr. 91, Evaluatie van de startbaanovereenkomsten (19/11/2014)

De Nationale Arbeidsraad heeft zich bovendien uitgesproken over een aantal maatregelen in verband met de competitiviteit van ondernemingen en de werkgelegenheid:

- De Raad heeft in zijn advies nr. 1.936 van 27 april 2015 ingestemd met de tekst van een koninklijk besluit dat, ter uitvoering van het sociaal akkoord van 30 januari 2015, het nieuwe plafond van de niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen vanaf 1 januari 2016 vaststelt op 3.200 euro.
- Het verdeelde advies nr. 1.964 van 15 december 2015 betreft een ontwerp van wet houdende invoering van een vermindering van de werkgeversbijdragen voor de aanwerving van een zesde werknemer en een ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 16 mei 2003 met het oog op de uitbreiding van de doelgroepverminderingen voor eerste aanwervingen.

Over de tewerkstelling in de horecasector heeft de Nationale Arbeidsraad zich op 24 juni 2015 uitgesproken in zijn advies nr. 1.944 betreffende een voorontwerp van wet houdende diverse sociale bepalingen, over een aantal specifieke maatregelen die de regering heeft voorgesteld ter uitvoering van het regeerakkoord van 9 oktober 2014 alsook over het plan van aanpak voor de horecasector dat de ministerraad op 6 februari 2015 heeft goedgekeurd. Die maatregelen bestaan uit bijkomende lastenverlagingen in 2015 door een uitbreiding van het systeem van overuren en de invoering van een systeem van flexi-jobs. Over die maatregelen werd geen consensus bereikt in de Raad. De Raad heeft zich in zijn (verdeeld) advies nr. 1.945 ook uitgesproken over een ontwerp van koninklijk besluit tot aanpassing van de regeling van het gelegenhedswerk in de horecasector.

1.1. Administratieve vereenvoudiging

De Nationale Arbeidsraad wordt sedert 1996 betrokken bij de belangrijke hervormingen die ertoe hebben geleid dat de werkgevers vandaag een hele reeks van administratieve formaliteiten in hun relaties met het bestuur van de sociale zekerheid langs elektronische weg kunnen verrichten. Samen met de RSZ en de sociale secretariaten wordt ook gezorgd voor een regelmatige follow-up van de stand van zaken en van de eventuele moeilijkheden die bij de implementatie van de verschillende aspecten van de hervorming worden ondervonden. Sedert de aanvang van de werkzaamheden heeft de Nationale Arbeidsraad in zijn adviezen aangegeven dat de drie essentiële beginselen, namelijk vereenvoudiging, neutraliteit en haalbaarheid, in het kader van de administratieve vereenvoudiging in acht moeten worden genomen.

De werkzaamheden van de Nationale Arbeidsraad met betrekking tot de uitzendarbeid hebben op 23 februari 2016 geleid tot de afschaffing van de 48-urenregel (periode waarbinnen de arbeidsovereenkomst vastgesteld moet worden) en de invoering van de elektronische arbeidsovereenkomst. Het is de bedoeling op termijn te komen tot een veralgemening van de elektronische overeenkomst in de sector, om een aanzienlijke administratieve vereenvoudiging te kunnen doorvoeren en meer rechtszekerheid te bieden, zowel voor de uitzendkrachten als voor de uitzendbureaus (advies nr. 1.972 van 23 februari 2016).

De sociale gesprekspartners hebben ook op twee andere specifieke domeinen resultaten geboekt wat de administratieve vereenvoudiging betreft.

Zo heeft de Nationale Arbeidsraad in het kader van de tenuitvoerlegging van het systeem van de elektronische maaltijdcheques op 25 maart 2014 advies nr. 1.902 uitgebracht. Op 1 januari 2016 werd de volledige en definitieve overgang naar elektronische maaltijdcheques een feit. Dat is vooral de verdienste van het jarenlange gezamenlijke werk van de sociale partners binnen de Nationale Arbeidsraad, de uitgevers van maaltijdcheques, de sociale secretariaten en de Dienst Administratieve Vereenvoudiging.

In zijn advies nr. 1.952 van 14 juli 2015 heeft de Nationale Arbeidsraad zich ook uitgesproken over een ontwerp van koninklijk besluit tot invoering van de elektronische ecocheques en tot vaststelling van de erkenningsvoorwaarden en erkenningsprocedure voor uitgevers ervan. Dat ontwerp van koninklijk besluit werd onderzocht in het licht van de beschouwingen en concrete voorstellen, de voorwaarden voor de overgang naar elektronische ecocheques (stabielheid van het stelsel, aantrekkelijke kosten voor alle betrokken partijen ...) en de planning voor de invoering van een dergelijk stelsel, zoals ze in advies nr. 1.926 van 24 februari 2015 werden aangegeven.

1.2. Landingsbanen

In verband met de loopbaaneindeproblematiek heeft de Nationale Arbeidsraad op 27 april 2015 acht collectieve arbeidsovereenkomsten gesloten betreffende de stelsels van werkloosheid met bedrijfstoeslag. In het begeleidende advies nr. 1.937 werd de demarche van de Raad toegelicht. Die werkzaamheden concretiseren het akkoord dat op 17 december 2014 in de groep van Tien werd bereikt over een aantal delen met het oog op een amendering van bepaalde regeringsvoorstellen in aansluiting op het regeerakkoord van 9 oktober 2014, dat in het deel "loopbaaneinde" bepaalde dat de regering "streeft naar een geleidelijke verhoging van de effectieve loopbaanduur, stapsgewijs naar 45 jaar, om het verlaten van de arbeidsmarkt nog verder te vertragen".

De Nationale Arbeidsraad heeft op 27 april 2015 (ook ingevolge het akkoord van de groep van Tien van 17 december 2014) de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 118 gesloten tot vaststelling voor 2015-2016 van het interprofessioneel kader voor de verlaging van de leeftijdsgrens naar 55 jaar, wat de toegang tot het recht op uitkeringen voor een landingsbaan betreft, voor werknemers met een lange loopbaan, zwaar beroep of uit een onderneming in moeilijkheden of herstructurering.

1.3. Arbeid van oudere werknemers

De Nationale Arbeidsraad heeft in zijn advies nr. 1.922 van 27 januari 2015 over het jaarverslag 2013 van het Ervaringsfonds herinnerd aan het belang dat hij hecht aan het vraagstuk van de arbeidsparticipatie van oudere werknemers alsook aan de aanbevelingen die werden opgenomen in zijn vorige adviezen. In de huidige context van vergrijzing was de Raad van oordeel dat de tewerkstelling van oudere werknemers op de arbeidsmarkt verder moet worden ondersteund en bevorderd.

Ingevolge de zesde staatshervorming werden de bevoegdheden van het Fonds vanaf 1 juli 2014 overgedragen aan de gewesten. Gelet op het belang van de samenhang van het beleid inzake arbeidsparticipatie van oudere werknemers, dat de gewesten zullen voeren, heeft de Raad herhaald dat hij bereid blijft de gegevensuitwisseling daarover te organiseren op basis van de middelen die daartoe kunnen worden ingezet.

1.4. Vrijwillige terugkeer naar werk van personen met een gezondheidsprobleem

Met betrekking tot het proces van de vrijwillige terugkeer naar werk van personen met een gezondheidsprobleem werd sedert 2012 een overlegplatform opgericht bij wijze van structureel overlegkader voor de sociale gesprekspartners (Nationale Arbeidsraad) en de institutionele actoren (RIZIV, FAO, FBZ, RVA, FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg) die betrokken zijn bij dat proces. De Nationale Arbeidsraad, die een coördinerende en reflecterende rol speelt, heeft het nuttig geacht een eerste balans op te maken van de werkzaamheden van dat platform.

In zijn advies nr. 1.923 van 24 februari 2015 heeft hij erop gewezen dat rechtszekerheid moet worden geboden aan alle betrokken partijen, dat de obstakels voor de terugkeer naar werk moeten worden weggewerkt en dat een stimulerend klimaat moet worden gecreëerd zonder de wetgeving complex te

maken of de administratieve lasten te verzwaren. Hij heeft daartoe een aantal concrete voorstellen geformuleerd.

1.5. Risicogroepen

De Nationale Arbeidsraad heeft zich in zijn advies nr. 1.954 van 14 juli 2015 uitgesproken over een ontwerp van koninklijk besluit dat tot doel heeft de voorwaarden te verscherpen waaraan een paritair comité moet voldoen wanneer het een bijkomend project wil laten goedkeuren voor jongeren onder de 26 jaar die tot de risicogroepen behoren. De Raad heeft ook een tweede voortgangsrapport uitgebracht over het Europese actiekader inzake werkgelegenheid voor jongeren van 7 juni 2013 (rapport nr. 94 van 5 oktober 2015).

Voorts heeft hij op 14 juli 2015 het eenparige advies nr. 1.949 uitgebracht over een ontwerp van koninklijk besluit tot toekenning van een werkbonus in de vorm van een vermindering van de persoonlijke bijdragen van sociale zekerheid aan werknemers met lage lonen en aan sommige werknemers die slachtoffer waren van een herstructurering.

1.6. Combinatie werk en gezin

De Nationale Arbeidsraad heeft daarover op 24 februari 2015 de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 64 bis gesloten tot aanpassing van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 64 van 29 april 1997 tot instelling van een recht op ouderschapsverlof, om die overeenkomst in overeenstemming te brengen met de herziene Europese raamovereenkomst inzake ouderschapsverlof, zoals vervat in de richtlijn 2010/18/EU van de Raad van 8 maart 2010.

De Nationale Arbeidsraad is op dit ogenblik bezig met een globale evaluatie van de bestaande verlofstelsels en met de actualisering van de cao nr. 103 van 27 juni 2012 tot invoering van een stelsel van tijdskrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen.

2. De strijd tegen sociale en fiscale fraude

De twee Raden volgen de problematiek van de strijd tegen sociale en fiscale fraude regelmatig en gezamenlijk op. Daartoe werd een gemeenschappelijk informatieplatform opgericht bestaande uit de leden van de twee Raden, de besturen en de betrokken beleidscellen.

De Nationale Arbeidsraad heeft zich meer bepaald in zijn advies nr. 1.943 van 24 juni 2015 uitgesproken over een voorontwerp van programmawet met een aantal maatregelen inzake de strijd tegen de sociale fraude, namelijk de digitale aanwezigheidsregistratie in de vleessector, de bestrijding van domiciliefraude, de uitbreiding van de subsidiaire hoofdelijke aansprakelijkheid (RSZ en fiscus) van de aannemer tot de opdrachtgever, de verdubbeling van de administratieve geldboetes voor fictieve aansluitingen als zelfstandigen. Er werd niet over al die maatregelen een consensus bereikt in de Raad.

Dat advies werd aangevuld met advies nr. 1.950 van 14 juli 2015 over twee ontwerpen van koninklijk besluit tot vaststelling van de concrete regels voor de invoering van een aanwezigheidsregistratie in de vleessector. Er werd ook een verdeeld advies (nr. 1.956 van 5 oktober 2015) uitgebracht over een ontwerp van wet tot wijziging van de programmawet van 29 maart 2012 betreffende de controle op het misbruik van fictieve adressen door de gerechtigden van sociale prestaties.

In advies nr. 1.961 van 27 oktober 2015 werd het vraagstuk van de strafrechtelijke sanctionering van cao's besproken. De sociale partners hebben overeenstemming bereikt over de strafrechtelijke sanctionering van de niet-naleving van een groot aantal cao's van de Nationale Arbeidsraad, met respect voor

het legaliteitsbeginsel in strafzaken en de regels inzake collectief overleg, en ter wille van de strijd tegen sociale dumping.

Ten slotte heeft de Nationale Arbeidsraad zich in zijn advies nr. 1.970 van 26 januari 2016 over de arbeidsrelatieswet (Titel XIII van de programmawet (I) van 27 december 2006) met name gebogen over de werking van de wet in het kader van grensoverschrijdende fraude (sociale dumping).

3. Energie

In een advies van de CRB van juni 2014 betreffende de ontwerpstudie over de perspectieven van elektriciteitbevoorrading tegen 2030 en het bijhorende milieueffectenrapport⁵ zijn de sociale gesprekspartners van oordeel dat de belangrijkste en essentiële doelstelling van een beleid inzake energietransitie erin moet bestaan dat het tot een duurzame samenleving leidt die het volgende garandeert: (1) het in acht nemen van de grenzen van het leefmilieu en de wil om de klimaatveranderingen te bestrijden, volgens het principe van de gemeenschappelijke maar gedifferentieerde verantwoordelijkheid; (2) de energiebevoorradingzekerheid, zowel voor de consumenten als voor het hele land; (3) een performante economie die de ontwikkeling van de werkgelegenheid en van het concurrentievermogen van onze ondernemingen verzekert; (4) sociale rechtvaardigheid en een rechtvaardige transitie, die zich houdt aan de vijf pijlers ervan: sociale dialoog, jobcreatie (investeringen, R&D, innovatie), vorming en competenties, respect voor mensen- en arbeidsrechten en een georganiseerde en krachtige sociale bescherming. Dit advies beklemtoont dat de bevoorradingzekerheid moet worden gewaarborgd in de context van een elektriciteitsmarkt die wordt uitgebreid tot de CWE-zone (Central West Europe) en brengt essentiële middelen naar voren om deze doelstelling te bereiken.

In zijn advies dd. 21 januari 2015 getiteld "De verbintenis van de sociale gesprekspartners ten aanzien van de energie-uitdagingen"⁶ onderstreept de CRB het belang van de energie-uitdagingen, die een zeer belangrijke rol spelen in de vrijwaring van het concurrentievermogen van ons land en in de bevordering van de werkgelegenheid. Het advies beklemtoont dat een gemeenschappelijke reactie van de sociale gesprekspartners noodzakelijk is, want de antwoorden op die energie- en klimaatuitdagingen (met inbegrip van het "Energie/Klimaatpakket 2030") zullen een weerslag hebben op de energieprijzen, het leefmilieu, de zekerheid van energiebevoorrading, de elektriciteitsproductiecapaciteit, de opleiding en de mobiliteit van de werknemers, de mobiliteit enz. Zij beklemtonen het belang om het toekomstige energiebeleid te ontwikkelen op basis van een stabiele, coherente en onderling gecoördineerde langetermijnvisie (2030-2050) die steunt op een kruisbestuiving en een permanente dialoog tussen de sociale gesprekspartners, de administraties en de beleidscellen van de ministers die rechtstreeks en/of onrechtstreeks bij de energieproblematiek betrokken zijn.

4. Mobiliteit

Via het sociaal overleg dragen de sociale gesprekspartners in hoge mate bij aan het proces dat gericht is op efficiënter en duurzamer woon-werkverkeer, dat van wezenlijk belang is voor de goede werking van de economie en voor kwaliteitsvolle werkgelegenheid. Dat draagt bij tot een verhoging van de geografische mobiliteit van de arbeidskrachten en zet er de werknemers toe aan zich op een duurzame(re) wijze te verplaatsen tussen hun woon- en hun werkplaats.

In het gemeenschappelijke advies dd. 21 januari 2015⁷ stellen de Raden de basisprincipes vast waarop het nieuwe tarievenbeleid van de maatschappij voor de spoorwegen (NMBS) moet steunen. Een van

⁵ CRB 2014-1145 Ontwerpstudie over de perspectieven van elektriciteitbevoorrading tegen 2030 en het bijhorende milieueffectenrapport (25/06/2014)

⁶ CRB 2015-0135 De verbintenis van de sociale gesprekspartners ten aanzien van de energie-uitdagingen (21/01/2015)

⁷ CRB 2015-0110, NAR Advies nr. 1.921, Het nieuwe tarievenbeleid van de NMBS (21/01/2015)

die principes is dat het nieuwe tarievenbeleid van de NMBS erop gericht moet zijn mensen aan te moedigen om zich met de trein te verplaatsen en aldus moet bijdragen aan de reductie van de steeds nijpender wordende congestieproblemen, die nefaste gevolgen hebben voor zowel de economie als de werking van de arbeidsmarkt, het leefmilieu en de volksgezondheid. Daartoe vragen ze aan de verschillende bevoegdheidsniveaus erover te waken dat hun beleidslijnen met elkaar in samenhang zijn en elkaar niet opheffen. In januari 2016 hechtten ze hun goedkeuring aan hun advies "De NMBS-plannen voor gedifferentieerde tarieven in de spits- en de daluren: de sociale gesprekspartners lichten hun gezamenlijke standpunten nader toe"⁸.

Op 19 juni 2013 keurden de Raden een advies over het voorstel van meerjareninvesteringsplan van de NMBS-groep voor de periode 2013-2025 goed⁹. Daarin vestigen ze er de aandacht op dat de mobiliteit een centrale en steeds minder gereguleerde rol speelt in het beleid ter vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Ze beklemtonen dat een ambitieus spoorbeleid een aanzienlijke bijdrage kan leveren om de mobiliteitsuitdagingen in brede zin op te nemen. De Raden achten het belangrijk weldoordachte spoorinvesteringen te ondersteunen, aangezien het spoorvervoer over een reëel groeipotentieel beschikt en deze investeringen kunnen bijdragen aan de economische opleving. Bijgevolg beklemtonen ze in de eerste plaats de noodzaak van een voorafgaande nationale strategische mobiliteitsvisie, die moet uitmonden in de goedkeuring van coherente en efficiënte maatregelen ten dienste van zowel duurzame mobiliteit als economische groei. De Raden vestigen er de aandacht op dat de neerwaartse herziening van het budget van het ontwerp van meerjareninvesteringsplan en van het exploitatiebudget in het kader van de opeenvolgende begrotingsconclaven wel eens zou kunnen leiden tot een verergering van het gebrek aan investeringen in het onderhoudsbeleid (m.a.w. het regelmatige onderhoud en de vernieuwing van de bestaande spoorinfrastructuur) en de noodzakelijke uitbreiding van de capaciteit van ons spoorwegennet, en dus de kwaliteit van het net, dreigt af te remmen. Ze herinneren eraan dat de onderinvestering, die meer bepaald sinds 2010 wordt vastgesteld, op middellange termijn om een inhaalbeweging vraagt, die een bron zou zijn van schadelijke meerkosten voor de overheidsfinanciën.

In april 2015 hebben de twee Raden een advies goedgekeurd in het vooruitzicht van de onderhandelingen over de toekomstige beheersovereenkomsten van de NMBS en van Infrabel¹⁰.

De sociale gesprekspartners hebben tevens adviezen uitgebracht over de evaluatie van de federale diagnostiek woon-werkverkeer¹¹, een advies ter bevordering van carpooling in België¹² en een advies over de basisprincipes voor een duurzaam mobiliteitbeleid¹³.

5. O&O en innovatie - Ondernemerschap – KMO's

In april 2014 heeft de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven een advies goedgekeurd over het ontwerp van koninklijk besluit tot uitvoering van art. 23 van het wetsontwerp houdende uitvoering van het pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance (opstellen van een bordtabel over innovatie in de paritaire comités)¹⁴.

⁸ CRB 2016-0186, NAR Advies nr. 1.968, "De NMBS-plannen voor gedifferentieerde tarieven in de spits- en de daluren: de sociale gesprekspartners lichten hun gezamenlijke standpunten nader toe" (26/01/2016)

⁹ CRB 2013-0770, NAR Advies nr. 1.854, Voorstel van meerjareninvesteringsplan van de NMBS-groep voor de periode 2013-2025 (19/06/2013)

¹⁰ CRB 2015-0890 Advies in het vooruitzicht van de onderhandelingen over de toekomstige beheersovereenkomsten van de NMBS en van Infrabel (22/04/2015)

¹¹ CRB 2014-0317, NAR Advies nr. 1.894, De evaluatie van de federale diagnostiek woon-werkverkeer 2011 en de voorgestelde verbeteringen voor 2014 (25/02/2014)

¹² CRB 2014-1820 Federale actievoorstellen ter bevordering van carpooling in België (15/10/2014)

¹³ CRB 2015-2220 De basisprincipes voor een duurzaam mobiliteitbeleid (18/11/2015)

¹⁴ CRB 2014-0630 Ontwerp van koninklijk besluit tot uitvoering van art. 23 van het wetsontwerp houdende uitvoering van het

De CRB heeft een advies goedgekeurd over de omzetting van de nieuwe boekhoudrichtlijn (2013/34/EU)¹⁵ en een ander advies betreffende de "Administratieve vereenvoudiging: voorafgaande regelgevingsimpactanalyse"¹⁶.

Wat het mededingingsrecht betreft, hebben de sociale gesprekspartners zich in 2014 uitgesproken over het voorstel voor een richtlijn: Schadevorderingen wegens inbreuken op het mededingingsrecht¹⁷ en, in februari 2016, over de doeltreffende handhaving van de EU-regels door nationale mededingingsautoriteiten¹⁸.

6. Financiële sector

Een advies van de CRB van oktober 2015 handelt over de verwachtingen van de sociale gesprekspartners ten aanzien van het Belgische financiële systeem¹⁹. Dit advies vormt een antwoord op een vraag die aan de sociale gesprekspartners werd gericht door een deskundigengroep die op initiatief van de minister van Financiën werd opgericht. Deze deskundigengroep heeft als opdracht een reflectie te houden over het Belgische financiële landschap door, na uitvoerige raadplegingen, een stand van zaken op te maken van de uitdagingen voor deze sector na de financiële crisis van 2008, en de toekomstperspectieven van de sector te analyseren.

7. Circulaire economie

In 2014 ging de aandacht van de sociale gesprekspartners voornamelijk uit naar de problematiek inzake werd verricht door het platform Resource Efficiency²⁰, getiteld: « Algemene principes voor een beleid ter stimulering van recyclage »²¹. Deze studie kwam er naar aanleiding van een workshop die de CRB op 23 april 2013 had georganiseerd onder de noemer "Afval als hefboom voor concurrentievermogen", en die werd bijgewoond door de verschillende federale en gewestelijke beleidsactoren die bevoegd zijn voor een efficiënt gebruik van de hulpbronnen. Tijdens die workshop hebben de beleidsactoren hun belangstelling te kennen gegeven om informatie uit te wisselen en samen te bekijken hoe synergieën en complementariteiten tussen de verschillende regionale beleidsinstrumenten onderling en tussen de federale en regionale instrumenten zouden kunnen worden bereikt.

Op 24 februari 2016 heeft de CRB een advies: "Naar een Belgische circulaire economie die kwaliteitsvolle banen en toegevoegde waarde schept - Focus op recyclage" goedgekeurd.

pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance (23/04/2014)

¹⁵ CRB 2015-0600 Omzetting van de nieuwe boekhoudrichtlijn (18/03/2015)

¹⁶ CRB 2013-1215 Administratieve vereenvoudiging: voorafgaande regelgevingsimpactanalyse (23/10/2013)

¹⁷ CRB 2014-0025 Voorstel voor een richtlijn: Schadevorderingen wegens inbreuken op het mededingingsrecht (9/01/2014)

¹⁸ CRB 2016-0290 Advies over de doeltreffende handhaving van de EU-regels door nationale mededingingsautoriteiten (05/02/2016)

¹⁹ Advies Verwachtingen van de sociale partners ten aanzien van het Belgische financiële systeem (21/10/2015)

²⁰ De sociale gesprekspartners hebben het secretariaat van de CRB verzocht een informeel platform op te richten waarbinnen de verschillende bevoegde beleidsactoren op het vlak van efficiënt gebruik van de hulpbronnen elkaar zouden kunnen ontmoeten. De werkzaamheden van het platform zijn erop gericht een zo gepast mogelijke mix van gewestelijke en federale instrumenten te vinden voor een efficiënt beheer van de niet-energetische materialen (met inbegrip van de afvalstoffen, die hier als "secundaire" materialen worden beschouwd), teneinde groei en banen te creëren en ons leefmilieu te verbeteren zonder een negatieve impact op de sociale aspecten te veroorzaken.

²¹ <http://www.ccecrb.fgov.be/txt/nl/doc14-998.pdf>

8. Sociale inclusie

Op grond van de wet van 23 december 2005 betreffende het Generatiepact hebben de Nationale Arbeidsraad en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven zich uitgesproken over de omvang en de verdeling van de financiële middelen die bestemd zijn voor de welvaartsvastheid van de inkomensvervangende uitkeringen en van de socialezekerheidsuitkeringen²².

Naar aanleiding van de op 25 maart 2010 door de Europese sociale partners gesloten kaderovereenkomst betreffende inclusieve arbeidsmarkten hebben de Belgische sociale partners op centraal niveau gezorgd voor de coördinatie van de tenuitvoerlegging en de follow-up van die kaderovereenkomst gedurende de eerste drie jaar na de goedkeuring ervan. Van de acties die op elk niveau werden ondernomen is verslag gedaan in twee opeenvolgende jaarlijkse uitvoeringsrapporten, die door de Nationale Arbeidsraad aan het Comité voor de sociale dialoog werden bezorgd (rapport nr. 81 van 23 mei 2012 en rapport nr. 83 van 28 mei 2013). De eindevaluatie van de Belgische sociale partners is opgenomen in rapport nr. 87 van 15 juli 2014.

Tot slot hebben de twee Raden op het vlak van maatschappelijk verantwoord ondernemen een gemeenschappelijk advies goedgekeurd over het voorontwerp van Nationaal Actieplan "Bedrijven en Mensenrechten"²³.

²² CRB 2015-0700, NAR Advies nr. 1.935, Welvaartsvastheid 2015-2016 – Generatiepactwet – Pact voor competitiviteit, werkgelegenheid en relance (24/03/2015)

²³ CRB 2016-0187, NAR Advies nr. 1.969, Advies over het voorontwerp van nationaal actieplan Bedrijven en Mensenrechten (26/01/2016)

Bijlage 10: Advies van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (in het Engels)

- Own Initiative
- Prepared by the Strategies Working Group
- Approved by the General Assembly in a written procedure (See Appendix 1).
- The French language version of this opinion constitutes the original text

Background and Preliminary Remarks

[1] As part of the European Semester, our country is due to present its National Reform Programme (NRP) 2014 to the European Commission in April. This NRP is currently prepared by a drafting committee, as supervised by a Policy Monitoring Committee²⁴. A contribution has also been requested from social partners and civil society. It is in this context that the FRDO issues this opinion²⁵.

[2] The NRP must contain an overview of measures both planned and taken by our country with a view to implementing EU2020 strategy objectives as well as responding to the specific recommendations for Belgium which the Commission published on the occasion of the previous NRP²⁶. This FRDO opinion draws on four of its earlier consensus opinions: its 2010 Opinion on the NRP, its 2011 Opinion on Energy Efficiency in Buildings²⁷, its Framework Opinion on Greening Taxation²⁸ and its 2013 Opinion on the NRP²⁹.

[3] The fact that in this opinion, the Council is focussing in particular on Commission recommendations regarding CO₂ reduction, energy and resource efficiency and greening taxation is in response to its specific mission and the work which the Council has already carried out on this subject. This does not of course detract from the importance of implementing other aspects of the EU2020 strategy in Belgium. These aspects are an integral part of the sustainable development approach which the FRDO considers to be of vital importance in this context, not just at Belgian but also at European level. Group members of the Council may also bring in their own approach and priorities, in addition to this consensus opinion.

²⁴ To find out more about these two organisations, go to: <http://www.be2020.eu/nhp/procedure.php?lang=en&IS=102>.

²⁵ The FRDO has in the past published its "Opinion on the National Reform Programme for transposition of the 'Integrated Guidelines for Growth and Jobs 2005-2008'" (2005a07), its "Opinion on the Advance Report on the Lisbon Strategy - Implementation of the National Reform Programme of Belgium" (2006a11), its "Secretariat Note on the Lisbon Strategy - Belgium's National Reform Programme - second cycle" (2007a12), its "Opinion on the Belgian National Reform Programme in the context of EU2020 Strategy" (2010a11) and its "Opinion on the National Reform Programme 2013" (2013a04).

²⁶ See: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/csr2013_belgium_en.pdf.

²⁷ Avis sur la réduction de la consommation d'énergie dans les bâtiments [Opinion on energy efficiency in buildings, French version only] (2011a04f).

²⁸ Opinion on Greening Taxation in the Framework of Sustainable Development (2009a15e).

²⁹ The Council also consulted the opinion of Belgium's national council for people with disabilities, the Conseil Supérieur National des Personnes Handicapées which includes proposals to improve disability inclusivity at NRP level.

Content of the Opinion

The Overall NRP Vision

[4] The FRDO notes that, compared to the Lisbon Strategy, the EU2020 Strategy aims to widen its strategic focus, giving social and environmental issues equal emphasis alongside economic issues. The Council believes that these three sustainable development areas should, in an integrated approach, be relevant to both EU policy (the European Semester) and Member State policy (the reform and stability programs which are being tackled together).

[5] The FRDO would also like to see greater clarification on the connections between the short and medium-term vision of the EU2020 Strategy and the longer term vision of the European Sustainable Development Strategy (EUSDS). Should the latter be revised, our country “shall be actively involved in this revision process with a view to ensuring maximum efficiency and coherence with regard to EU-2020 strategy”³⁰. Similarly, the NRP should also refer to the sustainable development policy framework in our country, as well as the long-term sustainable development vision approved on 17 May 2013 by the Council of Ministers and the concept of a low carbon society by 2050. The EU2020 mid-term review³¹ will be a key moment for organised social debate on the aims of this strategy and the aforementioned relationships.

[6] In its 2010 opinion on the Belgian National Reform Programme as part of the EU2020 Strategy Framework, the FRDO requested that the issue be examined from an international viewpoint, taking account of Belgium’s competitive position at international level and the impact of our growth on the reduction of world poverty and sustainable development in the South. In the same 2010 opinion, the Council noted that employment was an absolute priority, and one which involves looking at not only the quantity but also the quality of jobs available.

Process Management

[7] The FRDO considers that the political decision-makers and the federal and regional government bodies dealing with economic, social and environmental issues must all be involved in the drafting of the NRP, in order that it embody the integrated vision referred to in [4]. The Council also wishes to see the NRP containing more than a single summary of the actions being taken at various levels of authority. The Council is consequently pleased to note that the federal government has decided to include in the NRP 2014 a section covering scheduled actions, as requested by the European Commission.

[8] The FRDO has often emphasised the importance of the sustainable development impact study as a tool for both EU2020 and NRP processes, to evaluate the long and short-term social, economic and environmental aspects of a political issue and thereby arrive at integrated decisions. As of 1st January 2014, the federal government has decided to deploy a wider impact study instrument, namely the Regulatory Impact Analysis (RIA). The Council recommends the effective use of this tool, and that the RIA take into account the three aspects of Sustainable Development in an integrated manner.

[9] The FRDO appreciates the fact that civil society, through various advisory bodies, is regularly involved in the process, and especially through this latest regulation. It hopes that in the future, its contribution will be more fully taken into account.

³⁰ See the general Policy Document on Sustainable Development 2012: <http://www.lachambre.be/FLWB/PDF/53/2586/53K2586025.pdf>.

³¹ The mid-term review was announced for the second half of 2014 as part of the programme of the Greek presidency of the Council of Europe.

Energy and Resource Efficiency

Regarding Recommendation 7 of the European Commission: “Take concrete measures and agree a clear division of tasks between the federal and regional authorities to ensure progress towards reaching the targets for reducing greenhouse gas emissions from non-ETS activities, in particular from transport and buildings.”

[10] Energy efficiency is essential to meeting climate change targets. Ambitious energy efficiency aims will drive green employment and sharpen the competitive edge of our businesses. There is great potential for this in our energy-intensive country, right across the industrial, transport, domestic and construction sectors. The Council calls for a better interactively-compiled list of potential money and energy-saving measures to be made in order to improve competitiveness and employment, and that a list of current barriers to energy efficiency be drawn up in association with stakeholders. Moreover, to overcome these obstacles, a route map must be drawn up for the implementation of any appropriate measures found, including the creation of test fields and research into innovative tools. This must be set up in tandem with a monitoring and evaluation system which will enable progress to be tracked. This approach will in many cases require regional collaboration.

[11] The FRDO hereby proposes for consideration its opinion on energy efficiency in buildings³², which proposes an approach which utilises a number of tools (e.g. industry standards, the distribution of information, taxation, the financing of investments, new types of housing etc.) and which integrates, coordinates and optimises work done at various levels of authority. This opinion also includes a series of Council recommendations. It also made the case for the greater use of third-party investment systems, in order not only to create new jobs but also improve energy efficiency, reduce energy consumption and increase the proportion of renewable energy

[12] Resource efficiency (for both energy and materials) is an important aspect of reducing the consumption of raw materials and the production of greenhouse gases. It can also help to create jobs and drive innovation and therefore potentially market competition; it also aims to break the direct connection between economic growth and the use of these commodities. The FRDO would therefore like to see this concept being better integrated into the NRP. Resource efficiency requires a coherent framework connecting regional and federal action, as well as the implementation of appropriate policy tools and resource efficiency indicator monitoring to measure, inter alia, our consumption of raw materials, water, space as well as our greenhouse gas emissions. This means examining resource consumption impact across the entire lifecycle of a product, i.e. including a product’s manufacturing, use, recycling and end-of-life stages. From this point of view, innovation has an important role to play in helping manage resource consumption so as to ensure more sustainable and efficient production and consumption methods.

[13] With regard to transport, the Council has issued a number of practical proposals in its previous opinions. These have included six proposals for reducing environmental damage and energy consumption in this area related to the supply and demand of sustainable mobility, a “modal shift”, technological solutions, taxation and education and awareness campaigns³³ (also including the aim of limiting demand). The Council also recommends the inclusion of the results of the recently launched pilot study into the kilometre tax.

³² See: <http://www.frdo-cfdd.be/sites/default/files/content/download/files/2011a04f.pdf>.

³³ See: <http://www.frdo-cfdd.be/sites/default/files/content/download/files/2007a09f.pdf>.

Taxation

Regarding the first section of Recommendation 5 by the Commission: "Establish concrete and time-specific proposals for shifting taxes from labour to less growth-distortive tax bases, notably by exploring the potential of environmental taxes"

[14] In 2009, the FRDO published an opinion on "Greening Taxation in the Framework of Sustainable Development"³⁴ which may make a useful contribution to the NRP 2013. This opinion contains ten criteria which need to be fulfilled for greening taxation. The Council also includes in this opinion a series of measures which in many cases require regional collaboration. These proposals may be the key to achieving EU2020 objectives.

Appendix 1: Voting members of the General Council who voted on this opinion

➤ The Chair and two Vice-Chairs:

M. Aelvoet, L. Cloots, O. Van der Maren, M. Verjans

➤ 2 representatives of non-governmental organisations for environmental protection:

M. Bienstman, M. Cors

➤ 2 representatives of non-governmental organisations for development cooperation:

R. De Meyer, B. Gloire

➤ 4 representatives of workers' organisations:

B. De Wel, S. Storme, F. Van Daele, C. Verdoot

➤ 5 representatives of employers' organisations:

V. Biebel, A. Nachtergaele, M.-L. Semaille, P. Vanden Abeele, F. VanTiggelen

➤ 1 representative of youth organisations:

O. Beys

Total: 18 of 24 voting members

Appendix 2: Meetings for the preparation of this opinion

The Sustainable Development Strategies working group met on 16 January 2014, 23 February 2014 and 18 March 2014 to prepare this opinion. On 16 January, Mr Kim Lievens, Advisor to the Prime Minister's Strategy Group, presented the Federal Government's vision of the AGS and the NRP.

Appendix 3: Participants in the preparation of this opinion

➤ Chair

³⁴ See: <http://www.frdo-cfd.be/sites/default/files/content/download/files/2009a15e.pdf>.

Prof. Tom Bauler

➤ FRDO voting members and their representatives

Olivier Beys (Jeugdraad)

Vanessa Biebel (FEB)

Antoinette Brouyaux (Associations 21)

Lieze Cloots (BBL)

Philippe Cornelis (CSC)

Rudy De Meyer (11.11.11)

Jonathan Lambregs (Jeugdraad)

Stijn Rocher (FEB)

Olivier Van der Maren (FEB)

Diana Van Oudenhoven (CGSLB)

Geert Vancronenburg (FEB)

Lars Vande Keybus (ABVV)

Olivier Vermeulen (Conseil de la Jeunesse)

➤ FRDO Secretariat

Jan De Smedt

Fabrice Dehoux

Koen Moerman

Bijlage 11: Advies van de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap

Advies 2016/07 van de Nationale Hoge Raad voor personen met een handicap (NHRPH) betreffende het Europees semester, geformuleerd tijdens de plenaire vergadering van 21 maart 2016.

Advies op vraag van de Eerste Minister, in zijn mail van 11 maart 2016.

Onderwerp

In het kader van de Europese Economische Strategie van Lissabon bezorgt elke lidstaat de Europese Unie jaarlijks een inventaris van de realisaties en projecten die tegemoetkomen aan de aanbevelingen van de Europese Unie. Op basis van dit verslag formuleert de EU nieuwe aanbevelingen, en legt zij de lidstaten ook sancties op. In april moet België zijn prioriteiten voorleggen. Voor zijn verslag van dit jaar heeft het zich gebaseerd op 2 documenten:

- AANBEVELING VAN DE RAAD van 14 juli 2015 over het nationale hervormingsprogramma 2015 van België en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2015 van België (
- In februari 2016 heeft de Commissie haar verslag 2016 voor België gepubliceerd met een diepgaande evaluatie betreffende de preventie en correctie van macro-economische onevenwichtigheden (http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_belgium_nl.pdf).

Op basis van het door België voorgestelde verslag (nationaal hervormingsprogramma) zal de Commissie België haar aanbevelingen voor de periode 2016 - 2017 bezorgen.

Analyse

Op 14 juli 2015 drukte de Raad van de Europese Unie België op het hart in de periode 2015 - 2016:

1. een begrotingsaanpassing van minstens 0,6 % van het bbp uit te voeren in 2015 en in 2016 om de doelstelling op middellange termijn te bereiken; de uitzonderlijke ontvangsten te gebruiken om de overheidsschuld voldoende te laten afnemen; de pensioenhervorming te voltooien door de wettelijke pensioenleeftijd af te stemmen op de evolutie van de levensverwachting; het eens te worden over een uitvoerbare verdeling van de begrotingsdoelstellingen tussen alle overheidsniveaus;
2. een algemene belastinghervorming goed te keuren en uit te voeren zodat de heffingsgrondslag breder wordt, de belasting op arbeid naar andere bronnen verschuift en inefficiënte fiscale uitgaven geschrapt worden;
3. de werking van de arbeidsmarkt te verbeteren door de financiële tewerkstellingsremmen te verminderen, de instroom van bepaalde doelgroepen op de arbeidsmarkt te verbeteren en het tekort aan geschoolde arbeidskrachten en de onaangepastheid van de kwalificaties weg te werken;
4. het concurrentievermogen te herstellen door, in overleg met de sociale partners en overeenkomstig de nationale praktijk, ervoor te zorgen dat de lonen gelijke tred houden met de productiviteit.

De Europese Commissie heeft de Belgische economie geëvalueerd in het licht van de jaarlijkse groei-analyse, die zij ook uitgevoerd heeft en op 26 november 2015 gepubliceerd heeft. In die analyse raadde

de Commissie drie prioriteiten voor het sociaaleconomische EU-beleid in 2016 aan: investeringen stimuleren; de structurele hervormingen voortzetten om de economie van de lidstaten te moderniseren; en een verantwoord begrotingsbeleid voeren.

Zij licht enkele vaststellingen en tekortkomingen uit die verantwoordelijk zijn voor de zeer geringe groei van de economie in België.

In haar verslag van 26 februari wijst de Commissie op een aantal domeinen die risico's en problemen inhouden.

Advies

De NHRPH heeft 1 advies geformuleerd in 2015 (<http://ph.belgium.be/nl/adviezen/advies-2015-17.html>). Hij herinnert aan de inhoud ervan: sociale insluiting van personen met een handicap is essentieel voor het economisch herstel. Volgende actiedomeinen moeten onderzocht worden en er moeten maatregelen getroffen worden die voldoen aan de specifieke situatie van zieken en personen met een handicap: tewerkstelling en arbeidsmarkt, onderwijs en opleidingen, socialebeschermingsregelingen, inclusief de pensioenen.

De NHRPH vindt dat de competenties van personen en hun economische bijdrage volledig erkend moeten worden. De "back to work"-maatregelen zijn een eerste stap; de voor het eerste semester van 2016 geplande evaluatie zal nuttig zijn voor iedereen. Toch zijn andere maatregelen nodig om de arbeidsmarkt en personen met een handicap dichterbij elkaar te brengen. De bewustmaking van werkgevers en de financiële steunmaatregelen bereiken hun grenzen en volstaan niet voor de tienduizenden personen die medisch gezien in aanmerking komen voor de IVT (inkomensvervangende tegemoetkoming; verdienvermogen verminderd tot een derde of minder dan een derde van wat een persoon zonder handicap op de algemene arbeidsmarkt kan verdienen – wet van 27 april 1987), maar die in de praktijk nauwelijks toegang hebben tot de opleidingsprogramma's en begeleiding voor tewerkstelling.

De regeringen hebben het in eerste instantie over maatregelen voor werklozen en migranten. Wanneer het gaat over kwetsbare groepen wordt vreemd genoeg niets gezegd over personen met een handicap. Tussen "valide" en "invalide" personen is er nochtans ook een verschil van 20 %. Afhankelijk van de bronnen en de gebruikte parameters varieert de tewerkstelling van personen met een handicap in België tussen de 35 en de 47 %. Dit ligt onder het Europese gemiddelde. Enkel in Hongarije (23,7 %) en Ierland (29,8 %) is de tewerkstellingsgraad bij personen met een handicap nog lager. De hoogste percentages vinden we in Zweden (66,2 %) en Luxemburg (62,5 %).

Eurostat heeft zich ook gebogen over het risico op armoede en sociale uitsluiting bij personen met een handicap voor het jaar 2013. België is koploper in de Europese Unie: 34,3 % van de personen met een handicap (tegenover 16,6 % van de personen zonder handicap) lopen dit risico. Dit is een verschil van 17,7 punten. Enkel Bulgarije doet nog slechter, met een verschil van 19,6 punten en een dramatisch hoog percentage van 63,7 % wat betreft armoederisico bij personen met een handicap. Italië is, met een verschil van 4,4 punten, het Europese land waar de handicapsituatie de minste impact heeft op het risico om in de armoede verzeild te raken.

Ter herinnering: in zijn Strategie 2020 heeft Europa een doelstelling vastgelegd voor een hogere tewerkstelling van alle personen met een handicap die ten gevolge van hun handicap worden uitgesloten van de arbeidsmarkt. Het NHP 2016 moet ingaan op deze uitdagingen en er oplossingen voor vinden.

De overwegingen van de voorbije jaren inzake vroegtijdig schoolverlaten en de onaangepastheid van de opleidingen aan de vraag op de arbeidsmarkt gelden uiteraard ook voor personen met een handicap

(misschien zelfs meer dan voor andere jongeren). Het percentage vroegtijdige schoolverlaters bij jongeren met een handicap is aanzienlijk. Dit is een gevolg van onder meer het gebrek aan redelijke aanpassingen van lokalen en lessen, het gebrek aan aangepaste vervoermiddelen of gewoonweg omdat sommige jongeren op schooldagen geen toegang hebben tot de verzorging waarop ze in feite recht hebben. Dit is onaanvaardbaar!

Bovendien wordt hun op basis van hun handicap nog te vaak voorgesteld niet-kwalificerende opleidingen te volgen die niet beantwoorden aan de vraag op de arbeidsmarkt.

In een recente studie wijst Eurostat erop dat hetgeen zich voordoet op de arbeidsmarkt ook kan worden vastgesteld in het onderwijs. Wat levenslang leren betreft, was het percentage bij personen met een handicap in 2011 lager dan bij personen zonder handicap tussen 25 en 64 jaar in alle EU-lidstaten waarvoor cijfers bestaan. Hiervoor moet dringend een oplossing worden gevonden. Het NHP moet voorzien in specifieke maatregelen voor de begeleiding van kinderen en jongvolwassenen met een handicap. De NHRPH herinnert bovendien aan zijn vraag naar inclusiever onderwijs. Ook dit zal helpen het vroegtijdige schoolverlaten te beperken. Dit betekent niet dat het gespecialiseerde onderwijs moet worden afgeschaft, maar dat het gewone onderwijs moet worden aangepast aan de noden van kinderen met een handicap, en dat de betrokkenen de keuze tussen beide moeten hebben.

De NHRPH herinnert eraan dat langer werken moeilijk haalbaar is voor heel wat personen met een handicap; er zou integendeel beter een regeling worden uitgewerkt voor hun loopbaaneinde. Vaak hebben personen met een handicap minder vooruitzichten op werk en een loopbaan, niet omdat zij dat zelf willen, maar wel omdat hun lichaam en/of de werkomgeving hen daartoe nopen. Dit leidt tot sociale uitsluiting en armoede.

Wanneer die personen met pensioen gaan, gaan zij vaak voor een tweede keer door de hel, aangezien zij met steeds hogere leeftijds- en gezondheidsgebonden kosten worden geconfronteerd. De regering zou ook moeten bekijken welk ander mechanisme ingevoerd kan worden, bijvoorbeeld de jaren die personen met een handicap gewerkt hebben, zwaarder laten doorwegen om de werkgelegenheid te ondersteunen.

De NHRPH hamert met andere woorden vooral op de noodzaak van specifieke maatregelen voor oudere werkende personen met een handicap, zowel wat hun loopbaan als de berekening van het pensioen betreft.

Voor heel wat werkende personen met een handicap zal de verlenging van de werkelijke loopbaan tot 45 jaar moeilijk haalbaar zijn, omdat zij hun werk wegens hun handicap min of meer lange periodes moeten onderbreken.

Volgens de NHRPH zal de verhoging van de effectieve leeftijd om met pensioen te gaan nadelig uitdraaien voor personen met een handicap. De handicap veroorzaakt op het einde van de loopbaan immers meer vermoeidheid en vergt een grotere investering, wat de voortzetting van de beroepsactiviteit bemoeilijkt. Personen met een handicap werken vaak deeltijds om gezondheidsredenen of omdat het voor hen bijzonder moeilijk is een voltijdse betrekking te vinden.

De NHRPH meent daarentegen dat een vervroegde toegang tot het rustpensioen (met behoud van rechten) moet worden onderzocht voor personen met een handicap. Voorbeeld: indien het pensioenstelsel met punten ingevoerd wordt, zou een loopbaanjaar voor een persoon met een handicap zwaarder kunnen doorwegen. Zodoende zouden personen met een handicap aangemoedigd worden te werken, waarbij tegelijk rekening wordt gehouden met hun moeilijke omstandigheden.

Ter herinnering: artikel 28 van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap bepaalt onder meer dat *"de Staten die Partij zijn, het recht van personen met een handicap op sociale bescherming en op het genot van dat recht zonder discriminatie op grond van handicap erkennen, en passende maatregelen nemen om de verwezenlijking van dat recht te waarborgen en te stimuleren, met inbegrip van maatregelen om (...) de toegang voor personen met een handicap te waarborgen tot pensioenuitkeringen en -programma's"*.

In zijn advies 2015/17 had de NHRPH ten stelligste de afwezigheid van een aanbeveling met betrekking tot de 5e pijler van de Strategie 2020 betreffende de armoedebestrijding, in het bijzonder de vermindering van het aantal kwetsbare personen in België, betreurd. Eind 2014 bevonden 2.286.000 personen zich in deze situatie in België, terwijl dat er in 2008 nog 2.194.000 waren (blz. 3 van het NSR). De initiële doelstelling om 380.000 personen uit de armoede te helpen zou dus moeten worden opgetrokken tot minstens 472.000. De NHRPH vreest dat er van deze kwantitatieve doelstelling inzake armoedebestrijding zonder duidelijke en expliciete doelstelling in het NSR 2016 gewoonweg niets zal terechtkomen.

Bezorgd

- Voor opvolging aan de Eerste Minister
- Ter informatie aan mevrouw Elke Sleurs, Staatssecretaris voor Personen met een beperking
- Ter informatie aan UNIA, het Interfederaal Centrum voor gelijke kansen
- Ter informatie aan het interfederaal coördinatiemechanisme

Voor de NHRPH

Gisèle Marlière
Voorzitster